

Vatra veche

5

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XV, nr. 5 (173) mai 2023 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Vasile Bedreagă - Porțelan în relief, pe scândură • Gravură în sticlă, lovitură de ciocan

Festivalul Internațional de Creație „Ana Blandiana”

SUMAR

Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, de Mioara Baciut/3
 Cărțile Festivalului, de Niclae Băciut/5
 Jurnal de doruri (Ana-Maria Scarlet), de Camelia Chirchiboi/7
 Invincibile argumentum, de Nicolae Băciut/8
 Nimic nu este întâmplător, de Ana-Maria Scarlet/8
 Cel mai bine e că e cu mine, de Ana-Maria Scarlet/8
 Vatra veche dialog cu Vasile Bedreagă, de Adalbert Gyuris/9
 Miezul unui ev aprins. În pregătirea Centenarului Eminescu, de Aurel Buzincu/11
 Poeme de Dumitru Mălin/13
 Memorialistică. Radu Petrescu, un înfocat diarist, de Dorin Nădrău/14
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/15
 Ochean întors. Povestea unei mari întâlniri (Ileana Vulpescu), de Doina Cherecheș/16
 Noi scene din viața literară, de Ion Lazu/19
 Jurnal de prezență, de Ecaterina Țarălungă/20
 Asterisc. Rolul literaturii. ..., de Dorina Brândușa Landén/21
 Cronica literară. Sub cerul genezei (Eugen Dorcescu), de Cristina Sava/23
 „Hurmuzele” lui Darie Duncan, de Nicolae Suciu/26
 Vitrina. Seniori în amurg (Simona Mișuțiu), de Doina Bălțat/28
 Proze în tonalități minore (Simona Mișuțiu), de Silvia Urdea/30
 Femeia dimineților senine (Angela Burtea), de Ghiță Nazare/ 33
 O mică și inedită istorie (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/34
 Un eseu românesc moralizator (Alexandru Borcan), de Tudor Căciu/36
 Spiritul și spada (Mircea Arman), de A.I. Brumaru/38
 Dicționarul scriitorilor de azi din Oltenia (Florian Copcea), de Zenovie Cârlogea/39
 Visul american versus visul românesc (Silvia Urdea), de Simona Mișuțiu/41
 Veronica Bălaj – portret de bilanț, de Zenovie Cârlogea/43
 Măștile din spatele măștii (Teodor Hossu- Longin), de Iulian Cătălu/45
 Muncitorii se revoltă (Ion Diea) de Iulian Cătălu/46
 Pan M. Vizirescu (Dumitru Sărghie), de Răzvan Duncan/48
 Puncte de vedere. Restul și vestul, de Silvia Urdea/50
 Ion Buzași la ceas aniversar, de Andrei C. Szilagy, Ioan Mihăilă/52
 Poeme de Liliana Spătaru/53
 Poeme de Emilia Amariei/54
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/55
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/56
 Poezii de Ionel Rusu/57
 Oare a fost o întâmplare adevărată ?, de Ilie Șandru/58
 Credințe și tradiții. Sensul simbolului, de Nicolae Bucur/59
Cazania lui Varlaam, de Florin Benghean/60
 Internet sau Infernet pentru școli, de Valeriu Tănăsă/61
 Starea prozei. Încotro, de Ion Andreiță/61
 Starea prozei. Joc cu zeii, de Rodica Bretin/64
 Povești despre muzicieni și artiști. Fred Astaire, de Veronica Pavel Lerner/66
 Biblioteca Babel. Tuğrul Keskin, în românește de Marian Ilie/67
 Memoriile unei capre, de Dumitru Ichim/68
 Poeme de Gelu Dragoș/68
 Comentarii la filozoful Lao Zi, de Constantin Lupeanu/69
 Magnolia, poem de Veronica Pavel Lerner/70
 Asterisc. A venit primăvara?!, de Maria Cecilia Nicu/70
 Starea prozei. Discuție cu un prieten, de David Kimmel/71
 Prima întâlnire, de Gheorghe Jurcă/72
 Poeme de Răzvan Duncan/74
 Poeme de Dumitru Hurubă/75
 Blocnotes. Rabla, de Ioan Mugurel Sasu/76
 Protocoalele de la Toronto, de Eugen Mera/77
 Să ne mai (re)amintim de...Anton Pavlovici Cehov, de Dumitru Hurubă/78
 Teatrul. Statuia vivanță, de Tamara Constantinescu/79
 Teatrul zilelor noastre. Vin din urmă..., de Adrian Simeanu/80
 Teatrul zilelor noastre. Piesă bună, faini actori..., de Adrian Simeanu/81
 Eveniment cultural. Când vorbește un actor (Fincă Șerban Pavlu), de Adrian Simeanu/81
 Literatură și film. Bețivul și nimfomana, de Alexandru Jurcan/82
 Șevalet. Florin Șuțu, de Liliana Popa/82
 Verde-n ochi, de Nicolae Mățaș/83
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
 De la un clasic citire. Ion I. Pavalescu/84
 Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
 Festivalul Internațional de Creație „Ana Blandiana”, ediția a XI-a, foto-reportaj/87

Vasile Bedreagă, Microcosmos, ulei pe pânză

Vasile Bedreagă, Folie de porțelan, captură ecran

Vasile Bedreagă, Abajur din porțelan

Număr ilustrat cu lucrări de Vasile Bedreagă

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”

CÂȘTIGĂTORI ȘI CÂȘTIGAȚI

Ediția a XI-a a Festivalului Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, având ca tematică „POETICA SPAȚIULUI”, s-a desfășurat la Brăila, în perioada 4-7 mai 2023.

Brăilenii s-au putut bucura de prezența, în mijlocul lor, a reputaților scriitori: Ana Blandiana, Nicolae Băciut, Andreea Rășceanu, Nicolae Grigore Mărășanu, filosoful Constantin Dică și foarte mulți alți valoroși scriitori, profesor Petruța Cain „dascălul mereu izolat între ape” (sursa: „Adevărul”) și mulți alți profesori de limba și literatură română, critici literari, preotul Ionel Rusu, jurnalistul Maria Stanciu, Președintele UZPR, Filiala Sud-Est.

Festivalul s-a desfășurat pe parcursul a trei zile, în mai multe spații și localități: Colegiul Național „Gh. Munteanu Murgoci”, Colegiul Național Pedagogic „D.P. Perpessicius”, Biblioteca Județeană „Panait Istrati”, Teatrul dramatic „Maria Filotti”, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (unde a avut loc și festivitatea de premiere), toate din Brăila, precum și în localitatea Țăcău, comuna Mărașu, județul Brăila.

Brăilenii au oferit tot ceea ce putea oferi mai bun un astfel de festival, prin efortul conjugat al elevilor, cu cel al profesorilor. Ansamblurile lipovenilor și grecilor din Brăila Chirei, dansurile tematice, baletul, teatrul, momentele literar-artistice ale elevilor din comuna Mărașu, recităriile, momentele poetice de excepție ale elevilor, minirecitalul inspirat din volumele „Patria mea A4”, de Ana Blandiana și „N-am altă Ana”, versuri Ana Blandiana și Nicolae Băciut, au dat măsura desăvârșirii și implicării organizatorilor (amintim aici pe profesoara Gabriela Vasiliu, sufletul acestui festival, pe profesor Georgiana Troia), în realizarea festivalului la un înalt nivel.

Secțiunile, la care au concurat cei 1.047 elevi din România respectiv, 36 de județe din România și alte patru țări (SUA, Ungarian, Canada, Republica

Moldova, Azerbaijan) au vizat cinci secțiuni: creație literară (poezie, proză/eseu), analiză literară / Traduceri (engleză/ franceză), recitare, scurtmetraj, comunicări științifice, ateliere tematice.

Festivalul de anul acesta a avut drept tematică „poetica spațiului”, dezvoltându-se teoria celui de al treilea spațiu românesc (după cel mioritic al lui Blaga și cel de deal-vale al Bărgănelului, al lui Vasile Băncilă), spațiul deltaic al lui Nicolae Grigore Mărășanu (în care se cuprinde și localitatea Țăcău, comună Mărașu, județul Brăila), de o frumusețe răvășitoare, unde s-a desfășurat o secțiune a festivalului, Simpozionul „Poetice spațiului”.

Ana Blandiana a mulțumit, recunoscătoare, mărășenilor, pentru primirea călduroasă, pentru momentele cultural-artistice oferite, pentru modul cum au reușit să continue să trăiască pe aceste meleaguri (unde accesul este destul de anevoios), pentru modul cum au reușit să păstreze și să ducă mai departe obiceiurile, tradițiile și credința, construindu-și case, rămânând pe aceste meleaguri, trimițându-și copii la facultăți, continuând să existe.

Deosebit de interesantă a fost alocuțiunea scriitorului Nicolae Băciut, care a mărturisit că, ajungând în Insula Mare a Brăilei, a avut „pentru prima oară, sentimentul religios că poate călca pe ape” și că vizita aceasta este un lucru nou pentru biografia sa, ceea ce a făcut să trăiască o frumoasă întoarcere în timp, în copilăria sa petrecută la țară, motiv ce l-a îndreptățit să afirme că „toți copiii au șanse la fel de mari, ca

și copiii de la cele mai fițoase școli din țară, dacă doresc să facă ceva pentru viitorul lor”, dacă învață, dacă au modele. Scriitorul și-a amintit de momentul când „citea cu lanternă, sub plapumă”, de creațiile propriilor sale modele din adolescență, de la George Coșbuc, care a adus „Laudă țaranului roman”, în discursul său de recepție la primirea în Academia Română, la Lucian Blaga, al cărui discurs de recepție la primirea în Academia Română a fost „Elogiu satului românesc”, dar la invocate și pe Octavian Goga, care a elogiat figurile reprezentative ale satului românesc: preotul, dascălul, lăutarul.

Tematica festivalului este una mereu de actualitate, abordată atât de filozoful și critical literar Gaston Bachelard, întemeietorul criticii literare moderne (în *Poetica spațiului*, 1957), cât și de Pierre Michon (unul dintre cei mai mari reprezentanți ai literaturii franceze contemporane), dar și de autorul anonim al Mioriței și de scriitorii: Lucian Blaga, Mircea Vulcănescu, părintele Dumitru Stăniloae.

Vizibil emoționată, mai ales, în ultima zi de festival, Ana Blandiana a explicat faptul că festivalul a avut ca obiectiv principal conștientizarea faptului că se poate rezista doar prin cultură (susținând că „a rezista” este echivalent cu „a rămâne în viață” sau „a te putea împotrivi”), cultura fiind calea spre izbândă, „calea de a îndrepta o lume, care a fost nedreptățită” în această parte de țară!

Scriitoarea a adresat celor prezenți la festival, întrebarea retorică „Va reuși poezia să salveze lumea?” și a răspuns, apoi, cu tristețe, dar și cu speranță: „nici nu știu în ce măsură ar putea poezia să ne salveze, în →

MIOARA BACIU
/UZPR

**Teatrul dramatic „Maria Filotti”,
Brăila, deschiderea festivă**

contextul actual...; lumea a devenit astăzi tot mai greu de salvat, ba chiar au rămas tot mai puține mijloace, prin care poate fi salvată; e clar că, printre ele, rămân cuvântul și poezia, chiar dacă puțini își dau seama de această posibilitate și mai puțini cred asta”...

A continuat, apoi, întrebând: „Ce se întâmplă cu noi? În ce măsură sunt vinovați părinții de ce se întâmplă în jurul nostru, de ceea ce fac copiii lor? În ce măsură, copiii pot să nu ia doar răul de pe drumul pe care înaintăm spre progres? În orice caz, stând astăzi aici, chiar am avut sentimentul că, împreună, putem face ceva...”.

L-a citat apoi pe marele savant al veacului XX, Albert Einstein, care a afirmat că „sunt două moduri de a-ți trăi viața: unul: de a crede că nu există miracole; altul: de a crede că totul e un miracol.”, pentru a evidenția faptul că, „profesorii care au pus umărul la desfășurarea festivalului de la Brăila sunt convingși, nu numai că miracolele sunt posibile, ci și că totul este un miracol; până la urmă, aceasta este salvarea”.

Calitatea festivalului, care a crescut an de an, locul în care se desfășoară, toate acestea au îndreptățit-o pe Ana Blandiana să afirme că: „Dunărea a devenit personajul nostru, un simbol al tăriei și al salvării noastre”.

Ana Blandiana i-a asigurat pe cei prezenți la festival că va păstra în suflet vizita pe care a făcut-o în prima zi a întâlnirii, în așezarea Țăcău din Insula Mare a Brăilei (sunt și eu martor al acestor trăiri sublimе) și a precizat că „este impresionant modul în care, în școala de acolo, cu profesorii de acolo, am descoperit cu adevărat că spațiul acela, dincolo de asperitățile sale, este poezie, dar este, în același timp, și istorie”.

A trăit, totodată, „spaima că era pe locurile deportaților din altă epocă din Insula Mare a Brăilei și, în același timp, era pe locul în care, niște profesori și niște copii, la capăt de lume, fără acoperire pe internet, la început de mileniu III, trăiesc la intensitate maximă, departe de vacarmul acestei lumi”...

O altă prezență specială a festivalului, Nicolae Băciuț și-a început, în a treia zi de festival, prelegerea, cu nostalgie, întrebând prin glasul lui Nichifor Crainic: „Unde sunt cei care nu mai sunt”, amintindu-și de scriitorul și

publicistul Romulus Rusan (fondatorul Memorialului de la Sighet), cel care „i-a însoțit, până în anul 2016, în bună organizare a acestui festivalul”, concluzionând că „el este și acum cu noi, ca un înger păzitor, și am sentimentul că poezia conservă trecutul, potențează prezentul și ne mai lasă o geană de speranță și pentru viitor”.

Nicolae Băciuț a vorbit despre resursele de poezie tânără și a prezentat volumul de debut „Jurnal de doruri”, al Anei Maria Scarlet, care este o veritabilă poveste de viață, în versuri și în proză, în care „cuvântul are valoare taumaturgică”.

A urmat festivitatea de premiere, realizată de către Ana Blandiana și Nicolae Băciuț.

Galațiul a dominat podiumul, prin cucerirea Marelui premiu al Festivalului „Ana Blandiana” de către Flavia Irina Enciu, îndrumător Diana Cătălina Popa, profesor la Colegiul Național „Vasile Alecsandri” din Galați, dar și prin alte importante premii (15 la număr): Sabina Obeadă, Premiul I, secțiunea eseu, îndrumător-profesor Diana Cătălina Popa; Ana Maria Hâncu, Premiul special, secțiunea „Critică literară”, îndrumător-profesor Diana Cătălina Popa, CNVA; Maria Cristiana Cojocă, clasa a VII-a, Premiul I, la secțiunea Poezie Gimnaziu, îndrumător-profesor Mariana Constantin de la Centrul de Excelență Galați; Diana Elena Ifrim, cls. a VIII-a CNVA, Premiul I, secțiunea Proză-Gimnaziu, îndrumător-profesor Gabriela Ciubotaru.

Și la prima ediție a festivalului, din anul 2012, Marele premiu a fost câștigat tot de o gălățeană,

eleva Iuliana Vrabie, având că îndrumător pe profesorul Corneliu Goldu, care a fost răsplătit, în acest an, cu Premiul „Magister Artis Causa”.

La întrebarea dacă „va reuși poezia să salveze lumea?”, răspunsul plin de speranță a venit de la Ana Blandiana: „este un miracol că de unsprezece ani, acest festival s-a desfășurat, la timpul continuu, că a funcționat această lucrare, a apropierii copiilor de cultură și nu într-un mod formal... Prin demersul nostru, am adus tinerii în interiorul Culturii, în inima Poeziei. O viață întreagă nu am făcut decât să pun cuvintele unele lângă altele și toată truda aceasta nu a fost ceva zadarnic. Pentru mine, entuziasmul copiilor și al tinerilor de toate vârstele este ceva care atinge miracolul”.

Nicolae Băciuț a apreciat că Ana Blandiana trebuie să devină, prin opera sa colosală, „material” și model de urmat de generațiile viitoare. Pentru că Ana Blandiana chiar e un uriaș al literaturii române și universale, dar și o persoană pe care modestia și sensibilitatea o caracterizează.

La rândul său, Nicolae Băciuț este un nume important pe altarul culturii românești și universale și demn de urmat pentru tinerii creatori și nu numai.

A fost un festival cum puține am văzut, la realizarea căruia s-au depus eforturi colosale din partea profesorilor, elevilor.

Putem spune, în final, că au fost CÂȘTIGĂTORI elevii din toată țara și din alte 5 țări, care au îndrăznit să viseze! Iar CÂȘTIGAȚI au fost toți cei care au participat cu mintea și cu sufletul la grandiosul festival!

Cărțile Festivalului Mări legănate de furtuni

Încă se obișnuiește să se afirme cu lejeritate că „românul e născut poet”, deși greu se mai poate distinge, prin abuzul de uz, dacă e un merit ori un defect, dacă e o virtute sau o slăbiciune să te naști poet.

Afirmația lui Vasile Alecsandri din prefața volumului „Balade adunate și îndreptate”, apărut în 1852, avea legitimitate în fața unei realități incontestabile, a unei „producții” lirice izvorâte din ființa neamului: „De-l muncește dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreață, el își cântă durerile și mulțemiurile; își cântă iroii țerii, și astfel sufletul lui este un isvor nesfârșit de dulce poezie”.

Atât de mult a fost invocată afirmația, încât sensul ei s-a degradat încet spre ironie, spre desconsiderare, spre minimalizarea unor capacități și calități definitorii, identitare.

Cealaltă realitate, a unui prezent care se îndepărtează de cultură prin cele mai perfide mecanisme, mijloace, e că încă se scrie poezie multă la noi, că românul își confirmă tentația poeticului, iar în spațiul internautic sunt destule dovezi în acest sens.

Prea puțin însă se vorbește de valoare, vârfulurile aproape că se pierd în cețurile imposturii și grafomaniei.

„Pentru un român care știe citi, cel mai greu lucru e să nu scrie”, spunea Caragiale. Să înțelegem această afirmație și în sensul că există la români un iureș al creației greu de stăvilit?

Acum, după alfabetizare, mănuiitorii de tablete, telefoane etc., cred că au toată îndreptățirea de a-și face cunoscute rezultatele plimbării degetelor pe „portativul cu litere”. Nici nu-i de mirare că, din titlul de noblete, distincție, pe care-l purta cel care făcea metafore, n-a mai rămas decât un licăr dintr-o îndepărtată istorie literară.

Uneori am gustul amar al unei probabilități dezarmante: numărul cititorilor de poezie nu e la fel de mare nici ca acel al autorilor de poezie.

Dorița de comunicare în limba poeziei rămâne, totuși, mare, chiar dacă utilitatea acestei întreprinderi rămâne marginalizată din neînțelegerea rostului ei.

Oricum, e necesară o schimbare de atitudine, pentru a nu lăsa poezia să cadă în manelizare, iar cei care se apropie de adevărata poezie să o parcurgă cu folos.

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, într-una dintre componentele misiunii sale, și acest lucru îl face: educă gusturile – și ale celor care creează, dar și ale celor care receptează poezia.

Mărturie sunt și poemele care au trecut exigențele jurizării, intrând între coperti de carte, ca o pecete a începuturilor.

S-au adunat frământări, neliniști, aspirații, care vor avea de înfruntat „valurile, vânturile” unor destine cu potențial literar.

NICOLAE BĂCIUȚ

Mări legănate de furtuni: poezie: antologie / coord.: Daniela Stroe, Gabriela Vasiliu, pref. de Nicolae Băciuț. - Târgu Mureș : Vatra veche, 2023, 108 p.

ÎN TRE MALURI DIFERITE

Ne punem azi o firească întrebare, rezultanta unor dileme care sporesc pe măsura trecerii timpului: care sunt temele care să îl provoace pe scriitor, dar și care sunt așteptările cititorului contemporan, dedulcit la cele mai imprevizibile tentații?

În contextul aspirațiilor literare, despre ce ar trebui să scrie tânărul creator, care e genul în care să spună ce are de spus?

Antologia a reținut 23 de texte (în proză!), cele care au întrunit cele mai multe opțiuni ale... juraților. Aceștia au fost învestiți cu încredere și responsabilitate pentru a stabili cine merge mai departe. Pentru că această selecție este nu doar o ierarhizare, o evaluare de etapă, ci și un îndemn pentru cei care văd în creația literară o opțiune, dacă nu strict profesională – nimeni nu angajează scriitori! – măcar una existențială, de asumare a unui rol pe care îl induce condiția de scriitor.

Ceea ce m-a frapat, la o scurtă trecere în revistă a listei autorilor, e faptul că, în mare majoritate, aceștia locuiesc în orașe situate pe mal de ape, simțind astfel mult mai aproape, mai intim, sugestiile reverberate de un topos mereu fascinant: marea.

Să fie acesta oare semnul că →

NICOLAE BĂCIUȚ

Între maluri diferite; proză, eseu: antologie / coord.: Daniela Stroe, Carmen Scarlet, Gabriela Vasiliu; Târgu-Mureș: Vatra veche, 2023, 104 p.

sursa cea mai potrivită pentru inspirație este realitatea imediată, lumea în care se caută un sens vieții?

Constatarea generală a lecturii textelor prinse „Între maluri diferite” e însă tonifiantă: verva rostirii, limpezimea gândului. Firescul narării chiar și atunci când realul e părăsit în favoarea ficțiunii, a fantasticului.

Cei douăzeci și trei nu vor speria vestul, ca să parafralez un binecunoscut titlu de film („Cei trei care au speriat Vestul”!), dar vor bucura Răsăritul lor în literatură.

Fiecare are șansa lui, fiecare are în punga lui talanții. Ce se va alege de aceștia? Răspunsul e la fiecare în parte. Nimeni nu obligă pe nimeni să scrie. Chiar dacă, aparent, acum există ademeniri de ordin didactic.

La un moment dat, însă, scrisul se asumă pe cont/risc propriu. Dar trebuie să fie un început. M-aș bucura dacă această antologie ar fi un punct de plecare, iar Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” un bun pretext.

Restul e... literatură!

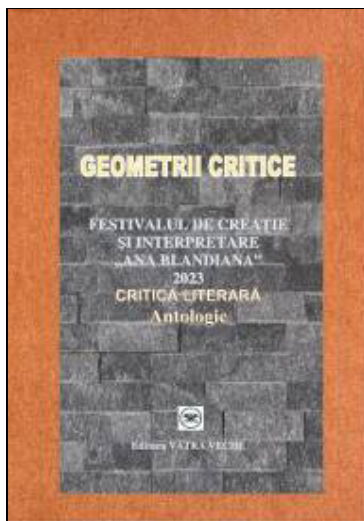
LECTURA CRITICĂ

Încă un slalom în căutarea unei întâlniri admirabile a poeziei Anei Blandiana cu poezia unui autor contemporan.

N-a fost simplu, pe un traseu în care „popasurile” s-au numit Vasile Voiculescu, Magda Isanos, Rainer Maria Rilke, Ioan Alexandru, Emily Dickinson, Marin Sorescu, Matei Vișniec, Adrian Popescu, Eugenio Montale. Până la urmă, în 2023, i-a venit rândul lui Aurel Dumitrașcu, poet optzecist, al cărui destin a fost întrerupt în plină putere de creație și afirmare, să-i fie intersectată poezia cu cea a Anei Blandiana.

Când am vrut să fixez într-un cui/titlu cartea, îmi suna foarte bine *Nostalgia paradisului*, un poem de Ana Blandiana, ca să mă dumiresc repede că și-l asumase înainte Nichifor Crainic, pe o carte a sa de eseuri din 1939 (prima ediție).

Rămânând „prizonierul” grupajelor selectate pentru această secțiune, mi s-a părut însă tentant un alt titlu, *Alunec, alunec...* sub care stau, „gravide de-nțelesuri”, cuvintele Anei Blandiana („Sunt

primul om care îmbătrânește/ Sub soare./ Singură descopăr./ Și fără să mă poată ajuta cineva./ Această enormă mirare/ A trupului încă al meu/ Dar rămas/ Ca pe un țarm părăsit în prăpăd./ În timp ce eu/ Alunec, alunec pe mare/ Până nu mă mai văd.”) pentru o „poetică a spațiului”.

Parcurgând interpretările, am optat însă pentru... *Geometrii critice*. Aceasta pentru că geometria are în vedere relațiile spațiale, iar tatonările critice pe suportul poetic al Anei Blandiana și al lui Aurel Dumitrașcu par a urmări relații spațiale metaforice, reflexe ale unor intuiții critice genuine. Vârsta nu-i împiedică ci, dimpotrivă, le deschide orizonturi de interpretare îndrăznețe, dar nu lipsite de rigoare.

Dacă ochiul critic tânăr pare totuși obișnuit cu viziunile poetice ale Anei Blandiana, întâlnirea cu poetica lui Aurel Dumitrașcu e surprinzătoare, dar nu îndepărtată foarte mult de o perspectivă metaforică pe potriva gusturilor poetice actuale.

Și de această dată, ca de atâtea ori pe parcursul acestui maraton literar, am avut sentimentul că literatura noastră viitoare va avea de unde să-și aleagă judecătorii, pe cei care vor ține dreaptă cumpăna valorii, ca să nu cadă în capcanele modei ori ale neputințelor bunurile cele mai de preț care pun în geografie identitatea noastră spirituală.

Și de această dată, am avut sentimentul că în această generație, cu adolescenți ademeniți și deturnați de la sensurile adevărate ale vieții,

sunt destui cei lucizi, care înțeleg mersul vremurilor și care fac din educația lor estetică, din cizelarea bunului gust artistic, o constantă a căutărilor permanente.

Am descoperit spirite însetate de frumusețile care le sunt relevante și încearcă să treacă proba acestei încrederi de maturitate. Arta de a fi nu e facultativă și nici educația estetică, dincolo de orizonturile lumii ce va să vină.

E încurajator să vezi cum simțul critic, cu tot farmecul inocenței, scoate în evidență înțelesuri ale mesajului liric care vine dinspre poezia adevărată, dinspre marea poezie pe care au întrupat-o cei cu chemare, cu har și temeritate.

N-am să pun niciodată între paranteze contribuția celor care știu să îndrume, care știu să dirijeze partituri sufletești pure și care își pun amprenta pe toate așteptările noastre. Fiindcă fără ei, fără angajamentul lor vocațional, e ușoară orice rătăcire.

Misiunea asumată dincolo de obligații profesionale, entuziasmul, voluntarismul fac și din acest nou prag al competiției literare o înălțare pe o scară la cerul poeziei.

NICOLAE BĂCIUȚ

Geometrii critice, critică literară: antologie / coord. Gabriela Vasilii, Daniela Stroe, Carmen Scarlet, pref. Nicolae Băciuț. – Târgu-Mureș : Vatra veche, 2023, 112 p.

„În căutarea spațiului pierdut”

Plecând de la titlul celebrului roman al lui Marcel Proust, *În căutarea timpului pierdut*, am adus ideea în contextul tematic al Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, „Poetica spațiului”.

„În căutarea spațiului pierdut” poate fi țința unui demers al așezării unui text literar într-o altă →

NICOLAE BĂCIUȚ

În căutarea spațiului pierdut : Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” : traduceri, 2023 / coord.: Carmen Scarlet, Mirela Munteanu, Mihaela Preda; pref. de Nicolae Băciuț - Târgu Mureș : Vatra veche, 2023, 114 p.

dimensiune lingvistică, într-un alt spațiu geografic și spiritual de manifestare.

Traducerea rămâne o soluție de fugă, atunci când o operă literară nu poate fi citită în limba în care a fost creată, cea în care se află toate subtilitățile semantice în care se regăsesc universuri existențiale. Pentru că avem nevoie de traduceri, totuși, chiar dacă „traducțiile nu fac literatură”, cum credea la 1840 Mihail Kogălniceanu, arta traducerii poate fi ridicată la rang de creație, chiar dacă pe o partitură dată.

În literatura română au ajuns scrieri fundamentale din istoria universală, atât din firești nevoi de racordare la marile valori literare, cât și prin eforturile unor traducători cu har, uneori ei înșiși scriitori de prestigiu. Suferința noastră veche rămâne însă neîmpunerea literaturii române în limbi de mare circulație, pentru a demonstra vigoarea și consistența acesteia, recunoașterea ei internațională.

Traducerile din literatura română, atâtea câte au fost și cum au fost, n-au reușit să schimbe receptarea la cote înalte, generatoare de premii și de audiență în largurile lumii.

Ne-au lipsit circumstanțe favorabile, ne-au lipsit strategii, ne-au lipsit fonduri... dar ce nu ne-a lipsit, într-un concurs de împrejurări care n-au adus literaturii române notorietate pe măsura valorii sale.

N-ar trebui să avem complexe de inferioritate, dar acestea oricum nu temperează frustrări și așteptări îndelungate.

Traducerile au ajuns, între timp, într-un moment de cotitură, câtă vreme inteligența artificială a preluat o parte importantă din exercițiul tehnic al traducerii, putând face dintr-un traducător un cosmetician al traducerii brute a unui text literar.

Cu poezia, lucrurile sunt mai sensibile, putându-se demonstra nu limite, ci chiar neputințe ale tehnicii. Metafora iese din registrul echivalării seci, cuvânt la cuvânt, lăsând traducătorului înțelegerea sensurilor profunde ale mesajului liric.

Traducerile din această antologie, apanajul unor cunoscători de limbi străine de o altă condiție, cea a începuturilor, își au frumusețea lor.

Traducerile din poezia Anei Blandiana în engleză, franceză și

azeră, dincolo de virtuți de translare, au un rost foarte important: acela de a intra în contact cu poezia unui autor care e într-un circuit universal.

De aici, poate începe o lume, astfel poate fi (re)găsit acel spațiu nou al libertății de mișcare și de cunoaștere a unei literaturi.

Viitorul sună bine, dacă cei care azi își încearcă puterile în traduceri vor rămâne pe termen lung soldați pe frontul impunerii literaturii române în lume.

Jurnal de doruri

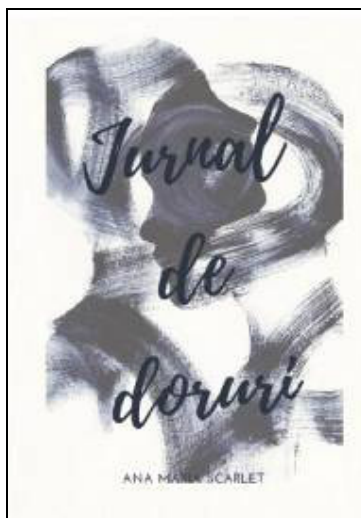
Debut editorial poetic la Festivalul Internațional de Creație „Ana Blandiana”: Ana-Maria Scarlet, „Jurnal de doruri”, Ed. Vatra veche 2023

*

„Iubire, spaimă de singurătate,
Zeititate ambiguă
Îngropată până la brâu în pământ,
Nu-ți cer nimic.
Pentru mine se desprind toate frunzele
Și păsările de mine se apropie
Plecând.
Pietrele se-mperechează sub ochii mei
Și nasc;
Ce-aș mai putea să-ți cer,
Neiertătoare stăpână?
Peste precurata zăpadă
Oricum pentru mine
Oasele serafice ale mestecenilor
Or să rămână...”

Ana Blandiana

Lăsăm în urmă...urme
Lăsăm în urmă fapte.
Lăsăm în urmă cuvinte și lacrimi
și doruri. Lăsăm în urmă iubiri și
mergem mai departe.

Măsurăm zboruri, ascultăm sunete, prelungim amintiri, uneori dure-roase, până în punctual în care lumina se revarsă, nemaiăsând loc umbrelor.

Ana Maria Scarlet (își) radiografiază în finețe și sensibilitate sentimentele de dragoste. Ea își pune întrebări, caută, nu întotdeauna găsește răspunsuri și cu toate acestea, rămâne în același registru de lumină pe care o

vede ca o „scăpare” în sensul eliberării de trăirile mai dureroase.

În cartea sa asociază unor pagini de jurnal, care de fapt e un „alt fel de jurnal”, cumva bine cifrat, sensuri în care nu se sfiește să prelucreze cuvintele. N-o face oricum. Uneori ele sunt încărcate cu delicatețe, sensibilitate, alteori sunt reci, tăioase, sancționând atitudinea celui care pleacă din iubire.

Rănilor sunt adânci, deschise încă, sufletul e plin de semne, totul se închide într-o încordare în care autoarea va rămâne așa cum afirmă „singurul cunoscut”, în care va avea să mărturisească, într-una dintre pagini ”– astăzi mi-e dor și atât/ cuvintele nu-mi mai ajung.”

Ana Maria Scarlet abordează versul clasic, dar caută formulări inedite pentru a contura ceea ce simte, ceea ce o face să vibreze, pentru că Ana nu poate și nu-și dorește să renunțe la a crede în iubire.

„Fără aripi, să te arunci în zbor
Mai scrie-mi uneori
Dacă nu m-ai uitat,
Dacă nu ești de tot plecat.”

CAMELIA CHIRCHIBOI

Invincibile argumentum

Indiscutabil, Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” a reușit, într-un deceniu, să-și câștige o largă audiență și o incontestabilă autoritate.

Într-o perioadă în care mulți se plâneau de lipsa de interes a tinerei generații, în general, pentru cultură și, în special, pentru creație, Festivalul de la Brăila a reușit să antreneze ediție de ediție sute de participanți la toate categoriile de vârstă, demonstrând că există mari rezerve de creativitate, rămânând doar arta de a pune în valoare aceste resurse, aceste potențialități.

Poezie, proză, critică literară, traduceri, artă interpretativă - un orizont de preocupări care a făcut din Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” un reper al devenirii unei generații în căutarea propriei identități.

A mai reușit acest Festival o performanță unică: la fiecare eiție a tipărit în 4-5 volume, pe secțiuni, creațiile premiate, îmbogățind raftul de carte școlară cu mărturii ale căutărilor creative ale tinerei generații.

Nu în ultimul rând, Festivalul a învins prejudecata că marile personalități se canonizează și se omagiază doar după ce intră în eternitate.

Festivalul este și un elogiu adus unei mari poete, Ana Blandiana, personalitate a vieții literare și civice, de notorietate internațională.

Fiecare ediție a adus-o pe Ana Blandiana în mijlocul tinerilor, în dialoguri despre viață, literatură, creație, constituindu-se într-un veritabil model existențial.

Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” trebuie, de aceea, să se regăsească în rândul din față al manifestărilor care aduc învățământului românesc un plus de prestigiu.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nimic nu este întâmplător?

Te-ai gândit vreodată că nimic nu este întâmplător? Faptul că privirile noastre s-au intersectat și au format un șir nespus de cuvinte înseamnă, de fapt, ceva? Dar ce sunt oamenii mai exact? Și de ce strică lucrurile când ele par a fi atât de perfecte? Sau tocmai, doar par.

Ți-am dat voie să mă cuprinzi. Să mă ridici în înaltul cerului, dar nu știam că îmi vei da drumul și am să cad în gol... Și ce gol. Zile în șir a durat până să ajung jos. Au fost tot felul de stații prin care m-am oprit. De la agonie, la extaz. De la sentimentul că am lumea toată, la incertitudinea totală a faptului că eu chiar exist cu adevărat. Te-am căutat prin toți străinii de nebună, dar nu știam că eu caut o fantomă. Și în căderea asta a mea, m-am descoperit. Sau, de fapt, aveam senzația că o fac. Nici eu nu mai știam cine sunt, și nici nu mă condamn. Îți spuseseam că de te pierd, de fapt, mă pierd pe mine. Căci eu sunt tu, și tu ești eu. Nu asta e, în fapt, iubirea?

Am încercat zile în șir să mă dezbrac de tine. Să îți șterg orice urmă, din creier și de pe trup. Orice urmă de pe retină. Fiecare centimetru de piele atins, simțeam acum cum mă arde. Te-am scos cu forța în timp ce credeam că mă descompun. De pe buze. De pe ochi, frunte, nas și piept. De pe coapse și brațe. Straniu cum un străin poate deveni atât de palpabil și, cât ai clipi, atât de important. Ce suntem noi? Străini care se iubesc și în final ajung tot străini. Probabil stă în firea umană. Să înlocuiești.

A fost un drum greu până să te uit. Un drum pavat cu frustrarea că: „De ce tu?” „De ce eu?”. Un drum pavat cu un dor crâncen, un dor bolnav, ce îmi mân-

ca sufletul pe zi ce trecea și îl lăsa mutilat. A durat ceva până să te șterg din creier. Până să îți dezmembez piesă cu piesă, centimetru cu centimetru, privirea aia rece și dură; și să uit ochii aceia verzi și triști. Ce stranie e. Lumea fără tine. Dureroasă, aș putea spune. O simt altfel acum, din piept până în brațe, și cum îmi cade la picioare. Și parcă mai greoaie. Haosul ce zace în bagajul pe care îl car în spate e mai mare acum.

Și am alergat zile, nopți... săptămâni în șir. Am alergat cu imaginea ta atât de vie în creier și cu iubirea mea moartă în brațe. Voiam să o îngrop, dar greu i-am găsit loc. Ce m-a frustrat a fost că tu erai curat pe mâini și mi-ai lăsat mie munca grea. Ți-ai luat lucrurile și ai plecat. Ai tras ușa după tine, iar eu? Te-am privit tăcută cum pleci. Aveam în palme urme ale trecutului și zeci de stări pe care nu m-ai învățat cum să le controlez. Am încercat să îmi iau din nou zborul, deși aripile îmi erau frânte. A durat ceva. A trebuit să iau toate stațiile din nou la rând. Oamenii mă priveau crispați, iar eu abia mai suflam. Îmi era atât de frică. Și doar îți spuseseam.

Dar am ajuns la destinația finală. Ce liniște. Asurzitoare. Te uitasem? Nici eu nu mai știu. Cert e că ai existat și acceptasem asta. Acceptasem că ai intrat cu bocancii plini de noroi în grădina mea și ai făcut mizerie. Erai rănit și tu de dinainte... Și orb. Orb să vezi că aveai în palme ai mei fluturi, pe care te-ai decis să îi strivești.

Și acum te întreb. Crezi că totul e cu un scop? Crezi că oamenii se întâlnesc întâmplător? Să fii tu oare „o întâmplare” fără vreo poveste de spus? Fără început și fără de sfârșit?

ANA-MARIA SCARLET

Cel mai bine e că e cu mine

Mi-a fost frică de vulnerabilitatea mea. Mi-a fost rușine de sensibilitatea mea și am încercat să o ascund, până când m-a inundat. Până când nu mai puteam să respir din cauza ei. Și am scris. Am scris foi întregi, am tăiat, am scris și iar am tăiat, dar la un moment dat, privind printre acele tăieturi, m-am regăsit. Așa că le-am lăsat la suprafață, chiar dacă ele sângerau a cerneală și suflet. Eu altă armă n-am avut, decât cuvintele. Ale mele cuvinte. Scriam în speranța că o să îmi treacă și nu o să mai doară. Că o să mă audă. Am scris când mi-am dat seama că simt prea mult și nu mai aveam unde să așez ceea ce simt. În mine nu mai avea loc. Iar el nu mai era. Am scris, crezând că tot ceea ce simt se va pierde la un moment dat, și o să uit. Că or să plece în necunoscut și se va pierde. Tot. Tot ce am simțit. Mi-a fost frică să las iubirea să plece, așa că am scris. Și poate totul e trist, dar în spatele a tot ce e trist a stat, cândva, fericirea. Și oricum.. După tristețe urmează iar fericirea.. Și tot așa.

Drumul prin haos nu e ușor. E pavat cu pierdere de sine, agonie, extaz, regăsire și iar pierdere. Ai senzația că te regăsești de nenumărate ori, deși doar pare. Până la un moment dat.. Până la stația finală. Dar stația finală nu e deloc aproape și nici accesibilă când nu ești gata să o găsești. Să lupți pentru tine. Să știi că meriți. Și cât meriți. Să știi să spui ”De acum, gata!”.

La finalul drumului am regăsit, probabil, cel mai frumos sentiment. Am prins curaj să fiu eu. Eu. Sensibilă și fragilă. Mi-am dat voie să fiu eu și e altfel acum, pentru că e acceptare și regăsire. Și cu iubire de sine. E cu de toate, dar cel mai bine e că e cu mine.

ANA-MARIA SCARLET

Vatra veche dialog

Vasile Bedreagă

„...m-am dăruit cu totul artei!”

Viața îți oferă felurite surprize, doar trebuie să le exploatezi în așa fel ca tu să fii mulțumit de cele întâmplate.

În 2022 ne-am întâlnit, la Ulm, eu și fratele meu, cu actorul Georg Metznerat, cu care am copilărit.

El, actorul m-a „pârât” pictorului Vasile Bedreagă BEVA care a luat legătura cu mine.

Așa am realizat un interviu deosebit cu un mare artist și la rândul său el mi-a făcut portretul meu în porțelan, ceva unicat !

În 28 martie 2023, am fost împreună cu Fred, soțul fiicei mele la Ulm, la atelierul artistului plastic Vasile Bedreagă, cel mai mare plastician, originar din România, care trăiește în Germania, și am văzut ceva foarte plăcut ochilor și un atelier interesant !

Adalbert GYURIS: - De unde crezi că vine la oameni pasiunea, implicarea, dăruirea pentru artă ? În cazul tău a fost cineva din familie cu aptitudini artistice, cum a început dragostea pentru pictură ?

Vasile BEDREAGĂ BEVA: - Pasiunea, implicarea, dăruirea pentru artă, la oameni nu știu de unde vine!? În cazul meu, pot să explic, vine dinăuntru. Este un har cu care m-am născut și am perceput de când am fost mic copil. Am simțit acest frumos dar primit și imediat m-am dăruit cu totul artei ! Aptitudinile mele artistice au fost și au rămas singura pasiune adâncă până în ziua de astăzi. Pictura și tot ce ține de ea se situează pe primul loc în viața mea.

- Ai fost profesor de desen în România, pentru mulți ar fi fost apogeul și, totuși, tu ai ales exilul, de ce și cum s-a produs ?

-Am fost profesor de artă în România și am practicat această

meserie cu mare dăruire și pasiune. Și totuși, la un moment dat, am ales exilul. Am ales această extremă din cauza umilinței. N-am mai putut să suport... Ca să înțelegi, am să vă dau două exemple.

În primul rând, lucrarea și examenul de gradul doi, le-am dat în beciul Casei Pionierilor din București. Am fost profesor de pictură la Casa Pionierilor din sector 5. Și în momentul în care a plecat sora mea în Germania, prin căsătorie, eu am pierdut acest post, am fost dat afară... Am fost necăjit și disperat. Am spus cum se întâmplă așa ceva? Eu pot să fiu util și să aduc folos Casei Pionierilor...

Am lucrat într-o tehnică nouă, deosebită și anume serigrafia. Am explicat ce înseamnă, am dat câteva exemple și atunci s-a înființat pentru prima dată în România un cerc de serigrafie. Pentru că nu mai era spațiu sau pentru mine nu s-a găsit, mi s-a oferit o latură în partea stângă a clădirii, unde erau veceurile...

Am transformat acest spațiu așa cum am putut într-o sală de curs. Și acolo am funcționat mai mulți ani...

Al doilea exemplu, care m-a rănit puternic, a fost în momentul în care am predat lucrarea monumentală pentru noul Palat al Pionierilor la care am lucrat mulți ani... Am făcut o cortină dreaptă, de o sută șaiszeci de metri pătrați, unică în țară, poate și în Europa.

În momentul în care am predat lucrarea, a venit o comisie ca să vadă lucrarea. Atunci am fost ascuns într-un veceu, pentru ca să nu fiu văzut. Le era rușine cu mine, pentru că purtam barbă. Mi s-a dat în mână un telefon greu, un fel de radio emisie-recepție....

Cu acest aparat să aud despre ce e vorba, dacă trebuie să schimb ceva... spre bucuria mea lucrarea a fost acceptată așa cum era !

Acum câțiva ani, am văzut Cortina, încă trăiește, încă este la locul ei.

Aproape în fiecare zi am fost umilit, sunt multe de spus și nu are rost să dezvolt această temă...

- Cum ai ajuns la tehnica care îți dă cele mai mari satisfacții ?

- Nu pot spune că o anumită tehnică îmi dă mai mari satisfacții decât alta în momentul în care am elaborat și săvârșit o lucrare. În toate tehnicile pe care le fac eu sunt mulțumit și am satisfacții. De multe

ori, din ultima lucrare mă inspir la următoarea și pot să o perfecționez mai departe. Sunt bucuros că am aceste native aptitudini și practic pot să spun că stăpânesc mai multe tehnici. Aici mă refer la serigrafie, pictură pe ceramică, porțelan, sticlă, lemn, grafică. În ultimii ani, cel mai mult ce mă preocupă este ...munca.

Sunt fericit că am putut puțin sau mai mult să dezvolt și să duc mai departe prin născocirile, invențiile și noutățile tehnice în toate domeniile care le exploatez. Lucrarea pe care o accepți este frumoasă și uitându-te din alt unghi vezi o altă imagine, o altă lucrare artistică sau poate chiar mai multe lucrări. Acest fenomen, în acest mod, în această tehnică, această „scamatorie” a fost pentru prima dată în istoria artelor și primul care a inventat-o a fost Hans Holbein, în lucrarea „Ambasadorii”. Printr-o muncă asiduă, an de an, am acumulat și am ajuns să perfecționez și eu această tehnică de anamorfoză, adică o imagine deformată prin anumite procedee tehnice. Spun că am dezvoltat un stil personal. Sunt bucuros și am mari satisfacții, pentru că publicul este uimit de acest fel de artă! Poate fi și abstractă, modernă, figurativă, cu mai multe fațete. Este un mare spectacol să privești o lucrare și să vezi mai multe lucrări, este o mare scamatorie...

Oamenilor le place, sunt bucușori când descoperă aceste imagini ascunse și sunt mulțumiți.

La rândul meu, pentru mine este o mare satisfacție !

- Tu ca pictor când ai depășit indicațiile din școala de artă ?

- Deja desenam, am avut expoziții, am luat și chiar un premiu republican de grafică, cu o temă, cu o lucrare foarte interesantă, recompensată pentru o tehnică născocită de mine. Abia apoi am descoperit că există școală de artă, institutul de artă. Eram foarte fascinat pentru că părinții mei au vrut să mă fac medic. Se înțelege că eu am refuzat. Din cauza tehnicii găsite de mine, am depășit mai multe etape școlare și m-am trezit dintr-o dată student la „Institutul de Arte plastice „Ion Andreescu” din Cluj, unde am dus o perioadă de câțiva ani tare faină, ani în care am lucrat și m-am perfecționat. Aici aveam materiale grafice, aveam la dispoziție sala de pictură, profesori calificați, deci→

ADALBERT GYURIS

puteam oricând să primesc indicații corecte și așa mai departe. Am fost așa de pasionat că pe timp de vară, pe timp de vacanță să pot intra în instituție și să exerseze mai departe în ateliere și mi s-a dat voie să-mi dezvolt ideile mele personale mai departe. Am ieșit dintr-o dată în câștig și am produs multe lucrări. Am fost un caz fericit, pot spune că am luat tot ce a fost mai bun și nu am fost deloc influențat de anumite stiluri de artă care erau atunci la modă.

Așa am rămas într-un fel original sau cum îmi place să spun că sunt un unicat !

- Crezi că se poate vorbi despre o diferență sau asemănare între un amator și profesionist ?

-Nu cred că există diferență mare. Când fiecare își face treaba serios, lucrurile, lucrările se aseamănă și arta este dusă la perfecțiune.

- Ce crezi despre artă și mai ales ce simți tu pentru pictură ?

-Arta este un domeniu fascinant, îți dă posibilitatea să fii și vizionar. Arta este un domeniu universal și, în același timp, foarte legat de propria ta personalitate. N-aș putea să spun că simt ceva deosebit sau iubesc mai mult pictura decât grafica sau sculptura sau ceramica. Mă bucur că am reușit și le-am pus pe toate la unison, în tot ce fac încerc să-mi duc propriul meu stil. N-am studiat ceramica, însă lucrând, am descoperit mereu ceva și am dezvoltat... La început am făcut multe din aceste tehnici ca un fel de hobby, după aia s-a transformat într-o pasiune și pot să spun și o meserie, că multe dintre aceste lucrări s-au vândut și am putut să constat că am reușit... Să dau un exemplu, pe roata olarului așez pământ, apoi fac ceva, fac negativul în ghips și apoi torn porțelan. Îl ard, îl colorez și reușesc prin această tehnică să produc la unison mai multe lucrări, cu laturi artistice diferite.

Olăritul, pictura, arhitectura, lucrarea finită are mai multe etaje, și în prezența luminii apare și umbra, care dintr-o dată naște teatrul, teatrul umbrelor și dacă se mișcă puțin lucrarea apare ca la cinematograful, se mișcă imaginea. Este fascinant să descoperi într-o lucrare de ceramică atâtea domenii artistice. Pe mine mă fascinează și observ cu satisfacție că și publicul este încântat.

Pictura este doamna artelor, cred că vioara într-o orchestră și de

Vasile Bedreaga, Portret, porțelan și serigrafie

aceea mi-am dedicat mult timp din viața mea acestei nobile arte. Din pictură m-am inspirat și am trecut la alte domenii artistice, așa am făcut gravura în sticlă sau în lemn, sculptura în ghips...

Toate formele mi le fac singur, este complicat și îmi aparțin mie. Este intimitatea mea, nu pot să dau detalii și amănunte. Pentru mine pictura este o artă complexă, indiferent ce formă artistică exprimă și pentru mine este o mare dragoste.

- Ai găsit răspunsuri, ce ai căutat în pictură ?

-Da, până acum pot spune că am găsit răspunsuri satisfăcătoare în căutările mele. Dar pe de altă parte, mai am multe întrebări, fără răspunsuri și sper să fiu sănătos ca în viitor să pot să găsesc răspunsuri prin căutările mele personale.

- Care este punctul maxim ales în acest drum ?

-Drumul meu nu este așa bătătorit, pentru că am luat o altă cotitură și nu m-am dus pe urmele cunoscute, circulate de alții. Cel puțin așa cred că nu am ajuns la punctul maxim al căutărilor mele și nu am ajuns nici la capăt...

- Ai ajuns acolo unde ți-ai dorit sau mai sunt etape de parcurs ?

-Pot spune că încă nu văd lumina de la capătul tunelului. Am încă mult de lucru, multe de făcut și luptat pe acest drum personal, pe drumul artistic.

- În Germania, ai devenit un artist cunoscut, ești la fel de bine receptat și în România ?

-Pot spune cu mândrie că în Germania, pe plan local, regional și la nivel de țară sunt cunoscut. Mă bucur că am reușit să realizez cea mai mare lucrare, cea mai mare operă a vieții mele atelierul. Acest atelier s-a format în timp și totul a fost realizat de mine, fără ajutoare externe și pentru asta sunt mândru.

Sper și cred că sunt la fel de bine receptat și în România. Nu aș putea să spun că România m-a uitat.

Am fost de două ori invitat prin românii de pretutindeni, prima oară la Calatis, Mangalia, și a doua oară la Roma. În ambele locații au venit echipe de televiziune și m-au filmat... Unul din filme ține o oră și sunt tare impresionat de cum s-a realizat acest reportaj despre mine și lucrările mele.

Eu locuiesc în Ulm, orașul fiind pe malul Dunării, fluviul acesta mă leagă de România... În oraș este festivalul dunărean și prin această manifestare culturală am ocazia să văd mulți români și mulți dintre ei îmi vizitează atelierul, pentru că atelierul meu este întotdeauna deschis pentru oamenii iubitori de artă.

- De ce crezi că oamenii sunt buni și răi, prin artă oamenii pot fi educați ?

-Categoric că prin artă oamenii pot fi educați. Arta are un mare rol în umanizarea oamenilor. Eu încă nu am văzut niciodată o bătaie la bilete pentru teatru sau la expoziții, în schimb am văzut bătaie la unele manifestări sportive...

Normal că unul care a intrat de două ori într-un muzeu de artă și a citit cel puțin două cărți este altfel decât cel care habar n-are despre aceste domenii. Au distrus, au dinamitat mari monumente artistice, le-au mutilat agresiv ca după aceea cu fonduri internaționale să restaureze și să repună în patrimoniul și în circulația internațională. Este mare păcat că există printre noi și asemenea concetățeni...

Îmi aduc aminte de un banc românesc care spune că oamenii se împart în două categorii, culți și desculți... Trebuie făcut mult pentru acei oameni ca să-i încălțăm, că să le arătăm că există modă, există artă, există literatură...

Să îi facem să înțeleagă partea frumoasă a trecutului, prezentului și viitorului. Oamenii aceia nu cunosc aceste aspecte și din cauza asta nu au nici respect pentru tradiția populară, pentru continuitatea tradiției populare pentru că nu pot să facă discernământ, nu au cultură și distrug, consumă fără să știe de ce și pentru ce. E o mare problemă socială și umanitară în aceste timpuri pe care le trăim.

- Dragă Vasile îți doresc să ai parte de încă multe împliniri, cu bucurii și sunt convins că vei continua pe acest drum, deja bătătorit și că vei ajunge acolo unde îți dorești și de fapt îți este locul !

Miezul unui ev aprins

În pregătirea Centenarului Eminescu

Ceea ce pare să fi ignorat Sorin Toma în pornirea lui antiargheziană zeloasă de la începutul lui 1948 face obiectul introducerii teoretice a articolului de pregătire a centenarului eminescian care îi apare filosofului publicist Nicolae Tertulian la sfârșitul lui septembrie 1949 în *Contemporanul*. Spune autorul, nici vorbă că de pe vreo altă poziție decât cea a *luptei de clasă*, dar parcă vizând critic discret atitudinile înguste, poate *bucheriste*, și comportamentul abuziv în cultură: *Nimic din ceea ce a fost sănătos în trecut, nimic din ceea ce poate fi de folos luptei pe care o duce poporul nostru astăzi, nimic din ceea ce poate sdrobi calomniile odioase ale fostelor clase dominante cu privire la trecutul de cultură al poporului nostru nu trebuie lăsat pradă uitării.*

Observația se cere făcută, întrucât deja se află în folosință, în discursul oficial comunist al vremii, veritabila figură de limbaj care speculează echivocul generabil intenționat la intersecția dintre planul înțelesului, pe de o parte, și cel al sensului și al semnificației, pe de altă parte, cu efectul transmiterii, prin aceeași expresie, a unui mesaj cu înțelesuri diferite până la a-și fi opuse unul altuia. Sigur, asta odată cu a se băga în seamă cât trebuie că, practică mai ales a *tovarășilor de drum* culturali, anumitele subțirimi de limbaj proprii aceluiași discurs, nuanțele de expresie, cu deosebire cele conceptualizante, nu neapărat voluntar subversive, dar poate că și așa, au fost de natură să inducă situații diferite în interiorul aceleiași orientări mereu solidare la prima vedere și făcând mereu mult caz de unitate – însă în care, uneori, diferențierile (manifestate tot în echivoc) au creat falii, iar acestea au deschis mici părții alternative cu urmări în consecință. În cultură, în arte mai ales, când apariția de climat unitar și restrictiv a fost mai afișată și în sensul acesta s-a vorbit mai mult, atunci, de fapt, asta s-a întâmplat în prezența și contra unor semne mai certe de subversiune. Comunismul a ținut tot timpul la față, iar de la un moment la altul tot mai mult.

Revoluția culturală, concept

folosit neinsistent, implică *valorificarea critică a moștenirii culturale a trecutului* – spune N. Tertulian – și cu siguranță că nu e întâmplătoare, ci are semnificație alternanță, în discursul vremii, *valorificare – preluare critică*. Aici, oricum, *valorificarea* pare să aibă în vedere o acțiune mai blândă, mai ... culturală. Procesul, cu trecere obligatorie prin purificatorul ideologic, este impus de realitatea pe care o constată Lenin, anume că, întrucât cultura este expresie a intereselor de clasă și unealtă de satisfacere a acestor interese, în societatea bazată pe exploatare iau naștere și coexistă două culturi, una *reacționară*, a claselor dominante, și una *progresistă*, a celor asupriți. Este acesta și temeiul, explică autorul, în care Consiliul de Miniștri a hotărât sărbătorirea aniversării centenarului nașterii poetului ca ocazie de *reconsiderare* (asociată *reconsiderarea* cu *valorificarea*) a operei lui și pentru identificarea *adevărului Eminescu*. Faptul înseamnă, lucru important, în *primul rând o contribuție de seamă la întărirea încrederii în forța și capacitatea creatoare a poporului nostru*, precum și o contribuție la *întărirea încrederii în puterea și valoarea unei creații artistice legate de lupta și de frământarea poporului*.

Ceva anume trebuie să reclame acum (ori măcar în această viziune) probe în acest sens, care nu privește doar lupta de clasă, ci, asociat acesteia, parcă ceva de natură *identitară* dacă nu chiar *națională*, iar probele se pot oferi odată cu *adevărul Eminescu*, a cărui operă se poate demonstra că e *străbătută de ură împotriva burgheziei* și care scrisese mai ales versul "Zdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă" – frecvent invocat și cu *orânduiala* devenită tot frecvent, ca și aici, pentru un plus de marxism, *orânduirea*. Dacă nu mai întâi, nici mai pe urmă, ci în același timp *masele trebuie în sfârșit să-l cunoască în adevărata lui lumină* pe acest Eminescu înveșmântat în virtuți ale luptei de clasă și ale luptei poporului muncitor pentru un viitor mai bun. *Trebuie să-l cunoască ca pe un predecesor de seamă al epocii noastre ce construiește noua orânduire socială fără burghezie – pe care el a urât-o cu atâta patimă – și împotriva acestei*

burghezii. În paranteză fie spus, pentru că N. Tertulian folosește formularea cu iz apăsător de răfuială *fără burghezie și împotriva ei*, dar poate că nu doar pentru asta, vom fi având aici de a face cu o preferință a anului 1949 în materie de exprimare a orgoliului puterii populare, deoarece zicerea, ca slogan, pus de tradiție în seama Anei Pauker, circulă și prin șantierele lui Petru Dumitriu din *Drum fără pulbere*, unde îi încurajează pe constructorii socialismului lozinca *Vom construi Canalul fără burghezie și împotriva burgheziei*.

Tot în pregătirea Centenarului și tot în *Contemporanul*, Ion Vitner se ocupă, fără dedesubturi, de variantele poemului *Împărat și proletar* și ține mult la părerea lui (pe care o exprimă într-o formulă cu model celebru) că exegeza eminesciană de până la această dată *nu a făcut decât să atace formele exterioare ale ideologiei poetului și că e neapărată nevoie să atacăm astăzi problema centrală a poeziei eminesciene: contradicția, nelămurită încă, dintre progresismul și reacționarismul conținutului ideologic al poetului*. Eminescu, privit prin lentila unui determinism marxist sever, era de așteptat să nu ignore lupta clasei muncitoare a timpului și n-a ignorat-o, ba chiar *a fost un revoltat în fața spectacolului social al epocii sale*, unul însă *care nu a găsit drumul firească la canalizarea acestei revolte către acțiune și și-a comprimat întreaga nemulțumire într-o gândire chinată de sentimentul neputinței și al renunțării*. Precum se vede, și un cvasifreudian Ion Vitner în diagnosticarea ideologică a lui Eminescu – firește că aplicat pe realități concepute ca fiind guvernate de lupta de clasă și de apanajul →

AUREL BUZINCU

acesteia. Spune criticul: *noi astăzi trebuie să dezvăluim acest colț, păstrat în întuneric, al ideologiei eminesciene, iar într-un atare demers, Împărat și proletar ar fi un exemplu concludent al bunelor intenții ale poetului și al adevăratei lui viziuni sociale atunci când nu era influențat direct de cercul „Junimii” și nu se alegea cu vicierea acestei viziuni de îndată ce venea în contact cu acest cerc.*

E mai slab în fața influențelor Eminescu, mai instabil caracterul lui decât al lui Pușkin – poetul rus evaluat în același 1949, în lunile următoare celei în care își publică Ion Vitner considerațiile, sub aceleași aspecte și cu același instrumentar, la 150 de ani de la naștere. După dosarul lui de cadre, poetul nostru, fiind boernaș prin origină socială – tatăl lui a fost căminar –, mic burghez intelectual, proletarizat, mai apoi a fost împins de către dușmanii oamenilor muncii și ai progresului să admire tot ce este vechiu, prăfuit... Dimpotrivă, Pușkin, chiar ieșit dintr-o familie nobiliară de viță și etnic hibridă, și chiar dacă, tânăr și om al clasei sale, avea să se mai și rătăcească, totuși, hotărât și dedicat crezului său, este într-o continuă evoluție – asta pentru că a căutat în permanență contactul cu realitățile și se interesează și de toate nemulțumirile și mișcările populare de pe întinsul țării. Dar e de înțeles că și la poetul nostru, Împărat și proletar merită atenție chiar dacă această poezie constituie o fericită excepție de la tematica sa obișnuită, o fereastră pe care, pentru o clipă, Eminescu a deschis-o, în plină lumină, asupra prezentului și viitorului.

Fără să devină prea interesat de arta variantelor, marcând doar migala meșteșugarului, comentatorul (onest critic și autocritic) reține amestecul, în prima versiune, de suflu fierbinte al urii de clasă, caracter utopic al viziunii sociale și clișeele edenice ale socialismului utopic, încrederea într-un viitor de coloratură tipic romantică în care este suprapusă imaginea feerică a trecutului îndepărtat, cu expresia care sporește compasiunea pentru cei învinși, apoi cu predominanța, în versiunea finală, a deprimării și chiar nota anarhică, dezavuată de marxism, a îndemnului dionisiac și apocaliptic la distrugere în locul luptei organizate, apolinice. Ideologia lui anarhică din „Împărat

și proletar”, conchide Ion Vitner – parcă interesat să inventarieze minusuri de nu contează ce fel, poate chiar pentru a convinge pe cineva în privința științei și a seriozității analizei lui –, *ca și din alte fărâme lirice semănate de-a lungul operei sale, merge mână în mână cu utopismul soluțiilor sale sociale, cu depresiunea psihică acută în fața insuccesului momentan, cu nota pesimistă decurgând din această depresiune, configurând în linii mari profilul individualismului acerb al (totuși!) marelui liric.*

Cu observația finală că această trăsătură nu formează o constantă eminesciană, iar poemul ar fi de privit ca o urmă serioasă a influenței în opera lui Eminescu a luptei duse de clasa muncitoare și, în egală măsură, desigur, a celei tranchilizante a junimismului reacționar.

Într-un articol al lui din iunie, *La comemorarea lui Eminescu*, G. Călinescu dezvăluie, aproape fără ocol, că pregătirea aniversării Centenarului eminescian s-ar afla în legătură strânsă cu ceea ce au făcut deja sovieticii aniversându-l pe Pușkin – adică Eminescu urmează să fie sărbătorit urmând exemplul *Uniunii Sovietice, a[!] mării noastre vecine și prietene*. Scrisese cu acel prilej în *Contemporanul* despre poetul rus că *din punct de vedere social aspiră la reforma grandioasă – și acesta este motivul pentru care spiritul sovietic se regăsește în marele poet născut acum 150 de ani și care pentru mulți înfățișează un Petru cel Mare al poeziei*. Alții insistaseră pe ideea că actualitatea lui Pușkin s-ar

Vasile Bedreagă, Lampă, porțelan

datora faptului că el fusese *expresia conștiinței umanității, a unei umanități privind spre viitor*, că folosise *limba poporului, limba țaranului, pe care o învățase de la doica sa (!)*, că *a urmărit îndeaproape toate mișcările populare din Europa, printre care și aceea a lui Tudor Vladimirescu din Muntenia*, și că tocmai așa el devine *cel dintâi scriitor realist*, iar „Boris Gudunov” este *cea dintâi tragedie realistă rusă*.

Mai dezvăluie G. Călinescu, în același timp, cvasiexplicit, într-o ingenuitate probabil jucată, că, de fapt, cel puțin în privința lucrurilor culturale, ceea ce se face la Moscova se preia imediat și se aplică în tot lagărul socialist ca ceva stând între permisiune și obligație. În legătură cu Eminescu, existând oportunitatea, sărbătorirea lui Pușkin e semn de această factură. Și se și oferă astfel modelul, iar odată cu acesta, nu atât criteriile unui act național de ridicare pe soclu, care se cunosc, sunt cele ale realismului socialist, cât natura și anvergura derogărilor îngăduite, întrucât aici nu e vorba de o simplă preluare critică de moștenire culturală – ceea ce e de văzut că fac, de fapt, din zel, din conformism și inerție, din frică, cei mai mulți dintre comentatorii din epocă ai lui Eminescu. Fără însă a fi de exclus în totalitate, privind în urmă, ideea circulației subterane și uneori în straturi și mai de suprafață, mai cu seamă prin intelectualii mai vechi cu cât de cât acces la tribună și pe care nu-i încovoiaie încă responsabilitatea politică și sarcinile ideologice, a unui curent dacă nu de opoziție, măcar ameliorator cu excesele alimentate de activism din ideologia zilei.

Spune G. Călinescu, neastâmpărat: *avem și noi căderea să cultivăm amintirea și opera scriitorilor noștri clasici, care s-au ridicat din popor și au scris pentru el* – deși→

Vasile Bedreagă, Jocuri, porțelan

Pușkin este așa ceva numai prin efortul de interpretare care alinază. Articolul, amplu și contorsionat, e scris însă de un Călinescu parcă grevat de temerea că lucrul nu e definitiv, că ar exista riscul ca centenarul să nu se sărbătorească, Eminescu să nu devină recept. O și exprimă, de altfel: *Numai atât n-ar fi suficient și am fi amenințați să ne lipsim de opera lui Eminescu, pe nedrept*. Textul lui are alura unei demonstrații cu orice preț riscante, a unei susțineri partizane în care unele argumente vin din analize curat călinesciene și altele sunt de mirare, iar autorul se poziționează când în apărare, când în ofensivă, vorbește când în limbajul propriu, când pe limba celor pe care trebuie să-i convingă că are dreptate, când strălucind, când șters și stins. Asta, cu siguranță, și pentru că în *reconsiderarea* pe seama *elementelor valabile*, el se așază ferm sub condiția lui *fără a falsifica nimic* – și dacă o spune explicit, va fi având motive să o facă. Deși i se arătase deja alternativa la ieșirea nesupusă din coloană, încă nu se lăsa definitiv convins ori poate că încă mai are speranțe. Sau era, pur și simplu, în balanță Eminescu.

Iată: Creatorii geniali *văd în viitor și fiindcă sunt adânci, sunt în spiritul mulțimilor*; înrăuirile înapoiate sunt accidente în cazul lor și trebuie explicate *cu încrederea că adevăratul geniu nu poate să fie obtuz la mișcările istoriei*; *clasicii noștri* trebuie eliberați *din captivitatea interpretărilor interesate burgheze, să-i redăm poporului* – e o sarcină; *poetul nostru a vibrat la toate suferințele poporului muncitor, rural și industrial* – pentru *cine recitește cu spirit critic științific opera lui*; *dacă poetul ar fi trăit momente prevestitoare ale revoluției proletare, strigătul lui ar fi răsunat altfel*; *a semnalat caracterul de tensiune socială continuă al istorie, lupta contrariilor, până la lichidarea antagonismelor de clasă*; *Epigonii* cu pașoptiștii posedând *noțiunea viitorului, deci a progresului*, și contemporanii priviți cu dezaprobare pentru că reprezentau *reacțiunea*; *Criticilor mei*, care este exact în vederile noastre de azi – desigur, *repudiază formalismul*; *Scrisorile*, pe seama cărora se extrag alte argumente, până la *Luceafărul* – unde

Cătălina este *o mic-burgheză și nu stimează pe eroul din câmpul muncii cerebrale și nu e capabilă a-l ajuta în opera sa, nu-și dă seama de avantajile de a sta alături de omul de geniu și la Pe lângă ploii fără soț – unde această femeie aculturală e atât de obtuză, încât nu vede ceea ce vede oricine...*

Și chiar mai departe, cu evocarea, fără avertisment în această privință, a unei viziuni adoptate de Eminescu și apte să stea ici-colo, în felul ei, pe picioarele proprii: poetul profesează cultul *muncii*, vede *fericirea socială* întemeiată pe *avuția* derivată din *producție* și câștigată prin *muncă* – deși în prin *muncă* el *înțelege greșit și mijloacele de producție, capitalul*, acesta privit ca *muncă acumulată* –, iar întemeiat pe o teorie și pe date ale experienței proprii, crede, iar Călinescu o exprimă cu dichis, că *exploatorul este negustorul*, mai cu seamă acesta obținând profit *fără a avea contribuție*; și cam în același temei ar deveni poetul și susținător al *proprietății mari*, încât, dacă Eminescu ar fi trăit azi, ar fi acceptat ca valabilă soluția *gospodăriei colective...*

Drept care avem, evident, deopotrivă un exercițiu ascultător executat după model, o aplicație, dar și, într-o mică îndrăzneală subversivă, invocarea modelului ca motivare în deschide-rea fără risc a ușii permisivității pentru o întreprindere proprie – de bună seamă, cu toate consecințele ce decurg din asta. Și astfel, Centenarul eminescian pentru că a existat sărbătorirea lui Pușkin și un Eminescu nu propriu-zis din familia lui Pușkin, ci din viziunea realist-socialistă sovietică asupra lui Pușkin, și adus în atenție cu strădania precaută de a-l coborî ideologic, pe cât posibil, ceva mai jos.

Vasile Bedreagă, Castron, porțelan

Am avut un munte...

Am avut un munte, nu-l mai am demult,
Am avut o mamă, o icoană acasă,
Nu mai am nici casa, toate le-am pierdut
Și-atunci cum, viață, de-mi mai pari frumoasă?

Am avut un frate ca un zeu de foc,
Am avut iubite cu priviri senine;
Însă cum, viață, toate la un loc
Mi le-ai smuls din brațe, le-ai ascuns de mine?

Iar în schimb la toate, uite ce-mi aduci
Zile-nsingurate, grele de-ntristare,
Nopti de insomnie nesfârșit de lungi,
Ierni înzăpezite, veri fără de soare...

Mulțumescu-ți, însă, și de-acest prinos,
Lasă-mi poezia că doar ea m-alină
Și cât fi-voi încă viu și sănătos,
Voi cânta prin lume, beat de-a ei lumină!

Am trecut de pragul

Am trecut de pragul celor șapteștrei,
Nici cu trupul încă nu îi simt prea tare;
Sufletul mi-e, însă-atât de tânăr, hei,
C-ar urca toți munții, s-ar hrăni cu soare...

S-ar hrăni cu plaje și întinse mări
Că-i și el o mare, cea mai zbuciumată,
Cea care-n adâncul zilelor de ieri
A cuprins iubirea de pe lume toată...

Însă nu știu unde oare s-a ascuns
Freemătul acela cu-nțeles de viață
Când nicio-mplinire nu-mi era de-ajuns,
Nici o renunțare nu-mi râdea în față.

Azi mi-i scurtă ziua, goală de izbânzi
Da-i mai lungă noaptea cu o insomnie,
Chiar și ochii serii par mai suferinzi
Când cu palma rece fruntea mi-o mângâie.

Și mă strigă-ntruna cineva din vânt
Să-mi aducă parcă tot aceeași veste
Cum că mâine poate, poate prea curând,
Cartea mea-și va scrie ultima poveste...

Și-atunci cum ești tânăr, suflete nebun,
Cum te-ntreci cu munții vuești ca marea
Când până și munții cad și se supun
Și-n adâncul mării urlă disperarea?

DUMITRU MĂLIN

Radu Petrescu

un înfocat diarist

Scriitorul Radu Petrescu, aparținând „Școlii de la Târgoviște”, este considerat unul dintre precursorii postmodernismului în literatura română, calitate conferită de originalitatea transformării însemnărilor din jurnal în fapte tipice oricărei proze ficționale. A trăit într-o epocă plină de vicisitudini (1927-1982), suportând greutățile vremii cu scârbă și stoicism, detașându-se prin formație, admirabilă cultură și ținută elitară, statutul său menținându-l constant în atenția criticii și publicului. După 1989, cota lui Radu Petrescu n-a scăzut precum a autorului „Moromeților,” dar nici n-a crescut. Ceea ce era de așteptat, dată fiind natura intelectuală și elitistă a prozei lui (Nicolae Manolescu).

Opera sa îl recomandă ca fiind unul dintre cei mai importanți prozatori români de după al doilea război mondial, autor al unor volume precum: „Matei Iliescu” (roman), „Proze”, „O singură vârstă”, „Ce se vede”, „Ocheanul întors”, „Părul Berenicei”, „Meteorologia lecturii”, „A treia dimensiune”.

Radu Petrescu a constituit un model pentru prozatorii tineri, pentru generația opzecistă.

Asemenea celorlalți membri ai așa-numitei „Școli de la Târgoviște”, a ținut încă din timpul liceului un jurnal. Acesta a apărut în diverse ipostaze și sub diferite titluri, notațiile diaristice acoperind o perioadă cuprinsă între 1944-1982. Jurnalul relevă pentru posteritate portretul său, înfățișând un scriitor conștient de propria valoare, dar stăpânit de un traumatizant sentiment de frustrare determinat de varii cauze: sănătate precară, regim politic coercitiv, prieteni ingrați, cititori care nu-l pot înțelege și aprecia, condiții care îl fac hipersenzitiv și introvertit, aflat într-o permanentă stare de alertă, stresantă prin ea însăși.

Jurnalul confirmă, înainte de orice, erudiția lui Radu Petrescu, familiaritatea cu marile momente ale culturii europene, vocația sa de virtu-

oz al subtilităților analitice aplicate unor texte dintre cele mai variate. Se constată în cuprinsul jurnalului, de asemenea, un spirit acut de observație, dublat de cele mai multe ori de o remarcă amară sau caustică. A scris cu multă trudă, hărțuit de boli și întrerupt mereu, incapabil de a se supune rigorilor unui program stabilit. Definiția pe care o dă în volumul său „Părul Berenicei” este cu prisosință elocventă pentru însemnările sale: „Jurnalul e un fel de debara, ca și romanul, altfel situat însă, în care nu intră decât cei care au plăcerea de a răscoli prin multe lucruri anodine până să ajungă la micul obiect prețios”.

Fragmente: = Continuă să ningă de azi-noapte, iazul e înghețat și moara în zăpadă, munții în nori fără contur. Încep programul gândit ieri în amănunt și a cărui necesitate o simt de mult pentru resocializarea mea viitoare. În drum spre iaz alert, aleg gânduri senine, la întoarcere fac un scurt ocol prin câmpul de pe celălalt mal, de unde încerc să văd Miroslava, Căsarui. Adela gătește, chipul ei drag e serios, concentrat, foarte matur, poartă pantofi cafenii, ciorapi lungi albaștri, o fustă gri și jersey alb, cu guler, mâneci și nasturi verzi. Părul lăsat pe spate, prins deasupra ceței cu o panglică roșu-închis în culoarea vișinei târzii. Ce curios, mă aflu exact în situația dorită și descrisă în iulie 1940, proiectând jurnalul pădurarului. Literatura mea însă, observ, este viață. Unitatea mi se pare evidentă, mă scutește de multe dureri. Azi-noapte am citit din notele vechi, ce rău scrise, dar ce cărți vor ieși de aici! Exclamații pe care mi le iert, ținând socoteală că atâți ani în fiecare zi am scris altele, inverse. Dar sistemul entuziasmului pentru realizări trebuie să înceteze, e mai periculos decât cel al disperării. În fond, „Didactica” terminată, mă aflu într-un gol de aer, vechiul meu personaj ridicol reapare, ceea ce face necesară reluarea însemnărilor mele zilnice.

= Din 1967 până când am ieșit, ajutat de Mircea Horia Simionescu, la pensie, am fost la ICVLF, unde, ca și la ICHV, m-am ocupat de publicațiile Institutului, citind, stilizând, corec-

tând dactilograme, cărând hârtia, rugându-i pe tipografi să lucreze bine, să nu întârzie prea mult aparițiile, cărând pachete cu imprimate, făcând expediția, traducând în și din românește pentru o leafă care mulți ani a fost mai mică decât a tehnicienilor, până când, în 1973, am făcut infarctul. În 1970, a apărut „Matei Iliescu”, în 1971 mi s-a acordat, ca o batjocură, premiul de debut, am intrat în Uniune, acum sunt pentru a doua oară membru al Consiliului, dar (...) las scârbit, neterminată nota ultimă.

= Incapacitatea mea de lucru se datorează bolii mele, care mă ține într-o stare de aproape leșin permanent, scrisorilor cărora mă simt obligat să le răspund, sentimentului că sunt intelectual (...) și în sfârșit lipsei de obișnuință cu un program ferm de lucru, lipsă care astăzi își arată urmările dezastruoase, tocmai când e nevoie să lucrez mai mult ca niciodată.

= Încă uimit până la durere că „Adevărul despre naturalism” și textul de la pp. 129-138 din „Ocheanul întors” nu a interesat pe nimeni: nu știam că trăim într-un pustiu, că pustiul este chiar pustiu. Ce s-ar fi întâmplat dacă ideile acestea nu mi-ar fi venit mie, ci lui Fănuș Neagu sau lui Mircea Radu Iacoban? Ar fi fost mult mai bine pentru ele.

= Mă împresoară un zid de răutate dementă. Nu se apropie de mine decât Iuda, în infinite exemplare. Vor să-mi aranjeze o figură pociță. Toți martorii mei sunt mincinoși, calomniatori. Îmi fac scandal public, ca țigăncile.

DORIN NĂDRĂU

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(LXI)

1984

Scrisoare trimisă de sculptorul Ion Vlad, de la Nice, lui Pavel Chihaia, *Dragă Pavel*, la 22 aprilie 1984, publicată, la p. 211-212, în vol. „Pavel Chihaia, *Correspondență*. Scrisori primite. Scrisori trimise, Constanța: Ex Ponto, 2012”.

Reproducem: „/.../ Îți trimit trei afișe, unul pentru Matei, altul pentru Georges Ciorănescu și al treilea dacă poți să-l trimiți la Biblioteca Română din Freiburg. Am ales imaginea României de totdeauna, chiar dacă unii au uitat-o sau au pierdut-o. În expoziție nu avea locul numărul unu, dar participă la geneza tuturor. Îți mai trimit 2 portrete ale lui **Dimitrie Stelaru** [subl. ns.], unul în ipsos colorat făcut în 1966*, nu seamănă fizic, dar poartă un destin tragic care-i despică fruntea în lumini străfulgerate. Al doilea – în piatră, după informații asupra datei și a morții comunicate de Ion Sofia Manolescu, care a fost la Paris după înmormântare (mi-am dat seama că lucram la el inconștient de starea sănătății lui) în timpul și chinurile sfârșitului. O legătură secretă între noi doi.../ Te rog după să-mi trimiți Portretele lui **Dimitrie Stelaru** [subl. ns.] și Eugen Barbu și clișeul bietului Van Gogh, care a trăit și pictat la Arles și a murit lângă Paris.../ Noi lipsim o lună, mergem la Paris între 15 decembrie 1984 și 15 ianuarie 1985.../”.

Note

1.*Important pentru stabilirea listei cu sculpturile în care este reprezentat Dimitrie Stelaru, aici fiind vorba doar de imaginea, portretul, acestora. Sculptorul Ion Vlad vorbește de un „portret” (bust, probabil) realizat de sculptor „în ipsos colorat făcut în 1966, nu seamănă fizic, dar poartă un destin tragic care-i despică fruntea în lumini străfulgerate”.

2.**Al doilea „portret” dedicat lui Stelaru e realizat de Ion Vlad în piatră, chiar în perioada în care Dimitrie Stelaru își ducea ultimele clipe de viață în suferință (./.../ (mi-am dat seama că lucram la el inconștient de starea sănătății lui) în timpul și chinurile sfârșitului. O legătură secretă între noi doi.”), adică spre sfârșitul lunii noiembrie 1971.

*

Scrisoarea *Dragă Pavel*, trimisă de sculptorul Ion Vlad și de soția sa, Nika, de la Paris, lui Pavel Chihaia, în 17 septembrie 1984, publicată, la p. 212-213, în vol. „Pavel Chihaia, *Correspondență*. Scrisori primite. Scrisori trimise, Constanța: Ex Ponto, 2012”.

Reproducem: „Răspund cu întârziere sperând să fie gata invitațiile pentru expoziția mea din 18 octombrie. Încă nu s-au imprimat. Dommage. Mersi pentru ce-ai scris pentru **Stelaru**, am avut șocul retrăirii unor ani care erau dramatic, dar plini de o viață care n-o găsesc pe aici, plină de vise și de planuri care nu ți le mai faci în a doua parte a vieții. Bizar! Prima parte gândeam la a doua și azi, aflându-mă într-a doua, ni se umezesc ochii după prima. Când ne-om reîntâlni, poate mai întâlnim un vechi „camarad” de mizerie și să înregistrăm „souvenirurile”.

*

Scrisoarea lui Nae Antonescu, trimisă de la Terebești (Satu Mare), în 7 noiembrie 1984, lui Gheorghe Sarău, la București (str. Avrig), făcându-se referiri la Dimitrie Stelaru.

Terebești (jud. Satu Mare), 7 noiembrie 1984

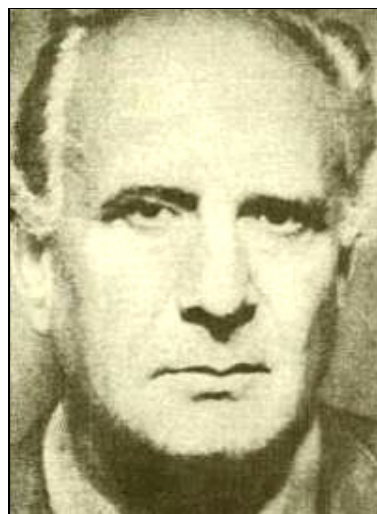
„Domnule Sarău,

Stai pe strada Avrig?

Cu privire la anticariatul lui Dimitrie Stelaru, el a fost pe Intrarea Zalomit, vis-à-vis de „Gambrinus”, o cămăruță la parter (poate există și acum camera) unde avea cărți de la prieteni, de la anticari; acolo dădea consultații literare gratuite și [avea] un aviz tipărit, afișat în geam. Toată treaba n-a durat prea mult. Există și

Vasile Bedreagă, *Farfurie din porțelan*

unele consemnări în presa timpului de prin anii 1942-1943. Ar trebui căutate. Poate Geo Dumitrescu ar putea da unele informații.

Îți doresc succes,
Nae Antonescu”.

Notă

Scrisoarea se află în posesia lui Gheorghe Sarău.

1987

Scrisoare trimisă de Nae Antonescu, în 25 august 1987 (data poștei: 26.08.1987), de la Terebești (cod: 3995, jud. Satu Mare), lui Gheorghe Sarău, la București (str. Elena Cuza nr. 79, Bl. 13, sc. I, et. V, ap. 20, cod: 75 168, IV, Of. 53), cu referiri la revistele brașovene apărute în perioada când Dimitrie Stelaru era elev la Stupini, Brașov.

Terebești (jud. Satu Mare), 25 august 1987

“Mult stimat domnule

Sarău,

Iată îți trimit o listă a revistelor apărute la Brașov în perioada în care te interesează:

1. Brașovul literar și artistic, 1931-1935
2. Țara Bîrsei, 1929-1938
3. Fuse [?] (1934-1935)
4. Front literar (1936-1939)
5. Prometeu (1934-1939)
6. Ramuri Noi (1935-1936)

Cam aceste au apărut în perioada respectivă, dar eu nu știu ca Dimitrie Stelaru să fi colaborat la una din ele.

Oricum cercetarea merită făcută. Îți urez mult succes și multă sănătate familiei. **Nae Antonescu**

Terebești, 25 aug. ‘87”.

GHEORGHE SARĂU

POVESTEA UNEI MARI ÎNTÂLNIRI...

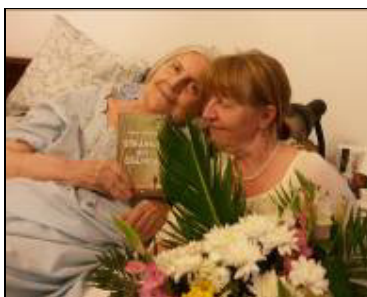
(Ileanei Vulpescu, în
memorial...) (I)

Rândurile care urmează sunt scrise la invitația pe care mi-a făcut-o telefonic domnul Mihai Maxim, traducător, romancier și publicist.

Domnia sa m-a sunat în urmă cu cinci zile, mai exact pe data de 15 Mai, 2022, în jurul orei 19, abordându-mă cu aceste cuvinte: Doamnă doctor? Da. Sunt Mihai Maxim, nu vă cunosc, nu mă cunoașteți, totuși există o persoană care ne-a fost cunoscută și apropiată amândurora și anume **doamna ILEANA VULPESCU**.

M-am înfiorat la auzul acestui nume, cu atât mai mult cu cât nu trecuseră decât trei zile de la data care marca scurgerea unui an de când marea doamnă a scrisului românesc s-a stins din viață, respectiv 12 mai, 2021. Se născuse pe 21 mai, 1932, în comuna Bratovoiești, județul Dolj, iar faptul că ne părăsise în aceeași lună, dar inversând data, mi s-a părut a fi un fel de replică, de argument, precum și promisiunea unei reveniri sau poate doar imaginea surprinsă-n oglinda clivajului dintre lumi...

Știți, doamnă doctor, în memoria dânsi, eu intenționez să mă ocup de apariția unui volum colectiv, în care semnează... (a urmat un șir de nume) și v-am trecut și pe dumneavoastră pe listă – a continuat vocea din telefon. „Au!”, mi s-a tăiat și respirația, iar cuvintele nu și-au mai găsit cale de ieșire în afară. Păi, cine eram eu ca să scriu despre doamna Ileana Vulpescu? Așa cum ați cunoscut-o dumneavoastră, a precizat la telefon domnul Mihai Maxim, parcă intuindu-mi emoția, și, într-adevăr, m-am mai liniștit, bazându-mă pe înregistrarea aproape caleidoscopică a amintirilor mele și pe faptul că aveam o memorie bună, așa cum are orice medicinist. Deci, nu-mi rămânea decât să dau înapoi timpul, filă cu filă, oprindu-mă la evenimentele și întâmplările din anul 1982, când am terminat facultatea. Atunci m-am întâlnit pentru prima dată cu această marcantă personalitate a culturii românești. A fost o întâlnire indirectă, mediată de binecunoscutul și apreciatul roman *Arta conversației*,

pe care reușise să-l cumpere o colegă. Ea îl citea acasă, iar eu, la cursurile de Medicină socială, atât de transpusă, încât colega îmi dădea câte un ghionț, avertizându-mă: Vezi că n-ai să răspunzi nici când îți va fi strigat numele, într-atât ești de cufundată în lectură.

Veți spune că o țară întreagă a cunoscut-o pe Ileana Vulpescu în acest mod – și este un mare adevăr, deoarece nu există scriitor care să nu transpună în opera sa măcar o parte din ceea ce este el însuși ca trăire, emoție, percepție proprie sau bagaj biografic. Totuși, mie mi-a fost dat să o cunosc și altfel pe această doamnă, situație ce-mi dă dreptul și curajul, totodată, pentru un asemenea demers.

Din momentul acelei cunoașteri indirecte, virtuale, cum s-ar zice – deși în perioada anilor 1980 termenul respectiv nu invadase încă viața oamenilor, nici lingvistic și nici obsesiv-compulsiv cum se întâmplă în momentul de față –, și până când am văzut-o în realitate pe doamna Ileana Vulpescu, au mai trecut două decenii, dar timpul nu înseamnă nimic din perspectiva unei întâlniri providențiale, dacă e să ai parte de așa ceva... În acea ocazie, doar eu am luat cunoștință de prezența dumneaei, nu și invers. Se întâmpla în primăvara anului 2000, în data de 15 aprilie – îmi amintește autograful de pe pagina de gardă o romanului *Viața mea, o lacrimă nemărturisită*, autor dr. Constanța Hodor. În calitate de prezentatoare, lansarea acestui roman o aducea pe doamna Ileana Vulpescu acolo unde locuiau și eu, respectiv în orașul Alexandria.

Scena îmi este încă atât de vie în minte...

Numele doamnei Ileana Vulpescu era trecut cu litere de-o șchioapă pe afișul ce anunța respectivul eveniment cultural-artistic și nu puteam să pierd ocazia de a o vedea în carne și oase. Totodată, voiam să văd cum scrie un medic despre propria-i viață,

pentru că titlul cărții respective anunța din capul locului despre ce era vorba.

Personal, mă afluam într-o perioadă mai puțin fastă a existenței mele și de-abia mai făceam față imboldului de-a așterne pe hârtie ceea ce cu greu mai puteam să îndur. Îmi simțeam sufletul ca străbătut de ape mari și învolburate, căutând să rupă maluri și să depășească zăgazuri, adică propriile limite ale răbdării mele tăcute și înăbușite, iar, pentru aceasta, singura cale de eliberare mi se părea a fi cuvântul. Cel puțin asta îmi spunea intuiția, căreia, însă, i se puneau de-a curmezișul rațiunea, logica, voința și tot ce mai puteam să însemne în mintea mea argument privind lipsa de sens și de direcție. Îmi spuneam în permanență că sunt medic și, prin urmare, preocupările mele trebuie să se limiteze strict la acest domeniu. Consideram că, în acest sens, deja înregistrasem o *abatere*, publicând în anul 1996 un articol în cotidianul *Teleormanul liber*, acesta fiind debutul meu publicistic. A mai urmat încă un articol, după care m-am oprit speriată, cerându-mi socoteală și propunându-mi să-mi bag mințile în cap o dată pentru totdeauna. Doar gândul că cele două articole au fost pe teme medicale ce îmi mai ameliora cât de cât sentimentul că l-aș fi trădat pe părintele Hypocrate, căruia îi jurasem credință la terminarea facultății, în anul 1982. Prin urmare, am dat câștig de cauză minții înțelepte, neglijându-mi sufletul ce începuse să se simtă mai bine scriind. Am făcut atunci un pact cu mine însămi, spunându-mi că pot să scriu orice și oricât, cu condiția ca totul să rămână document. Mult timp am respectat clauza de contract, procurându-mi astfel liniștea de care aveam nevoie. Totuși, într-o bună zi, bruma mea de confort suflesc s-a spulberat ca prin minune, materialul de sertar ajungând în mâinile domnului Romulus Toma, pe atunci director al Centrului de Creație și Conservare a Culturii și Tradiției populare din județul Teleorman. Pentru adormirea conștiinței mele, o vreme m-am amăgit cu gândul că nu eu am fost în stare de un asemenea gest mârșav și că sertarul făcuse singur pași, predându-se unei persoane cu autoritate în domeniul artistic. De pe un caiet tip elev, →

DOINA CHERECHEȘ

liniat și conținând 48 de file, dumnealui a selectat mai multe poezii pe care le-a trimis la săptămânalul *Drum* de la Roșiorii de Vede, unde au și apărut, constituind intrarea mea în lumea literară. Nu mi-am dat seama de ireversibilitatea situației, considerând totul un joc pe care încă mai puteam să-l controlez și din care puteam să mă retrag la o adică. Și chiar am crezut cu tărie acest lucru până în ziua de 15 Aprilie, 2000, când mi-a fost dat să o ascult vorbind pe doamna Ileana Vulpescu.

Sala de lectură a Bibliotecii „Marin Preda” din Alexandria era arhiplină, iar dumneai începuse să vorbească despre cartea amintită mai devreme. Avea o voce plăcută, calmă, liniștită și atât de învăluitoare, încât captivase repede atenția auditoriului. Era impecabilă în privința clarității și a conciziei, exprimându-se liber și fără cuvinte sofisticate ce ar fi putut să împiedice receptarea corectă a mesajului transmis.

Domnea o liniște de mormânt, din primele două-trei minute încetând orice zgomot, șoaptă, foșnet sau scârțâit de scaune. Oamenii păreau hipnotizați, sorbind fiecare cuvânt ce ieșea din gura prozatoarei. Chiar și la o privire sumară se putea observa că întreaga sa ființă emana naturalețe și simplitate. Lipsa oricărei cochetării vestimentare, precum și a dichisului – vopsea de păr, ruj, rimel, pudră sau bijuterii – lăsa să transpară din interior lumină, distincție și noblețe sufletească.

M-au impresionat atât de mult aceste aspecte de modestie și, totodată, lipsa oricărei ostentații, încât atmosfera mi-a devenit repede familiară și odihnitoare, plăcută și reconfortantă, anulându-mi orice formă de rezistență interioară. Pe acest teren al sufletului meu, gata pregătit ca pentru înșămânțare, deodată am auzit-o spunând: *Dragii mei, viețile noastre sunt subiecte de roman*. Cred că nici fulgerată n-aș fi putut să tresar mai puternic, un curent electric străbătându-mi măduva spinării de sus și până jos. M-am speriat crezând că reacția mea brutală a destrămat vraja ce se țesuse între comunicator și public. A fost doar o părere, pentru că trăgând cu coada ochiului de jur-împrejurul meu, am văzut că toate privirile erau ațintite înaintea, spre prezidiu, de la care vorbea doamna Ileana Vulpescu. M-am liniștit, dar cuvintele acelea au

mers multă vreme la pas cu mine, mai merg și acum și poate că, de departe, mă vor însoți până la sfârșitul vieții. Un lucru, însă, este cert: Mi-au înrăurit puternic viața! Spuse pentru o sală întreagă, dar parcă numai pentru mine sau în mod expres pentru mine, au avut marele rol de-a mă smulge definitiv din indecizia în care trăiam la acel moment și anume aceea de-a scrie în continuare poezie sau de-a trece la proză. Și iată! Nu doar că, într-un fel, eram îndemnată să fac acest lucru, ca să nu mai spun cine era persoana ce-mi dădea undă verde! O autoritate în domeniu, cineva care scrisese magistral despre viață și problemele acesteia! De necrezut!

Astfel, servilă, propria-mi viață mi se așternuse la picioare, așteptând să-i valorific multiplele ipostaze și întâmplări – tot atâtea veritabile și nepuizabile surse de inspirație. „Le voi lăsa să curgă și să mă străbată încă o dată, să mă consume și să mă devoreze, purificându-mă ca într-un ritual străbun”, mi-am spus instantaneu.

În plus, mă vedeam eliberată de o preconcepție pe care o avusesem până atunci și anume că scriitorul trebuie să creeze personaje total independente de el și de viața sa, adică să fie un creator ex nihilo, precum Dumnezeu. Uite că nu era așa și inima mi-a tresărit de bucurie, auzind că viața fiecăruia în parte, deci și viața mea, putea să fie subiect de roman. Informațiile primite mă bulversaseră complet și deși nu-mi era clar ce voi face în continuare, simțeam fiorul unui nou început de drum, pulsația și neastămpărul său învârtindu-mi sângele. Pentru a-mi liniști inima ce nu se mai oprea dintr-o bătaie rapidă, mi-am zis că principalul s-a înfăptuit, toate celelalte fiind doar detalii ce țineau de stil, tehnică și puterea de organizare a gândului.

Astăzi, la peste douăzeci de ani distanță de evenimentul amintit, îmi este mai la îndemână să analizez lucrurile, să le filtrez și să le las să se decanteze încet, cu toate acestea, parcă nici acum pe deplin lămurite. Știu doar că atunci, într-o străfulgerare de moment, am fost pe deplin încredințată că ceea ce am aflat era mai mult decât important, era de-a dreptul esențial, alocuțiunea doamnei Ileana Vulpescu având rolul de-a mă întoarce cu fața spre un alt orizont.

La sfârșitul festivității, persoana responsabilă cu organizarea a ținut să

precizeze că doamna Ileana Vulpescu e dispusă să stea de vorbă cu oricine dorește să-i pună o întrebare sau să-i ceară un sfat. Cu toate că nu-mi era străină această dorință, ba chiar îmi dădea ghes, am plecat aproape în vârful picioarelor și nu m-am uitat nici cu coada ochiului spre locul în care se afla doamna Ileana Vulpescu. De marile personalități nu e simplu să te apropii, iar eu trăisem destule emoții ascultând-o, așa că nu m-am simțit în stare să-i adresez măcar un cuvânt de mulțumire, cum, desigur, ar fi meritat. Pașii mă purtau spre casă, dar gândul îmi hălăduia tot mai departe de profesia mea de medic, hotărâtă fiind nu doar că voi scrie în continuare, cât pe deplin convinsă că mă voi apuca serios de proză.

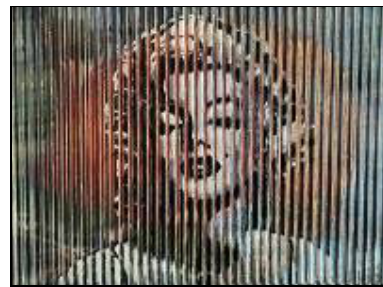
Pentru asta însă, trebuia să fac puțină ordine, așa că mi-am adunat în grabă poeziile de sertar și pe cele publicate deja, câteva luni mai târziu apărându-mi placheta intitulată *Zborul uitării de sine* (editura EuroVida, 2000). A fost debutul meu editorial, dar nu neapărat în vederea acestuia acționasem eu, cât din dorința de-a face loc prozei. Sfera preocupărilor mele se lărgise considerabil, dar găsiseam și modalitatea de-a împăca armonios lucrurile, profesia de medic asigurându-mi existența mea și a copiilor mei, iar scrisul și cititul, hrănindu-mi sufletul. Dacă pașii spre proză mi-i cârmise doamna Ileana Vulpescu – lucru simțit pe deplin, dar puțin conștientizat într-o primă etapă –, să înaintez pe terenul arid și nedeștelenit al noului gen literar m-a ajutat tot domnul Romulus Toma:

„Poezie de camuflaj, stimată doamnă. Să păcăliți pe cine vreți, dar nu pe mine, care sunt copoi bătrân... Am mirosit eu mai demult că v-ați apucat de proză. Cred că aveți deja sertarul doldora. Dacă nu vreți s-o scoateți la lumină, e numai treaba dumneavoastră. Nimeni n-o să v-o smulgă cu forța, dar e păcat, pentru că eu așa vă văd, mai degrabă prozatoare decât poetă. Puteți cochetă în continuare și cu poezia, că nu vă oprește nimeni, în schimb proza luați-o foarte în serios, pentru că ea o să vă reprezinte, dacă va fi să ocupați un loc mai acătării în literatura română. Să luați aminte la ce vă spun și țineți-vă de treabă, proză și iar proză, deoarece structura dumneavoastră sufletească se pliază pe așa ceva. Da' chiar, data viitoare să veniți cu un→

fragment de proză”, am primit această somație în loc de felicitările la care mă așteptam pentru că publicasem un volum de poezie. „Să vin cu proză? Ei, asta chiar că nu se va întâmpla!”, mi-am zis eu în gând. „Când o să vă scormonească sau o să vă doară ceva până-n străfundul sufletului, veți pune la bătaie și proza. Deocamdată, o țineți ascunsă pentru că vă e prea dragă, e giuvaerul de mare preț, dar va veni și vremea ei. Mai vorbim atunci, dacă am avut sau nu dreptate”, și-a încheiat *prorocia* domnul director Romulus Toma. Am folosit intenționat cuvântul subliniat, deoarece cuvintele domniei sale s-au adeverit întocmai, un an și ceva mai târziu publicându-mi-se prima lucrare de proză, *Iedera*-fragmente, în revista *Sud*, nr 1/2002, ca urmare a nominalizării „Duiliu Zamfirescu”, la festivalul-concurs omonim, din noiembrie 2001. Cu acest concurs și prim-premiu a început supliciul, dar și bucuria scrierii romanului *Iedera*, premiat în manuscris zece ani mai târziu, în 2011, la Saloanele *Liviu Rebreanu*, și publicat peste încă doi ani, în 2013, la Editura *Nico* din Târgu-Mureș.

Romanul *Iedera* nu s-a bucurat de desfacere în librării, așa că m-am pomenit acasă cu un maldăr de cărți, fiecare exemplar având 684 de pagini și aproape un kilogram în greutate, situație cunoscută, dacă nu și cititorilor, autorilor de cărți, în mod sigur. Neplăcut, nu-i așa?, de parcă publicasem o carte nu doar pe banii mei, ci și în regim samizdat. Mi-a trecut, însă, șocul neplăcutei împrejurări și, trezită la realitate, m-am gândit cum să-mi eliberez mai repede casa de voluminosul meu bildungsroman. Oscilasem doisprezece ani încheiați între a-l scrie sau a-l da definitiv uitării, între a-l publica și a-l lăsa să zacă pentru totdeauna în sertar, între a economisi bani în vederea unei eventuale publicări și datoria de a-mi achita facturile și traiul de zi cu zi familiei mele, obținusem premii importante cu câte un fragment din cuprins, iar acum nu știam cum să scap mai repede de el. După ce îl văzusem, îl pipăisem, îi adulmecasem îndelung mirosul inconfundabil de carte abia ieșită de sub tipar, voiam să plece și să nu mai știu de el. Însă, cum și unde anume? Primul gând salvator a fost să fac din acest roman un dar, atât pentru prieteni, cât mai ales pentru oamenii care mi-au marcat viața, din

stimă, respect, considerație și recunoștință. Procedând în consecință, i-am imprimat cărțile mele un traseu destul de sinuos – cu numeroase bucle, împletituri, noduri și întretăieri – și nu întotdeauna soldat cu ecouri sau surprize plăcute, dar, în ceea ce mă privește, tot atâtea popasuri de suflet și de bucurie. Astfel a început o muncă de asiduă cercetare pe Internet, căutând posibile contacte pentru oamenii cu care doream să iau legătura pentru a le trimite cartea. Nu de puține ori, exemplarele trimise prin poștă se intersectau pe traseu cu cele returnate, adresele nemaifiind valide sau *adrisantul* neprezentându-se să-și ridice coletul, pentru ca apoi să fie retrimise și chiar re-retrimise, după alte și alte cercetări. Nici astăzi nu știu dacă toate exemplarele trimise și-au găsit destinatarii trecuți la adresă sau pe alții de ocazie, cert este doar faptul că au ajuns în mâinile cuiva și poate că au fost și citite de respectivele persoane. Până la urmă nu s-a mai întors niciun colet, așa că asistenta mea a răsuflat ușurată, văzându-se degrevată de sarcina de-a mă ajuta la făcutul și expediatul acestora, iar eu mi-am ridicat pragul de rezistență la stres și frustrare. Încă păstrez caietul în care mi-am notat nume, adrese de e-mail, numere de telefon și alte date referitoare la persoanele cărora le-am trimis câte un astfel de exemplar, iar dacă se întâmplă să-l mai răsfoiesc, de fiecare dată îmi sare în ochi numărul 50, încercuit apăsător, în dreptul căruia scrie: Ileana Vulpescu, str. Radu Cristian, nr. 1, ap 10, CP 02153, tel. 0213150861. Cum intrasem în posesia acestor date? Cu ajutorul postului de televiziune al Patriarhiei române, Trinitas TV, unde domnia sa fusese invitată în emisiunea *Credință și cultură azi*, realizată de domnul Vasile Bănescu. Îmi amintesc că urmărisem atent emisiunea respectivă și chiar am rămas cu gândul la ce spusese marea prozatoare, pentru ca apoi, privind în urmă, să realizez cât de mult îi datoram acestei persoane. Nu dumneaei îmi dăduse permis de liberă trecere spre proză, chiar dacă de-atunci trecuseră mai bine de paisprezece ani? Ba da!!! Păi, în acest caz, unde îmi fusese capul și de ce nu era primul nume trecut în caietul în care țineam evidența exemplarelor trimise pe cheltuială proprie din Nord

Vasile Bedreagă, Marilyn Monroe, ulei pe pânză

în Sud și din Vestul în Estul țării și chiar și dincolo de Prut? Adevărul este că într-un timp mai încercasem eu să-i dau de urmă, dar datele de pe Internet nu mi-au fost de niciun folos, dumneaei nemailocuiind de multă vreme în Craiova, cum era specificat acolo. Acum însă, prinsesem un fir pe care nu trebuia să-l mai pierd și, după o noapte de nesomn, frământări și neliniște, în dimineața zilei de luni, adică la mai puțin de douăsprezece ore după ce am văzut emisiunea amintită, căutam cu înfrigurare adresa de e-mail a postului de televiziune Trinitas. Nu mă confruntam decât cu un ecran indiferent și rece, totuși eram aproape sufocată de emoție și cu greu mi-am dus la bun sfârșit sarcina de a scrie și a expedia un mail prin care explicam ce anume doream și solicitam în mod expres să i se ceară doamnei Ileana Vulpescu permisiunea de a-i trimite un exemplar din romanul *Iedera*. M-am bucurat de multă amabilitate, atât din partea reprezentanților postului TV amintit, cât și de un răspuns favorabil din partea doamnei Ileana Vulpescu. Da, puteam să-i trimit romanul, pe care nu doar că l-a citit, deși avea probleme cu vederea – după cum aveam să află mai târziu – ci l-a și comentat. Feed-back-ul domniei sale m-a emoționat profund, cu atât mai mult cu cât din partea altor persoane din sfera culturală n-am primit nici măcar o simplă confirmare că le-a ajuns cartea trimisă. Spicuiesc din prezentare: *În ciuda a ceea ce cuprinde, romanul este scris fără patetism: o frază curgătoare fără fandoseli într-o eleganță limbă română, într-o frază echilibrată, care are un mare merit, te înfrățești cu personajele și te închipui că trăiești alături de ele, adoptându-le sau respingându-le.* (Cuvântul liber din 10 nov, 2014 și revista *Vatra veche* din aceeași lună).

Noi scene din viața literară

(VIII)

7 mai 94, sîmbătă. Cu mare bucurie țin să consemnez aici foarte frumoasa reușită a recitalului de aseară de la Podul. Maica Sica, Pan Izverna, Nicolae Pan Halippa, Lucia Negoită – care a ținut să vadă spectacolul și, foarte plăcut impresionată mi-a mărturisit că îi vor trebui 2-3 zile pînă să iasă de sub emoție. Nu-și închipuie cum ar putea tăia din spectacol, ceea ce de altfel susține și Naum. Acasă îi spun Lidiei că ar putea să-i sugereze dnei Negoită să preia caseta de la Manuela Cernat, ca să-și facă o idee despre cum vor face înregistrarea. La spectacol au mai fost: Neluțu, Petrică Lungu cu soția, Horia Nichiforescu, Valentin cu Stela, Andrei, Dan Pomârjanski, Bîscă, fost coleg de-al Lidiei, un domn de la Pro-Basarabia și alte cîteva persoane care mai fuseseră și data trecută, pentru că le-a plăcut.

Este o mare surpriză pentru mine că Lidia a reușit să facă față, deși era grozav de răgușită și băuse vreo doi litri de ceai de mușetel. Maica Sica a numit-o Libelula, probabil pentru că așa i-a apărut, cu șalul albastru pe mîini. A zis: Nu-mi pare rău că am renunțat la programul pe care mi-l făcusem (ieri a fost Izvorul Tămăduirii, ar fi vrut să meargă la Cernica...)

În timpul spectacolului, L. a observat că Lucia Negoită era foarte emoționată, mai că-i dăduseră lacrimile. Iar eu am văzut-o pe maica Sica absorbită de recital, ridicînd din cînd în cînd mîinile, în semn de admirație. În primele momente eram așa de stresat că mi s-a făcut rău, pur și simplu, deci am luat un Pentalong. După ce Lidia a început, mi-a venit inima la loc – acum știu exact ce înseamnă asta; simțeam pasta argiloasă a pastilei dizolvîndu-se pe limbă. Dar am fost cu ochii în lacrimi pînă la sfîrșitul întregului recital.

Maica Sica ne-a povestit tuturor cum la ea acasă, într-o seară a sunat cineva. Știi că la mine ușa e deschisă. Intră!, a strigat; dar acela a sunat din nou. M-am dus să deschid, căci mi-am dat seama că e cineva care nu a mai fost pe la mine și nu știe că ușa e mereu deschisă. Cînd colo, două fetișcane. Intrați. Suntem mesagerii lui Cristos.

Le-am invitat în cameră și le-am lăsat să vorbească, asta e metoda mea, întîii îl las pe om să-și spună păsul pentru care a venit, apoi îmi spun și eu părerea. Dar n-a apucat să ne spună cum a decurs acea întîlnire. E împotriva filmelor protestante care se dau la TV cu ocazia Învierii.

La emisiunea Sandei Vișan, Nemoianu și Matei Călinescu spun că „monolitul” emigrației ungare și poloneze este o invenție; iar adevărul ar fi că emigranții unguri sunt mult mai numeroși decît emigranții romîni. Cei 11 milioane de polonezi l-au putut face pe Ford să piardă alegerile pentru că s-a exprimat inabil cu privire la Polonia. Nemoianu știe că emigrația ungară nu e solidară. Iar Ionel Vianu spune: Cînd am părăsit țara, pe aeroport erau participanții la un Congres. Mi s-a părut că părăsesc o țară de surdo-muți și plec într-o țară cu oameni normali..

S. Butler spune că vom trăi cu mandat, cîndva, în oamenii din viitor, necunoscuți, care ne vor citi opera. Bietul de el, îl prea înțeleg, nu a reușit să se culce nici cu femeia care îl adora. Nimic de ironizat într-asta, ci de știut că așa pare prețel pentru ca opera să fie încărcată cu tensiune, cu dramă umană, cu originalitate – fără de care nu va interesa și nu va convinge pe nimeni. Tot Samuel B., contemporan cu Lytton Bolwer al meu, credea că scriitorul nu trebuie să piardă timp cu cenacluri, întruniri, acțiuni obștești, ci doar atît: să scrie, în plin! Va fi reușit el însuși asta? Iar de va fi reușit, tot nu l-ar citi nimeni astăzi decît pentru însemnările despre cei din jurul lui, dintre care cei mai mulți îl ignorau sau nu-l tratau cu considerația cuvenită. Abia cu *Carnetele*, publicate postum, a atras atenția – și de asemenea cu o carte autobiografică pe care nu a avut curaj s-o publice în timpul vieții, ca să nu-și supere convivi. Astfel a plătit S.B. izolarea sa, zice Eliade; și tot în Eliade citesc un formidabil studiu Aldous Huxley, pe care tare mult l-aș fi vrut ca preață cînd am citit *Contrapunct*, prin '68, cred. Femeile mimetice. Tînărul idealist ridicol, dar și epicureanul rafinat, fără mari iluzii, sunt pagini extraordinare, cum n-ar putea scrie alți trei din România. Dacă s-ar fi ocupat de critică literară, Eliade i-ar fi suflat ușor locul lui Călinescu, asta sunt sigur.

Lidia se întoarce entuziasmată de la spectacolul teatrului maghiar din Tg. Mureș – artiști totali, inepuizabili, armonizați, voci perfecte. Regia V.I. Frunză. *Cruciada copiilor*, de Blaga. N-

a înțeles un singur cuvînt, dar ce contează, dacă jocul este total?! Tot Lidia aranjază să facă cu A. o tabără de 7 zile cu școala în Bucovina. Numai bani ne trebuie.

Dacă C. Abăluță a falimentat editura sa, el care scrie, traduce, prefațează etc. și nu face nimic altceva, înlăturat de pe piața cărții, atunci cum m-aș îmbogăți eu din scris? Totuși, e prea mult să-mi doresc să strecor o carte la 2-3 ani?

14 mai 94. Aseară la Mircea Ciobanu pentru ziua de naștere – parcă mai puțină animație ca în alți ani. Așa i s-a părut și lui N. Ioana, cu care la 23:30 am făcut pe jos drumul pînă în Piața Unirii; era cu noi și Vasile Vlad și împreună am răsucit pe toate părțile șansele sindicatului scriitorilor, care șanse sunt, oricum, foarte mici...

La Mircea: Al. Miran, ing. Mircea Popa și Dan Grigore, căruia M.C. i-a acordat o atenție specială. Cornel Dumitrescu, ziarist la *Lumea liberă*, vorbind despre procesele Regelui. Au cîteva reviste săptămînale, dar cele literare nu merg. Editarea cărților, oricît de bune, se face în tiraje de 500 exemplare, la 2 milioane de romîni din SUA. Mai mult nu merge, îi spune lui M.C. Ion Ioanid a avut un cancer la laringe, i l-au scos. M.C. acreditează ideea că M.H.S., Radu Petrescu, V. Voiculescu etc. își scriseră cărțile prin 62-63. N-au apărut decît cu decenii mai tîrziu. Alta ar fi fost imaginea literaturii române. Sunt cărți mari care sunt moarte pentru că nu intră cînd trebuie în circuit, cum e Budai Deleanu, nepomenit în *Epigonii* din acest motiv. Zic, asta a fost grav, dar încă mai grav e că mulți intelectuali au murit în închisoare, o întreagă promoție intelectuală. M-a mirat absența bunilor prieteni ai lui M.C.: Iovan, Negrici, Agopian, Fati.

M.C. îmi spune că a citit articolul *Megalitice*, i s-a părut extraordinar, de mult n-a mai citit o execuție atît de delicată și de totală! V.V. îmi spune că dna Vorona i-a vorbit entuziasmată despre recitalul Lidiei. Rodica îmi spune că alde Tomuș și Marin S. vor să-l dea afară pe M.C.; M.S., marele jecmănitor al foștilor – le lua pe nimic tablouri, manuscrise, alte obiecte de valoare. Ar fi avut o expoziție de pictură la Brașov, despărțită printr-un glasvand de sala Grigorescu. Toată lumea era dincolo... V.V., despre fanteziile administrative ale lui Mircea D. Le spun: Sunt atîția oameni pierduți, care se întorc acasă abia pe la 9-10 seara, beți, pentru că totuși trebuie să doarmă undeva...

IOAN LAZU

JURNAL DE PREZENȚĂ

Moto: *Aicea stau și nu pot altfel...*
Martin Luther – Theses, 1517
(I)

Cuvânt înainte

Experiența mi se pare lucrul cel mai de preț pentru existența unui om. Pentru că, altfel, lui, ca ființă, nu-i e dat să fie parte la ceea ce există înainte de a se fi născut. Dar poate lăsa un semn de traversare, de impact asupra lui al acestui întreg context care-l precede în timp sau îi este contemporan. Felul cum ceilalți, o comunitate în întregul ei înțelege să facă din semnul lui parte a drumului propriu (fie prin asimilare, fie prin respingere) atestă puterea ei de a străbate timpul în acord, în primul rând, cu propria sa identitate, modelată în chiar ființa apartenențelor ei, ajunsă în prezent și permanent confruntată cu rigorile și opțiunile altor identități, cooperante ori nu, definitorii ori nu pentru partea de lume în care viețuiește.

Aceasta a fost motivația notelor de mai jos. O parte a motivației. Altă parte a venit din nevoia de a așeza toată această experiență personală într-o arie de cunoștințe – culturale mai ales – mai largi, pe un fond unde ea chiar s-a constituit și a fost funcțională, a definit concluzii și opțiuni personale, dar nu numai.

În fine, motivul poate cel mai important care m-a făcut să mă aplec atât de atent asupra trecutului (mai apropiat ori mai depărtat) a fost rapida trecere a contextului nostru de viață prin etape care ating în profunzime omul ca individ și viața lui printre și alături de ceilalți. Merită să te întrebi ce se întâmplă, încotro mergi, ce se va alege de lumea pe care o știi, de tine ca om? Trecutul ne-a mai lăsat mărturie unor astfel de falii profunde? Ce-au făcut cei de dinaintea noastră pentru a le acoperi? Ce-au reușit și ce nu?

Cum oare am putea păstra continuumul unei societăți, unei țări, unel lumi, unei ființe omenești? Poate că *Jurnalul de prezență* doar pune întrebările, nu le și răspunde. Dar asta nu înseamnă oare că încercă să conștientizeze locul și complexul în care suntem cu toții implicați?

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ
București, august 2021

1968

12 aprilie

De la 8 dimineața la Institutul de Lingvistică¹⁾. Am stat până seara la 9 la Facultatea de Drept (unde va începe mâine Congresul Internațional de Limbi Romanice) și am aranjat casele cu numele participanților împreună cu Mihai Zamfir (care a fost în Franța anul trecut, o lună, la Tours și Paris. A absolvit franceza anul ăsta. Tot așa Zinchenko, și el alături de noi, de fel din Râmnicu Sărat, îl știu din liceu) și Costin Bratu.

13 aprilie.

Azi am fost la Recepția Congresului Internațional de Lingvistică, la primirea delegaților. Stau între Viorel Vișan, care se ocupă de Japonia – RFG și Kovakș Vasile, care înregistrează participanții din România, literele G-P. Din ce am eu, sunt mai importanți Mioara și Andrei Avram, Boris Cazacu, Matilda Caragiu. La plecare am uitat să semnez de prezență. Pixul lui Dan Slușanski a rămas însă la mine. Am luat două invitații pentru spectacolul de gală de la Sala Palatului de la Anca Belchiță (îmi place, e și drăguță și serioasă, a făcut liceul la Sf. Sava). Măine voi fi în tura de dimineață.

16 aprilie

Anca Belchiță²⁾ a urcat la mine în cameră să-mi dea o invitație pentru excursia la Brașov. Am refuzat, eu nu ieșisem la tragera la sorți pentru excursie. Probabil vrea să renunțe la invitația ei.

19 aprilie

Măine se termină Congresul și mă duc la petrecerea finală de la Hotel Nord. Azi am ascultat comunicarea lui Christian Rohler (RFG), bazată pe contrazicerea lui Otero (EUA) amănunțită până la indicarea paginilor din nu știu ce tratat. Apoi pe

Marcel Cohen, un bătrânel micuț, care a vorbit despre stilul fragmentar și și-a adus soția în România (de unde e ea originară), ca să-i citească citatele pe românește. În sfârșit, comunicarea lui Kojevnikov (URSS).

20 aprilie

Am fost la recepția de adio în cadru restrâns. Un salonaș și o terasă. Erau Ladislau Gáldi, Tagliavini, niște lingviști catolici (din ordinele religioase de la Vatican), Iorgu Iordan, Al. Rosetti, doamna Mihăilescu ș.a. Pe când mă culcam, tocmai sunau clopotele de Înviere.

21 aprilie, duminică

Ar merita să scriu o schiță despre cum a murit în noi poezia pe măsură ce s-a dezvoltat spiritul de prevedere..

22 aprilie

Am rămas în urmă cu două seminarii de italiană, unul de gramatică istorică, unul de literatură română contemporană, unul de limba română contemporană, unul de lingvistică română și trei cursuri de LRC, unul de economie politică.

24 aprilie

Am făcut rost de *Chrestomația românească* a lui Moses Gaster (pentru seminarul de lingvistică românească).

25 aprilie

Am făcut rost de cursurile de Limba Română Contemporană (LRC). Am primit bibliografia pentru examenul de literatură universală: Stendhal – *Roșu și Negru*; *Moș Goriot*; *Doamna Bovary*; Dickens – *Oliver Twist*; Dostoievski – *Crimă și pedeapsă*; Tolstoi – *Război și pace*; Zola – *Germinal*; Cehov – *Livada cu vișini*; Ibsen – *Teatru*; Walt Whitman – *Poeme*; E. A. Poe – *Poeme*; Baudelaire – *Poezii*; Verlaine – *Poezii*; Rimbaud – *Poezii*. M-am întâlnit cu dl. Diaconescu (e conferențiar la LRC). Mi-a oferit să fac meditație cu niște elevi de liceu pentru admiterea la Filologie. L-am refuzat din cauză că, probabil, vor fi favoritele lui la admitere, nu știu însă cum...

1)Eram în anul al treilea la Facultatea de Filologie a Universității din București.

2)Era cercetător la Institutul de Lingvistică al Academiei Române, în grupul coordonat de Mioara Avram.

Asterisc

Rolul literaturii, al scriitorului și al cititorului

Literatura adevărată are semnificație în proiectarea istoriei, timpului, culturii, societății, uneori științei, politicii, afacerilor, diplomației, mediului academic, mass-media și așa mai departe. Literatura este creată în interacțiunea între ceea ce se întâmplă între societate și scriitori. E o conversație continuă, personală, vie și în perpetuă schimbare. Scriitorii sunt considerați paznicii limbajului. O limbă supraviețuiește atunci când este folosită atât oral, cât și în scris. Fără literatură productivă, o limbă cu greu poate supraviețui. Aici, politica, societatea, literatura și limba stau într-o relație de reciprocitate. Bogăția unei limbi este, de asemenea, un indiciu al dezvoltării socio-culturale. S-au scris rafturi întregi despre importanța și rolul literaturii, așa că eu vreau doar să clarific ceea ce, personal, consider că este importanța literaturii pentru individ - ceea ce îl afectează pe individ, societatea în general și care este rolul și responsabilitatea scriitorului. Mi se pare important să aduc în discuție aceste lucruri, nu numai pentru plăcerea mea, ci și pentru că literatura concurează la atenția noastră cu rețelele sociale de astăzi. O întrebare complet legitimă este dacă literatura și-a jucat rolul ei? S-a schimbat definiția literaturii odată cu realizările tehnologice, cu schimbările din câmpul societății?

Orice formă de artă sau literatură trebuie, pentru a fi onestă, să evite orice condiție sau angajament social, dar trebuie să rămână loială vieții. Pe de altă parte, societatea însăși trebuie să fie loială vieții. În acest fel, literatura și societatea se întâlnesc, în sfârșit, în viață.

Societatea nu e întotdeauna credincioasă vieții, adevărului sau frumuseții. Deci literatura nu are altă opțiune decât să fie mereu loială vieții. Acolo aflăm ce rol poate juca literatura în dezvoltarea socială. Criticul literar american Harry Levin (1912–1994) a clarificat acest lucru spunând: „Poezia nu este o simplă înregistrare, ci e cea mai bogată și mai sensibilă dintre instituțiile umane... un organism complet care îmbrățișează oa-

menii din și pentru care a fost creată”.

Poezia care nu are nicio legătură cu viața, ci este doar o chestiune de artă, stil și limbaj, nu este poezie adevărată. Pe de altă parte, poezia care are doar un mesaj social sau propagandă politică este un fel de „poezie” care are posibilitatea de a deveni slogan sau ceva asemănător cu exhibiționismul în numele poeziei.

Literatura amintește omului de libertatea sa de gândire și, prin aceasta, însuflă putere în viață și în societate. Prin citit, lumea imaginației individului se lărgeste și cititorul își exersează capacitatea de a vedea dincolo de sine și de propria viață. Întâlnind sentimentele altora și trăind experiențele lor (chiar dacă sunt persoane fictive), factorul de recunoaștere crește și te poți identifica cu ceilalți. Putem spune că literatura este într-o oarecare măsură morală, deoarece poate – dar nu neapărat – să sporească capacitatea empatică a individului.

Literatura te „atinge”, pentru că adevărata literatură trebuie să vină din viața însăși. Nu devii o persoană mai bună citind, ci te dezvolti ca persoană trăind tot atâtea vieți câte citești.

Arta/literatura îți îmbogățesc viața într-un mod în care rețelele sociale nu o pot face niciodată. Imaginația este aici cheia unui univers extins al imaginației și toată lumea știe că imaginația nu are limite. Rețelele de socializare nu declanșează dezvoltarea imaginației, uneori poate fi chiar invers.

Poate fi literatura revoluționară în sensul de a avea un impact major asupra societății? Da, parțial este așa. Coliba unchiului Tom a contribuit la abolirea sclaviei. Romanele lui Balzac au ajutat la clarificarea deficiențelor societății capitaliste,

cărțile lui Dickens au deschis ochii asupra sărăciei din societatea engleză.

Literatura poate fi revoluționară prin contestarea viziunii obișnuite asupra societății; „Citirea ficțiunii este un act revoluționar. A te scufunda în mod regulat într-un roman sau într-o colecție de poezii înseamnă să arunci mici bețe în mecanismul social condus de consum și de creștere constantă.” (Jonas Thente, DN 130815).

Societatea pleacă de la o idee unificatoare, contează ce idee e menținută vie în cultură și care e implementată în construirea societății, care controlează apariția a ceea ce toată lumea împărtășește. Dacă sunt cunoștințe și o bună cunoaștere a literaturii, dacă rafinamentul lingvistic și interesul pentru artă și filozofie sunt răsplătite, îi afectează pe toți cei care există și funcționează în acest context. Chiar și cei care nu citesc, deși presupun că sunt o minoritate a populației, sunt afectați. Nimeni nu este în afara culturii. Prin urmare, contează pentru toată lumea ceea ce este considerat cel mai important. Puțini își mai amintesc, dar cândva, lectura și dezvoltarea intelectuală a oamenilor erau considerate una dintre pietrele de temelie ale democrației.

Literatura e ceva complet diferit de a scrie ceva plin de duh pe Twitter, de a posta imagini spectaculoase pe Instagram sau de a-ți actualiza continuu statutul pe Facebook. Rețelele de socializare nu te provoacă la fel ca o carte. O carte poate forța pe cineva să gândească, să argumenteze, să simtă și să înțeleagă. Cititul nu înseamnă citirea stărilor altor persoane pe Facebook, ci cititul înseamnă să fii atins de viețile și experiențele altora.

Devii educat când citești, da, dar trebuie să fie clară diferența dintre educație și instruirea școlară. Educația e dezvoltare personală, în timp ce instruirea școlară oferă cunoștințe pentru un anumit domeniu profesional. Cineva a spus despre literatură: unde istoria ne oferă fapte, ficțiunea ne ajută să ne înțelegem istoria. Faptele istorice sunt scheletul, în timp ce ficțiunea oferă mușchii și pielea.

Dar ce ar fi o carte fără autor? Ce ar fi literatura fără gândurile scriitorilor? Gândurile tale, imaginația, iluziile și visele tale, speranțele, blocajele tale, realizările și eșecurile tale. Fiecare aspect al creației literare, →

DORINA BRANDUȘA LANDEN

fiecare opinie sau fiecare definiție despre profesie este unică pentru fiecare scriitor în parte.

Ce este un poet? Filosoful danez Søren Kierkegaard (1813–1855) spune: „*Un om nefericit care ascunde în inima lui o angoasă adâncă, dar ale cărui buze sunt atât de modelate încât, atunci când suspine și strigăte trec printre ele, sună ca o muzică minunată*”.

O altă temă la care ne întoarcem adesea și evidențiem ca o virtute este posibilitatea literaturii de a descrie zonele gri ale realității. Este o calitate care în cel mai bun caz indică ambiguitatea existenței, dar care, când vine vorba de subiecte sensibile, riscă să devină provocatoare. Într-o epocă contemporană caracterizată de individualism, anulare a culturii și exigențe de corectitudine politică, meseria de scriitor este așteptată să implice anumite obligații. Dar, când vine vorba de literatură, a cui este cu adevărat responsabilitatea? Cum arată rolul scriitorului în lumea de azi? Are autorul vreo responsabilitate? Când democrația este subminată, cum afectează ea viziunea asupra valorii literaturii? Într-o perioadă de polarizare și tulburări politice, război, ură și amenințări – poate literatura să ofere îndrumări, forță, confort? Sau este greșit să impunem un rol literaturii în general, riscă atunci aceasta să devină instrumentală și să-și piardă valoarea intrinsecă? Pornim de la gândurile scriitorului și cercetătorului literar palestino-american Edward Said (1935-2003). Treaba intelectualului este să fie inconfortabil, sceptic, critic, marginalizat, antinaționalist, a susținut el. Să fii mereu neloial, mereu întrebător. Cum este perceput acest mod de gândire astăzi?

Eu cred că responsabilitatea principală a autorului este să scrie literatură bună, de valoare, iar cartea trebuie să își asume în cele din urmă responsabilitatea pentru ea însăși. Este un gând care dă o mare valoare intrinsecă literaturii însăși. Procesul creativ în sine impune cerințe foarte mari, de la talent, sentiment literar și independență până la încredere în sine, simț financiar sau o independență financiară și multă rezistență. Iar responsabilitatea pentru conținutul unei cărți ar trebui să fie împărțită între autor și editor. Niciun autor nu trebuie să se simtă declarat

ignorant, iar editorul să ajungă să-și asume o responsabilitate care întărește de fapt poziția autorului. A avea editorul cu puterea și reputația sa ca partener egal în materie de responsabilitate ar trebui să-l facă pe autor să îndrăznească mai mult, nu mai puțin. Într-o carte publicată, atât numele autorului, cât și numele editurii apar adesea după „copyright” pe pagina colofon a cărții. Din punct de vedere economic, *modelul de publicare pirat* ar trebui să devină și în România din ce în ce mai răspândit, profitul împărțit între autor și editor, după ce sunt scăzute toate costurile care au fost suportate de editură. Desigur, în numele coerenței, este la fel de rezonabil ca responsabilitatea legală pentru conținutul unei cărți să fie împărțită între autor și editor.

De-a lungul anilor, literatura a influențat societatea în numeroase moduri. Printre altele, oamenii s-au exprimat adesea prin literatură și au încercat să transmită un mesaj societății. Un mesaj care în multe cazuri este despre a privi situația politică sau conducerea societății într-un mod critic. Scriitorul este adesea o persoană care îndrăznește să se exprime scriind un text literar și publicându-l. Astfel, autorul transmite și un mesaj cu care mulți alții sunt și ei de acord. Sunt și autori care scriu literatură pentru a satiriza, de exemplu, conducerea unei țări sau a unei societăți. Un exemplu de text literar în care un scriitor și-a exprimat opinia politică printr-un mesaj ascuns, este în cartea *Ferma animalelor*, scrisă de George Orwell și publicată în 1945.

În orice caz, un autor trebuie să se bazeze pe posibilitatea că cititorii pot să găsească referințe din viața reală în textul literar – cu cât este mai probabil, cu atât textul este mai realist. A ignora acest lucru ar fi naiv. Odată cu această realizare, vine o responsabilitate – nu există bilete morale gratuite în literatură, cu atât mai mult decât în viață în general. Spre deosebire de responsabilitatea legală, responsabilitatea morală nu este un joc cu sumă zero: nu mă pot ascunde în spatele faptului că cineva nu ar fi trebuit să reacționeze așa cum a făcut cititorul, întrebarea pe care trebuie să mi-o pun este dacă aș fi putut să prevăd reacția. L-am avertizat să nu privească lucrurile din

acest punct de vedere. Uneori aceasta este o scuză suficientă, alteori nu.

Cel mai important: a spune că cineva are o responsabilitate pentru o acțiune nu înseamnă a dori să interzici acțiunea. Poate că este important să scrii cartea chiar dacă oamenii/cititorii se simt ofențați. A dori să dictezi acțiunile celui alt este (cel mai des) moralism. Dar nu este moralism să ceri celui alt să știe ce face.

Încă o problemă care se ridică când vorbim despre responsabilitatea autorului este că responsabilitatea cititorului, criticului, editorului, bibliotecii, librăriei, influencerilor și mass-mediei, pentru a numi numai câțiva factori, este uitată. Da – solicităm responsabilitate nu numai persoanei care scrie, ci și tuturor celor din jur. Este sarcina lumii exterioare să pregătească un loc pentru literatură și apoi să o primească și să identifice temele și aspirațiile acesteia. Amintesc aici pe Ingeborg Bachmann care scrie în „Ștergerea frazelor”: „*Așa cum autorul prin descrierile sale îi încurajează pe ceilalți la adevăr, tot așa și ceilalți îl încurajează, când ei, cu laude, vin și îl lasă să înțeleagă că cer adevărul de la el și vor să intre în starea în care li se deschid ochii*”. În felul acesta, ne încurajăm reciproc (a se citi: ne cerem unul altuia) să ne asumăm responsabilitatea de a vedea dar și de a auzi.

Indiferent de cum arată societatea și realitatea înconjurătoare, autorul are o responsabilitate: propriul adevăr. Uneori prețul poate fi foarte mare, alteori „doar” uitarea, o „călătorie” și mai singuratică decât înainte. Istoria literară arată, din păcate, adesea cazuri în care, de exemplu, lipsa în mod repetat a criticilor sau excluderea din listele de favorite ale criticilor a dăruit stima de sine a unui autor și, în cele din urmă, întreaga sa minte.

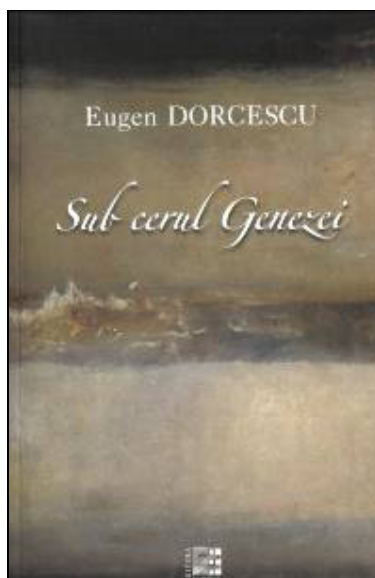
În această epocă a marketingului hibrid, adesea destul de agresiv și a transformării literaturii/cărții în „produs” nu poate fi subliniată suficient importanța respectului pentru pacea/liniștea de care autorul are nevoie în munca sa și pentru condițiile speciale ale muncii de creație. Sensibilitatea, independența și criticitatea sunt astfel de valori de bază ale literaturii care ajung pe fundal în această epocă a dezbatărilor rapide și ușoare.

Cronica literară
SUB CERUL GENEZEI
 MÂNTUITOARE MIRUNGERE
 (Eugen DORCESCU)

Dincolo de criticile literare de până acum, de mare valoare, pe marginea volumului *Sub cerul Genezei* (2017), considerăm că se aduce evident elementul „numinous” în starea poeticului, cu scopul, bine definit, de identificare a edificiului Artei ca „trăire” („Erlebnis”, Hegel). Poetul Eugen Dorcescu creează o viziune asupra „sacralului reflectat în profan”. Un „altfel” văzut la stadiul de „faptul-de-a-fi-trăit” (Erlebtsein). Printr-o înțelegere a priori, într-un Univers din imediata apropiere a omenescului, supus ființării, Maestrul invită la meditația de tip „meine ganze Erlebnis”. Ars Poetica lui Eugen Dorcescu se trăiește ca „timp de ieri”, ca „timp de azi” și ca „timp de mâine” în „imaginea mișcătoare a eternității” (Platon).

Mirela-Ioana Borchin menționează un aspect esențial pentru lirismul Poetului, privind volumul *Sub cerul Genezei*, demn de reținut: „Tema poeziei lui Eugen Dorcescu, nu este religia, ci Ființa” (Notă asupra ediției, Eugen Dorcescu, *Sub cerul Genezei*, poeme, Editura Mirton, Timișoara, 2017). Ideea mărturisită de Valeriu Anania, privind „aura” de noblețe spirituală a poetului și poeziei, este esențială: „... de îndată mi-am dat seama că autorul – un mare meșteșugar al stihului învățat să zboare cu aripile larg deschise – nu se mulțumește să versifice texte biblice, ci le re-creează la măsura limbii române contemporane și la dimensiunile talentului autentic al unui scriitor modern.” (Text coperta a IV-a la volumul *Biblice*, 2003). Și, Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu clarifică semnificația acestei ediții de poeme, în critica sa (p. 8): „Poemele reunite în antologia *Sub cerul Genezei* au forța și măreția unor psalmi, strecurați de Poet în volumele publicate înainte de 1989, distribuiți apoi, în număr mai mare, în poziții-cheie, în volumele apărute după Revoluție, în epoca în care Eugen Dorcescu și-a scris cărțile «Paradisului său lăuntric». Aceste poezii se pun reciproc în relief și oglindesc, laolaltă, un parcurs de excepție, acoperind patru decenii de

viață și de creație, în spiritul valorilor creștine.” Mirela-Ioana Borchin ne convinge, în *Note*, de Universul spiritual al Poetului, de valoarea Antologiei, în special, și nu numai.

Din perspectiva „timpului” său poetic, Eugen Dorcescu, analist de substrat, aduce înțelegerea dualului „a fi” prin tocmai discursul interiorității sale metafizice. Și nu numai atât, ci, deopotrivă, se identifică în proximitatea semnului lingvistic pe care acesta îl impune. E un timp al nemuririi sale poetice, într-un spațiu măsurat prin arta discursivă a harului de stihuitor de biblice, de inspirație scriitoricească și carte hristică. În acest spațiu livresc, modalitatea de relaționare cu elementele sacralului, gândirea lui „homo religiosus”, în sens saussurean, se reîntregește în Poemele lui Eugen Dorcescu, înscriindu-se în sfera de „limita depășit-atins”. Pe de o parte, abilitatea scribului, convins că „alchimia” spirituală se manifestă în toată plenitudinea metaforei deschise, se vede în aplicarea unui contemplativ pe cât de estetic, pe atât de descriptiv. Pe de altă parte, e un *déjà vu* în introspecția senzorială a eului, dincolo de „tăcerea” metafizică („N-a fost cu neputință. N-a fost greu./ Aseară am vorbit cu Dumnezeu./ La fel de clar, de simplu, de senin./ Cum ai tăifăsuși cu un vecin.../ Doar eu grăiam. Și iată că, treptat./ Discursul în tăcere s-a mutat./ Tăcerea s-a umplut de sens și țel./ Tăcerea era drumul către El.../ Așa-I vorbeam : Abis lângă abis.” -

Prolog). Un creator de timp, un spirit pătruns de „Ființă și Timp”, o „alethiologie” poetizată, într-o consubstanțialitate a omului cu monadele divinului, este Poetul și Opera sa. Eugen Dorcescu este și omul liric și filozoful, într-o întâlnire mesianică, împlinită în Cuvântul care înobilează creația și cultura. Conștientizăm creația Maestrului ca valori de timp „în dor ostentit” etern și cultural pentru Timpul Veșnicului Creator.

Metodist al metaforei, Eugen Dorcescu vine în „întâmpinare”(a) lectorului, prin mesaje metaforice, folosind în ansamblul *Poeticii* sale o „filozofie” a limbajului care dezvăluie uneori îndoieli, atitudini, alteori viziuni, stări în contratimp despre concepția sa asupra destinului uman de „după apocalipsă” („Degetul lui Dumnezeu a lovit orașul/ încercat de blasfemii și de crime./ l-a lovit cu vijelie și apă./ și cu întunecime./ Într-o clipă am devenit niște umbre, niște/ frunze, niște așchii de ramuri.../ Unde-i trufia?/ Unde-i puterea/ puterilor noastre?.../ Apele gâlgâie. Apele negre./ înapoi și-nainte.../ Aici e spărtura prin care/ Providența inundă istoria.../ Aici, unde sufletul contemplă/ cu spaimă tavanul de fulgere./ ca pe-o dorită, teribilă, mântuitoare/ mirungere.” – *Degetul lui Dumnezeu...*). În comprehensiunea „imaginii” ca arhetip, se deschid metafore multiple, înțelesuri hermeneutice, menite să transforme „ideea” în sine cu „ideea” cu sens conceptual - husserlian. Dacă anume experiențe de viață conduc la idei ale cognitivului, în mentalul ființei, și imaginea răspunde capacității de reprezentare, prin cuvânt, atunci simbolul mijlocește în „chip” hermeneutic cuvântul nemijlocit, asociindu-i ne-poeticului poeticul, într-un discurs devenit el, însuși, sensul „gândirii” lirismului exersat („April pe durul Mart cu ochii verzi/ Spre alt tărâm al negurii-l împinge.../ E jos, e sus frumosul carusel?/ Porți prin oraș o mască de armindeni-.../ Prieteni, caruselul-i pretutindeni.../ Totu-i să fii în stare să- L găsești/ Pe-Acela care e. Pe-Acela care/ E dincolo de cruguri, de povești./ De curgere, rotire și uitare... - *Acela care e...*”). Identificându-se cu semenul care se vrea „orientat-către”, poetul își asumă →

CRISTINA SAVA

vremelnicia ca pe „intentio” declamativă lui „homo vagans”. Creator de valori înalte, Eugen Dorcescu trece de la o tăcere *obiectivă* la o tăcere *subiectivă*, ca într-o mereu căutare a „fenomenologiei spiritului”.

Spiritualitatea Poetului „Ioanit”, Eugen Dorcescu, nu de un subiectivism „la vedere”, ci mai degrabă de unul datorat veritabilei „axe” existențiale, aparte, a „eului” creator, se manifestă în fulgurante gânduri poetice. *Sinele* este înțeles drept unicul „portal” pentru orizontul revelațiilor acelui „mysterium fascinans”. Într-un *timp al trecerii*, constatăm implicarea „poetului-cavaler” într-un *timp al durerii* – o durere ioanidă („Bătrânul cavaler se ntoarce-acasă./ Frumos și pur, la fel ca la-nceput./ Nici urmă n-a rămas din lănci și scut. Din strigătul de luptă – o grimasă./ Luna de jar și soarele de fier./ Ritmând, îi luminează Infinitul./ Mustesc de vid și zorii, și-asfințitul./ În vidul greu dintre pământ și cer./ Așa se pierde el, spre Împăratul/ Pe care-o viață-ntregă L-a slujit:/ Frumos și pur. Și mult prea fericit./ O rană-i taie inima, de-a latul”- *Ioanitul*). Din „durerea ioanidă”, într-o hermeneutică a evocării adevărului „dat”, „monade” ale Necuprinsului, în „metafora vie”, își amplifică realul circumscris, asemeni unui „model” vechi testamentar – un *somn* spiritual („Una dintre pedepsele cu care Cel Veșnic/ să mă lovească a binevoit/ e somnul. Căci nu mai e somn./ ci un delir sinistru, cumplit./... în timp ce negura./ ca un zgrițor, m-acoperă/ și mă sfâșie./.../ Până când zorii, pașnici, jagoși, mă aduc/ iar în stradă./.../ Ce-a fost ieri e și azi. Și mâine, și poimâine./ la fel o să fie./ Ziua e monotonă și rea./ Seamănă ea însăși/ a insomnie./.../ nu numai somnul, dar și veghea devine un/ chin, penitență/...” – *Somnul*). Am putea spune că Poetul creează acel „îndeajuns și esențial” ca să ne aducă în proximitatea de a înțelege profunzimea poemului discursiv. Dimensiunea spirituală a poemelor lui Eugen Dorcescu este convingătoare. Puterea Creatorului și Creația se manifestă evident în „Arta” stihuiitorului – „Sub cerul Genezei”, într-un regim de suavitate celestă, dedicat lumii mișcătoarelor „umbre”.

O întemeiere nespeculativă a lumii – „Sub cerul Genezei” – se

realizează „dincolo-de-vedere”. Fără a ne repeta, dar necesar să subliniem că o curgere a Timpului „prins” pe spirale, în „metafora deschisă și hierofania cuvântului”, poate fi recunoscută în poemele Maestrului. Unică modalitate de existență a poematului, conotații scriitoricești, imagini stilistice profunde, invită la meditație („Se-ntunecă iarăși. Vine ploaia de-aprilie./ precedată de vânt./ Ce poți face? Stai și contempli/ *Cele ce sunt!* .../ Cineva în carne și duh te desparte./ purtându-te așa, ființă duală, devorată/ de chin, dezbinată în sine, zi de zi./ pân` la moarte./.../ Intri, cu ploaie cu tot, în telurica/ noapte./ E undeva o lumină? Suntem pierduți?/ Ne salvăm? Prin credință? Prin fapte?” – *Ha`adham*). Se realizează coparticiparea lectorului în cadrul unei cunoașteri, în ceea ce privește compatibilitatea dintre „spirit”, „metodă” și „adevăr”. Dialectica lui „da-nu”, „sus-jos”, „bine-rău”, „lumină-întuneric” („La capătul/ însoțit al/ singurătății/ ești Tu./ La mijlocul/ singurătății/ Te gălesc doar pe/ Tine./ Încă de la pasul dintâi/ în ale/ pustietății depărtări/ genuine./ am știut că/ Te-ascunzi/ în negarea lui Da./ în afirmarea lui Nu.” – *Sub cerul Genezei*, 15), o dialectică a înțelegerii a „ceea-ce este ascuns-vederii”, adică „lucrul în sine” în „lucrul cu sens”, o transformare husserliană. Fără îndoială că e o „zbatere” a spiritului, scriitoricește vorbind – „o proiecție a textului ca lume”, cum ar spune Ricoeur (*Eseuri de hermeneutică*, 1995). Este (și aici) o experiență de „adevăr și metodă” (Gadamer, H-G., *Adevăr și metodă*, 2001), un „experiment” fără de care *triada* metafizică și-ar pierde unicitatea. Raportarea la ființial, o dialectică a cunoașterii și recunoașterii dihotomiei „una în cealaltă” (Eliade, M., *Sacru și profan*, 1956), poate servi la înțelegerea *Prezenței absente* în particularitatea fiecărei creații divine, relevantă și în construcția poematului construit de Eugen Dorcescu („În *Facerea-Genesis, Bereshith* -/ așa cum bine știe orișicare/ din cei ce-n studiul ei s-au adâncit/ - că-i credincios de rând sau eremit -./.../ că Domnul Dumnezeu l-a plămădit/ pe-Adam din lut, după-al Său chip slăvit/ și după sfânta Sa asemănare./ Acestea două-s tot ce omul are/ în timpul și în spațiul infinit./ Atâta numai: *chip și-*

asemănare./.../ Iar chipul, sub cumplita-nsingurare./ a unui univers îndușmănit./ s-a adunat în sine, s-a chircit./ a decăzut din slavă și splendoare./.../ Și iată-l, piere-ncet, schimonosit./ iar moartea-l ia cu totul, și dispăre./ Defunctul n-are chip. S-a reunit/ cu lutul dintru care a fost zidit./.../ Chipul nu-i chip, când nu-i asemănare./.../ *Ființa-i drumul tragic, istovit./ al chipului căzut spre-asemănare.* ” – *Chipul*). Această reflectare a „sacralului”, pe care Hidegger o numește „in-der-Welt-Sein”, ne permite să înțelegem că Eugen Dorcescu, asemeni „profetului-poet”, își asumă suferința izbăvitoare ca suport al unui „mai-mult al devenirii-de-sine”, ca o conștientizare că face parte din *Sinele Universal* („Dezic și mă dezic de tot ce am./ În fapt, ce vrea să-nsemne a avea?/ Sunt singur. Sunt căzut. Sunt *ha` adham*./ .../ N-am ascendență. Cât despre urmași./ Vrajmași își sunt. Și mie-mi sunt vrājmași./ Urmașii mei trupești m-au compromis./.../ *În lume, deci, suntem doar eu și El*” – *Adam*). Cât despre acea „vedere” a poetului, ea îmbrățișează „Atotvederea” Atotputernicului și aduce mai aproape *Sinele* de sine, revalorizează „ideea conceptuală” de experiență a „sacralului” în „profan”, o determinare în poetic, pentru a exprima dialectica cunoașterii și recunoașterii „limitei depășit-atins” (Gabriel Liiceanu: *Despre limită*, 1994).

Într-o hermeneutică a retoricii, aplicată de Eugen Dorcescu, se relevă „AtotPuterea”, se propagă ascensionalul. Există o moștenire care vine dintr-un „mai-sus” de *spațiu și de timp* („În sufletu-mi nocturn și luminos./ Eu însumi stau în stratul său de jos./ Pe când tot eu aș vrea să fiu, dar nu-s./ În străvezimea lumilor de sus./.../ Scris și nescris pe-al Duhului zăpădit./ Amestec sunt de bine și de rău./ Desprins și nedesprins de chipul Tău.” – *În sufleu-mi nocturn și luminos*...). Poetul ne aduce în acea „stare” de a conștientiza și chiar de a recunoaște această *zestre* divină. Există o manifestare a „ideilor” în „formă”, și chiar invers, gândindu-ne că Poetul, în exercițiul livresc, trece de la „a filozofa” în „a conștientiza”, a pregăti lectorul să înțeleagă ce poate apropia/distanța de esența metafizicului, manifestat într-o realitate complexă de *cântec miezonoptic* („bătrânul scrib rotește-n mine/ →

jocuri de sens și de cuvinte/ el care nu le-a dezmiardat/ el ce-i artist nu acrobat/ și totuși scribul când și când/ împuns de boldul unui gând/ simțind în gură fum și scrum/ în ritmul pasului pe drum/ îngână rime dulci precum/ *béni sois-Tu Yah Elodim*/ noi eremitici *sopherim*/ *the happy few* călătorim/ către-un celest Ierusalim/ către-un sublim Ierusalim/ acceptă-ne *to sleep to dream*” – *Cântec miezoptic*). Observabil că la baza abordării poeticii, sub „marca” Eugen Dorcescu, stă o anume sistemică eliberatoare (nu în stil declamativ, cum am mai spus). Se întemeiază o unitate a *forme* pentru a fi exprimat acel *ganz anderes* - o poetica Psalmică, *drept mărturisitoare*. Eugen Dorcescu devine mesagerul „tainelor de sus”, al cărui caracter *fascinans* provine dintr-o experiență reală cu *majestas fascinans*, revărsat în/ peste firea umană („Lăudat să fii, Doamne,/ pentru lumină și soare,/ lăudat pentru alba ninsoare,/ lăudat pentru ploi, pentru grâne,/ lăudat pentru luna și stelele ce/ clipească primăvara în Râu și-n fântâne./ Lăudat pentru bucata de pâine/ și pentru paharul de apă, date mie azi,/ date ieri, date mâine./ Lăudat că ești Duh. Că-mi vorbești/ fie-n vis, fie-n suferință, fie-n gând./ Fiindcă ești./ Lăudat pentru-nmiresmatele ierburi. Pentru/ frunze și flori./ Lăudat că-n final/ mă omori...” - *Psalm*). E o experiență ce trece „proba” timpului, prin definiție, o *atemporalitate care implică temporalitatea* (Ricoeur, *Temps et Récit*, 1983-1985).

Poetica lui Eugen Dorcescu întregeste relația din *imaginea* „fiu, frate, prieten” al Celui ce Este, printr-un *dincolo* primordial. „Idea” de unitate în limbajul poetic devine elementul relațional, cum spunea Schleiermacher - „nu există nici o gândire fără discurs (...) nimeni nu poate gândi fără cuvinte.” (*Hermeneutica*, 2001) – ceea ce se reflectă în arta discursivă a poemelor din acest volum, „într-o manieră istorică și divinatorie (profetică), obiectivă și subiectivă” (Schleiermacher, Friedrich, *op. cit.*). Eugen Dorcescu are *harul* cunoașterii apropiatului, pe care o realizează într-un areal canonic, determinat de însăși prezența sa participativă, în context nemijlocit, în identitatea poemului („Am răstăcit destul, idilizând/ Pe cei

din jur (pe mine însumi poate)./ Într-o lumină crudă astăzi toate/ Se dezvelesc, hidoase, precum sunt./ Nu vreau să definesc și să calific./ Pe cine să calific? Și de ce?/ Secretul libertății mele e/ Un suflet chinuit și hieroglic./ Suflet al meu! Ce calm și ce aproape/ De țărurile sensului plutim!/ Ca niște vechi corăbii din Kittim./ Răsogindite-n biblicele ape.” – *Am răstăcit destul...*). Mijlocit sau nemijlocit, după un model al „gândirii vii” (Eliade, *Despre speciile gândirii*, 2001), discursul poetic angajează „metafora vie” în relevanța hierofaniei și explică *funcția semnului* în teoria limbajului, care își recunoaște *sensul* în interioritatea problematicii concepției despre *realitate și irealitate*, o dimensiune în care umanul se ancorează. De fapt, singura dimensiune a extralingvisticii modelatoare de idealuri oricure.

În *livrescul* exersat de poetul Eugen Dorcescu, filonul postmodernist este valorificat „într-un-alt-fel” sau „într-un-alt-plan”, superior (Gadamer, *op. cit.*) ca determinare a sensului vieții, ontologie care dă valoare psihanalizei („Mi se pare credibil sau nu,/ dar singura absență concretă a/ zilei ești Tu./ A zilei de azi, a zilei de/ ieri,/ a tuturor inutililor mele/ vegheri./ Noaptea, nu vii. Sau, când, totuși, apari./ absența Ta îmi ridică în sânge/ niște lujeri ucigător de amari./ fiindcă absența aceasta-i prea compactă, prea/ grea./ încât mă și mir că o pot/ îndura./ E și aceasta un fel de a fi/ și-a nu fi./ *Faptul că ești și nu ești/ e o zi.*” – *O zi...*).

Vasile Bedreagă, Mama artistului, portelan

Cuvântul se manifestă în corporalitatea sunetului. Se poate constata că e fervoare și candoare; că e ardența *Prezenței absente* ca reflexie a *sacru*ului în *profan* („Îmbătrânesc,/ își zice Bătrânul,/ în dimineața de mai,/ sub aceeași cupolă de azur/ .../ Nu: Am îmbătrânit. Iată cuvântul./.../ Copiii sunt mari, nepoții au/ crescut,/ cumpăna se înclină încet/ spre cenușă./ Bătrânul simte aroma/ fierbinte al/ jarului/ îi vede ochiul roșu, de/ vasilisc, îi vede/ solzii de scrum./ simte boarea unei noi/ înțelegeri./ presimte/ vâltoarea, zborul,/ extazul – încă incert – al/ acelei/ *cognitio Dei*/ *experimentalis*.” – *Îmbătrânesc...*). În cele din urmă se manifestă „bildung”- ul necesar, o metamorfozare a spiritului profetic, devenit un „Axis Mundi”, pentru a împlini menirea Poetului, rolul și rostul Artei și culturii, dar și vremelnicia noastră („De pe platforma muntelui înalt,/ privesc înspre tărâmul celălalt,/... hrănindu-mă cu Duh./ *Heiligenblut*./ Pe rampa de azur și de argint,/ învăț să plec, să uit, să mă desprind,/ hrănindu-mă cu silex și granit./ *Heiligenblut*: Pridvor spre infinit.” - *Heiligenblut*). O poetică ardentă ca o „judecată de apoi”, unde *nimicnicia* îmbracă „haină” sărbătorească (totuși), asemeni unui cântec al rațiunii și sincerității necenzurate.

Înțelegem că „Sub cerul Genezei”, volum semnat cu „numere-reper”, Eugen Dorcescu (v. Adrian Dinu Răchieru, *Eugen Dorcescu - Un hermeneut*, în vol. „Despre Eugen Dorcescu”, coordonator, Mirela Ioana Borchin, Volum omagial - 75, Ed. Mirton, 2017, Timișoara), „ideea” de viziune pragmatică asupra lumii, dincolo de toate, este o rostuire a limpezimilor firii. Omul de înaltă cultură și spiritualitate, poetul doct din *Istoria poeziei religioase românești*, contemporan cu noi, predestinat pentru o *celestă* poematică, rămâne poetul care „(...) scrie despre *relația* (tainică) dintre Dumnezeu și om (ca făptură). Despre misterul acestei relații, despre drama și splendoarea ei. Astfel, poezia lui e și adevărată, și profundă, și perenă.” (Eugen Dorcescu, *ADAM, Pagini de jurnal (2000-20010)*, Editura Mirton, Timișoara, 2020, pag.14). „Sub cerul Genezei” – se constituie într-o mereu proiecție „aletheia” a *cerului poetic* – ca o *mântuitoare mirungere*.

HURMUZELE' LUI DARIE DUCAN ȘI MARTIRIUL UNEI PLURI- PREFACERI(1)

Acum, în plin război, când problema mutațiilor genetice este tot mai iminentă și când rolul taumaturgic al artei ar trebui să se pună și mai acut, se constată că tocmai ea, arta, ar trebui salvată din ghearele bolilor spirituale care bânuie veacul. Tocmai ea ar trebui să-și recupereze imunitatea de dinaintea căderii în stereotip. Numai gândind așa am putea înțelege rolul pe care-l joacă încă din 2013 încoace, *Arta imunitară* (2) a scriitorului Darie Ducan, ca anticipare a resetării ADN-ului uman.

Dacă postmodernismul promovea prin Jaques Derrida, unul dintre cei mai influenți profeți ai lui, o poetică „de tip anti-mimetic”, bazată pe o „semiologie” radical nouă, care „se revendică de la o metafizică a absenței, caracterizată prin respingerea oricărei forme de pre-existență a lucrurilor ori a sensului în raport cu limbajul” (3), *noua lingvistică a textului*, cum o numește Theodor Codreanu pe coperta spate a volumului *Poezii. Vectori. Canoanele Abatelui de la Regulă* (4), spre care merge Darie Ducan (așa cum au procedat toți marii poeți, inclusiv cei români), procedând la „revizuirea/depășirea canOnului postmodernist, cuvânt pe care-l scrie cu 0 diacritic/fonematic, încifrându-l cu un dublu referențial semantic”, fără ca „textualismul” lui să piardă în „textualism/ textitlism”, pare să depășească această situație de criză.

O primă tentativă de detașare între copertile prezentului volum, a lui Darie Ducan, de poetica postmodernistă, al cărui discurs, respingând mimesisul, promovează „o liră fără strune/ Lyre without strings” (5) este mai întâi de toate, de a *reînstrui* lira lui Orfeu, așa cum deducem din motto-ul care precedă *Poezii. Vectori. Canoanele Abatelui de la Regulă*: „De spus, pe cobză sinceră, precum Orfeu”. Să înțelegem așadar, prin aceasta, că poetul târnăvean intenționează să se deciză de anti-mimesisul în care semnele se schimbau între ele, fără a intra în interacțiune cu realul? Să înțelegem că Darie Ducan reiterează

apelul lui Mircea Nedelciu la *reafirmarea rosturilor umaniste* și că poetica lui nu se vrea centrată numai pe *limbajul însuși* adică pe o poetică a „simulacrului” și pe o „construire a unei hiperrealități” (6)? Dacă în poetica postmodernă limbajul este totul, așa cum remarcă unul dintre apologeții ei, Roland Barthes, afirmând: „literatura nu este decât limbaj”, funcția textului nefiind vehicularea unui sens, ci de a „contribui la construirea/producerea semnificației” (7), pentru Darie Ducan dimpotrivă, textul are rolul de a vehicula un sens, și evident, de a se dezice de operația postmodernistă de „deconstruire a formei mimesisului tradițional”. *Povestea Abatelui de la Regulă* cu care se deschide volumul, îl are ca protagonist pe Abatele de la Regulă, cel datorită căruia am reușit „să rămânem noi înșine” (p. 6). În calitate de „sfetnic de taină” al Împăratului român Ioniță Caloian Asan (1168-1207), Abatele este recunoscut atât prin sfaturile lui: „sfaturile tactice ale Abatelui privesc raportul fondului cu forma, al oficialității cu ritul, dovedind geniale intuiții și instincte-instituții de cameleon, cu mai bine de trei veacuri înainte de *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* (1521)” (p. 6), cât și prin originala-i tehnică „de a se face nevăzut” la momentul oportun, lăsând în urma lui *canoanele*, așa cum reiese din *poveste*: „istoricii continuă să constate că unde e contradicție mai profundă, acolo apare el, insinuat ca o umoare (...), iar după ce rezolvă problema ivită,

dispare lăsând în urma lui *canoanele*, așa cum șarpele casei își lasă pielea năpărlită pentru ca alții să i-o creadă *prag*.” (p. 7). Pentru a trece peste hotare, fără a fi recunoscut, deoarece papalitatea pusese mare preț pe capul lui, „canOnicul răspopit a purces la drum luându-și identități, de obicei închipuite (Filotei de la Cozia, Ioan Căianu, Sofronie de la Cioara, Colindeion, Anton Pann, intervenind subliminal, cu surtucul său, între Arghezi și Barbu ...)” (p.7), una dintre cele mai frecvente identități (când Abatele luptă sub steag fals) fiind însuși Darie Ducan „în amintirea regelui persan Darius și a verbului *a (se) duce*” (p. 7).

Prin urmare, cu toată incertitudinea ce domnește în *Apocrifele Abatelui de la Regulă*, legat de paternitatea acestor texte, deoarece nu se știe „când au fost scrise și care e locul lor în corpus” (p. 172), finalul *Poveștii Abatelui de la Regulă* face cunoscut că aceste *canoane* „își vor arcui și închide corespondența și problematica în *Pisanii și eschive*, de unde vor înrâuri mai departe în felul lor”, mărturisind „martiriul unei pluri-prefaceri” (p. 8), în timp ce însăși *Povestea...* reprezintă paradigma la care eul poetic sau instanța acestuia se vor raporta mereu, în tentativa de a demasca alienarea individului obligat să trăiască în *cetaceul* acestei *lumi a mutanților*, ieșită parcă *sine die* din albia firii. De aici probabil și amestecul intenționat de genuri și *recunoașterea* atât a ileităților (fiind și un mare dramaturg, autorului nu-i este străin nici efectul metateatral *role-playing*), Abatele care parcă e prezent peste tot, de-a lungul veacurilor, cât și a tuității proprii textului propriu-zis.

Coincidentia oppositorum care, așa cum bine se știe, în tragedie este generatoare de tragic, fiindcă e substanță, în lirica lui Darie Ducan funcționează ca în comedie, structural ludic. Concretizându-se fie prin calambur, fie prin ironie și înfățișează două lumi antitetice. De remarcat ar fi modalitatea prin care poetul, exprimând sentimentele de claustrare într-o lume fără sens, manifestă nevoia de refugiu în lumea începutului de mileniu II, cea a Abatelui. Așa cum am mai precizat, punerea în abis implică aici un →

NICOLAE SUCIU

nou clivaj între *mimesis* și *poesis*. Ceea ce părea o problemă a reflexivității ajunge să fie o chestiune de reprezentare a realității: „Uneori te trezești că ai numai sticlă în spate/ și că tu însuși nu ești decât o ploaie de parbriz spart/ care, unită cu lacrimile, naște realitatea” (*Puțin*, p. 18). Viața însăși pare o imensă piscină care „miroase a Freud. A fân captat cu benevolentia. Numai că uneori se pierd în ea lentilele de contact ale oamenilor și, când și le găsesc, confundă realitatea cu singurătatea clorului” (*CanOn*, p. 23), un spațiu golit de sens: „Poate că la vârsta aceea ai luat mimesis-ul în altă parte. Și tot ce faci tu, și că te miști de colo-colo prin oraș, umflă un alt cont” (*ContracanOn*, p. 25), cu gândul sprijinit pe ideea că omul s-ar putea identifica doar un umăr de IBAN: „(...) stai într-o casă de lut, în trai auriu și apoi rămâi într-o casă de lut./ confundând ulcerile cu stelele: când cad unele în altele faci avere./ te sprijini pe ideea că te numești/ IBAN RO09 RZBR 0000 0600 11978761./ te sprijini pe raiduri de lume. Și câtă delăsare. Instituțiile statului și fericirea/ duc de mână aerul spre cel tocmai mort -, / să capete deschidere de diamant” (*Atrii pe o Târnovă Târnăvă*, II, p. 27); o rețină plină cu imaginile unor cuibare de pojar turbionar: „Întâi a fost boala cuarțului care ne-a scos tuturor/ pe piele un fel de pojar turbionar: cădeam în el și acolo rămâneam./ în acele cuibare rotind cădeam cât apucam să ne ridicăm deasupra noastră/ și mai pulverizat și mai mărunți ajungeam înapoi în noi./ cum te înnoiești o dată la șapte ani, cum te primești cu isop./ cu țelină” (*Atrii pe o Târnovă Târnăvă*, I, p. 26), singura salvare fiind imunitatea: „Cu o delicată finețe cum e numai uzura banilor mari treceau sufletele/ în oameni, păseau cu imunitatea în mâini ca o ancoră și la nevoie coroaună./ te vede hârtia și se uită la tine cu atitudine exacte...” (*Atrii pe o Târnovă Târnăvă*, VII, p. 27).

Încă dintru început, dispoziția ludică e contrabalansată în aceste *Poezii. Vectori...*, de parodie, în centrul discursurilor liric și epic aflându-se ileitatea, așa cum o dovedesc spre exemplu, mărcile lexico-gramaticale ale verbelor la perfect compus și la imperfect: „În

aeroport a coborât pe o felie de leibăr” (*Începutul*); „Acolo s-a simțit independent”; „A făcut doi pași ca lichenii pe clădire, a/ cerut apă în stânga în dreapta”; „A venit acasă ave nit acasă în podul exact care stă să cadă deasupra unui spasm”; „Continua, înainta printre blițuri și fasoane” (*Începutul*, p. 13). Tuitatea, ca efect al scindării eului, evidentă aici și de altfel în tot volumul prin mărcile persoanei a II-a a imperativului, marchează probabil vocea interioară a instanței poetice/ narative: „Nu colinda vara, nu colinda vara că îți ies bubițe pe limbă./ Stai pe loc. Procează indicatoare care îți spun stop” (p. 14). De asemenea, semnificativă este alternarea liric-epic pe tot parcursul volumului, ca și cum discursul epic ar fi încă un drept la replică, exercițiu de control al mesajului liric, care se vrea decriptat și într-o altă cheie.

Așa cum pentru arta postmodernă realitatea e o ficțiune a realității (adică ceva care depinde numai de limbaj), iar poetica este una a parodiei, tot așa și pentru autorul *Artei Imunitare* realitatea reprezintă „o ficțiune a ficțiunii realității” (*Anexă: Jurnal*, 191), în timp ce poetica ar putea fi în acest caz, o parodie a parodiei postmoderniste, chestiune care face bunăoară, obiectul, fie în ultimul discurs narativ al *Începuturilor*: „Viața e întotdeauna o paranteză, un 0 rezervând serate-ntregi la coafor (...) Un om care nu știe ce să mai facă leagă baloane cu aer urât de câte un borcan de dulceță și le evacuează în stradă. Hai, hai: ce-i aici, sat fără câini?” (p. 14), fie în *CanOn de chenoză*: „Uneori, viața pare-o pirostrie pusă la derută. Alteori, o pușlama casnică. A te strecura printre dânsule nu le face apă cu care să te speli de efect de chenoză (p. 166). Din acest punct de vedere, nu stă mai prejos nici poemul *Toate chiuvetele*: „sforțare în nevăzut/ scremut hieratică toată lumea/ s-a făcut spermă și-n aer/ n-a mai putut sta/ Ion din Ion pe Ion/ cu Ion, amicul lui Ion/ născut Ion, numele de familie/ Ion, prenumele Ion, coșul zilnic de Ion, macacul/ lui ION Ion Plebiscitul” (p. 55), posibilă parodiare a cărtărescienei *Poema chiuvetei*. Din aceeași perspectivă este văzută bunăoară,

lumea aceasta confuză, cu bunuri de larg consum confecționate din țitei, slugă a percepției inversate a scărilor valorilor în *Poem*: „În momentul de față,/ între un brad și un prezervativ/ nu e nicio diferență”; „nu se poate trăi decât tradus” (p. 15), în fața exclusiviei materialității a vieții: „*Un metronom caspic dă din coadă în fața unei felii de carne macră, decisă*” (*Creierul meu*, 1, p. 19). Lumea e, nici mai mult, nici mai puțin, decât o spălătorie: „Curată această spălătorie în care se învârt toate ochiurile, curată această spălătorie” (*Creierul meu*, 2, p. 19), sau cel mult un spațiu al îmbătrânirii: „Îmbătrânim încet, cu o lentoare de pinguin. Nu se simte, nu se aude, nu se vede. Se adună. Sumele grafologiei corporale, ațele blânde” (*ContracanOn*, p. 21). Nu lipsește, printre altele, nici o inedită definiție a omului aflat în centrul acestei paranteze: „Omul, fandare în derizoriu: și știi că prima oară nu ți-ai spus așa. Și știi de ce. Că abia știai să umbli, că barca își scosese pe mal rezervate bube sincere. Că ideea de patrimoniu arterial a fost adusă de primele dezastre interioare, când, părăsit în miez de noapte pe autostradă sinceră, aveai doar un cartof în mână și din el amidonul putea face oricând o fandare laterală și să spună drum bun:/ tu pe aici, eu pe dincolo. De/ obicei...” (*O deslușire*, p. 22), și nu lipsesc nici unele teorii despre traiul de azi: „Teoriile despre viață rămân în general o despovărare, suferă în general de o timiditate aleasă: niciodată în vin nu știi ordinea boabelor: pot face un anumit rotacism: tu vei vedea exact ceea ce trebuie și vei știi că modificările sunt numai curenții blândeții de care nimeni nu a scăpat” (*CanOn*, p. 24); „*Cin' să ne dea apă din clopoțel de argint,/ când acesta-i mișcat de un vânt copilin?*” (*CanOnul potirului de os*, p. 190); „Vom descăleca în borcane soft (...) în vot ne moare fiecare celulă. Stăm ca o migrenă pe jumări de gest/ din porcul caligrafierii/ avortate/ În rărunchi, pietre cufundate în flanele adânci urcă durerea în fiecare fir de lumină./ Cu picioarele prin/ poate, - nainte” (*Scherzo proteic*, p. 74-75); „nu ne mai știm liniști/ în fața ghișeului și a gheșefului./ lipsa ta e supraponderală și soare,/ astfel →

încât, la limita share-ului,/ de crustă legăm vâna de boi care...” (*Contacan0n soft*, p. 132); „(În ce măsură tristețea poate fi considerată o formă de design interior?)”; „(În ce măsură liniștea poate fi fandată?)” (*Can0n*, p. 106); ne-am întâlnit în Fericitul Augmentin,/ în eu-contracept. Cu toate gurile/ de sluj abisale. O întrebare:/ spasmul poate putrezi?” (*Cântecul liycra*, p. 120) și nici aluziile la alienarea omului: „Suntem cumva aici. Avem ploaia pe niște VHS-uri vechi./ O păstrăm în rafturi și o ștergem de praf cu un fel de locuțiune a creierului” (*Romanță*, p. 36); „Digitația a avut de suferit abaracadabra concretă s-a emasculat peste lucruri via contingent (...) Polifonia notelor de plată suprapuse în care zerourile se unesc. Litota frecție. Și tot ce respiră e sub lipitură. Un salam tăiat cu respirația” (*Contracan0n*, p. 37); „Singurătatea mea întrunește toate condițiile” (*Studiu de Liszt*, p. 40). De greață, comunicarea, cheie a societății, poate fi regretată, precum în *Text*: „Ne vom cunoaște prea târziu. Ne vom da hainele de corp unul altuia ca să ne bandajăm coma. Și mai ales ca să păstrăm transparența” (pp. 24-25), în *Legendă. Proză curată*: „E-un mare cont în spate, faptul că nu contezi. Mai stai un pic...” (p.19) sau în *Poem* (Poezii 2014): „Cotiere genunchere zâmbete de silex locul virgulei e undeva comasată în esofag, a ajuns un fel de personaj vulgar, tolerabil. Ținuți cu mâinile de balustradă ca de simțuri înaintăm cu greață în noi și cu greața în sine înaintază greața. Cele două se anulează reciproc și ne pare mai bine” (*Poem*, p. 60-61).

Inedită este parodiarea și așa-zisei parodii a comunicării și în *Oamenii care*: „Tabuuri, jelanii: dacă rupi o vedere în două se trimite o parte celeilalte și ai rezolvat comunicarea. Spelunca” (p. 16); „Încerci să îți intri în calciu” (*Can0n*, p. 26). O lume în care „instituțiile statului și fericirea/ duc de mână aerul spre cel tocmai mort -, / să capete deschidere de diamant” (*Atrii pe o Târnovă Târnăvă*, II, p. 27) și în care „școlile profesionale au fost transformate în „licee de așchiere” (26); În sfârșit, *Poezii. Vectori...* descoperă o lume care pare a fi mai mult una a colapsului

sufletesc: „Sunt lumi mai bune în care periodizări întregi se închină la plastic. Sunt lumi mai bune în care un strop de plumb lichid înghițit te împarte în doi ca și cum cuiva i-ar fi fost milă de tine și ar fi vrut să îți dea ceva greu de făcut/ ca alibi apoi pentru bucurie” (*Can0n*, p. 21); „Plasele goale. Băile de imunitate și linte. Contopirea în humus” (*Retrogradus*, p. 45); „O convorbire telefonică la un capăt al ADN -ului. Ne spunem ce să aducem din oraș,/ din piață,/ cântărim/ fructe cu ocaua mimicii ne lăsăm pe spate într-o caisă coaptă” (*Contracan0n*, p. 48). O lume în care calul-suflet e prezent într-un anume fel, ca în *Can0n*: „Ca să auzi vociferări,/ să fie polifonia o felie de salam din care îți plânge calul” (p. 35), sau ca în *Poem* (2014) „Calul este al unui complex. Ce freudian sună, cap pătrat! Dacă oprești fraza aici strici flora fauna” (p. 60); „Cu giardia biciuim calul de amidon. Se/ desfoaie în noi candelabre. Prețuirea de sine” (*Poem*, p. 63); „Sufletul e o proliferare/ spre asta/ Oamenii asediați de inaniție sunt fericiți” (*Atu*, p. 49).

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

1. „Hurmuzele” - pluralul de la „hurmuz”, substantiv de la care provine numele scriitorului Hurmuz (nume cu care T. Arghezi l-a botezat pe Demetru-Demetrescu Buzău), însemnând „o mărgea de sticlă care imită mărgăritarul” (Darie Duncan - *Poezii. Vectori- canoanele Abatelui de la Regulă*, Ed. Vatra Veche, MMXXIII, p. 8)
2. DARIE DUCAN – ARTA IMUNITARĂ, Ed. Vatra Veche, Anul Domnului MMXVIII, Târgu Mureș
3. LIVIU PETRESCU – *Poetica postmodernă*, ed. Paralela 45, 2011, p. 154
4. DARIE DUCAN - POEZII. VECTORI, Ed. Vatra Veche, Anul Domnului MMXXIII, Târgu Mureș
5. LIVIU PETRESCU, id., p. 143
6. LIVIU PETRESCU, id., p. 156
7. LIVIU PETRESCU, id., pp.150-151
8. DARIE DUCAN – *Martiriul sfântului Sofronie de la Cioara*, Ed. Vatra Veche, 2018

Vitrina

SENIORI ÎN AMURG (I)

Simona Mihuti este cunoscută deja publicului cititor cu romanele sale *Fereastră spre mâine* (2019), *Destinul, o jucărie stricată* (2020) și *Puteam fi eu* (2022), dar și cu volumul de proză scurtă *Liberi să (nu) gândim* (2021). A mai publicat și două volume de poezie: *Geometrii de suflet* (2021) și *Secunde pierdute ale poeziei* (2022), toate acestea la editura Total Publishing din București.

Povestiri de la Senior Help (150 p.) prezintă întâmplări și personaje despre care chiar autoarea ne spune că „nu sunt reale, dar ne putem regăsi în oricare dintre ele, pentru că și noi, aidoma personajelor, călătorim – lumini și umbre – prin anotimpurile vieții și dincolo de ele.” (coperta IV).

Doamna Stanca, prin intermedierea unei foste colege de liceu stabilită în străinătate, obținuse un post de administrator la azilul de bătrâni Senior Help, o clădire care se afla la o oarecare distanță de sat și care „avea doar un etaj, era văruiată în alb și avea terase și balcoane din lemn, într-o simbioză perfectă cu peisajul colinar din jur [...] Proprietărea însă părea să-și fi amintit de obârșii sale românești, chiar dacă locuia de zeci de ani în Anglia. Doar numele azilului păstrase izul anglofon.” (p.7-8). În stânga clădirii, printre cei câțiva.→

DOINA BĂLTAT

copaci, era o grădină cu flori pe care o îngrijea cu plăcere nana Ileana, primul locatar, numită de aceasta „grădina raiului”. (p.8).

Anotimpul în care sunt plasate personajele și acțiunile acestora este toamna, poate nu întâmplător, acesta fiind anotimpul neliniștii, anxietății și a unor infinite tristeți. Toamna înseamnă bătrânețe, așteptare, suferință, nostalgie după o viață trăită plener alături de cei dragi și e deseori asociată cu diminețile reci cu brumă ori cu nesfârșitele ploii. De fapt, autoarea deschide volumul cu un citat ilustrativ: „Bătrânețea începe ca toamna, cu melancolii, cu umbre care se lungesc, cu reverii și doruri vagi.” (Octavian Paler). Iar Sofiei, la aproape optzeci de ani, „Nu-i plăcea toamna. I se părea perfidă. Venea cu simfonia ei de culori, te încânta, te amăgea, pentru ca apoi să se retragă, făcând loc gerului. Prea mult semăna cu bătrânețea! Frunzele cădeau, rând pe rând, lăsând ramurile goale. Asta li se întâmpla și lor, seniorilor, nu-i așa? Și ei plecau din această lume, lăsând locul liber... pentru alții.” (p.20)

În ce privește personajele, chiar dacă autoarea ne-a asigurat că acestea ar fi fictive, ele par credibile prin felul în care gândește, se exprimă ori interacționează cu cei din jur, desigur că în funcție de nivelul cultural, de pregătirea ori de caracterul fiecăruia. Ele sunt creionate succint, foarte puțin punându-se accentul pe trăsăturile fizice, cât mai degrabă pe cele morale, pe dramele sufletești prin care trece fiecare protagonist, indiferent de felul în care a fost adus la azil, cu sau fără voia lui... Vin din diverse medii, au diferite probleme personale ori afecțiuni, dar știu să-și fie sprijin reciproc la nevoie, să lege prietenii. Iarna ce tocmai începuse, sporește neliniștile, le amintește protagoniștilor că natura este „prea puțin impresionată de dramele oamenilor și de existențele lor efemere. Chiar dacă nu toți locatarii de la Senior Help se gândeau la vremelnicia personală în raport cu natura, cu toții o simțeau în trup, în suflet, în modul de a privi viața și de a se raporta la viitor. Trăiau prezentul, dar cel mai mult retrăiau trecutul.” (p.36). Și cum să nu simtă așa când pentru fiecare om iarna este o metaforă-simbol pentru moarte? Căci, meditează în continuare Sofia, „Oricare dintre cei cincisprezece

locatari ai azilului Senior Help putea să se ducă. Toți se aflau, în fond, în antecamera morții.” (p.16).

Treptat, autoarea ne face cunoștință cu personajele-seniori care populează acest azil „de lux” (p.9), contra unor tarife pe măsura condițiilor oferite de către angajați și patronat.

Nana Ileana, „o bătrânică mai grăsuță” (p.18) este adusă de către un nepot grijuliu, plecat în Spania, după ce își pierduse soțul și unicul fiu, dar nu înainte de a i se oferi posibilitatea să îl însoțească în străinătate ori, dacă nu se va putea acomoda, să se întoarcă la căsuța din satul aproape depopulat, căci „n-au mai rămas mulți prin sat, au plecat care încotro, ba la oraș, ba pe dincolo. Și ăia care au rămas sunt bătrâni.” (p.9). Cu timpul, s-a acomodat, ba chiar a început să îi placă să fie printre cei de vârsta ei, cu toate că inițial „resimțise profund durerea plecării în străinătate a unicului nepot, dar după ce pierzi în viață un fiu, alte pierderi și despărțiri devin mai ușor de acceptat.” (p.9). Cu „Vasile al ei, om frumos, harnic și vesel, mândria satului, împărțise și bune și rele, iar când s-a dus a putut să jure că durere mai mare nu poate fi pe pământ.” (p.77). Naratoarea ne anunță la finalul volumului că nana Ileana „Plecuse la cele veșnice într-o noapte, în somn.” (p.148).

Matilda, soția unui ofițer sever, autoritar și deștept, este următorul personaj care apare la azil, tot timpul nemulțumită și sperând mereu că va putea pleca de acolo, în timp ce nana Ileana devenea mai împăcată cu noul ei trai, căci „cele două femei copilariseră împreună în același sat” (p.10). Matilda se lauda în fața celor de la sala de mese: „Astăzi vine fiica mea în vizită. [...] Sigur o să mă ducă acasă la ea. M-a plasat aici doar până își termină de construit casa.” (p.18). Ileana îi amintește Matildei de

ce se află la azil: „ești aici pentru că ți-ai vândut casa și le-ai dat banii copiilor, iar ei au decis că e mai bine să stai aici, să nu-i deranjezi în casa cea nouă.” (p.76). Spre final, recunoaște în fața lui moș Bazil că fiica ei a adus-o acolo, a păcălit-o că o duce la ea când își termină casa și vine să o vadă din an în Paști. Deși îi plătește șederea la Senior Help, se teme că într-o zi nu o s-o mai facă. În final, dorește ca portretul nanei Ileana să stea în camera ei, ca semn de prietenie reciprocă.

Domnul **Chiper**, un vechi locatar, fusese diagnosticat recent cu cancer în fază avansată, avea dureri foarte mari, care nu puteau fi înlănțuite de morfină, și a murit în ajunul Crăciunului.

Nea **Ilie**, cel care suferea de boala Parkinson și care abia vorbea, vărsa jumatate din lingură pe masă sau pe el. A murit la scurt timp, într-o noapte.

Natalia Vrabie, colega de cameră a nanei Ileana „nu-și încheia firul vorbelor, începând să zică ceva, vreo două-trei cuvinte, pentru a le încheia mereu cu „și asta”, un tic verbal care se accentua tot mai mult.” (p.78).

Dirijorul **Emanuel Tudoran** din Cluj este adus de fiica acestuia, Denisa Tudoran, cu boala Alzheimer, boală care a dus la o degradare cognitivă, cu reducerea capacității de învățare, diagnostic pe care Denisa nu îl acceptă, considerând că „tatăl meu a fost un reputat dirijor și compozitor, dar nu numai atât. A fost o „bibliotecă ambulată”. Este exclus să ajungă așa, dintr-o dată!” (p.12). Fiică iubitoare, și-a dus tatăl la un psiholog, sperând ca părintele ei să poată fi tratat de depresie: „după moartea ei (a soției, n. B.D.), trece printr-un episod de depresie. [...] L-am adus să-l tratați de depresie.” Prin intermediul psihologului, dar și al Sofiei, aflăm informații suplimentare despre seniorul Tudoran: „Fusesse o somitate națională, ba chiar avusese succes și în afara țării, nu doar ca dirijor, ci și ca autor al unor piese simfonice. Multe dintre compozițiile sale erau cântate în continuare în sălile de concert. „Nostalgie”, [...] chiar a fost folosită ca generic al unui film.” (p.13). Psihologul îl privește cu părere de rău și remarcă faptul că „arăta bine pentru vârsta înaintată pe→

Vasile Bedreagă, Celula

care o avea. Pe fruntea sa lată, timpul nu săpase riduri adânci. Ochii, aproape negri, adumbriți de sprâncene sure, dar dese, îi confereau un aer visător. Trupul îi era bine proporționat, fără depozitele adipoase caracteristice vârstei a treia. Nici pielea nu-i devenise flască.” (p.13).

Este portretul fizic al unui om care a îmbătrânit frumos, s-a conservat impecabil. Portretul fizic este completat de Sofia, care îi remarcă „ochii închiși la culoare. I se păreau adânci. [...] Avea degete lungi, frumoase.” (p.18-19).

Sunt prezentate psihologului de către Denisa unele acțiuni ale tatălui său, acțiuni care nu fac altceva decât să confirme diagnosticul pe care fiica nu este pregătită să îl accepte: „de mai mult timp uita să încuie ușa, nu-și amintea unde-i sunt lucrurile, lăsa aragazul deschis, era mai agitat uneori... [...] Brusc nu mai vrea să vorbească și privește așa, ca acum, în gol. [...] Și vrea să plece. N-am fost atentă, am lăsat poarta descuiată și m-am trezit cu el pe stradă. Zicea că merge acasă, dar a luat-o în direcție opusă stației de autobuz care îl duce în acel cartier.” (p.13-14).

Conform spuselor îngrijitoarei Irina Ciocan, acesta ar fi ajuns la azil pentru că „îl ținea fiică-sa în vilă și cică a fugit de la ea. L-a găsit Poliția pe câmp, aiurea.” (p.17).

Sofia, a fost profesor de muzică la o școală din Căpuș, un sat spre care avea de mers cu trenul, apoi câte doi kilometri pe jos, nevoită să își pună șosonii când ploua, iar când era soare, „era atâta praf încât părul ei blond, strâns în coc, prinde o tentă gri-albicioasă.” (p.14).

Pregătirea elevilor i-a adus multe satisfacții: având cel mai bun cor din județ, a putut concura cu liceele de muzică la etapele naționale, plecând astfel „în străinătate pentru a reprezenta țara la câteva festivaluri”. (p.15).

Iubirea cu un bărbat căsătorit, avortul după ce acesta a părăsit-o, îi întăresc convingerea că „o bătuse Dumnezeu”, în prezent fiind singură pe lume și depinzând de alții pentru a fi îngrijită de poliartrita care o chinuia și o ținuta la pat.

Inițial refuzase tratamentul, dar după apariția dirijorului la Senior Help, situația se schimbă radical: „Spre mirarea tuturor, ea plăti pentru

masaj și coafor și acceptă medicamentele recomandate.” (p.19). Fire nevăzute leagă cele două personaje melomane: „Prezența lui îi stârnea o emoție neobișnuită, pe care nu știa să o gestioneze și unde să o încadreze.” (p.19).

Ba chiar îi declară celui „cattiv în propria lume”: „V-am admirat ani în șir! V-am cântat la pian compozițiile.” (p.19).

Sofia îi ținea companie, vorbindu-i despre realizările ei în plan profesional, însă obține o reacție din partea lui doar după ce s-a așezat la pian și a început să interpreteze „Nostalgia”, cea mai frumoasă piesă compusă de el: „Ridică privirea și îi văzu ochii plutind în lacrimi. El se ridica în picioare, de parcă un resort interior îl împinsese să facă acest lucru, ascultând-o, privind-o și dirijând-o cu o baghetă imaginară. [...] El nu spuse nimic, în schimb se așeză lângă ea pe un alt taburet și începu să cânte. Degetele lui lungi și fine mângâiau clapele, făcând să vibreze emoția lui, a ei, a lor.

— Haide, cântă și tu! o îndemnă blând.

Chipul lui nu mai era inexpressiv. Radia. Când melodia se termină, el continuă, atacând o sonată de Chopin. N-o cânta, ci trăia o emoție pură. Sofia putea să jure că nicicând nu mai auzise o interpretare atât de perfectă.” (p.21).

Ca o recunoaștere a celei cu care împărtășea dragostea pentru muzică și prietenă binevenită în noua lui viață, acesta are o reacție surprinzătoare pentru cei aflați în living, unde se afla pianul: „Lăsă capul în jos pentru câteva secunde. Când îl ridică în sfârșit, ea putu să vadă cel mai luminos zâmbet care i-a fost adresat vreodată. El îi luă mâna într-a sa, o întoarse cu palma în sus, apoi cu palma în jos, de parcă n-ar ști ce să facă. În final, depuse un sărut tandru pe degetele Sofiei.”

El avea uneori și momente în care ieșea din muțenie, dar nu mai repeta că ar dori să plece acasă, dimpotrivă, dimineața și seara se așeza la pian și o ruga pe Sofia să îl acompanieze, alteori cânta singur. Iar atunci când cântau împreună „își spuneau poveștile nerostite ale vieții, durerile, se alinau, se mângâiau cu notele care pentru ei aveau o semnificație aparte, misterioasă.” (p.23).

Proze în tonalități minore

Literatura Simonei Mișuțiu vine să întregască clubul medicilor scriitori consacrat demult de Victor Papilian, Vasile Voiculescu, Alexandru Lungu, Gr. T. Popa, Vintilă Ciocâlteu ș. a., care au îmbogățit scrisul românesc prin acuitatea observației psihologice, ineditul mediilor explorate, curajul disecției analitice, aducând privirea de dinăuntru în afară a ființei omenești, cântărind cu exactitate vulnerabilitatea ei.

Simona Mișuțiu (n. 1966) a îmbrățișat oncologia după absolvirea *Facultății de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”* din Cluj-Napoca, unde a lucrat pentru un timp la Institutul de Oncologie. Transplantându-se la Oradea, s-a străduit să fondeze un institut similar, abordând și activitatea didactică prin cursurile susținute la Facultatea de Medicină din localitate. Din schița *Când te caută ghinionul* (volumul *Când întâmplările te găsesc*, Total Publishing, Buc. 2023) aflăm că promoția Simonei Mișuțiu, prima după Revoluție, a fost ultima repartizată pe țară. Conform uzanțelor, Simona și soțul ei Cristi ajung după absolvire la Vatra Moldoviței, județul Suceava, valorificând experiența de viață din miraculoasa Bucovina în romanul *Fereastră spre mâine*, cu care a debutat în 2019. Morbul scrisului nu-i dă pace și se succed unul după altul romanul *Destinul, o jucărie stricată* (2020), volumul de proză scurtă *Liberi să (nu) gândim* (2021) și primul volum de poezii, *Geometrii de suflet*, iar în 2022 romanul *Puteam fi eu și al doilea volum de poezii, Secunde pierdute ale poeziei*.

Am zice că activitatea literară a Simonei Mișuțiu secundează îndeaproape activitatea ei profesională. În 2023, publică tot la editura bucureșteană Total Publishing volumele de proză scurtă *Povestiri de la Senior Help* și *Când întâmplările te găsesc*. Acest din urmă volum ne lămurește întrucâtva asupra personalității scriitoarei, având un subliniat caracter autobiografic. Situațiile hilare din această carte rezultă din firea boemă a autoarei, care nu recunoaște persoane odată întâlnite sau face bezele unor inși →

SILVIA URDEA

ca Bănicioiu sau Ponta, fără să-i cunoască, luată fiind de valul entuziasmului participării la un congres oncologic la Istanbul. Sună la numere de telefon greșite, reușind să încurce lucrurile. Buimăceala și zăpăceala ei sunt expresia preocupării de fondul și nu de aparențele situațiilor, întâmplărilor.

Povestiri de la Senior Help conține un grupaj de proze scurte, unite prin locul viețuirii personajelor, un azil și condiția lor biologică, senectutea, cu toate limitările ei. Să observăm influența anglofoniei din titlul cărții. Numele azilului mai pe românește ar suna „ajutor pentru vârstnici”. Interesul pentru spațiile închise unde se întâlnesc oameni mânați de aceleași interese sau suferințe este explicabil. Asemenea spații sunt un fel de laboratoare de studiu al comportamentului și relațiilor interumane, sunt frânturi din marea societate. În *Muntele vrăjit*, Thomas Mann își plasează personajele într-un sanatoriu din Davos, Elveția, scrutând confruntările de idei și conflictele unei lumi bolnave, care va cauza Primul Război Mondial.

Romulus Guga (1939-1983) a fost tentat să spună adevărul despre tensiunile din dictatura comunistă, optând pentru un spital de nevroze etc. Simona Mihașiu este atrasă de reflectarea vieții într-un azil de lux pentru bolnavi cu un statut material rezonabil. Pacienții au fie rude care lucrează în străinătate, cum ar fi nepotul nanei Ileana, fie sunt oameni cu o oarecare stare materială ca dirijorul Emanuel Tudoran sau colonelul Gheorghe Hetea sau Dan Florea, fost inginer constructor, fost proprietar de firmă. Alții sunt umil de săraci, precum pictorul Tică Iorgu, găzduit de milă pentru un timp.

În ciuda diferențierilor dintre pacienții azilului, căci fiecare avea în urma lui o biografie, ei sunt legați prin condiția de indivizi care și-au pierdut libertatea, fiind internați de rude care decid asupra destinului lor, condiție implicând multă tristețe. Ei au încetat să fie oamenii energici de odinioară, cu o menire plină de sens, adică activi, trăiesc un fel de ostracizare pe care unii o conștientizează, alții nu. Nana Ileana, prima sosită la azil, personaj bine conturat exprimă *sui generis* această dramă: „dar aiasta-i mare rușine, să ajungi să te îngrijească străini!” (p. 5).

Sunt reprezentate toate straturile sociale, de la țărani, ca nana Ileana, până la intelectuali rafinați, ca dl. Tudoran, fostul dirijor și compozitor aplaudat al orașului. Boala Alzheimer îi afectează talentul și umanitatea de odinioară. Este un adevăr cutremurător că pierderea sănătății biologice te poate diminua incredibil de mult. Denisa Tudoran, fiica dirijorului, nu se putea resemna în fața ravagiilor Alzheimer-ului tatălui ei, care fusese o somitate. Ochiul exersat al medicului Simona Mihașiu descoperă oaze de speranță acolo unde nu ne-am fi așteptat. În ciuda Alzheimer-ului, dl. Tudoran își recapătă o parte din identitate sub influența benefică a muzicii și a stimulentei emoțional venind din partea Sofiei, care îl acompania cu dedicație. Iubirea poate înlănzii tenebrele care au întunecat mințile. Când Sofia, fostă profesoară de muzică, interpretează la pian compoziția *Nostalgie* a lui Emanuel Tudoran, acesta renaște sufletește și re trăiește momente din viața lui anterioară.

Pacienții azilului se hrănesc cu minciuna vitală a întoarcerii la normalitate, la existența lor dinaintea pierderii libertății. Matilda, fostă soție de ofițer, internată la azil de fiica ei, care-și construia casa cu ajutorul financiar al mamei, se adaptează greu, chinuită de gândul plecării. Nana Ileana, un personaj martor al cărții, având judecăți realiste, pe care le emite fără menajamente, corectează iluzia Matildei, cum că fiica ei o va recupera de la azil: „Asta zici de când ai venit. Aci te-o adus, aci-i muri!” (p. 18). Nana reprezintă simțul popu-

lar al omului cu picioarele pe pământ, care nu se lasă amăgit cu una cu două. Chiar și la azil ea își caută un rost în muncă, plivind grădina cu flori a stabilimentului. Gândul morții nu o sperie pentru că în viziunea ei face parte din înțelesurile vieții. Când d-na Stanca, administratoarea stabilimentului, laudă florile îngrijite de Ileana, ea-i răspunde în modul cel mai firesc: „Da. Avem ce duce la țințir!” (p. 6). Pentru omul simplu, orice lucru are o întrebuintare practică. Așa și cu florile de care avea grijă nana Ileana. Este remarcabil cum știe ea să se înșurubeze în realitate. Deși la azil nu mai are gospodăria ei, găsește trei pisicuțe pripășite pe acolo pe care să le hrănească. Făcea ceea ce făcuse toată viața. Obișnuită cu munca fizică, ea nu apreciază ocupațiile intelectuale pe care le ia în răs. Octogenarul Gheorghe Hetea își vărsa oful în poezie după ce rămăsese văduv. Când dl. Hetea zice că „luna pâlpâie”, nana Ileana, în contrapunct îi răspunde: „Poate dumitale îți pâlpâie vreo lampă pe undeva” (p. 26). Nana Ileana n-avea de unde să priceapă valoarea terapeutică a scrisului. Era o idee care depășea nivelul ei.

Sondând biografiile azilanților, autoarea creează o imagine cuprinzătoare a societății românești postrevoluționare cu sonde aruncate în epoca dictaturii. Instinctul posesiunii este mobilul multor drame din viețile personajelor acestei cărți. Povestirea *Normalitate* este sugestivă în acest sens. Goana după avere ravajează viața bătrânului Bazil Moș, care, deși cedase apartamentul lui din Cluj cumpărat ieftin după Revoluție, nu reușește să-l satisfacă pe ginerele grăbit să prospere pe spesele socrului. Fericirea bucolică a lui Bazil Moș în livada lui de la Gilău este spulberată de insistențele ginerelui Octav, care vrea întreaga avere a bătrânului întabulată pe numele lui. Sub presiune, Bazil Moș face un accident vascular din care cauză va ajunge un client al azilului, internat cu forță. Ceea ce este mai trist, propria lui fiică, pentru a-și salva căsnicia, profită de confuzia tatălui ei în perioada de recuperare, finalizând întabularea. Depozitat prin vicleșug, Bazil Moș cade în depresie, refuzând să mai vorbească. Antidotul îl oferă tot nana Ileana: „Ascultă aici, mofturosule! Ce îți tot plângi de milă în loc să mulțumești bunului Dumnezeu că n-ai rămas nătâng sau→

Vasile Bedreagă, Cele trei grații

nimuric!” (p. 131) Nana Ileana, un fel de rezonator al cărții, vrea să-l lumineze pe Moș, confruntându-l cu valori superioare bogăției și anume sănătatea, armonia ființei, mai importante decât orice altceva. Ea are un punct de referință solid: credința. „*Numa la El (Dumnezeu) este puterea înfăptuirii*”. (p. 38).

Suferința se proiectează pe fundalul unei naturi mirific de frumoase, dar tot pe atât de indiferentă la dramele oamenilor. Un bolnav terminal de cancer moare urlând de durere, în timp ce afară cădeau fulgi mari și leneși: „*Natura își etala frumusețea de poveste, prea puțin impresionată de dramele oamenilor și de existențele lor efemere*.” (p. 36) Deși personajele acestei cărți trăiesc în „*antecamera morții*”, cartea nu transmite un sentiment de deznădejde, ci mai degrabă unul de resemnare mioritică. Sofia, care alături de dl. Tudoran și pictorul Tică Iorgu reprezintă breasla artiștilor, contemplând arborii toamna cu o „*beteală roșatică pe frunze*” reflectează la perfidia naturii care, după explozia cromatică, aduce peste noi gerul. Găsea în această realitate o asemănare cu soarta lor, a azilanților: „*Asta li se întâmplă și lor, seniorilor nu-i așa? Și ei plecau din această lume, lăsând locul liber pentru alții*”. (p.20). Anita, o tânără îngrijitoare de la azil, obișnuia să-i privească pe bătrâni ațipind în salon, moment în care reflecta ea la cât de fragilă era linia despărțitoare între viață și moarte, o linie foarte subțire „*sau chiar una întreruptă din loc în loc*”. (p.94).

Flash-back-urile în biografia unor personaje aduc imagini din trecutul comunist, cum ar fi colectivizarea forțată sau detenția pentru apartenența la partidele burgheze. Colonelul Hetea trebui să-l lămurească pe tatăl său să predea livada și pământul pentru că așa se mișca tăvălugul istoriei și oamenii, bieții de ei, trebuia să-l suporte: „*Tată, asta e mersul istoriei, n-avem ce face!*” (p. 83). Dan Florea, care absolvise Facultatea de Fizică și apoi pe cea de Construcții, ca să scape de profesoratul din mediul rural, o cunoaște la Turda pe frumoasa învățătoare Narcisa și prin ea pe tatăl ei, dl. Drăgan, fost avocat, fost membru PNȚ, fost deținut la Aiud, care în prezent se întreține din vânzarea de iconițe și alte artefacturi.

Din cauza mediului în care senili-

Vasile Bedreagă - Tinerețe, sticlă - lovitură de ciocan

tatea face ravagii, unii locatari ai azilului sunt percepuți cu totul eronat. De pildă, Dan Florea nu este crezut că are o situație materială mai mult decât decentă. Când preotul Toma îi spune că biserica îi va achita de milă costul azilului, dl. Florea face o adevărată criză și astfel află cu toții că el era în realitate un ins avut. Un alt azilant, Rică Visu, le spunea tuturor că el este un inventator, dar datorită suspiciunii generale nu era crezut. Dan Florea îl ia în serios, ceea ce-l ajută pe Rică Visu să își manifeste propria identitate. În seara de Crăciun, fratele vine la Rică, aducându-i un brevet aprobat. „*Rică plânge cu sughituri ... Plângea cât pentru o viață*”. (p. 40) Nu este singurul locatar al azilului chinuit de frustrare.

Există o solidaritate în suferință a oamenilor care populează azilul, exprimată sugestiv de nana Ileana, cea atât de vitală în ciuda condiției ei biologice precare. Pe Matilda, atât de amăgită de fiica ei, nana o îmbărbătează cu o vigoare izvorâtă din experiența de o viață: „*Lasă, femeie, că ne descurcăm noi cumva. Ne-am descurcat noi cu războiul, ne-am descurcat cu comuniștii, n-om crăpa noi nici acum. Și nu suntem singuri. Ne avem unii pe alții*”. (p. 132). *Ne avem unii pe alții* mi se pare cel mai de temei principiu moral care însușește o comunitate. Este opusul individualismului, egoismului și alienării care bânuie în lumea contemporană astăzi, mai ales în locurile cele mai civilizate. *Ne avem unii pe alții* este expresia unui profund umanism, cheazășie a salvării omenirii din marasmul actual. Imaginea dealurilor înălțuite, relativ frecventă în carte, concretizează întrucâtva înfrățirea oamenilor din

acea parte de lume: „*Dealurile curgeau în zare, unul dintr-altul, o înălțuire molcomă ... Nici nu erau la fel, unele mai umbrite, altele mai luminoase, mai mici, mai mari ... Se asemănau cu oamenii strânși la horă*”. (p. 59).

Motivul creației, al artei apare în surdină în desfășurarea narațiunii. Ca să se consoleze de pierderea soției, colonelul Hetea se apucă să scrie poezii, scrisul având pentru el o valoare terapeutică. La rândul său, compozitorul Tudoran se regăsește în parte, când, în tandem cu Sofia, cântă la pian. Muzica îndeplinește o funcție cathartică pentru Sofia: „*Dar cel mai mult îi plăcea Sofiei când cântau împreună. atunci își spuneau poveștile nerostite ale vieții, durerile se alinau, se mângăiau cu notele care pentru ei aveau o semnificație aparte, misterioasă*.” (p. 23). Pe Matilda o captivează ideea prezenței ei într-o carte pe care ar putea-o scrie dl. Hetea. Schimbul de replici dintre ea și nana Ileana este deosebit de savuros, deoarece se confruntă două perspective asupra artei: una estetică și alta pur utilitaristă. „*Și ce te doare capul pe tine, dacă intri în carte sau nu, chiar de-ar fi?*”, zice Ileana. „*Am deveni nemuritori!*”, îi răspunde Matilda. La care nana Ileana observă așezat ca țăranul ardelean: „*Și am avea un trai mai bun? Hai du-te și te culcă. Vorovești aiurea*” (p. 93).

Povestirile de la Senior Help au multă duioșie, o adâncă înțelegere a condiției umane cu toate avatarurile ei. În ciuda situației limită în care se află personajele, relativ aproape de moarte, povestirile nu sunt apăsătoare. Personajele, după o perioadă de recul, în general, se adaptează la noile circumstanțe ale vieții lor, încercând fiecare să afle un modus vivendi personal, continuând să trăiască viața până la ultima pâlpâire. Cu economie de mijloace, prozatoarea compune un univers cu personaje sugestiv reliefate, unele mai mult decât altele. Oriul medicului obișnuit cu boala și durerea detectează normalul acolo unde noi am fi tentați să exagerăm, să ne tânguim. Simona Mihuțiu însă vrea să ne instruiască într-un domeniu al realității ultime cu delicatețe și un sentiment al acceptării, nu al răzvrătirii ca și cum totul curge de la sine. Viziunea prozatoarei este congeneră cu aceea a omului din popor înțelept prin lectura Ecclaziastului.

FEMEIA DIMINEȚILOR SENINE

Angela Burtea, cunoscută și apreciată prozatoare și poetă pentru copii din Braila (cu 14 cărți publicate, 12 de proză și două de poezie), jurnalistă de mai bine 25 de ani (membră a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, prezentă cu creații în peste 50 de publicații din țară și de peste hotare, înscrisă în aproape 40 de antologii, dicționare și enciclopedii), editor și animator cultural, își întregeste creația cu o nouă carte, *Să fim aproape, chiar dacă suntem departe*, îmbogățind, astfel, seria cărților cu iz memorialistic și cu dor de iubire, dintre care menționăm: *Fântâna din Valea Mândrei* și *Satul din anii copilăriei* (Lina Codreanu), *Primăvara femeii în galben* (Katia Nanu), *De la cerneala de boz la calculator* (Ghiță Nazare), *Misterele Galațiului. Povestiri* (Violeta Ionescu), *Piața veche* (Ioan Gh. Tofan), *Serafina, din zori și până în amurg* (Iosif Roca); *Amurg în doi* (Georgeta Oana-Muscă), *Dramele vieții și plata păcatului* (Veronica Popescu), *Nu lăsa ziua nescrisă* (Luminița Potârniche), *Penelopa*, vol. 1-2 (Năstase Marin) etc., etc.

Să fim aproape, chiar dacă suntem departe (Editura Rotipo, Iași, 2021) e cea de-a zecea carte de proză a Angelei Burtea, o încununare, parcă, a ceea ce a putut să dea mai bun autoarea până acum în arta compoziției cuvintelor. A debutat editorial în anul 2008 cu *Frânturi de suflet*, continuând cu *Zamfira, Ilinca și Matei*, *Mirajul iubirii*, *De vorbă cu inima*, *Destine*, *Frânturi de suflet*, *Ochiul sufletului și Magia prieteniei*, proză pentru copii, în două ediții, în anii 2019-2020, la care adaugă alte povestiri pentru copii în volumul *Norocel*, apărut anul trecut. În panoplia de fapte culturale deosebite ale Angelei Burtea se adaugă coordonarea excelentei reviste bianuale color *Prețul cuvintelor*, revistă ajunsă deja la numărul 22, conferind, astfel, noi carate profesiei de pedagog.

Revenind la *Să fim aproape, chiar dacă suntem departe*, în cele aproape 200 de pagini (20 de episoade, dintre care penultimul, *Femeia dimineților senine*, se poate constitui într-un volum de sine stătător, prin conținut și extindere) autoarea ne conduce prin mirajul a două expresii metaforice, *Să fim aproape, chiar dacă suntem departe* și *Femeia dimineților senine*, de frumusețea dragostei eterne, curată și de trăire intensă.

Mulțimea personajelor aflate în dialog, de regulă două câte două - Tase, Despina, Ioana, Mara, Timi, Mitică,

Emi, Mariana, Rada, Culiță, Tinca, Vasilica, Leana, Crina, Gică, Sonia, Matache, Ana, Nineta, Nicolae etc. - oferă povestirilor dinamism, iar expresiile folosite dau culoare acestora. Remarcăm ușurința/harul cu care autoarea povestește/descrie aspecte din natură, întâmplări din viața de zi cu zi a oamenilor, magia sărbătorilor sau a copilăriei, cele mai tainice trăiri ale iubirii, ale dragostei ardente, probe indubitabile de sensibilitate lăuntrică. Câteva exemple sunt mai mult decât edificatoare: „țipătul firelor de iarbă”, „trenul care șuieră victorios prin gările aproape pustii”, „mantie de catifea verde”, „o rază de soare a săgetat bolta cerească”, „mersul spre înainte coboară”, „am ascultat tăcerea câmpiei și-a zării senine”, „se goliseră pădurile de cântecul minunat al păsărilor”, „aruncă toamna lacrima ploii peste obrazul lumii”, „florile pomilor curgând cu pletele albe pe umerii pământului”, „coborâse toamna în cântec de struguri”, „obrazul spălat cu lacrimi” etc.

Acțiunea din fiecare episod, dar în mod special din *Femeia dimineților senine*, se constituie într-un adevărat elogi adus dragostei pure. Declarațiile de dragoste sunt capodopere de stil. Un singur exemplu este grăitor: „Înflorise macul, iar sângele se scurgea prin galbenul firelor de grâu și-mi zâmbeai șăgalnic din spatele buchetului adunat cu sfială. Mi-ai așezat la încheietura mâinii drepte brățara iubirii, maci sângerii împlețiți cu spicul plin de boabe și-n mijlocul lor o floare minusculă de-un albastru-petrol. Era rodul iubirii cu care m-ai învăluit în ziua aceea apoi, ca și când nu era suficient, ai îngenucheat frumosului din tine, mi-ai luat mâna și-ai lipit-o de arșița buzelor tale. Ți-am simțit dorul năpraznic, arderea interioară și valul plutirii în doi...” (p.96). Dorul întreține

dragostea vie, dă de înțeles Angela Burtea. Reîntâlnirea între doi îndrăgostiți este sublimă, așa cum o dovedesc Nik și Nineta: „În plină stradă, ea se trezi luată pe sus, sărutată și învărtită de cel care avusese răbdarea, forța și capacitatea de-a topi neîncrederea din inima ei.” (p.81). O întâlnire târzie între doi îndrăgostiți declanșează o „secetă interioară a trupurilor noastre”, „și-n secunda următoare brațele mele s-au desfăcut ca aripele unui condor cuprinzându-i trupul într-o îmbrățișare fără seamăn”. (p.116).

În mod premeditat, nu vom dezvălui finalul cărții, lăsând cititorului curiozitatea și plăcerea de a-l descoperi. Vom spune doar că dragostea poate învinge și dincolo de tragedie.

Semnificativ este și faptul că aproape fiecare episod al cărții se încheie cu o cugetare, o maximă, un aforism, sintetizând valoarea discursului literar al autoarei. Iată: „Omului nu-i trebuie prea mult pentru a fi fericit; **o clipă** de lumină face minuni!”, „Există **o taină** în fiecare moment al vieții, nimic întâmplător, totul predestinat!”, „Nostalgiiile sunt ca ploile venite în vreme de cumpănă; sunt **trăirile** încuiate în sertarele amintirilor și scoase la lumină când **dorul** ne-apasă!”, „Bunicii sunt **miracolul** copilăriei, **amprenta** fabuloasă care ne ține aproape de ceea ce nu poate fi uitat sau înstrăinat!”, „Noapte de decembrie în care luminile cerului coboară tot mai aproape de cei care trăiesc iubind...**Iubirea ne face mai buni, mai frumoși, mai încrezători...**”; „Trecearea dintre ani e **pragul** pe care-l pășește fiecare după putință; iubirea este **lacrima** care ține sufletul neîntinat!”, „A ceda din iubire este **noblețe**, a lupta pentru iubire e **cocktail**, a iubi, pur și simplu, e **trăire!**” etc.

Valoarea stilistică și sentimentală a cărții este sintetizată, excelent, în titlul Prefetei semnată de scriitorul moldovean Dumitru Mircea, „Când scrie o inimă...”: „E un volum de referință, aflând o noutate, savurând măiestrie, compoziție și talent literar. Deci, penița autoarei a fost însăși inima ei. Și iată ce iese când scrie o inimă! Iubirea mișcă lumea și soarele pe cer. Sau iubirea e însăși viața, iar *dacă nu e...nimic nu e!*”.

În context, în încheierea acestor considerații, consemnăm declarația tranșantă a scriitoarei Angela Burtea, în numele omului Angela Burtea: „Multe mi-au fost dragi în viață, dar **îmbrățișarea** a rămas emblema sufletului meu”.

Prof. GHIȚĂ NAZARE

O mică și inedită istorie

a extravaganțelor scriitoricești

(II)

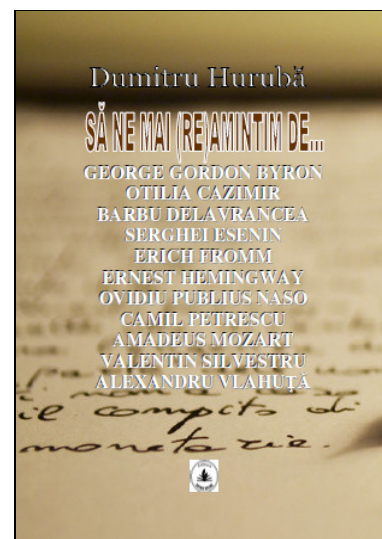
Trebuie să ținem seama că Balzac a menționat și înscenat deseori coincidențe având ca punct de plecare anumite superstiții, cifra 13 producându-i pur și simplu o teamă înfricoșătoare de puterea ei malefică, deși, la nevoie, construia el însuși coincidențe. Astfel, putem constata lesne cum în „*Femeia la treizeci de ani*”, el nu datează campania din Germania, pentru care Napoleon se pregătea, cu 28 martie 1813, ci scrie a treisprezecea duminică a anului 1813. Ceea ce este absolut exact și mai impresionant pe plan romanesc. La fel, în „*O afacere tenebroasă*”, Balzac precizează despre bătaia de la Iena: „*13 octombrie, dată de rău-augur*”. Să mai reținem și că Balzac era un amator de mondenități și un om cu intensă activitate diurnă fiind prolific doar... noaptea! Mărturisea despre sine autorul operelor „*Moș Gorior*”, „*Iluzii pierdute*”, „*Femeia la treizeci de ani*” sau „*Eugenie Grandet*”: „*Mă scol la miezul nopții și lucrez 16 ore în șir*”. În aceeași ordine de idei: Balzac avea un adevărat ritual: seara, adormea la ora 18.00, se trezea la miezul nopții, îmbrăca un fel de rasă călugărească în loc de pijama, bea o cană mare de cafea și, la lumina unui policandru cu șapte lumânări, lucra fără întrerupere până când îl răpunea oboseala, în tot acest timp, făcând abuz de tutun... (p.26-27).

Se cunoaște în general că Charles Dickens avea permanent asupra lui o busolă, folosind-o pentru a se asigura că doarme cu fața spre nord – credea că astfel va fi mai creativ și va scrie mai bine, și își aranja întotdeauna obiectele și ornamentele de pe birou într-o ordine anume, înainte de a începe să scrie. În același timp, să nu uităm că scriitorul Charles Dickens lucra (scrisa), doar între orele 9 și 14, program continuat cu o plimbare de 3 ore... Dormea numai cu capul orientat spre nord, iar dacă se afla într-o încăpere străină, inclusiv într-o cameră de hotel, muta obiectele de mobilier astfel încât să aducă aminte de propriul birou de lucru. Avea o anumită fascinație pentru morți: când nu scria despre orfani

înfometați sau nefericiți, lui Dickens îi plăcea să meargă la morgă. După cum afirma marele autor, „*Ori de câte ori sunt în Paris, sunt târât de o forță invizibilă la morgă. Niciodată nu vreau să merg acolo, dar sunt întotdeauna atras acolo*”. În context, între alte teme, el era interesat și de supranatural, precum în nuvela *Colind de Crăciun* (1843), dar și în numeroasele sale opere care implică ființe supranaturale. La fel: Charles Dickens a fost membru activ al *Ghost Club*, o organizație londoneză, care se ocupa de investigarea cazurilor ce implicau fenomene paranormale și fantome. De asemenea, Dickens a fost foarte interesat de **arta hipnozei**, (fenomen numit pe atunci **mesmerism**), și chiar a studiat, apoi a și practicat hipnoza în rândul prietenilor și a familiei. Mai puțin cunoscut este faptul Charles Dickens își hipnotiza frecvent soția, suferindă de ipohondrie, încercând să-i amelioreze stările de anxietate... (p.69-70).

Haruki Murakami: Evident, are și el ciudățeniile lui, care pot fi încadrate într-un sistem de superstiții. În acest sens, el și-a prezentat un program de lucru interesant în *Paris Review*: „*Când scriu un roman, mă trezesc la ora 4 dimineața și lucrez timp de cinci până la șase ore. După-amiaza, alerg zece kilometri, sau înot 1500 de metri (sau amândouă), apoi citesc un pic și ascult niște muzică. Mă duc la culcare la ora 21.00.*” (p.194).

Liniștea și solitudinea sunt declanșatori ai gândirii profunde ce susține procesul creativ, iar cei mai mulți scriitori știu acest lucru și țin seama de el. O curiozitate-ciudățenie a lui Jean Jacques Rousseau: îl motiva să scrie doar singurătatea și pătura din Montmorency, iar când a fost obligat de problemele financiare grele să ocupe un apartament modest din Paris, nu a vrut să-l mobilizeze, doar a desenat pe toți pereții imagini cu pădurea care îl inspira. La acestea mai trebuie adăugat faptul că deținea o colivie cu păsări neapărat cântătoare, în timp ce încăperea, biroul său de lucru, era plin de flori, atmosferă care îi dădea senzația că se afla în mijlocul naturii și în care peisaj... natural. (p.267).

Puțini știu că scriitorul rus, Lev Tolstoi, avea convingerea că nu putea să lucreze decât având condiții ideale, dar și la capacitate maximă, numai dacă se afla în situații de izolare completă. În acest sens, absolut nimănui nu i se permitea să-l deranjeze în timp ce toate ușile din apropierea biroului său erau ferecate. În aceeași ordine de idei, el scria zilnic, convins fiind că oricare zi de lucru întrerupt va duce la întreruperea șirului normal de gânduri. (p.322).

Ultimele cuvinte ale oamenilor par mereu mai profunde decât orice volum de poezii, iar curiozitatea umană față de ceea ce înseamnă moarte le face cu atât mai puternice.

Figurile celebre ale istoriei umanității au avut niște ultime cuvinte memorabile. În lista de mai jos vom găsi ce au avut de spus acei oameni care au murit în circumstanțe relativ normale și care au avut norocul de a avea pe cineva alături pentru a transmite acele cuvinte mai departe.

Balzac a fost un scriitor extrem de activ, iar când boala de inimă și cangrena cauzată de arterită îl apropia de moarte, ar fi spus: păcat, „*opt zile de febră. Aș fi avut timp să mai scriu o carte...*” Or, se știe, că el a creat peste trei mii de personaje... (p.27).

Din nefericire, la numai 46 de ani, viața poetului Baudelaire s-a sfârșit din cauza unei comotii cerebrale, final în care a avut amestec, s-a spus, și sifilisul contractat pe când avea 19 ani. →

DOINA BĂLȚAT

A decedat, dar nu înainte de spune revoltat: „Nu, la naiba, nu!” (p.31).

Lordul Byron a murit din cauza febrei în Missolonghi, stabilindu-se până la urmă că era vorba despre malarie. Conștient de adevărul inevitabilului, el a spus medicilor liniștit: „Eforturile voastre de a mă îngriji vor fi zadarnice – trebuie să mor, o simt! I-am dăruit Greciei banii și timpul meu, acum îi dăruiesc viața!” În seara zilei de 19 aprilie, pronunță ultimele cuvinte ca un suspin: „Acum vreau să mor...” (p.42).

În principiu s-a reținut ca un fel de bizarerie faptul că, în seara zilei de 1 iulie, Cehov l-a trezit pe medicul său, Schwob, care dormea în cameră cu el, și i-a spus: „*Ich Strebe!*” (Mor!)... Medicul a vrut să trimită după oxigen, însă Cehov, cu un ultim efort, a rostit cuvintele de finalul vieții: „*Acum totul e inutil, până să-l aducă, voi fi un cadavru.*” Cerând, totuși niște șampanie, medicul îi aduse o sticlă, însă mai apucă doar să spună soției sale Olga: „*Demult n-am mai băut șampanie!*” Goli cupa, se întoarse pe partea stângă și trecu... dincolo... (p.51).

Atitudinea lui Descartes în apropierea sfârșitului vieții sale. În acest sens, există două variante de ultime cuvinte spuse de el: „*Vai, dragul meu Schuller* (servitorul său), *asta mi-a pus capac!*”, precum și, în aceeași dimineață înainte de moarte, el i-ar fi adresat sufletului său cuvintele: „*De multă vreme, suflete al meu, te aflu captiv aici; iată că a venit vremea să ieși din închisoare și să părăsești strânsoarea acestui corp; trebuie să înduri această despărțire cu credință și curaj.*” (p.66).

Fapt divers, premoniție, ori pur și simplu ciudățenie? În orice caz, este vorba despre ceva care se integrează perfect în comentariul de față: Diderot își comandase un pat nou pe care tâmplarii tocmai îl asamblau în camera filozofului care le spuse: „*Dragi prieteni, vă dați prea multă osteneală care nu va fi folosită decât patru zile.*”, previziune care se și împlinise după cele... patru zile. Însă există și a doua informație conform căreia, stând la masă, i-ar fi adresat soției ultimele sale cuvinte: „*Dar ce dracu' crezi că o să pălesc?*”. Soția: Anne-Antoinette Champion, cu care a fost

căsătorit din anul 1743 până la deces: 1784... (p.74).

În dimineața zilei de 9 februarie (28 ianuarie pe stil vechi), când Anna Grigorievna Dostoievskaja s-a trezit, și-a găsit soțul fixând-o cu privirea. „*Știi, Ania, nu dorm de trei ore și mă tot gândesc, dar abia acum mi-am dat limpede seama că am să mor astăzi*”, își va aminti ea. În următoarele ore, Dostoievski a suferit a treia hemoragie și s-a stins sub privirile îndurerate ale soției. (p.79).

Anatole France: angina a dublat mai vechea arterioscleroză și astfel a dus la instalarea unei agonii care avea ca efect și o continuă somnolență din care el își revenea și, lucid, întreba: „*Deci, așa e moartea?*”, completând apoi: „*Mult mai durează să mori!*” Dar ultimele sale cuvinte i-au fost adresate soției: „*N-am să te mai văd!*” (p.111).

La moartea lui Malraux, când trupul neînsuflit i-a fost adus la Verrières, una din cele două pisici ale sale „a tășnit în salon, a spus un martor ocular, a sărit pe acesta și a început să-și frece ghearele de vesta mortului și să roadă nasturii...” (p.183).

Alfred Musset ar fi rostit ultimele cuvinte exclamative: „*Să dorm! În sfârșit, o să dorm...*”, și-a adormit în somnul etern la ora 3 și cincisprezece minute noapte. Dar, înainte, în timp ce i se acoperea fața cu o pânză, a spus: „*Nu încă!, deși mare lucru e tihna! N-ar trebui să ne înfricoșeze moartea, fiindcă ea nu e decât cea mai desăvârșită expresie a tihnei...*” (p.197).

Pușkin: Rănit și cu bazinul distrus, de la împușcături, pe data de 29 ianuarie, după o criză de delir strigă la prietenul său, Dahl: „*Ridică-mă! Mai sus, hai, mai sus!*” Iar la ora 2.45, mai apucă să spună aproape în șoaptă: „*Viața s-a sfârșit... Viața s-a sfârșit... Abia respir, ceva mă strivește.*” Au fost, se pare, ultimele sale cuvinte... (p.248-249).

Cu toate că Jules Verne nu și-a dezvoltat niciodată sursa inspirațională, atunci când s-a aflat pe patul de moarte, ultimele sale cuvinte au fost: „*Fii bun! Sunt dintr-un timp unde totul s-a întâmplat deja.*” Iar aceste ultime cuvinte au oferit un oraș prilejul de a-l suspecta pe Jules Verne a fi, nici mai mult nici mai puțin, decât un... călător în

timp! (p.342).

Alții au apelat chiar la... nuditate. În „cazul” Victor Hugo, putem vorbi despre curiozitate și superstiție: se închidea în casă, gol, purtând doar un șal lung, gri, tricotat și, pentru a fi sigur că rămâne blocat în biroul său, avea un servitor care îi ascundea hainele pentru a nu fi tentat să iasă din casă. (p.151).

D. H. Lawrence, cu operă profund influențată de freudism, cum aminteam – cel mai edificator argument fiind „*Amantul doamnei Chatterley*” (1928), dar și alte romane, referitor la care el s-a destăinuit spunând că *îi place să se cațere gol în duzi, deoarece contactul cu scoarța aspră îi stimula gândurile...* (p.174).

Cafeaua a jucat și ea un rol important în timpul procesului creativ-literar al unui număr însemnat de scriitori. Astfel, Proust lua masa având ca hrană doar cafea și cornuri (adesea singura lui masă a zilei), și inhala vapori din pulbere de tutun cu opiu. (p.238).

Dintre ciudățeniile lui Voltaire: celebrul scriitor bea nu mai puțin de 40 de cafele pe zi și obișnuia să scrie concomitent la mai multe texte având în biroul său câteva mese, pe fiecare dintre acestea existând câte un manuscris. În această ordine de idei, după fiecare oră de lucru la un manuscris, trecea la alt birou/manuscris. În orice caz, fiecare manuscris avea pe el garanția că autorul își făcuse notarea și astfel, erau zile când Voltaire scria câte 18 ore fără întrerupere, consumând și cele 40 de căni de cafea care-l ajutau să reziste ritmului și uriașului volum de lucru. (p.344).

Putem spune că George Sand, ca orice scriitor important, avea tabieturi care, forțate puțin spre tema noastră, aduceau foarte bine a... superstiții, adică: scriitoarea avea obsesii de care nu se putuse dezbara niciodată, cum ar fi grija ca foile de scris să aibă de fiecare dată aceeași măsură; zilnic și cu o mare exactitate, își începea lucrul la ora 8 seara, lucrând până la ora 4 dimineața. Cu toate-acestea, este de apreciat ușurința cu care își așternea gândurile și ideile pe hârtie. (p.269).

John Steinbeck. *Astfel, bine se știe că avea permanent pe birou 12 creioane perfect ascuțite și pregătite, așadar, pentru a fi→*

folosite. (p.308).

Se mai spune despre Stendhal că nu se așeza niciodată la scris înainte de a citi paginile sale din ziua precedentă și câteva pagini din Codul civil „pentru a găsi tonul potrivit”, cum îi plăcea să afirme. (p.312).

Viața lui Émile Zola însă, ca o ciudățenie, a respectat pentru mai mult de treizeci de ani o drămuire a timpului foarte strictă: după o trezire la ora șapte, o gustare rapidă și o plimbare de o jumătate de oră de-a lungul Senei împreună cu câinele său Pinpin, Zola își pune la punct ideile pentru prima etapă de lucru a zilei, etapă care se întindea aproape patru ore și la capătul căreia autorul producea cinci pagini. După-amiaza era consacrată lecturii și corespondenței, care îi ocupa mult timp. Dar tot el, fondatorul naturalismului în literatură, se spune că mai avea și alte obiceiuri ciudate: ieșea întotdeauna din casă făcând primul pas cu piciorul stâng, atingea anumite piese de mobilier de un anumit număr de ori, număra scările, becurile cu gaz și memora numerele de la casele prin fața cărora trecea. (p.359).

Pe un fir biografic, despre autorul Gustave Flaubert, se știe că în viața de zi cu zi era pur și simplu obsedat de ziua de marți, pe care o considera fatidică în sensul că respectiva zi din calendar nu doar că nu-i aducea nimic bun, dar chiar îl ruina. Ca exemplu: orice ar fi achiziționat și orice hotărâre ar fi luat în acea zi de marți, consecința era neșansă și măhnire. De asemenea, Flaubert nu scria decât cu ferestrele deschise larg, chiar și în anotimpurile mai reci, ca să poată auzi susurul râului din nordul Franței, explica el, iar după ce considera că totul s-ar „lega” cât de cât în textul scris, lua foaia, se ridica în picioare, începea să mărșăluiească prin camera de lucru și recitea cu voce puternică ceea ce scrisese. (p.107).

De menționat, însă, ca amănunt oarecum picant, este că el, Gautier, nu folosea deloc semnele de punctuație! (v. „Ilustrațiunea Romană”, pe 1931). Și încă: „biroul său de lucru” era, de fapt, un colț de masă din imprimeria publicației „La Presse”, fără să fie deranjat de

zgomotul specific din interiorul unei imprimerii... (p.118).

Nu pot să nu mă întreb dacă și unii poeți români (cu care ne mândrim prin reviste literare, la lansări de carte ș.a.m.d.), nefolosind semne de punctuație, cu un limbaj încifrat, spunându-și *postdecembriști*, *moderniști* și Dumnezeu mai știe cum, vor ajunge și la nivelul valoric al predecesorului Gautier?! Trebuie să recunosc, cu toată rușinea, niște gânduri legate de posibilitatea că, mare parte dintre ei, ar putea suferi doar de... agramatism și logoree! Dar timpul cerne valorile...

Am vorbit despre modul în care Dumitru Hurubă a prezentat succint viața și activitatea literară, dar și unele... metehne ale protagoniștilor selectați, lăsând special la sfârșit să amintesc faptul că volumul mai are ceva... inedit, mai precis grafica portretelor realizată cu mult talent de Maria Muntean. Însă colaborarea acestora cu scriitorul Dumitru Hurubă a ajuns deja la al doilea volum, iar informațiile puse la dispoziția cititorilor cărții în discuție devin bucurie pentru suflet așa cum portretele devin încântare pentru ochi. O prietenie/colaborare profesională care îmbogățește patrimoniul literar cu încă o carte valoroasă.

Dumitru Hurubă, *Scriitori celebri – curiozități și ciudățenii* –, Editura Vatra veche, Tg.-Mureș, 2023, 376 de pagini.

Vasile Bedreaga - Terasă, ulei pe pânză

Un eseu romanesc moralizator

Când pe urmele întâmplărilor dintr-o așezare buzoiană, la Sărățeanca, nu departe de stațiunea Monteoru, își pornește un analist moralizator căutările, trebuie să te aștepti să-ți spună pe undeva, ici-colo strecurat în scriere, că omenirea are mare nevoie în aceste vremuri grele de speranță, de povești rupte dintr-un context firesc al realității de azi, fie și „învăluite” într-o ceață mistică și amestec de credințe și fapte, de povești despre bine, despre credință, despre „ceață” literară ori a vieții reale în care, încă „foșgăie” unii dintre semenii noștri. Fiindcă într-un *eseu romanesc*, moralizator, autorul se mișcă pe coordonatele eroilor săi, printre ei, ori cu ei odată, sau chiar pe urmele lor, în căutarea unor întâmplări cu personaje care iau în piept viața (așa cum o spune unul dintre personajele cărții *Frica* lui Alexandru Borcan), pentru a se confrunta cu alte personaje reale „care mereu îmi dezvăluie cât de complicată este ființa umană și cât de dificil e s-o înțelegi”.

Prin acest (*eseu romanesc*), în cartea intitulată *Frica*, apărută la Ed. Editgraph, 2019 (148 pag.), Alexandru Borcan ne dă rezoluția încadrării unei scrieri (ca percepție a inexistenței unei cărți în categoria cartea o „individualitate fără comunicare” de care ne vorbea J.L. Borges), în lumea romanescă a individualității care chiar comunică în „spirit reflexiv critic”, cu situația unei societăți aflată în căutarea unei identități. Pe această axă a comunicării, ne sugerează autorul, ca observator atent de pe margine, cartea e o sumă de relații în transmiterea mesajului ei către cititori. Încadrarea acestui miniroman în categoria pamflet, eseu romanesc, memorialistică, suită de tablete, critică literară, nu-i deloc întâmplătoare, pentru că, există o relație între scrierea cărții cu aceste trepte ale literaturii. Posibil ca fluxul câmpurilor magnetice ale unui creier inspirat (fie și al unui eseist) să multiplice și să deformeze realitatea, dar visul și căutările lui nu-i încearcă imaginația la cine știe ce iscodiri ale minții, deși sunt semne că autorul își asumă acel coeficient de risc în a nu strivi legătura lăuntrică a unui „eu reîncarnat” într-unul din→

TUDOR CICU

personajele miniromanului eseistic, chiar viețuind în ființa sa.

Parodiind cu minimă încorsetare textuală o lume în degringoladă (atât în literatură și viață), când malițios, când îngăduitor, autorul pudrează discret cu armele pamfletului de moravuri și reflecția morală în corpul narațiunii cu accent satiric, face doar portretele schiță a unor personaje surprinse în relații firești cu societatea, ori fixează situații și comportamente, înfierând oportunismul, naivitatea sau chiar prostia devenită de poveste a unor semeni care uită că „înțelepciunea începe cu FRICA de Dumnezeu”. Și cititorul se amuză (atunci când cei doi misionari literari, Simion Dascălul și Misail Călugărul vor să-i „nemurească” în fața Sfântului Părinte pe cei trei poeți „anahoreți”), dar înțelege că dincolo de tonul grav al naratorului aproape nimic din ce se narează nu ține de senzational, deoarece el vede totul derulându-se cotidian sub ochii lui și chiar dacă i se conturează o lume bizară care reprezintă imitația burlescă a unei lumi „fără Dumnezeu”, mai există undeva, în „sfânta ființă” a celor supuși percepției critice, zbuciumul interiorizat al încordării în susținerea propriilor viziuni despre arta și viața ce-i nemulțumește pe liricari. Poetul din primul articol supus lecturii celor trei cupluri din miniroman, e cel care „strigă către toți surzii lumii culte, oculte, că a descoperit cea mai veche civilizație din lume”. Și, trăind în singurătatea casei de la Sărățeanca, și-a zidit propria credință, trăind ca un anahoret în singurătate, experimentând suferința care să-l apropie de Dumnezeu. Cel de-al doilea (un moralist), „este autor al unor volume conținând aforisme, pamflete și minieseuri”, dar e convins că odată ce „religia ajunge ideologie și sursă de avere, credința trece drept erezie și devine pricină de prigoană”. Cel de-al treilea (un textualist), are destinul literar al celui „rătăcit prin alții spre sine”. Atmosfera „liricarilor” strânși sub cupola creației într-o „sagă provincială” o găsim și în miniromanul lui Marin Ifrim, *Cartelul Metaforelor* și unde, ca și la Alexandru Borcan, cititorul nu are nevoie de prea mult efort în a decipta statutul personajelor, ori a ghici, cine se ascunde, în realitate, în pielea personajului X sau Y.

Asupra celor de față, deși „cel mai

scurt drum al fiecăruia către cimitir e viața” (cum spunea Marin Ifrim în miniromanul său), nu planează decât dorința de a-și goli „ființa de himere”, întrucât, e clar pentru toți: „E loc pe pământ și pentru unii și pentru alții”. Și așa cum spune în paginile miniromanului: „Omul e alcătuit din lumini și umbre. Există o piedică psihologică; frica aceea ce se instaurează între om și lumină”. Iar cele trei cupluri, strânse sub cupola casei părintelui Alexandru, la Sărățeanca: procurorul Alex cu Vera, preotul George cu consoarta Olguța, diplomatul Seby cu Natalia, fac parte din intelectualii care știu bine că „frica ce a pus stăpânire pe noi nu mai este provocată de teama că ne filmează și ne ascultă pretutindeni (cum o făcea cuplul Ceaușescu – n.a.), ci că au ajuns cu tehnica aceasta sofisticată, să ne citească și gândurile”. Cu alte cuvinte: „Frica leagă epoci istorice disjuncte, antagonice, fiindcă ea se instalează la fel de confortabil atât în trecut, în viața opozanților regimului, cât și în prezent, în subconștientul celor spionați, manipulați, direcționați de structurile oculte ale puterii” - (spune Paul Androne, în prefața la carte). Prozatorul are un subtil spirit de observație, pana sa este satirică, chiar ironică în acele articole „în care sunt ironizați unii scriitori care abordează chestiuni religioase”, sau când ne „vorbește” despre invitații profesioniști în tehnica de mancurtizare a populației ce a mai rămas în țară, mulți dintre ei apar la televiziuni ca niște „infractori dovediți care să ne țină lecții de morală”. Discuțiile pe marginea politicii, dintre cuplurile menționate, se duc sub aspectul „interesul poartă fesul” și al tragerii sforilor, când cei ajunși la putere filmează ori strâng probe „să-și bage adversarii la mititica” și, ca în bancul popular, să le arate adversarilor „din când în când, șobolanul rozaliu”.

Într-un eseu/pamflet (chiar romanesc) este atâta sarcasm, câte „ghiulele” sunt în praful de pușcă, ne sugera Balzac. Ca formă de exprimare artistică, ori gen literar, eseu-pamflet (satiric) este unul dintre punctele în care scriitura literară și cea jurnalistică se intersectează. DEX-ul ne explică și el, cum „pamflet/eseul este o specie literară (în versuri sau în proză) cu caracter

satiric, în care scriitorul înfierează anumite stări morale, concepții politice, aspecte negative ale realității sociale, trăsături de caracter ale unei persoane etc.” Dar într-un *eseu romanesc*, făcând o radiografie cu umor și ironie a societății, cu cât inspire o simpatie mai generală pentru o anumită cauză, cu atât inspire o „bunăvoință” mai puțin înțeleasă din partea susținătorilor acelei cauze. Iar autorul eseului/pamflet, când își propune să fie și epic, își extinde cu dezinvoltură sfera investigațiilor în spațiul politic, vorbindu-ne cu umor despre starea actuală a națiunii noastre. Făcând proiecții cu trăirile sale, ori cu viețile noastre, petrecute în timp, în proza sa Alexandru Borcan ar fi descoperit variante nenumărate în care poveștile oamenilor s-ar fi putut transforma în adevărate istorii de viață ce ar fi putut sta alături de oricare narațiune a vreunui romancier realist. Iar finalul cărții, care îl pune și pe cititor în fața unei provocări pentru a găsi răspunsurile de care are nevoie (ca în parabola prințului care află poarta „ieșirii în lume”, odată ce trage după el ușa odăiței din castel), îmi amintește de profeția lui Emil Cioran, dintr-o povestire scrisă de autorul buzoian Aurel Ganea în volumul *Artizania*, în care, întrebând dacă România mai are o șansă, acum că am pășit în era postrevoluționară, Cioran ar fi spus foarte sigur pe el: nicio șansă! Însă cum la Dumnezeu sunt toate răspunsurile și numai El poate privi pământul fără a-l vedea pe om, uneori apare în scriitor nevoia irepresibilă de a spune adevărul despre noi, și nu-l poate spune decât într-o poveste cum e și cea de față.

SPIRITUL ȘI SPADA

Împlinidu-se (deocamdată), cu **Eșecul gândirii calculatoare și reafirmarea metafizicii** (Editura Tribuna, Cluj-Napoca 2022), acest enunț/teorie deja tari ale gândirii („imaginativul poetic rațional metafizic,”) – o înfrângere, un eșec, ca să deschidem paranteza, cum se știe, mai degrabă observate, care l-au îngrijorat și le-a respins-o totdeauna gânditorul secolului 20, Martin Heidegger – filosoful eminent, aș spune unicul, astăzi, Mircea Arman – cu o operă de pe-acum rară și începătoare, îndrăznește să repună în „sarcina gândirii”, cu vorba aceluiași filosof tedesc, nu doar filosofia, dar după milenii (cu deja grecii vechi) însăși lucrarea (o îndrăzneală, repet, excepțională astăzi) a *Metafizicii*. O deschidere românească spre metafizică, după ce aceasta a fost uitată, ignorată, căzută în destrămare sub greutatea „gândirii calculatoare” (după Lucian Blaga doar Constantin Noica și Alexandru Surdu i-au reînceput metafizicii, după opinia mea, lucrarea și, aș îndrăzni să spun, mărirea). Astăzi, cu **Eseu asupra imaginativului uman** (2020), **Eșecul gândirii calculatoare și reafirmarea metafizicii** (2022), **Între spirit și spadă** (2022), filosoful Mircea Arman, repet, inspirat glorios și cu lecturi temeinice, unele rare și prețioase, repune în filosofie (chiar în gândirea de pretutindeni, vezi apariția de pe acum a traducerilor transfrontaliere), în ciuda „gândirii calculatoare” lucrarea înaltă, singura, e convins filosoful român, *prea aplecată întregului și nu părții*. El scrie (acum în **Eșecul gândirii calculatoare și reafirmarea metafizicii**, în capitolul care dă și titlul cărții: „Știința ca metodă a cercetării naturii este tributară cercetării în dauna întregului. De aceea, cercetarea științifică nici nu are o viziune a întregului și nici nu o va avea vreodată. Toate științele lucrează după metode ipotetice și își întemeiază cercetările pe capacitatea imaginativului poetic uman de a *proiecta o lume* (acesta fiind și miezul, nucleul, mi-aș îngădui să repet, al gândirii originale a filosofului clujean).

Inițiată, probabil, cu sofistii, cu Protagoras, afirmă Arman, apoi, în

dimensiunea atotcuprinzătoare a inspiratei (mai mult, a inventivei, universalei) paradigme („*imaginativul poetic rațional metafizic*”), la europenii Aurelius Augustinus, Ioan Scotus Eriugena, Tomasso d'Aquino, Duns Scotus și William Ockham, această reafirmare (cu un imens aparat erudit, cunoscut deja de pe-acum în studiile excepționale ale lui Mircea Arman – aici, însă, cu precădere din opera Sfântului Augustin, și, curios, dar, o noutate absolută, cum cred, în domeniu, a lui Duns Scot, al cărui sens al metafizicii, afirmă tânărul nostru filosof, „a fost preluat și de Heidegger”: „...metafizica trebuie să porceadă la extragerea din ființare a unui concept atât de abstract și care să aibă ca obiect ființa, încât aceasta să fie aplicabilă întregii existențe”).

Între **Spirit și spadă**, recenta carte a lui Mircea Arman, completează cu detalii esențiale, deopotrivă necesare, ceea ce va fi să fie sistemul întreg, coerent, logic, repet, original, încă în construcție al filosofului. Mai mult de jumătatea volumului (cu studii, între altele, precum **Mitul, arta, filosofia și capacitatea imaginativă apriorică, Nevoia de spațiu vital, lirismul și dramatismul ca forme ale imaginativului poetic grecesc arhaic, Filosofia ca practicare a morții – câteva note marginale, Neant și existență, Timpul ca în-zidire a Ființei** etc.) este rezervat unor opere ale congenerilor români (Anton Dumitriu, un soi de mentor apostolic – ca *trimis* – al tânărului învățacel, la fel Constantin Noica, apreciat

superalativ, cum se cuvine, dar și cu reticențe, la fel de cuviincioase; apoi, iată, prietenul comun, filosof și celebru logician, decedat de curând, prin agentul chinezesc de Wuhan, Alexandru Surdu (splendid portretizat într-o frază: „**O viață dedicată construcției filosofiei românești**”), în fine, Andrei Marga, caracterizat ca cel mai important heideggerian român (cu glosele, aci, la **Caietele negre** ale gânditorului german, acum tranziția importantului comentator, cu derapajele lui politice cu tot, propunisme, cunoscute, tâlcuitor (în românește) al lui Horkheimer etc., cu **Școala** (de stânga, n.n.) **de la Frankfurt** etc., fiind – cel puțin, după opinia mea – stranie etc.). În această secțiune a volumului lui Mircea Arman (nu am cum să uit, mă prenumăram și eu cu un comentariu elogios – multe, sincere mulțumiri! – la cartea mea **Forma filosofică** („Nu alta este viziunea lui A.I.Brumaru despre „forma filosofică”, despre capacitatea dată omului și numai lui de a se situa în deschisul (spațiul) lumii și a afirma adevărul despre ea. Faptul că mulți vor considera „prea abstract” și prea „speculativă” această carte a filosofiei spațiului românesc, aducând critici puerile metafizicii ca atare, nu arată altceva decât că într-o lume a ubicuității, a falșilor oameni de cultură, a semidoctilor cu ștaif și pretenții de operă, a celor care nu mai citesc ci doar scriu (sic!), mai există (oare pentru câtă vreme înainte?) oameni care pun filosofia în locul meritat și pentru care metafizica văzută ca filosofia însăși, nu este doar o soră vitregă a științei sau, în cazuri mai derizorii, a diverselor teorii geopolitice, una mai neîmplinită și aiuritoare decât alta”).

Originală, cu extrem de învățate aprecieri și, trebuincioasele negații, reinventând aș zice, fără laude și exclamații vanitoase, *Metafizica*, scrierea filosofică recentă a lui Mircea Arman este câteodată și polemică, uneori gânditorul trece lejer (fără însă a uita, sau a ignora conceptul, trecând astfel în publicistica așa-zicând comodă) la spadă. Acum, totuși, spadasiul (polemistul) nu se va substitui teoreticianului. Îl întărește. Este cazul, în volumul pe care-l recenz, al capitolului **Despre minciună**. →

A.I.BRUMARU

Dedicat lui Gabriel Liiceanu, filosoful care s-a uitat, aş spune, pre sine, după dispariţia din orizont a gânditorului ce l-a instruit, Constantin Noica. Astăzi, Liiceanu este, cum vedem şi pe burtierele tv, „scriitor”: a coborât, de fapt, la gazetărie. Mai grav, însă, ne încredinţează, un filosof autentic, ca Mircea Arman: „Cu siguranţă, Dl Liiceanu crede că în cultura sau subcultura noastră nu a mai rămas loc pentru niciun cunoscător într-ale antichităţii în afara sa şi că, având în vedere prostia generalizată, îşi poate permite să arunce cu lături în ochii cui se nimereste.(...) Numai că spre ghinionul său, toată această minciună cu care înfierează omenirea în general şi societatea românească în special, îşi întoarce tentaculele tocmai împotriva sa. Cu o uşurinţă demnă de un prestidigitator (în opinia noastră hoţ întrucât a furat şi din impozitele mele şi ale părinţilor mei) care şi-a trecut, în mod curios şi fără a da explicaţii nimanui despre cum şi de ce „cea mai importantă editură şi tipografie a ţării e „în ograda proprie”, mai pe şleau, în proprietate, dl Gabriel Liiceanu îşi începe ciudatul discurs despre minciună cu o enormitate: anume jucând ping-pong cu anumite concepte-emblemă ale epocii homerice. Mai precis, transpune noţiuni care au un anumit sens în epoca homerică, în epoca platonică, când acestea capătă cu totul alt sens, ceea ce, *ab ovo*, este o tâmpenie, iar dacă autorul crede că toată lumea înghite aşa ceva nu este permis, şi, ca şi în *soft*, este o operaţiune ilegală.”(...) „În buna tradiţie a autorului, **Despre minciună** (Ed. Humanitas, 2006), se potriveşte perfect, ca şi „renumitul” **Apel către lichele**, caracterului şi atitudinii culturale ale d-lui Gabriel Liiceanu”.

Vasile Bedreagă, Sticlă - multiple imagini

Un lexicon de geografie literară regională DICTIONARUL SCRITORILOR DE AZI DIN OLTENIA (A-E)

Pasiunea pentru *lexicografie* a dlui Florian Copcea este îndeobşte cunoscută, prin lucrările dedicate culturii şi literaturii de expresie română din Banatul sârbesc. D-sa este „un excelent cunoscător al realităţii românilor din afara României – în speţă al românilor din Serbia, cel mai devotat promotor, un militant al drepturilor, al valorilor literare, culturale, identitare, un «avocat» al dreptăţii, un autentic «doctor fără de arginţi» care prin labirintul minoritarului etnic mişcă spirala lecţiilor de admiraţie, împotriva ignoranţei şi a uitării”, după cum scria cu admiraţie Nicolae Ciobanu în Prefaţa recentului *Dicţionar al limbii române din Serbia de sud-est*, Literele A – L (Editura Academiei Române, Bucureşti, 2021, 155 p.), apreciat şi de noi ca o lucrare „unică şi singulară” pentru românii din Serbia Orientală.

În acelaşi context se cuvin amintite şi alte lucrări prin care profilul de lexicolog al scriitorului şi omului de cultură severinean capătă contururi convingătoare, mărturisind o statornică pasiune: „Scriitori români din Serbia”, „Lexiconul poezilor români din Serbia”, „Scurtă istorie a poeziei româneşti din Voivodina”, „Biserica românilor din Serbia de nord – est”, „Istoriografia românilor din Serbia de nord – est”, „Timoc. Dicţionar de evenimente”, „O istorie a liricii româneşti din Serbia” din 2018 (o nouă ediţie a acesteia din urmă a apărut recent la Editura Academiei Române sub titlul *O istorie a poeziei româneşti din Banatul sârbesc*, 2022, 257 p.).

Memorabilă este şi iniţiativa de a edita, sub auspiciile Editurii Academiei Române, în colecţia „101 de poezii”, nu mai puţin de 10 volume de poezii ale unor cunoscuţi poeţi români din Banatul sârbesc - valoroasă întreprindere care, iată, continuă şi în 2022-2023, recent văzând lumina tiparului antologia poetelor Mărioara Baba şi Mariana Stratulat, după altele aparţinând marilor poeţi sârbi: Vasko Popa, Radu Flora, Slavco Almăjan, Petru

Cârdu, Radu Ciobanu, Pavel Gătăia-nţu, Ioan Baba, cărţi reprezentative despre care am scris şi noi, nu de mult, în revista „de cultură, investigaţie şi atitudine PIRAMIDA”, editată de Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina – Zrenianin (An XI, nr. 21, toamna-iarna 2021, pp. 72-107).

Solidaritatea frăţească a scriitorului severinean cu aceşti „Români de dincolo de istorie” numiţi altundeva „români fără de ţară” (a se vedea vol. *Pierduţi în istorie* din 2020, culegere de articole publicate în săptămânalul românilor din Serbia, „Libertatea” – Panciova, de-a lungul anilor 2017-2019), ilustrează o netă observaţie caracterologică, care constituie un fel de *pro domo* în dezvoltarea prezentei iniţiative transfrontaliere de real ecou.

Avem a face, aşadar, cu o polivalenţă a spiritului creator pe care dl Florian Copcea o ilustrează din plin, polihistorul transfrontalier din Ţara Severinului concentrându-se, în vremea din urmă, pe fenomenul literar din Oltenia.

Ideea, discutată într-un colectiv de cercetători, este, de fapt, a regretatului acad. D. R. Popescu, director al Editurii Academiei Române, care propunea pentru fiecare regiune a ţării câte o „istorie literară” de acest fel.

Recent, a apărut la Editura „Hoffman” primul volum din trilogia proiectată, *Scurtă istorie a poeziei contemporane din Oltenia* (2023), care cuprinde un număr de 21 de →

ZENOVIE CÂRLUGEA

poetii din trei județe (Dolj, Gorj și Mehedinți), materia fiind ordonată conform criteriului alfabetic.

Un alt proiect în desfășurare, mult mai complex, este *lexiconul* de față privind **SCRIITORI DE AZI DIN OLTENIA**, primul volum, din cele trei proiectate, cuprinzând (*Literele A – E*).

Deși nu este prima lucrare dedicată literaturii oltenice de azi (inițiativa unei „panorame” regionale, în reluări, a avut-o criticul și istoricul literar Florea Firan, după care mai sunt și alte contribuții), *lexiconul* dlui Florian Copcea este, precum „Scurta istorie...”, dedicat numai scriitorilor în viață din Oltenia, în principal acelora care sunt membri ai Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România.

O primă repertoriere a acestora a fost deja făcută odată cu „*Dicționarul biobibliografic al membrilor Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Craiova*”, lucrare elaborată de Lucian Dindirică (coordonator), Lavinia Dumitrescu, Daniela Popescu și Vasilica Anghel și apărută sub auspiciile Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova (Ed. Aius, Craiova, 2010). Poate că s-ar impune o reeditare cu aducerea informației la zi...

Nu știm, deocamdată, câți scriitori va cuprinde *Lexiconul* dlui Florian Copcea, cel amintit mai sus inserând 102 profiluri biobibliografice, cu fotografii.

Acest prim volum, apărut la Editura Hoffman (Caracal, 2023, 184 p.), literele A-E, cuprinde 44 de scriitori, dispuși alfabetic astfel:

- la litera A – 5 (*Mihaela Albu, Vasile Andreca, Dan Anghelescu, Aurel Antonie, Paul Aretzu*),

- la litera B – 16 (*Constantin Barbu, Marian Barbu, Cornel Basarabescu, Nicolae Băbălău, Gelu Birău, Valeriu Birlan, Iulian Bitoleanu, Marian Boboc, Elena Brădișteanu, Cristian George Brebenel, Carmen Bulzan, Cristian Liviu Burada, Ionel Bușe, Emanuela Bușoi, Ion Buzerea, Elena Buznă*),

- la litera C – 11 (*Julien Caragea, Ion Catrina, Zenovie Cărlugea, Ion Cepoi, Isidor Chicet, Ionel Ciupureanu, Nicolae Coande, Geo Constantinescu, Florian Copcea, Gabriel Coșoveanu, Sonia Cuciureanu*),

- la litera D – 11 (*Gheorghe Dănișor, Ion Deaconescu, Zoia Elena Deju, Ion Ștefan Diaconu, Eleodor Dinu, Titu Dinuș, Traian Dobrescu, Alexandru Drăghici, Horia Dulvac, Aurora Dumitrescu, Dan Eugen Dumitrescu*),

- la litera G – 1 (*Gela Enea*).

Articolele cuprind, *loco tipico*, date biografice, profesionale, dar mai ales informații privind debutul, colaborările, opera, succesele premiale și obligatoriile referințe critice, cu reproducerea doar a două citate din aceste aprecieri.

Este, de fapt, un „format” lexicografic consacrat, ce trebuie respectat începând cu ordonarea alfabetică, menită a eluda orice impresie de subiectivism, indiferent ce dimensiune vor avea articolele cu date comunicate de autori (și aici, însă, s-ar impune un spațiu anume pe criteriul axiologic, precum și pe acela al cuprinderii și receptării operei în ansamblu)...

Între timp, însă, numărul membrilor va mai crește, așa că lexicologul va trebui să fie la zi cu informația, iar la finalizarea integrală a proiectului (în trei volume) să cuprindă, într-o inevitabilă *Anexă*, numele scriitorilor care au „scăpat” inserarea în volumele respective.

Este de la sine înțeles că astfel de lucrări contribuie la mai buna cunoaștere și evaluare a fenomenului literar regional, înțelegând, dincolo de „regionalizare”/ „marginalizare” (concepte aproximative, dar adeseori invocate în relația *Centru – Provin-*

Vasile Bedreagă, Lumi, ulei pe pânză

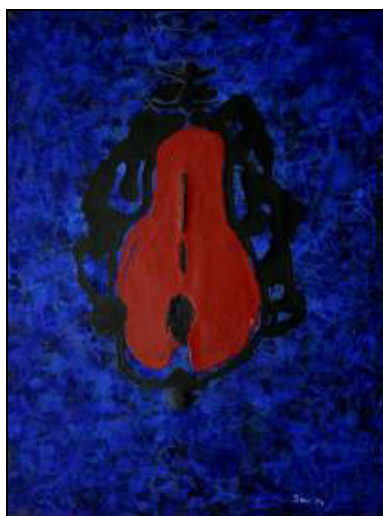
cie), dreptul scriitorilor, din generații diferite, la marea competiție națională de valori.

O panoramă precum aceea realizată de dl Florea Firan purta drept titlu semnificativ „De la Macedonski la Tudor Arghezi” (1975), incluzând, desigur, scriitori din sec. XIX-XX, îndeosebi din generațiile șaizecistă, șaptezecistă și optzecistă.

Reluată sub titlul „*Profiluri și structuri literare. Contribuții la o istorie a literaturii române*” (I/1986, II/2003), lucrarea cartografia fenomenul literar oltenesc la zi, până acum două decenii, într-o panoramă culturală de convingătoare cuprindere, reliefând *a fortiori* aportul de mare bogăție și varietate al Olteniei la tabloul național de valori.

Prezentul *Lexicon* pe care îl dorim o lucrare de referință și care, după cum înțelegem, premerge o *Istorie a literaturii contemporane din Oltenia*, va da seama despre o bogată materie de studiu, și ea aflată în desfășurare, năzuind a surprinde, acum, în deceniul al treilea al celui de-al treilea mileniu, *corporalitatea*, *specificitatea* și *diferențierea* așa-numitei *geografii literare* privind cele cinci județe ale Olteniei de azi. Desigur, parte incontestabilă a literaturii naționale, prin valorile pe care numai timpul le va cerni și statua, dincolo de vremuri și oameni. Vorba poetului Octavian Goga, perfect verificată în timp: *Tabla valorilor se stabilește pe îndelete!*

Florian Copcea, *Dicționarul scriitorilor de azi din Oltenia, (A-E)*, Prefață de Zenovie Cărlugea, (Editura HOFFMAN, 2023, 184 p.)

Vasile Bedreagă, Naștere, ulei pe pânză

Visul american versus visul românesc

în *Fragmente din Babylon*,
de Silvia Urdea

Cândva, participând la un congres medical într-o capitală europeană, am asistat la o confruntare de opinii între un coleg de-al meu, care cocheta cu ideea de a pleca din țară și un altul care tocmai se întorsese definitive, după ce lucrase aproape opt ani în străinătate.

Primul își exprima obida în legătură cu salariile medicilor, pe atunci deplorabile, considerându-le umilitoare, dar și în legătură cu sistemul sanitar insalubru din România. Cel de-al doilea se săturase de multitudinea de umilințe pe care, ca român, le îndurase, în ciuda unui loc de muncă norocos din punctul de vedere al remunerației.

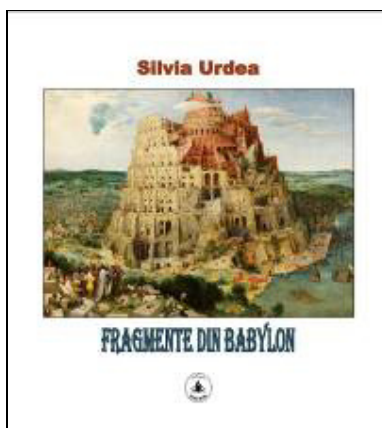
- Oare ce este mai ușor de îndurat, l-a întrebat colegul meu, să te umilească un străin în țara lui sau să fii umilit de ai tăi în propria țară?

Cumva, această întrebare, aparent fără răspuns, m-a urmărit un timp. Mi-am răspuns mai târziu, întrucât, atunci, pe loc, gândirea mea era cuprinsă doar între parantezele desemnate de cele două posibilități. Răspunsul corect este: nu ar trebui să fii umilit niciunde!

Evocarea acestei amintiri, precum și convingerea mai veche mi-au fost trezite acum de lectura *Fragmente din Babylon* ale Silviei Urdea.

„M-am săturat să fiu umilit și mințit în propria țară, m-am săturat de sărăcie, când știu cât de bine s-ar putea orândui lucrurile la noi, dacă ar fi cine s-o facă”, spune d-l Morariu, unul dintre protagoniștii cărții.

Am trăit emoțional toate umilințele îndurate de eroina cărții, nimeni alta decât autoarea, la începutul strămutării sale pe pământ american. Am așteptat cu sufletul la gură împlinirea „visului american” pentru această femeie demnă, personalitate de excepție, dotată cu o inteligență scilicitoare și cu o natură de om luptător, perseverent, răbdător. Nu-i de mirare că scena pensionării mi-a smuls lacrimi. Aplauzele colegilor, respectul acestora au fost totodată și aplauzele mele pentru această eroină, un termen folosit de autoare pentru a caracteriza pe mulți dintre cei care, întâlnind obstacole majore în țara „ogaruului cenușiu”, reușesc în cele din urmă să le învingă.

Am pendulat alături de autoare între cele două spații geografice atât de îndepărtate. Am rezonat cu părerile domniei sale legate de starea țării natale, atât de logice și etice în același timp, mirându-mă cât de mult a rămas conectată cu evoluția evenimentelor din spațiului românesc, văzându-le mai corect decât mulți conaționali rămași acasă. Am primit cu interes analizele pertinente, legate de țara de adopție, aspecte mai mult intuite de mine decât cunoscute înaintea acestei lecturi.

Sinceritatea dezvăluirilor răstoarnă multe idei false, idealiste, despre situația emigrantului român, făcând din *Fragmente din Babylon* o carte document, pe care mulți ar trebui să o consulte înainte de a decide o strămutare pe alte plaiuri.

Insertiile de opinie pe care le face demonstrează o analiză profundă a vieții, cu toate suferințele și coborârile sale, a situației socio-politice din ambele țări, a oamenilor cu care interacționează, a mentalităților și a modului în care acestea se schimbă în funcție de mediu.

Silvia Urdea ne vorbește de „miopia voită” a guvernanților români în legătură cu problema etnică pe care o atacă fără rețineri, dar și de „acialmauă pregătită poporului român” după atâta suferință îndurată în anii postbelici. Românii se văd iar furați și umiliți. „Aici, la Porțile Orientului, binele nu ține mult și nu poți fi sigur niciodată de nimic. Trăim pe nisipuri mișcătoare și când se instalează răul ține o veșnicie, de parcă am fi blestemați.”

Sentimentul de nesiguranță, pierderea locului de muncă, penuria financiară, a împins-o spre gestul de a pleca din țară, iar situația de menținere a unor guvernări puse anume pentru a face jocurile intereselor

străine, vânzând resursele țării ca pe un bun propriu, a determinat-o să rămână mai departe pe pământ american. A fost nevoită adesea să lupte pentru supraviețuire, alături de soțul și copilul ei până la obținerea unui blestemat de green-card, care vine la pachet cu o situație de trai decentă. Sacrificați în țară de comunism, emigranții, cel puțin la prima generație, vor fi în continuare sacrificați de un capitalism prea puțin interesat de nevoile cetățenilor, căci, așa cum ne spune autoarea, „America are nevoie de oase frânte”.

Dorul de meleagurile natale și de persoanele dragi lăsate acasă e mistuitor. De la prima și până la ultima filă suferința depărtării e firul care leagă întâmplările. „Rădăcinile mele românești mă dureau”, ni se confesează Silvia Urdea. „Cine zice că nu-i e urât după părăsirea țării lui și stabilirea într-un perimetru străin, acela ori minte, ori e un împătimit al banului, pentru care nu contează unde se află dacă banii curg pe jgheab. Aveam în suflet un alean pe care nimic nu-l putea ostoi și un gol pe care nimic nu-l putea umple”, continuă ea.

Silvia Urdea are un patriotism profund, nealterat de așternerea anilor și de distanță. Își exprimă mirarea de a se stabili tocmai în țara care ne-a abandonat după război și ne-a vândut hidrei staliniste: „cine să le mai aducă aminte cuceritorilor atotputernici de suferințele nedrepte îndurate de națiunile abandonate la Yalta!” Aceste observații vin la pachet cu acelea că americanii sunt prea puțin interesați de adevărul istoric, lipsiți de o educație în acest sens. „Noi cunoașem mai multe despre geografia și istoria țării lor decât ei înșiși”.

Demnitatea națională și personală o determină pe doamna Urdea să vorbească deschis despre adevărurile istorice, neacceptând compromisul, nici vorbele spuse pe jumătate. Ea îi acuză pe istoricii noștri ale căror voci nu se aud peste hotare în apărarea adevărului istoric despre România și poporul român, fie că se referă la problemele interetnice de la Târgu Mureș, fie la manipularea răspândită la nivel global – aceea de a fi considerați un popor de țigani, fie la grosolănia pactului Ribbentrop-Molotov, fie la lașitatea guvernanților noștri în a revendica ceea ce țării i s-a smuls: Basarabia, Bucovina de Nord.→

SIMONA MIHUȚIU

„I-am lăsat pe alții să ne scrie o istorie mincinoasă conform intereselor politice antiromânești. Ce lucru trist!”

Dacă autoarea deplânge la un moment dat absența din școlile americane a educației în spiritul cunoașterii istoriei, identificând acest lucru drept o cauză majoră a multor probleme sociale la nivel global, eu deplâng că tocmai acest aspect a fost preluat fără discernământ (sau, poate, voit) în țara noastră. Congruent cu spritul eminescian, afirm și eu că „un popor care nu-și cunoaște trecutul, nu poate aspira la un viitor.”

Societatea americană este amplu criticată. Lumea de peste Ocean ne este înfățișată ca o lume dură, în care doar banul și profitul contează, în care „nimic nu se poate adânci în sufler”, în care oamenii sunt „monade, entități spulberate încoace și încolo de interese, care odată împlinite, totul se prăbușește în uitare, relațiile umane părănd niște fantome”.

Cartea este o oglindă a întregii societăți americane, care ne relevă o Americă așa cum este, o țară care încă mai practică sub formă mascată sclavia – la nivelul muncilor de jos practicate de imigranți. Este un stat aservit la rândul său marilor corporații, pentru care sănătatea și traiul oamenilor din clasa de jos și chiar cea de mijloc par să nu aibă valoare, în care omul de rând din ființă devine un simplu număr. Dincolo de aparențe, în America „socialismul se practică de către guvern pentru elite, în timp ce păturile nevoiașе sunt lăsate pradă capitalismului feroce, cetățeanul fiind marele perdant”, lăsat să se descurce pe cont propriu. Deși ne face cu luciditate o scurtă analiză a principalelor doctrine politice americane – democratică și republicană – Silvia Urdea ne lămurește la sfârșit: „sunt un singur partid corporatist”.

Libertatea în America ne este înfățișată ca o monedă cu două fețe, una arătată lumii întregi și alta ascunsă. Ești liber a-ți exprima orice opinie despre guvern, dar nu și față de patronii sau corporația la care muncești. Pe aceștia îi numește involuntar (sau nu), „stăpâni”.

Comunitățile românești din America sunt lipsite de unitate, o unitate pe care doamna Urdea o observă la alte comunități: evreiești, poloneze etc. Remarc faptul că lipsa acestei unități aduce deservicii majore

atât celor de dincolo, cât și celor de aici, pentru că vocea noastră, a celor de acasă, ar avea, poate, un alt ecou dacă ar fi purtată de cei plecați. Emigrarea masivă, în special a tinerilor, deziluziile, sentimentul că avem drept conducători niște marionete ale unor păpușari străini, indiferent cui am da votul, sunt, în opinia mea, cauzele principale care au slăbit capacitatea de reacție a populației rămase în țară. Duși de nas de prea multe ori, manipulați și mințiți continuu, românii rămân într-o pasivitate mioritică.

Autoarea abordează problema înșingurării omului contemporan, cu precădere în America, unde este promovată o educație a detașării sentimentale, a individualismului, a lipsei de empatie și de comunicare interumană. O astfel de abordare strategică conduce la o sălbăticire a omului care riscă să ajungă să trăiască într-o junglă socială și nu într-o societate normală, firească. Și asta importăm noi, europenii, cu mare fast! Din păcate, vedem că aceste orientări prind rădăcini adânci la nivel global, inclusiv în România, făcând din om un prizonier care își pune singur cătușele, înstrăinându-se de cei din jur și, în final, și de sine. Educația proastă, lipsită de etică, transbordată subsecvent la nivel social, este principala cauză a bullyingului. Autoarea, crescută în moralitatea românească tradițională, aceea simplă, dar adâncă, cea a bunului simț, se adaptează cu greu nefirescului, criticând zgomotul mișcării LGBDQ și lipsa de rușine întreținută la nivel individual, social, instituțional. Silvia Urdea reclamă violența, stârnită de proasta educație, și de frustrările păturii sărace, de segregarea rasială, de politicile americane legate de portul armelor. Ni se confirmă faptul că în America ai o nesiguranță a deplasării în zone populate, inclusiv în malluri și metrouri. Ce poate fi mai ilustrativ decât expresia folosită de autoare: „prizonier al fricii”?

Condiția artistului în America este surprinsă cu acuratețe: „*Artistul contemporan este mai mult un artizan, care trebuie să creze pentru consum, dacă vrea să supraviețuiască în lume*”. Și acest lucru îl importăm cu succes pe plaiurile noastre.

Personajele, persoane autentice pe care Silvia le-a întâlnit, sunt

caracterizate cu un talent remarcabil de romancier. Ele sunt vii, furnizoare de idei și opinii prin dialogurile lor, prin analiza naratoarei și prin evoluția caracterială în funcție de evenimente și întâmplări. Descoperim astfel talentul scriitoarei, dar și capacitatea personală de a pătrunde în cotloanele umbrite ale psihicului uman. Discrepanța dintre mentalități este foarte atent punctată. Faptul că întâlnim în carte mai multe povești de viață ale imigranților români, are și un rol de a sublinia că dificultățile întâlnite în cale de Silvia Urdea nu sunt întâmplătoare, ci se multiplică cu destulul fiecăruia dintre aceștia.

Fragmente din Babylon este mai mult decât o carte autobiografică, este o carte complexă, abordând multiple fațete ale existenței umane, cu bunele și relele ei, încercând să caute sensul pe care îl avem noi ca indivizi, pe axa timpului pe care îl străbatem. Este o pledoarie pentru demnitatea bunului simț, pentru adevăr. Relevantă este replica dată de Silvia uneia dintre americancele la care se angajase pentru house-cleaning: „nu cred că libertatea cuvântului trebuie exersată în detrimentul semenului tău, ci trebuie să intervină autocenzura bunului simț. Dacă rănești demnitatea altui om, atunci este vorba de anarhie, nu de libertate”.

În final, se pune întrebarea dacă visul american poate fi atins, dar ca să poți rezolva această ecuație ar trebui întâi să-ți definești, dincolo de noțiunea sa abstractă, ce este de fapt acest „vis” și asta nu poți să o faci decât răspunzând la o altă întrebare: ce contează în viață? Pentru Silvia Urdea a contat adevărul și respectarea demnității. Pentru a le dobândi a făcut mari sacrificii fizice și sufletești. Aleanul, dorul de casă și de cei lăsați acasă, faptul de a se afla departe în momentul pierderii părinților, moartea acestora „i-au cutremurat ființa”, pierzând pentru moment, după cum ne mărturisește, sensul vieții. Afirmatia „*rămân definitiv o europeană*” este ștampila pe care o așterne pe visul ei american tocmai atunci când acesta îi devine tangibil.

Visul ei românesc, încă nematerializat în a-și vedea țara-mamă suverană, îi oferă totuși, mângâierea, tot în toamna vieții, de a se împlini în meseria în care s-a format – filologia – devenind, iată, o scriitoare de succes. Felicitări, doamnă Silvia Urdea!

Veronica Bălaj – *portret de bilanț:*

CRONICI - DIALOGURI - CONFESIUNI

Recenta carte a poetei, prozatoarei și jurnalistei timișorene VERONICA BĂLAJ este o culegere de Cronici. Dialoguri. Confesiuni (Editura Castrum de Thymes, Giroc, 2023, 297 p.). Mai exact zis, o carte recapitulativă, bilanțieră, în care sunt adunate, mai întâi, Cronicle despre cărțile de poezie, proză și interviuri apărute în anii 2018-2020 (pp. 5-177), apoi Dialogurile (pp. 179-260) purtate cu d-sa (de Remus Valeriu Giorgioni, Mariana Kalkan, George Motroc, Ana Moroșanu Magdin, Emilia Țuțuianu și Ioan Vasu), în sfârșit câteva Confesiuni (pp. 261-286), la care se mai adaugă (desigur, în ultimul moment!) o ADDENDA cu câteva ecouri la traduceri din poezia sa în spaniolă de către Carmen Bulzan, în antologia „Poeme peregrine/ Poemos peregrinos” din 2022 (lipsește ecourile la cartea „Ochiul fantast / Ojo fantaseador”, cu o prefață a noastră, reeditată la Editura Kult în 2023, după ce, în urmă cu un an aceasta apăruse în America de Sud, în ediție română-spaniolă, „Ochiul fantast/Ojo fantaseador”, Editura Independently Poetry, Cima Collection, Santiago de Chile, 2022). După ce îi mai apăruse în română-franceză volumul de poeme „La porte du soleil” („Stellamaris”, Brest, France, 2021)... În urmă cu câteva săptămâni, a fost lansat la Timișoara și noul d-sale roman „Rotirea neamurilor”...

Prodigioasă și mereu în vervă, jurnalista, poeta, prozatoarea Veronica Bălaj, având la activ peste 40 de apariții editoriale, laureată în mai multe rânduri a UR și URPR, și-a lansat o parte din cărți în străinătate, de la Bruxelles la New York, de la Neuchâtel (Elveția) la Viena, de la Roma la Montreal, de la Budapesta la Ierusalim, de la Madrid la Tel-Aviv, obținând premii și diplome de la Festivaluri Internaționale și Academii, de la Universități și Asociații de scriitori etc. Este membră a Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Canada, a Asociației „Aut Pro Rom” din Austria, a Asociației Internaționale „Athor” din Roma, precum și membră a Academiei Româno-Americane și a Academiei „Citta di Roma”. Între premiile ce i s-au

decernat reținem: Premiul „Pro Cultura” acordat de Radio România, Timișoara (2018); Premiul de Excelență al UR, Filiala Timișoara (2000); Premiul Festivalului Internațional de Poezie DON LUIGI di LIEGRO – Roma (2008); „Diploma di Mérito” conferită de Accademia „Citta di Roma” (2008), Diploma de merit a Asociației Scriitorilor din Spania; Diplomă la „Nikolaus Lenau Festival”, Viena; „Cerneala albastră”, Tel-Aviv; Diploma Asociației Literare din Montreal, Canada etc.

CRONICI. **DIALOGURI.** **CONFESIUNI** (2023) este o primă carte care încearcă, după o concepție structurantă proprie, să pună oarecare ordine în receptarea critică a d-sale din ultimii ani (în anii din urmă, am mai recenzat astfel de cărți marcând diferite jubilee: Radu Ulmeanu, Ștefan Ion Ghilimescu, Tudor Nedelcea, Stan V. Cristea – chiar noi, în 2022, am editat lucrarea „Eminescu – Blaga – Arghezi” în care am inserat cronicle la cărți pe aceste teme, inclusiv ale noastre, apărute în ultimele două decenii). Nu sunt de neglijat asemenea „bilanțuri”, asumate cu responsabilitate scriitoricească și nu pe latura satisfacerii de orgolii, mai ales când acestea dau seama despre activități bibliografice de reținut, asupra cărora s-a pronunțat critica literară din perioada respectivă. Un prim portret îl avem în articolul mai amplu „Profil – Veronica Bălaj, în contrejour”, semnat de universitara Mirela-Ioana Borchin (viitoarea Dorcescu) în primăvara lui 2017, apreciind la mureșeanca timișorizată „o sensibilitate profund afectată, dar la

fel de profund recuperată”, deopotrivă spontaneitatea și gravitatea, „inocența feciorelnică” precum și „capcanele provocatoare ale unor solilocvii destinate comunicării elitiste” – „mare om de cultură, scriitoare, jurnalistă, și un om de calitate rară, o româncă de succes, cu care ne mândrim în lume” (pp. 21-27). De reținut și aprecierea criticului Marian Odangiu din recenzia la „Solilocvii/ Soliloquies” (2016): „Aproape toate cărțile publicate în ultimul deceniu de Veronica Bălaj, fie că vorbim de volume de poezie, fie de cele de proză scurtă, de romane ori de interviuri, au fost traduse în franceză, engleză, italiană, germană, spaniolă, maghiară și chiar ebraică (!) Din acest punct de vedere, autoarea este, de departe, unul dintre exemplele de urmat pentru ceea ce înseamnă managementul cultural asigurat propriei creații, participările scriitoarei la manifestări și lansări de carte în mai toată Europa și America (îndeosebi în Canada și Statele Unite) asigurându-i nu doar notorietatea internațională, ci și numeroase premii și distincții obținute în Austria, Belgia, Elveția, Franța, Israel, Italia, Ungaria ș.a.m.d. Atitudinea este în mod etimologic exemplară: fără a beneficia în niciun fel de sprijinul autorităților ori structurilor autohtone ce au ca obiectiv tocmai promovarea în străinătate a culturii naționale de azi...” (*Peisaje canadiene*, în vol. „Arhipelagul de hârtie”, BrumaR, 2021.).

Îndeobște cunoscută mai mult, zicem noi, ca poetă de real talent și jurnalistă de vocație, dna Veronica Bălaj reproduce, pe manșeta copertelor, două texte critice, unul aparținând criticului literar Alex Ștefănescu (vol. „Podul soarelui”, 2017), celălalt, mai tânărului Daniel-Cristea Enache (comentariu la volumul „Cotidiene pariziene”, 2020). Dacă Alex Ștefănescu aprecia modul de a scrie „direct și exuberant (...) cum rar se mai întâmplă în poezia de azi”, autoarei potrivindu-i-se ca motto cunoscutul vers blagian „risipei se dedă floralul”, Daniel Cristea-Enache vedea, dimpotrivă, la autoarea evocărilor pariziene „o poezie elaborată, căutând naturalețea și fluența limbajului tranzitiv”, o naturalețe „atent regizată” în compoziții „ingenioase”, de o „percepție proaspătă” cu reverberații „livrești”, →

ZENOVIE CÂRLUGEA

cultural-istorice și chiar mitologice, ilustrând modelul „optzecist” al unei poezii pline de viață, nelipsită de „reflecție” și „autoreferențialitate discretă și subtilă”, volumul întreg meritând „atenția criticii și a publicului cititor”...

Am scris și noi, în mai multe rânduri, despre cărțile de poezie, romanele și interviurile d-nei Veronica Bălaj, texte pe care avem bucuria de a le regăsi reproduse la pp.28-62. Este vorba de cronicile: „În căutarea amintirii pierdute: Veronica Bălaj: «Cotidiene pariziene»”, un text mai amplu din care s-a născut și prefața mai redusă „Prozo-poemele” vieții în sublimări mitologice (spirit liturgic și orfism), la antologia română-spaniolă „Ochiul fantast / Ojo fantaseador”, apărută la Santiago de Chile în 2021 și în 2022 la Editura Kult din Drobeta Turnu-Severin. Urmează, inserate, cronicile la reportajele devenite „amintiri” din culegerea „Restituiri culturale bănățene” și comentariul la cartea de proză (Raftul cu literatură pandemică, luați cu încredere! Veronica Bălaj - „Tatuaj interior”). Mai era de inserat și cronicile la romanul „Amiază nevindecată”, roman din 2019, despre care am scris cu plăcere, prin acesta redescoperind talentul de prozatoare al scriitoarei de la Timișoara, despre care știam mai de mult, dar despre ale cărei cărți încă nu scrisesem.

Despre romanul de călătorie pe un vas elegant (croazieră în apele Italiei), „Amiază nevindecată”, citim cu plăcere cronicile poetului Eugen Dorcescu, apreciind scrierea drept „un roman existențial” care „creionează, cu talent și meticulozitate stilistică și compozițională, încă un episod, consistent, convingător artistic, din dureroasa poveste a heideggerienelor «ființe-întru-moarte», cărora autoarea le refuză șansa de a fi, sau de a deveni, cât de cât, de pe iluminarea unui umanism teocentric, «ființe întru mântuire» (cum îndrăznim noi a-i numi pe cei sortiți morții)”, „roman rezistent la eroziunea timpului (roman cronofil, spre deosebire de eroii săi cronofobi), roman realist și himeric, în egală măsură.” („Banatul azi”, anul 7, 2021, 4 aprilie, p. 13). Despre acest roman au mai scris: Mihaela Albu (socotindu-l un „corsi et ricorsi al întâmplărilor vieții personajelor”, având „știința analizei psihologice ori cea a descrierilor”, în tradiția „roma-

nului psihologic interbelic”), Daniel Luca („Fantasma iubirii”), Galina Martea („lucrare de excepție”, care „te predispune la confesiune”) ș.a.

Despre volumul „Cotidiene pariziene” sunt reproduse cronicile scrise de Adrian Alui Gheorghe („carte de reținut”), Ada D. Cruceanu („Solar-temătoarea poezie”), Victoria Milesu („Călătoria – cunoaștere și autocunoaștere”), Adrian Dinu Rachieru („Veronica Bălaj sau poezia caleidoscopică”).

Iar despre proza-jurnal „Tatuaj interior” recitim cronicile semnate, iarăși în ordine cronologică, de subsemnatul, acad. Liviu Pendefunda („cronicar de necesitate”), acad. Mihai Cimpoi („însemnări existențiale” amintind de romanul lui Camus, din timpul cumei din Oran) sau Galina Martea („umanitate claustrată în pereți dezolați”).

În tot acest timp, dna Veronica Bălaj a editat „restituirile” sale bănățene despre care scriu pagini interesante Silvia-Gabriela Almăjan („memorabile interviuri” cu Mircea Șerbănescu, Eugen Todoran, George Uscătescu, Octavian Paler, Gerda Barbilian, Anavi Adam, Damian Ureche, Lelia Rugescu, Erika Scharf, Grigore Vieru, Ana Simion, Violeta Dumbrăveanu, fiica poetului, Alexandru Jebeleanu, Anișoara Odeanu, Sofia Arcan), Victor Rusu („reporteră perfecționistă la gradul cel mai înalt”, „pertinente, sărbătorești considerații critice”, „interviuri/convorbiri de referință”), Cornel Ungureanu („universul românesc al dialogurilor”, „o fericită formulă românească, una atât de necesară celui ce vrea să regăsească adevărata istorie a literaturii”).

Vasile Bedreagă, Cocktail în negru, ulei pe pânză

Vasile Bedreagă, Explozie, ulei pe pânză

Dialogurile și confesiunile vin să alcătuiască un portret vivace, de mare freamăt emoțional al jurnalistei și scriitoarei, care a excelat, după cum observă Ioan Vasiu în dialogul realizat, „între undele hertziene și pagina scrisă”.

Este, altfel zis, vorba despre „una din marcantele personalități bănățene din lumea scrisului, radioului și televiziunii”, „o veritabilă personalitate culturală din zona Banatului multicultural”, cum scrie Emilia Țuțuianu, în convorbirea avută (vol. „Azi despre mâine”, Eikon, 2017), provocându-și interlocutoarea la lămurirea legendei biblice referitoare la Veronica de pe *Via Dolorosa*, mai exact la „rezonanța” pe care acest nume îl are în sinea autoarei, care, măgulită, spune:

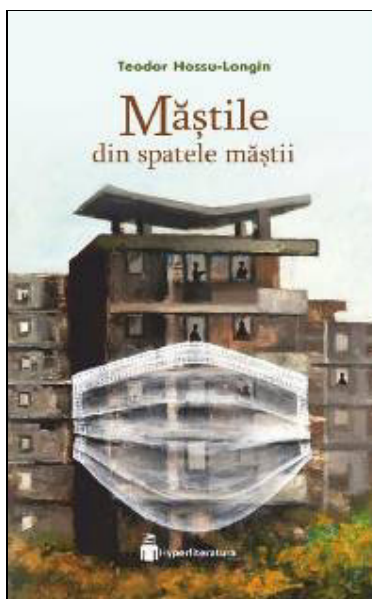
„L-a ales (numele, n.n.) bunica mea. Veronica a fost o curajoasă (...) Cum s-o definim altfel, de vreme ce când Iisus își ducea crucea și toți aruncau cu pietre (nu chiar toți, n.n.), urlau, aruncau cu venin până la cer, ea și-a scos năframa albă, pregătită pentru nunta sa și i-a dat-o lui Iisus să-și șteargă fața?! Figura lui a rămas imprimată pe năframă iar Iisus i-ar fi spus: «Femeie, pentru darul tău, eu îți dau în schimb chipul meu!» Am scris, cu mult înainte de-a merge în Israel, un poem dedicat Veronicăi, așa cum am scris, în volumul «Băutori de nepăsări», și un poem despre Muntele Măslinilor...”

Cam ceea ce observasem și noi în nostalgic-doloricele „prozo-poeme” pariziene, adică o mai subtilă „idee de redempțiune, de eliberare și mântuire”, apreciind poezia Veronicăi Bălaj drept „o lirică – de profundis - a faptului de viață și ipostazelor deambulatorii cotidiene, cu engramări orifice și liturgice.”

Măștile din spatele măștii

La peste doi ani de la o criză globală de sănătate care a remodelat societatea noastră și viața de zi cu zi, și care nu s-a terminat, *Covid-19* începe să lase o amprentă ineluctabilă și inexorabilă și asupra ficțiunii literare universale, și nu numai. Într-un adevărat tsunami de cărți, autori celebri precum Anne Tyler, Ian McEwan, Isabel Allende, Louise Erdrich și Roddy Doyle, aproape toți traduși în România, și am enumerat doar câțiva scriitori, explorează, uneori fără tragere de inimă, dar cu talent sciitoricesc, reverberațiile emoțional-psiologice, sociale și economice ale acestei pandemii pârâlnice, care ne chinuie și astăzi. Multe dintre noile romane cu tematică pandemică sau coronavirusiană încearcă să surprindă mai mult sau mai puțin abisal textura vieții de zi cu zi în era Covid-19: efectul caustic-mordant al izolării, plictiseala și monotonia blocajelor și carantinelor, tensiunea inevitabilă asupra relațiilor interumane și interfamiliale, felul în care acest virus provenit din China a schimbat interacțiunile ocazionale și a demantelat familii întregi. Pe de altă parte și estetic-literar vorbind, pandemia wuhaniană a prezentat noi capcane narrative și artistice, astfel, unii scriitori se temeau că o intrigă de acest tip ar putea alunga pentru totdeauna cititorii care vor să scape de realitatea noastră sumbră dar, în același timp, neglijarea cu intenție a acesteia ar putea părea cvasi-total nerealistă, în timp ce alți autori se interogau dacă nu este cumva prea devreme pentru a recrea atmosfera unei tragedii care încă ucide mii de oameni în fiecare zi. Apoi, există problema narativă stingheritoare a modului de a metamorfoza ceea ce unii critici au numit „apocalipsa plictisitoare” – o perioadă de *stază* care, pentru cei mai norocoși, a fost definită prin a rămâne pur și simplu acasă și a nu face nimic – într-o poveste cât de cât captivantă.

Și în România au fost publicate numeroase cărți despre perfidul coronavirus, de la nuvele și povestiri la volume de poezie, piese de teatru, studii și eseuri de tot felul și, desigur, multe romane. Dintre creațiile narative autohtone se remarcă și *Măștile din spatele măștii* de Teodor Hossu-

Longin (apărut în 2022 la Editura Hyperliteratura din București) pe coperta a patra, autorul bucureștean precizând: „*Îți amintești cum a început pandemia? Lockdown-ul, izolețele, frica, completarea declarațiilor pe propria răspundere, primele conspirații?*” Acțiunea alertului roman hossu-longian se desfășoară într-un bloc din București, BH18, de pe Aleea Chihlimbarului nr 24 bis, oarecum asemănător creației narrative egiptene *Blocul Iakubian* de Alaa Al-Aswami (Legătura dintre destinele personajelor acestui roman o constituie de fapt “destinul blocului” situat în centrul capitalei egiptene Cairo, Blocul Iakubian, clădire ce a fost martoră a schimbărilor urieștii petrecute în societatea țării Piramidelor, începând cu înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii) și parțial romanului turcesc *Palatul Puricilor* de Elif Shafak, fără tema covidului, evident. Locatarii-protagoniști din cartea lui Hossu-Longin au parte de toate cele, începând de vineri 13 martie 2020 (zi cu ghinion), când personajul principal, Ghiocel Apostolache zis Nea Ghighi, administratorul blocului BH18 s-a pornit să țină un jurnal “pentru posteritate”. De altfel, *Măștile din spatele măștii* alternează abil romanul-jurnal confesiune, dar și raportul de serviciu (sau Serviciu!) cu cel realist-naturalist, psihologic, de moravuri (ușoare și grele). Teodor Hossu-Longin combină narațiunea homodiegetică la persoana întâi singular (din perspectiva celui Nea

Ghichi), povestitorul fiind subiectiv, implicat, necreditabil, știind tot atât cât știe și personajul, deși protagonistul vrea să știe tot și să-i controleze pe ceilalți, cu relatarea heterodiegetică, la persoana a treia singular, naratorul fiind omniscient atotștiutor, omniprezent, obiectiv, neutru, detașat, impersonal, neimplicat, creditabil, știind mai mult decât știu personajele, totul într-un roman savuros, cu accente de umor negru și cu întorsături neașteptate în stilul deja consacrat al autorului din București, din volumele de proză scurtă *Crima și alte povestiri* (1998) și *13, cu noroc* (2018) și din romanul *Mortua Est* (2017).

Personajul Nea Ghighi, cel mai bine realizat din carte, este tipul de administrator de bloc, comunist, fost turnător la securitate, rigid, duplicitar, intrigant, analfabet și incult, care nu crede evident în existența coronavirusului, ci în teorii conspiraționiste, el notând în jurnalul său: „*Ce manipulare! Câte minciuni ordinare ne mai bagă pe gât! Nenorocii de politicieni ăștia care-a luat (sic!, n.n.) puterea nu mai știe cum să-și bată joc de populație, cum să-și facă ei jocurile mizerabile*”. Una din teorii este că acest virus a fost fabricat de americani în laboratoarele chinezești din Wuhan, din cauză că economia Chinei luase o amploare urieșească, amenințând să devină prima putere mondială și să-i distrugă pe yankei. Cu cât acest poltron Nea Ghighi află mai multe informații despre infecția planetară cu covid 19, cu atât i se întărea ideea că ceva era putred în Danemarca, el interogându-se dacă nu cumva era vorba de o manevră a „oculte mondiale” pentru a lua în stăpânire toată planeta, sau că a venit momentul punerii în aplicare a „suprimării tuturor bătrânilor” din lumea întreagă, ca să nu li se mai plătească pensiile, ori, în fine, dacă s-a dat sau nu undă verde pentru conducerea popoarelor prin “teroare informatică și frică generalizată”. De asemenea, personajul amintit, care este un nostalgic al comunismului și un patriot, chipurile, consideră că în România covidiană am avea o „dictatură a a veneticilor, cu hitleristul de Klaus Iohannis și bozgorul de Ludovic Orban în frunte, care și la 30 de ani de la cea mai mare crimă din istoria acestui popor tot mai găsesc →

IULIAN CĂTĂLUI

ceva de înstrăinat pe câțiva arginți blestemați”. Potrivit jurnalului ghighian, România a devenit la o lună de la declanșarea pandemiei, o pușcărie urieșească „la cheremu' și ordinele străinilor care s-a cocoțat la conducere: nazistu' Iohannis, arabu' Arafat și bozgoru' Orban!”. Acest personaj - mic monstru este desigur adeptul dictaturii, al măsurilor forte și autoritare, fiind de părere că guvernul Orban trebuia să închidă tot, să scoată armata pe străzi, cu armele la picior, să nu miște nimeni în față, iar cine nu respecta ordinele trebuia expediat urgent la închisoare, fără judecată, fără nimic!

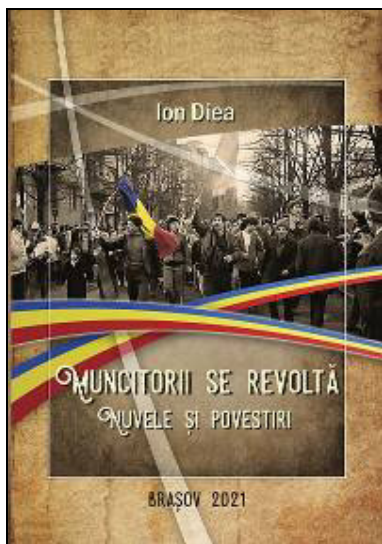
Pe lângă Nea Ghighi, mai sunt și alte personaje interesante și reprezentative pentru societatea românească actuală, cum ar fi: tanti Sidonia, o vioaie și simpatică babă necomunistă, cu unele aplecări intelectuale care respinge ironic-persiflant avansurile concupiscente ale administratorului blocului; Bianca Răchițeanu, o bugetară sâstisită de actualul loc cald de muncă, absolventă de Drept la „Spiru Haret” (sau Spirtu Haret ori Șprițu Haret!), care plecase de la Institutul Român de Știință și Cercetări Economice; Nicu Pândaru, un afacerist descărcăreț și speculant, care profită malefic de situația covidiană pentru a-și face o rețea de distribuție cu cafea de casă; Andrei Sănătescu, un june corporatist încapsulat în regim de lucru la domiciliu sau online care se îndrăgostește de o maseuză; Neluțu Nebunu, un „studinte” zăpăcit care scapă de un dosar penal pentru lovire și prietenii lui de cartier, trioul sau triada Bucă, Manase și Pătat, trei indivizi patibulari cu care acesta pune la cale un jaf de... măști anti-coronavirus de la o farmacie bucureșteană în speranța vană că se vor îmbogăți peste noapte din vânzarea lor la negru.

Prin intermediul personajelor sale, autorul susține că acest nefericit virus nou, privit la început ca o banală gripă, se transmitea cu o viteză nemaîntâlnită, cu viteza luminii, am spune, și care bloca „spontananeu” sistemele medicale ale tuturor țărilor, pe fiecare continent, nu numai al României. Drept consecință, „noul guvern liberal avea de gestionat un adevărat coșmar, în condițiile în care lipseau aproape cu desăvârșire combinezoanele speciale de protecție,

iar măștile, capelinele, halatele, mănușile, șorturile de unică folosință nu mai ajungeau nici pentru personalul medical. Se stărnise o întreagă nebulă planetară, în hora căreia intrase și România”. De altfel romanul se termină cu moartea tragică a lui Nea Ghighi, care devenise prima victimă a făcută de noul virus în cartier, în timp ce Andrei Sănătescu și bătrâna Sidonia înființează un post de televiziune, născându-se canalul Sido, bucătăreasa de 100 de ani, care într-un an a atins jumătate de milion de abonați din toată lumea.

În concluzie, *Măștile din spatele măștii*, este un roman bine scris, cu o intrigă inteligent-palpitantă, cu o tipologie bine aleasă și exponențială, care ne arată, dincolo de ascunderea personajelor în spatele unei măști, de această dată, forțată de evenimente la scară planetară, adevărat față a oamenilor de aici și de pretutindeni, o creație narativă prin care Teodor Hossu-Longin și-a atins maturitatea literară deplină.

Muncitorii se revoltă

Revolta de la Brașov din anul 1987 a fost o „acțiune spontană de protest” împotriva politicilor economice și sociale impuse în România comunistă de dictatorul Nicolae Ceaușescu și, cu toate că revolta nu a condus în mod direct la Revoluția din Decembrie 1989, ea a fost o lovitură puternică dată regimului ceaușist și încrederii pe care acesta o avea în sindicatele comuniste, administrația locală, miliție, Securitate etc. Revolta

brașoveană a reflectat ceea ce istoricul britanic Denis Deletant numea „inabilitatea lui Ceaușescu de a detecta semnalele de alarmă date de tensiunile crescânde în sânul muncitorilor, acesta continuând orbește cu aceleași măsuri economice, aparent indiferent față de consecințele lor”. Prin urmare, Revolta din 15 noiembrie 1987 a subliniat nemulțumirea tot mai mare în rândul clasei muncitoare, care nu mergea în paradis, vorba lui Elio Petri, împotriva regimului Ceaușescu; în plus, ea a previzionat mișcarea populară care va doborî sistemul comunist din România. Brașovul a cunoscut din nou revolta în decembrie 1989, când românii au alungat definitiv regimul comunisto-ceaușist și l-au executat pe tiran. Cu toate acestea, până în prezent nimeni nu a fost anchetat, judecat și condamnat pentru abuzurile comise în acele zile de organele de represiune comuniste, iar unii dintre torționari au ocupat sau continuă să ocupe funcții influente în aparatul administrativ sau legislativ al statului.

Dintre scriitorii români, de exemplu, brașoveanul Ion Topolog a redat și analizat în romanul său *Chiron* (2005) această revoltă care joacă un rol important în carte, iar protagonistul ei, doctorul Chiron ia parte la evenimentul ce avea să zguduie regimul ceaușist. Literar și descriptiv-metaforic vorbind, autorul brașovean vede mulțimea înconlocată de manifestații ca pe un fluviu „ce-și mână apele, ciudat, nu în jos, ci în sus”, înspre centrul vechi al orașului Brașov, unde se aflau și principalele sedii ale organelor de partid și administrative de atunci, după care inserează, face o mică digresiune de tip arhitectonic descriind clădirile mai importante din oraș, bijuteriile arhitecturale dar dar și cartierele de blocuri, din păcate, unele mai urâte decât altele, ele fiind edificate pentru „acuta necesitate de locuințe a noii lumi muncitorești, constituită în cea mai mare parte din țărani fugiți de colectivizarea agriculturii, cu deosebire din Moldova, și absolvenții școlilor profesionale, veniți tot de prin alte provincii românești”. Aici trebuie să remarcăm că Revolta muncitorilor brașoveni de la 15 noiembrie 1987 a fost prezentată mult mai pe larg, mai consistent decât cea realizată de cunoscutul scriitor Dan Stanca în romanul său →

IULIAN CĂTĂLUI

Drumul spre piatră (2002).

Iată că și scriitorul băcăuano-brașovean Ion Diea, devenit foarte productiv în ultimii ani, publicând cel puțin 5 romane în doi-trei ani, se ocupă de această importantă zaveră în volumul *Muncitorii se revoltă*, apărut în 2022 la Brașov, care conține 5 nuvele și povestiri: „Acolo, la poalele Tâmpelui”, „Cătană”, „Steaua mea polară”, „Țigăncușa” și „Florica”, prima și ultima fiind adevărate microromane), autorul focalizându-se în primul rând pe Revolta din 15 noiembrie 1987, în nuvela, poate cea mai importantă a cărții, *Acolo, la poalele Tâmpelui*. El prezintă și analizează, inițial, viața cvasi-cotidiană a oamenilor simpli, veniți din Moldova, în perioada comunistă, să muncească și să își îmbunătățească soarta la Brașov. Dacă în ultimul său roman, *Cel mai iubit dintre pământeni*, canonicul scriitor Marin Preda îi prezenta pe moldovenii care veniseră să muncească în marile uzine brașovene mai mult în mod negativ (se îmbătau și se micșionau pe marele monument gotic Biserica Neagră!), Ion Diea îi înfățișează total pozitiv, ireal, bucolico-pășunist, fiind un maniheist, ei fiind dotați cu calități excepționale, superharnici, foarte inteligenți, curajoși, cinstiți, plini de abnegație etc., Revolta muncitorilor brașoveni din 15 noiembrie 1987 este prezentată și analizată în mod realist-naturalist, *sine ira et studio*, vorba istoricului roman Tacitus.

Personajul principal al nuvelei menționate este Ion Ailincăi, identificat cu unul dintre eroii Revoltei de la 15 Noiembrie 1987, Mircea Sevaciuc, susține postfațatorul cărții, Adrian Toth) poreclit Ion Sârmă, un tânăr moldovean de 17 ani, de la țară, care ajunge în Brașovul hiper-industrializat, gonit de sărăcie, uitând de sapă, secere, coasă, bardă, coarnele plugului, înfipt să învețe o meserie și încercând să se acomodeze cu viața nouă de orașean care presupunea, ineluctabil, mult mai multe reguli de muncă și conviețuire față de sătucul din care a plecat. Autorul susține că industrializarea (forțată, aş adăuga), exodul moldovenilor (ori „sârmelor”, cum erau porecliți în epocă!), oltenilor, a țăranilor, a oamenilor nevoiași, ar fi metamorfozat micul oraș medieval (nu era chiar așa) tihnit *d’antan*, cu obiceiurile, tradițiile lui străvechi

într-o mare metropolă. Ionică începe să lucreze la turnătorie, fontă, făcând munci foarte grele și murdare, având, chipurile, hărnicia în sânge, plângându-i să lucreze, apoi se căsătorește cu o moldoveancă sosită la Brașov, împinsă de sărăcie, primesc locuință în noul cartier Răcădău, au copii etc. El se implică în rezolvarea distrugerilor locuințelor din cartierul pomenit de către locatarii-țigani, care nu s-au putut integra civilizațional, organizează grupul de locatari și întocmește o listă cu niște revendicări edilitar-imobiliare cu care merge la primul-secretar al județului ș.a. Timpul trece, și Ion Ailincăi ajunge să participe la Revolta muncitorilor brașoveni din 15 noiembrie 1987 de la marea uzină „Steagul roșu”, fiind unul dintre liderii acesteia.

De menționat că în incipitul nuvelei sau microromanului, și nu numai, Diea face o analiză istorico-tezistă, cam aridă, atât despre instaurarea comunismului, mersul acestuia și declinul sistemului, cât și despre formarea orașelor și cartierelor (în Brașov, cartierul Răcădău, zis Cartierul cu Moț). În opinia mea, creșterea economică în stil stalinisto-comunist a României deține și mai ales ceașiste din anii 1960-1980, prezentată și în nuvela lui Diea, era simplă: *dezvoltați industria prin ordin guvernamental și obțineți resursele necesare pentru aceasta* impozitând la greu țăranii! Statul comunist nu a avut un sistem de impozitare eficient, prin urmare Dej și Ceaușescu au *colectivizat* agricultura. Acest proces criminal a impus abolirea drepturilor de proprietate privată asupra pământului și direcționarea țăranilor spre ferme colective gigantiste, conduse de partidul comunist, dar și spre marile uzine din orașele mai dezvoltate ale României, cei care nu au vrut să se supună fiind executați sau expediați ca niște vite în gulaguri și închisori comuniste. Acest lucru le-a ușurat mult tiranilor menționați efortul de a acapara produsele agricole și de a le utiliza pentru a-i hrăni pe toți cei care construiau și echipau noile fabrici și uzine, dar consecințele au fost catastrofale pentru populația rurală. Din ceea ce se producea era *extras* atât de mult încât nu era îndeajuns pentru mâncare, oamenii murind practic de foame. În plus, vechea elită burgheză interbelică a fost catapultată în pușcăriile comuniste, deci nu mai avea cine

să protesteze împotriva măsurilor aberante ale conducerii PCR. Creșterea industriei în România, despre care vorbește și Ion Diea, a fost ușurată deoarece tehnologia ei era înapoiată în comparație cu ce exista atunci în S.U.A. și în Europa Occidentală, așadar multe câștiguri putând fi obținute prin *realocarea resurselor către sectoarele industriale*, chiar dacă toate acestea se făceau ineficient și forțat, adică prin industrializarea forțată. Totodată, România ceașistă cumpăra tehnologie multă (sau chiar o fura prin spionii trimiși în țările occidentale), din păcate, expirată din Vest, în baza vastelor împrumuturi luate tot de la băncile din Occident, aceasta ducând la vânzarea la preț de *dumping* a produselor industriale realizate în baza acelor tehnologii *second-hand* și la îndatorarea excesivă a țării, aspect care a condus la inumana achitare a datoriei externe din anii 1980 și la mari privațiuni în rândul majorității populației, ce au premers atât Revolta muncitorilor brașoveni din 15 Noiembrie 1987, cât și Revoluția din 1989 și prăbușirea regimului comunist din România.

Revenind la cartea de față, și literar vorbind, Ion Diea se folosește de narațiunea la persoana a III-a (*heterodiegetică*), naratorul fiind omniscient atotștiutor, omniprezent, obiectiv, neutru, detașat, impersonal, neimplicat, creditabil, știe mai mult decât știu personajele, în frunte cu protagonistul, Ion Ailincăi; viziunea fiind una „dindărăt” (*par derriere*, cum ar spune teoreticienii literari francezi), punctul de vedere este auctorial, iar focalizarea se face pe menționatul personaj principal. În toate nuvelele și povestirile diea-iene avem un *narator extradiegetic* sau un autor-narator, ca să nu mai vorbim de o instanță narativă anonimă sau naratorul-demiurg, Diea privind întâmplările prin care trece Ailincăi din afară sau din exterior, de undeva de pe Muntele Olimp, nefiind implicat în diegeză și dând impresia că el a creat povestea, narând evenimentele la persoana a treia singular.

În concluzie, *Muncitorii se revoltă* este o carte optimistă, cu personaje puternice, atât oameni simpli, cât și intelectuali, să spunem, care rămân în memoria lectorului, cu o scriitură de tip jurnalistic, concisă, laconică, cu fraze scurte și penetrante, o carte care se citește uneori pe nerăsuflăte.

Pan M. Vizirescu

Cartea scriitorului slătinean, Dumitru Sârghie, *Pan M. Vizirescu - La microfonul Radiodifuziunii Române* Ed. Arena Artelor, 2022- scrisă despre un alt slătinean, s-ar fi putut numi la fel de bine Pan M. Vizirescu, cel de pe undele hertziene ale Radioului Românesc, înainte de a fi confiscat de către „comunismul triumfător”, cel venit pe tancurile rusești, cu acei „muscali”, care tot vin „de-a călare” și care „mereu calea ne-o ațin”, cum spunea și Eminescu. La fel de bine s-ar fi putut numi Pan M. Vizirescu – destin de scriitor și publicist în patru regimuri sau Pan M. Vizirescu – condeier al „vrutului românesc”. Și lista rămâne deschisă...

Și totuși cartea este mai mult decât exprimă titlul ei, autorul făcând o consistentă prezentare a celui evocat și invocat în „Note biografice și bibliografice”, ca introducere în viața și opera „ultimului gândirist, în epocă și postumitate”. Și, colateral, ca înțelegere mai largă a acestuia, în context, despre membrii familiei: tatăl, Marin Vizirescu, față de care Pan. M. Vizirescu „a trăit cu tristețea că n-ar fi corespuns generozității și iubirii pe care i le-a arătat bătrânul...”; Maria Vizirescu, mama, cea care „dădea familiei o prospețime suavă”; Smarand Vizirescu, fratele mai mare, pe care-l adora, „considerându-l ca fiind deasupra sa în privința elocinței și a științei de carte”; Avocatul Marian Vizirescu, alt frate, etc.

Scriitorul Dumitru Sârghie își răspunde sieși în „Precuvântare” dar îi lămurește și pe cei care se încumetă să descifreze viscerele cărții, la întrebarea: „De ce trebuie restituite literaturii române opera și viața lui Pan M. Vizirescu?”. Răspunsul e la fel de simplu, ca și întrebarea: datorită „patriotismului, talentului și statorniciei morale”, care îi dau dreptul lui Pan M. Vizirescu la neuitare. Motivarea autorului cărții este cât se poate de pragmatică fiindcă, citez din acesta, „în substanța ideatică a acestei monografii se regăsesc biografiile multor alți mari scriitori, jurnaliști și gânditori ai României interbelice, din mentalitatea cărora însuși Pan Vizirescu și-a distilat opera, cum ar fi: Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, Nae Ionescu, Petre Pandrea, Pamfil Șeicaru, Eugen Ionescu (iată un alt slătinean „greu de glorie”), Emil Cioran, Radu Gyr, Vasile Voiculescu, Ion Pillat, Constantin Rădulescu-Motru, Nichifor Crainic etc.”.

Cartea are un „caracter restitativ”, menită să redea trăirea și opera unui scriitor și jurnalist român trecut prin

furcile caudine ale mai multor regimuri politice, unele diametral opuse: cea a lui Carol al II-lea, a lui Gheorghe Gheorghiu Dej, a lui Ceaușescu, iar apoi cea a „democrației originale”, de după 1989, cu Ion Iliescu, ca principal exponent.

Și, într-adevăr, viața și opera acestui „român integral” este puțin cunoscută în adevărata dimensiune, iar cunoașterea este necesară, tocmai pentru a i se da locul cuvenit în istoria culturală a românilor. „Ultimul gândirist sau Omul secolului”, cum îi spuneau după Revoluție, scriitorii mai tineri, a scris poezie, teatru (vol. „Liga oamenilor cinstiți”), proză, articole culturale, sociale, de critică, note și comentarii memorabile, în celebrele reviste interbelice: „Universul”, „Gândirea”, „Bilete de papagal”, „Familia”, „Muncitorul Român”. „Muncitorul Național Român”, „Floarea de foc”, „Sfarmă Piatră”, „Revista Fundațiilor Regale” și altele.

Fără să i se găsească vreo „probă incriminatorie”, Pan M. Vizirescu este condamnat în anul 1944, de către un Tribunal al Poporului, creat de comuniști, în cadrul unui lot de 14 ziaristi și cărturari, acuzați de crime de război, de înaltă trădare, de antisemitism, la închisoare pe viață cu confiscarea averii.

Acuzația îl face pe Pan. M. Vizirescu să vină din București și să se ascundă în podul casei din Slatina, timp de 23 de ani (1944-1967), într-un „exil de taină”, unde la lumina lumânării a reușit să scrie un roman de cca 550 de pagini, necunoscut, dar făcut cunoscut de către d-l Dumitru Sârghie, în 2021, prin publicare, la Editura „Arena Artelor” din Slatina.

„Majoritatea textelor sale sunt luminate de un curent autohtonist, intitulat în epocă «naționalizarea idealurilor românești». „Este important contextul politic, istoric și social, în care Pan M. Vizirescu (n.1902, satul Braneț, azi aparținător comunei Bârza, jud. Olt – m. 2000) și-a desfășurat activitatea scriitoricească, de profesor și șef de cabinet al altui mare profesor, scriitor, ziarist, ministru și patriot

român, Nichifor Crainic, teoreticianul Gândirismului”.

Atunci când a ajuns director adjunct al Radiodifuziunii Române „Pan M. Vizirescu a știut să selecteze și să promoveze cele mai importante idei privitoare la statul român, la spiritualitatea și civilizația poporului român”. Emisiunile sale de la Radiodifuziunea română, girate de către scriitorul, gazetarul și medicul Vasile Voiculescu, „doctorul fără arginți”, sunt supuse atenției, scriitorul contemporan, Dumitru Sârghie, analizându-le cu celeritate și bucurie confraternă.

Iată titlurile acestor texte: *Comemorarea lui Andrei Mureșan* (citit la 3 decembrie 1933), la 70 de ani de la moartea „poetului revoluției de eliberare a românilor înghenuncheați de robia maghiară”. Altfel spus „Țipăt sfâșietor, în sufletul lui Vizirescu, Neamul Românesc și dorul de perfecțiune”; *Satul spiritual* (citit la 14 aprilie 1934). „Nădejde, Credință și Dragoste”, iată triada creștină a satului românesc, terenul cel mai fertil pentru Creștinism. Biserica, Familie, Neam, Credință, Etică rurală, toate acestea sunt elementele care au compus substanța conferinței... Eternitatea care s-a născut la sat, cea a lui Lucian Blaga, devine la Pan Vizirescu „Popor de plugari, latin prin sânge și ortodox prin credință”, care va dăinui peste veacuri datorită „forței regeneratoare și depozitului spiritual”; *În lumea lui Coșbuc* (citit la 6 mai 1935), despre care Vizirescu concluzionează: „poet școlit în natura poeziei rurale, în zvonul dumnezeieștilor faceri și în descântecul de vrajă cotropitoare, Coșbuc o fost sufletul de orgă al cosmosului românesc și beat de iubire pentru plaiurile natale”. „Omul românesc, zice Pan M. Vizirescu, în lumina poemelor lui Coșbuc, este omul solului, sărbătorilor noastre, al cerului românesc. Pământul românesc este izvorul demnității, onoarei și nostalgiilor noastre ereditare. E multă lumină, multă evlavie și însorire evanghelică, în poezia lui George Coșbuc”; *Legenda Mănăstirii Argeșului* (citită la 6 ianuarie 1936), „operă de negrăită valoare artistică” este „Mitul Meșterului Manole, acest mit formator de civilizației, explicând drama creatorului, a omului de artă, de geniu, care merge, într-un desăvârșirea creației sale, până la a-și sacrifica femeia, cu pruncul în pântec”, Pan Vizirescu amintind „teza creației lui Călinescu, aceea care spune că «Mulțimea nu mai recunoaște autorul, ci doar opera – cucerind →

RĂZVAN DUCAN

eternitatea și atingând absolutul» ; *Peisaj și suflet bucovinean* (citită la 19 aprilie 1936). În această conferință, spune Dumitru Sărghie, „Pan Vizirescu... literaturizează la maxim... luminile credinței lui Ștefan Vodă și ale schimnicului Daniel Sihastru”, vorbind despre Bucovina ca despre „Aurora Nordului”. Dragostea acestuia pentru acest colț de țară românească solidificându-se și mai tare în perioada 1930-1937, când a fost profesor la Liceul Militar din Cernăuți. Vorbește cu admirație și despre „curentul naționalist bucovinean”, cu Tudose Popescu, lider în epocă, des invocat și evocat; *Popasuri creatoare* (citit la 17 iunie 1936)... E o pledoarie pentru reîntoarcerea în natură fiindcă „natura e știință, religie și estetică, e frumusețe intrinsecă. E operă de artă, uneori, e uimire, taină și sens paradisiac. În fața ei, inima-ți vibrează, ca în fața minunii”, rezumă Dumitru Sărghie, spusele lui Pan M. Vizirescu. *Poetul și funcția sa* (citită la 31 august 1936) e o conferință despre poezie, „o capodoperă de expresie, în care se immortalizează un moment important din biografia spirituală a poetului” și despre poeți Sunt invocați o serie întreagă de poeți și gânditori români importanți, și nu numai, vorbindu-se și despre „omul eroic” al lui Thomas Carlyle, fiindcă, nu-i așa? – „Poetul e figura eroică a tuturor vârstelor”. *Un moment caracteristic în evoluția romanului românesc* (conferință prezentată la 20 octombrie 1936) este despre „drumul” început la sfârșitul Primului Război Mondial, cu „pietrele sale tari”: Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Camil Petrescu, Gib Mihăescu etc., concluzionând că „romanul românesc interbelic s-a plămădit din sufletul, tradiția și istoria acestui popor, cu cumpenele și înfăptuirile sale, cu credința sa milenară”; *Poezia iernii* (din 20 octombrie 1936), unde Pan M. Vizirescu „trece”, în analiza sa, prin câteva poezii reprezentative ale lui Alecsandri (poezia Iarna), Coșbuc (Iarna pe uliță), Pillat (Lumina iarna), Vasile Voiculescu, Arghezi, Minulescu (Strofe sub zăpadă), Bacovia (Tablou de iarnă), Vlahuță (Noapte de iarnă), George Murnu, ca să încheie așa cum a început, cu Mihai Eminescu, cu singurătatea iernii sale: „Cu perdelele lăsate,/ Șed la masa mea de brad./ Focul pălpâie în sobă./ Iar eu pe gânduri cad” (poezia Singurătate). Urmează *Valori ale poeziei noastre de azi* (5 august 1937), unde conchide: „Prezența providențială a marelui Eminescu a dat

startul în poezia românească de mai târziu”, avându-se astfel „valoarea artistică în sine a poeziei...și expresia fondului nostru sufleteș”. „Discipol asumat al lui Nichifor Crainic”, Pan M. Vizirescu îl consideră pe acesta „vârful de lance al poeziei tradiționaliste, semănătoriste”, oprindu-se și asupra altor doi importanți poeți, reprezentativi ai timpului Gândirii, Vasile Voiculescu și Ion Pillat; *Temeiurile naționalismului exprimat în poezie* (citit la 17 ianuarie 1938) este locul unde prin puterea exemplului prin poezie sunt aduși în discuție poeți și poezii mari, dar și locul unor concluzionări de valoare, aproape truisme: Eminescu, cu *Scrisoarea III* și *Doina*, Vasile Alecsandri cu pastelurile sale, Coșbuc, Goga, Nichifor Crainic, dar și antemergătorul Mureșanu. Cei amintiți, dar și alții, „au reprezentat, în aqua forte <poezia vrutului românesc>; Cernăuți – capitala Bucovinei” (citit la 9 aprilie 1938) este considerat de către Pan M. Vizirescu ca unul dintre cele mai ademenitoare „întuturi ale României profunde”, pământ de legendă cu capitală mirifică, evocând cu mult entuziasm istoria și geografia sa; *Prin Cetatea munților moldavi* (29 august 1938) este un reportaj liric de-o expresivitate aparte, cum remarcă Dumitru Sărghie, Pan M. Vizirescu călcând pe urmele măștrilor genului: Alexandru Vlahuță (cu *România pitorească*), Calistrat Hogaș (*Pe drumuri de munte*), Geo Bogza (*Basarabia - Țară de pământ*). Așadar, „muntele parcă e o încercare de zbor”, capabilă să ne salveze din „robia terestră; *Poezia de inspirație creștină* (citită la 20 aprilie 1939) este cea care a precedat volumul antologic „Poezia noastră religioasă”, ce a apărut în 1943, sub semnătura aceluiași Pan M. Vizirescu și unde au fost selectate poeme religioase de la nume reprezentative, până atunci, de poeți români, mai puțin Arghezi, din cauza antipatiei dintre acesta și Nichifor Crainic, cu autorul antologiei „căzut la mijloc”; *Dorul și vitejia în poezia populară* (20 februarie 1940) este o conferință în care, după cum spune Dumitru Sărghie, „Vizirescu vorbește la microfon despre cercetările și analizele minuțioase în acest domeniu al poeziei populare, cercetări care pot defini nota caracteristică a sensibilității unui popor, peisajul moral și sentimental al acestuia, în anumite împrejurări”. „Cuvântul fundamental al liricii noastre populare românești, «dor» este întors pe toate fețele pentru a se concluziona că în el se „concentrează

toată frământarea și neliniștea sufletului autohton”.

Alte conferințe radio cu subiecte de interes, poartă diverse titluri: *Copiii Rusiei, Iisus înviază pe plaiurile noastre, Reportaj de război, Dragi muncitori, Expresia durerii naționale, Farmecul sărbătorilor de iarnă, Mistica pământului, Patriotismul scriitorilor noștri* etc.

Scriitorul Dumitru Sărghie remarcă faptul că textele prezentate de Pan M. Vizirescu la Radiodifuziunea Română erau într-un limbaj doct și popular, în același timp, pentru a fi înțelese „de la vâldică la opincă”, altfel nu și-ar mai fi atins scopul popular, de informare, inițiere și cunoaștere, de iubire și de mândria de a fi român și creștin.

Alte subcapitole ale autorului cărții dau imaginea de ansamblu al acestui gândirist de frunte, Pan M. Vizirescu: O Românie a spiritului, Pan M. Vizirescu – despre comunism, Religia creștină și războiul, concluzionând cu Opera lui Pan M. Vizirescu – un important tezaur pentru istoria culturii românești, aducându-se subiectul și pe „linia subțire” a existenței sale în socialism, sub permanența șicanare și urmărire de către Securitate.

După 1989, Pan M. Vizirescu a fost „președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din România”, evident, un fel de frecție la un picior de lemn.

ANEXELE de la sfârșitul cărții reprezintă fotocopii după scrisul olograf al lui Pan M. Vizirescu, după articole și documente dactilografiate ale acestuia.

Scriitorul Dumitru Sărghie mărturisește izvoarele demersului științific, privind această carte: „documente de arhivă de la Biblioteca națională, de la CNSAS, cu privire la dosarele sale de Securitate, articolele și notele autorului din revistele și jurnalele vremii, înregistrări radio și video, conferințe, prelegeri, comentarii, interviuri acordate după Revoluția din 1989 etc”.

Dacă la începutul prezentului material, fără pretenții exhaustive, spuneam câteva posibile titluri ale prezentei cărți, continui jocul răstălmăcirii, luându-l pe autor în „colimator”. Astfel aş putea concluziona: Dumitru Sărghie – scriitorul care scoate din valiza cu molii a nedreptei uitări, un gândirist de elită din perioada interbelică. Sau: Cui pe cui se scoate și scriitor pe scriitor, cu Dumitru Sărghie și Pan M. Vizirescu, în rolurile principale. Sau: Dumitru Sărghie, un scriitor contemporan care și-a sărit umbra! Și lista rămâne deschisă...

În încheiere, spun arghezian: „Carte frumoasă, cinstoasă, cui te-a scris”!

Puncte de vedere

Restul și Vestul

Se precipită pe plan mondial coagularea ordinii multipolare a lumii, fapt manifestat în ieșirea la rampă a tot mai multor țări, în special, de pe continentul african, care denunță asupra colonială a Vestului (inclusiv aici și SUA), aroganța acestuia, menținerea de secole în starea de înapoiere a țărilor jefuite de resurse și mai ales învrăjbirea națiunilor africane, transformate în piață de desfacere a armamentului american. Acum toate aceste rele din politica colonialistă sunt puse pe tapet de liderii africani, care se declară pe față supteri ai Chinei. Dacă Vestul a supt resursele africane și i-a împins pe locuitorii continentului fierbinte să se războiască, distrugându-se, acum ei au o alternativă la tragedia lor istorică și anume atitudinea constructiv-pragmatică a Chinei, care, înainte de toate, evită interferența în treburile interne și s-a dovedit a fi onestă și de încredere în toate tranzacțiile ei. Trebuie să-i ascultăm pe liderii africani ca să înțelegi că se petrece un fel de trezire la viață și la adevărata înțelegere a cauzelor care i-au ferecat până acum în exploatare și în umilire. Auzindu-i, realizezi că nimic nu-i mai poate întoarce din revoluționara schimbare, că opțiunea lor pentru cooperarea cu China și Rusia are o impresionantă fermitate.

Opțiunea liderilor africani exprimată atât de decisiv în mass media vine ca un răspuns la vizitele vicepreședintei Kamala Harris și a secretarului de stat Antony Blinken din partea administrației americane în diferite țări africane, pe care au încercat să le consilieze să renunțe la orientarea spre BRICS și SCO (Shanghai Cooperation Organization) și să se întoarcă la controversata relație cu Washingtonul. Este prea târziu, deoarece națiunile africane nu pot uita de moartea lui Patrice Lumumba (1925-1961) și a lui Moammar Gaddafi (1942-2011), sunt contrariate de mizeria războiului din Ucraina și nu se lasă convinse de americani să critice Rusia, considerând intervenția militară a lui Vladimir Putin justificată de atentatul NATO la securitatea Federației Ruse. Acești lideri au

văzut atâtea revoluții colorate și lovituri de stat puse la cale de CIA, atâtea țări distruse în Middle East, atâtea manipulări odioase cum ar fi în Bolivia și Venezuela etc. Mai mult decât atât, liderii africani declară că pentru popoarele lor modelul chinez este mai oportun, că multe dintre suferințele lor au fost cauzate de lăcomia corporațiilor capitaliste de care doresc să scape. Când auzi asemenea declarații categorice, nu poți decât să fii convins că nu mai există cale de întoarcere la ordinea osificată a hegemonului unipolar. Hegemonia SUA se prăbușește pentru că țările din subordonare se sustrag acestei ordini mai mult impuse decât liber consimțite. Or, relațiile comerciale, de investiții, de cooperare cu China sunt benevole, sunt dorite de continentul african, sunt așteptate ca o lumină la capătul tunelului.

Aceste țări sunt recunoscătoare Rusiei și URSS-ului pentru sprijinul acordat lor în lupta de eliberare de sub colonialism. Președintele Vladimir Putin s-a referit nu o dată la caracterul colonialist al politicii externe americane și chiar și al politicii ei domestice: „*the Western model of globalization, it's neo-colonial in essence. The task was clear - to strengthen the unconditional dominance of the West in the world economy and politics, and for this to put at service of natural and financial resources, intellectual, human and economic opportunities of the entire planet, to do this under the sauce of the so called new global interdependence*”. („modelul de globalizare Vestică este neocolonial în esență. Scopul a fost clar - să întărească dominația necondiționată a Vestului în economia și politica mondială și pentru aceasta să se folosească de resursele naturale și financiare, umane și de oportunitățile

economice ale întregii planete și să facă asta sub egida așa numitei interdependențe globale” - Discursul lui V. Putin la Valdai International Discussion Club, Oct. 28 2022, miragenews.com, at valdai-884161).

Propaganda Vestului luptă energic să contracareze noua aliniere a țărilor care încalcă așa numita „*international rules based order*” (ordinea internațională bazată pe reguli), dar fenomenul are deosebită vigoare părănd de neoprit. Serghei Lavrov, ministrul rus al afacerilor externe, în 24 aprilie, la sesiunea Consiliului ONU de Securitate, a criticat pretenția Vestului de a impune ordinea lui (*rules based order*) în locul legilor înscrise în Charta ONU. Hegemonul unic nu vrea să se resemneze, renunțând la dominația globală. Doctrina formulată după colapsul URSS stipulează că America nu va lăsa pe nimeni și nimic să stea în calea supremației ei de hegemon singular. Nu intenționează să urmeze exemplul imperiului britanic, care, după războiul pierdut din 1812 cu fosta colonie, a abandonat presiunile militare, optând pentru cooperare cu fostul adversar. Și pentru că nu renunță la soluția militară, America se amestecă în strâmtoarea Taiwan, provocând China și se confruntă cu interesele Rusiei în Siria, în Ucraina, în războiul recent izbucnit în Sudan.

Dar să revenim la a doua parte a criticii putiniste și anume că administrațiile de la Washington au o atitudine colonialistă chiar și față de o parte din cetățenii lor. Problemele domestice ale Americii concurează în gravitate cu cele externe. Principiul *divide et impera* este aplicat și în afacerile interne. Populația de culoare este obiectul prigoanei rasiale în condițiile ascuțirii crizei economice. Discriminarea îi vizează și pe chinezi în contextul pregătirii pentru o confruntare sino-americană. Conform lui Amy Goodman, editoarea show-ului TV *Democracy now*, de la începutul anului 2023 au fost 166 de împușcături în masă, vizându-i preponderent pe negri. Morțile din cauza armelor au devenit un fenomen atât de comun în America încât Matthew Desmond, un cercetător de la Princeton University, a scris nu demult o carte intitulată *Gun Country* (Țara armelor), care nu este alta decât țara lui. →

SILVIA URDEA

În cartea sa *Building the New American Economy Smart, Fair, & Sustainable*, (Columbia University Press, New York, 2017) Jeffrey D. Sachs (n. 1954) dedică un întreg capitol necesității restaurării legilor morale în SUA. Degradarea lor i se pare cea mai mare amenințare la adresa imperiului: „*More than any other threat facing America is the collapse of civic virtue, meaning the honesty and trust that enables the country to function as a decent, forward-looking, optimistic nation.*” („Mai mult decât orice amenințare a Americii este colapsul civismului, însemnând cinstea și încrederea care permit țării să funcționeze ca o națiune decentă, optimist” - *ibidem*, p. 105). și tot în același loc o concluzie cade greu: „*The defining characteristic of American society in our day is that Americans trust neither their political institutions nor each other.*” („Trăsătura definitorie a societății americane în zilele noastre este că americanii nu au încredere nici în instituțiile politice, nici unul în celălalt”).

Președintele Federației Ruse adresează constant tema decăderii morale a societății din Nordul Global. Strategia acordurilor de la Minsk semănând atât de mult cu cea a Calului troian îi smulge accente sarcastice: „*the promises of Western leaders ... turned out to be a sham and outright lies*” („promisiunile liderilor vestici s-au dovedit înșelăciune și minciuni de-a dreptul” (*Presidential Address to Federal Assembly*, en.kremlin.ru/events/president/news/70565, Feb. 21, 2023). Încă mai cinic este că autorii de fapt ai războiului din Ucraina „*admit this publicly and openly and they feel no shame about*” („admit asta public și pe față și nu se rușinează” - *idem, ibidem*). „*The concepts of honour, trust, and decency are not for them - Conceptele de onoare, încredere și decență nu li se potrivesc*” - *idem, ibidem*). Ministrul rus de externe a criticat și el aventurismul militar American, dublat de o sfruntare cinică a lumii: „*The Anglo-Saxons who confidently led the entire West not only justify all these criminal adventures but also flaunt their lie of „promoting democracy” („Anglo-saxonii care au condus Vestul încrezătorii nu numai că justifică toate aceste aventuri criminale, dar se laudă cu minciuna*

„promovării democrației” (*Lavrov lashes out at West in UN Security Council in New York*, yahoo.com/lifestyle/164901515.html).

Criticile președintelui rus vizează și atitudinea elitelor din Nordul Global față de proprii cetățeni, remarcând „*the same disdain, like a master*” („același dispreț de stăpân feudal” - *idem, ibidem*).

Trei personalități, Jeffrey D. Sachs, Vladimir Putin și Serghei Lavrov văd similar erorile grave ale liderilor din Vest în administrarea problemelor contemporane. Ceea ce se întâmplă demonstrează de fapt incapacitatea Americii de a-și mai exercita rolul hegemonic în contextul emergenței ordinii multipolare.

Toți trei s-au referit la deficiența de *trust* (încredere) și *honesty* (cinste).

Această deficiență provoacă falii în unitatea dintre SUA și Uniunea Europeană. Un aliat și un prieten, cum se autocaracterizează America în relație cu Occidentul european, nu avea voie să saboteze conductele de gaz Nordstrom 1 și 2.

Toți comentatorii cinstiți au numit această samavolnicie un act de război față de Germania în primul rând, față de Rusia și față de celelalte țări care se alimentau de la aceste conducte. Temându-se să nu fie izolată în contextul realinierii țărilor la BRICS, SUA a recurs la acest terrorism, gândindu-se exclusiv la interesele ei. Țările europene au început să reacționeze la politica americană a diktatului, care le cere să manifeste ostilitate față de China și să decupleze economia lor de cea chineză.

Între noi fie vorba, nici America nu se va putea decupla de economia chineză decât cu riscul unei catastrofe. Președintele francez, Emmanuel Macron, în vizita sa în China (între 5-7 aprilie a.c.), s-a referit la necesitatea unei autonomii strategice a Europei, care nu trebuie să se alieze cu SUA într-un conflict armat privind Taiwanul, trebuie să cultive o independență militară și energetică față de US. Un interviu cu parlamentara europeană Clare Daly, publicat în *Global Times*, mi se pare foarte concludent privind breșele care apar în unitatea problematică Washington-UE.

Europarlamentara irlandeză este bine cunoscută pentru dizidența ei în cadrul UE. Ea nu se sfiește să spună

lucrurilor pe nume, opunându-se trendurilor convenționale. Nu este prima care critică presiunile americane asupra UE căreia i se pretinde ostilitate față de China în problema Taiwanului în special.

Ministrul francez de finanțe, Bruno Le Maire a exprimat fără ezitare necesitatea unei politici suverane a țării sale: „*We must not allow the conflict in Ukraine to result in American economic domination and a weakening of Europe*” („Trebuie să nu permitem conflictului în Ucraina să ducă la dominația americană și la slăbirea Europei” - Ai Jun, *EU awakening shows US market distortion is a lost cause*, *Global Times*, Oct. 16, 2022). În realitate, războiul din Ucraina a accentuat vasalitatea membrilor UE, mânaie continuu să trimită pe front echipament militar până la epuizarea stocurilor lor. La aceasta se adaugă subordonarea media oficiale europene, care, la comanda celei americane, a susținut constant că Ucraina câștigă războiul și a împiedicat-o să participe la runda negocierilor în Istanbul la începutul lui martie 2022. S-ar fi evitat tragica pierdere de vieți umane în proporție de 1 la 8 de partea ucraineană. Administrația Biden probabil nici acum, în al 12-lea ceas, nu renunță la iluzia neîntemeiată a slăbirii Federației Ruse, a fragmentării ei în mai multe state și la o potențială lovitură de stat la Moscova, după rețeta binecunoscută. Este caracteristic imperiilor în declin să fantazeze în totală ruptură cu realitatea, ceea ce le face periculoase și vulnerabile totodată.

Clare Daly subliniază eșecul politicii de la Washington: „*we shot ourselves in our two feet in terms of our relations with Russia*” - („ne-am împușcat în ambele picioare în privința relațiilor cu Rusia” - *globaltimes.cn/page/20234/1289519*). Ea speră ca intervenția Chinei să aducă pacea, manifestând o totală neîncredere în leadership-ul american: „*We would like to see a real return to international law and multilateral arrangements, which is not really possible in a US dominated world.*” („Ne-ar plăcea să vedem o întoarcere la legea internațională și la aranjamentele multilaterale care nu sunt posibile într-o lume dominată de US” - *ibidem*). →

Ea face o tristă constatare despre hegemonia globală a Americii „*who has acted in their own interests*” dar „*to the detriment of people all over the world*” („care a acționat în scopul propriilor interese, dar în detrimentul oamenilor de pretutindeni” - *ibidem*). Europarlamentara notează politica de învrăjbire practică de Washington „*to drive a wedge between the EU and China, and Russia, and everybody else*” („să-i pună împotriva pe UE și China și pe toată lumea”), sperând să-și mențină dominația globală, dar crede ea că în realitate „*they are losing and will lose and have lost in reality*” („ei pierd și vor pierde și deja au pierdut în realitate”). Ca și Jeffrey D. Sachs, Clare Daly propune o schimbare de paradigmă pentru Europa și SUA.

În loc să se complacă în pesimism și conspirații, ele ar trebui să coopereze cu toată lumea, inclusiv cu China „*to their mutual benefit*” – „în interesul reciproc”).

Agenda complexului militar industrial cu care se identifică de decenii politica americană trebuie abandonată ca neproductivă, dar Clare Daly este neîncrezătoare în capacitatea de restructurare a societății americane. „*Their days are coming to an end, but that death agony is going to be protracted and take some time*” – „Zilele le sunt numărâte, dar agonia morții va trena, luând ceva timp”).

Europarlamentara irlandeză a analizat la obiect relațiile de vasalitate dintre UE și administrația din Washington și boala de lungă durată a imperiului care se stinge, zbătându-se să revină la faima de odinioară cu prețul exportării răului acolo unde i se mai permite.

Geneza și consolidarea lumii multipolare, mișcarea tectonică din zilele noastre este un fenomen ireversibil pe care trebuie să-l înțelegem și să ne poziționăm, fructificând oportunitățile care se ivesc.

Cred că reflecțiile mai sus expuse de președintele Franței sau de Clare Daly ar trebui să fie o sursă de inspirație și pentru oficialii români ca să nu ne trezim că suntem înhâmați să luptăm în războaiele absurde ale Americii.

Concluzia și pentru țara noastră se impune a fi autonomie strategică și nu parteneriat strategic.

ION BUZAȘI, LA CEAS ANIVERSAR

LA 80 ANI, MĂRTURII

Născut la data de 11.04.1943, în Mintiu-Gherlii, județul Cluj. Părinții: Ioan și Raveca Buzași (n. Pașcu).

Din înțelepciune provin trei lucruri: gândire justă, vorbire fără greș și acțiune dreaptă. (Democrit)

Sunt bucuros să fiu un prieten al Domnului Profesor Ion Buzași: un om înțelept și cult, studios ca un benedictin și credincios cu profunde convingeri, modest și discret, un adevărat fiu al Blajului care se înscrie în seria „Corifeilor Școlii Ardelene”. A sta în apropierea Domniei Sale face bine sufletului și spiritului, transmite echilibru, seninătate și înțelepciune. Vorbirea îi este lină și clară, extraordinar de bine încheată și îți merge la suflet. Gândirea echilibrată și ordonată o regăsim în nenumăratele sale cărți care ne prezintă dimensiunea intelectuală și culturală a omului. Am avut întotdeauna impresia că mă aflu în fața unui om de o sinceritate debordantă, care crede cu adevărat că iubirea, frumosul și binele vor salva lumea.

Un om față de care am o considerație deosebită, un prieten pe care îl respect, îl apreciez și îl port în rugăciunile mele. (Preasfințitul VIRGIL, Episcop de Oradea).

Blajul, mica așezare cuibărită la poalele dealurilor domoale care-l înconjoară, a fost ales de episcopul Inochentie Micu Clain să devină centrul spiritual religios al Bisericii Greco-Catolice Unită cu Roma și să găzduiască primele școli sistematice ale românilor din Transilvania.

Dascălii școlilor blăjene, printr-o muncă plină de abnegație și multe

sacrificii, au ajuns adevărați cărturari care au slujit școala blăjeană lucrând, în același timp, și în folosul culturii spre mărirea neamului românesc. Blajul contemporan se străduiește să urmeze tradițiile anterioare, unii dintre slujitorii ei călcând pe urmele marilor înaintași care au activat în orașul școlilor printr-o muncă susținută atât la catedră cât și în afara ei. Între aceștia se remarcă îndeosebi profesorul universitar doctor Ion Buzași. Școala blăjeană de astăzi încearcă să se așeze pe bazele solide ale unui învățământ modern, care are ca punct de plecare vechile școli. În acest context, profesorul, istoricul și filologul Ion Buzași este un demn urmaș al vechilor cărturari blăjeni, iar vasta sa activitate de cercetare și publicare îl propulsează în galeria marilor oameni de cultură pe care Blajul i-a dat românilor din Transilvania și de pretutindeni. (Prof. Adrian SOLOMON)

Cum l-am cunoscut pe profesorul Ion Buzași?

Prin anul 1966, tatăl meu, pedagogul și fondatorul Școlii experimentale de la Blaj, Toma Cocișiu, îmi scria într-o scrisoare:

– „*Evrika*, am descoperit un om! Într-una din zile, sau mai precis în 15 ianuarie, am fost invitat la Casa de Cultură din Blaj, la zilele eminesciene. Au vorbit ca de obicei autoritățile și apoi a vorbit un tânăr chipeș, profesorul Ion Buzași, proaspăt venit în orașul nostru. Surpriză, n-a citit, ci ne-a oferit prin vocea sa viguroasă și plină de inflexiuni emotive și raționale o întâlnire cu universul eminescian. O perspectivă inedită pentru cei mulți aflați la Casa de Cultură din Blaj. Punând în evidență uriașul efort de gândire al poetului, risipirea scriitorului într-o asemenea direcție – câteva sute de pagini – a ajutat la formarea tinerei generații de filologi și istorici”.

Spirit constitutiv. Apostolat. A tratat cu seriozitate și cu dedicare totală munca la catedră. Dialogul cu tinerii n-a fost niciodată plictisitor, chiar și la examene aștepta cu răbdare și atenție ideea corectă. Ion Buzași a învățat generații de elevi, ca profesor și mai târziu profesor universitar, cum trebuie să se ancoreze în literatură, cum pot să înțeleagă mecanismul →

Preot MIHAI C. SZILAGY,
Ing. IOAN MIHALȚAN

ei. I-a învățat fără să-i dascălească ci doar dându-le lecții de gândire și imaginație pe traiecul cursurilor pe care le ținea. Profesorul Ion Buzași știe să pună întrebări esențiale, să evidențieze confuziile, vorbește despre erorile metodelor, face precizări necesare.

Mai spunea Toma Cocișiu, pedagog, referitor la episodul de la Casa de Cultură:

„...reușește să redea materialul nu reducându-i miza intelectuală, ci îmbogățindu-o printr-o expunere eseistică. Profesorul Ion Buzași se vede că a citit multe despre Eminescu, chiar surprinzător de-a relata concepte, conexiuni, găsește corelativul adecvat pentru versurile pline de emotivitate, dar găsește și soluția elocventă de-a raționaliza, nuanța, dat fiind publicul ce-l ascultă, mai ales azi când de regulă se caută spectacolul facil. Este apa în care profesorul Ion Buzași n-a intrat deși la pagina Eminescu avem o întreagă literatură (critică literară), avem o întreagă bibliografie. Profesorul Ion Buzași a descoperit firescul limbajului de specialitate lămurind, chiar gramatical, ceea ce se părea mai dificil; a făcut toate acestea cu răbdarea călugărului benedictin și iubirea care asigură armonia universală”. Se simte obligat față de el însuși și față de blăjeni. Azi este un coagulator al mișcării culturale blăjene căreia toate ideile religioase morale îi reflectă aspirațiile. Cartea veche o prezintă și o fixează într-un desen verbal – național vizibilă, lexical palpabilă – o activitate de informare, de selecție.

A făcut din pasiunea sa de critica ideilor o vocație și, mai mult, a scris zeci și zeci, sute de pagini prefațând lucrările a numeroși autori sugerându-le anumite idei, proiecte; pentru acest lucru, nu tocmai facil, aducem mulțumiri. A fost și rămâne un ghid pentru iubitorii de cultură și istorie. (Prof. Elena MOLDOVAN)

Era o încântare să-l vezi și să-l ascuți.

Ion Buzași, căci despre el este vorba, era - și a rămas - o fire veselă, veselă și exuberantă, cu un suflet curat. Când stătea de vorbă cu el, totul căpăta viață, culoare și timpul trecea calm, prietenos... Greu, apăsător, așa e cuvântul lui. Și scris, și rostit, fiindcă el nu doar scrie bine, ci și vorbește bine...

El își scrie viața în cărți, ca toți generoșii, un intelectual pur-sânge, cu atenția mereu încordată la mișcarea ideilor, cu vocația rară a prieteniei de care nu se poate lecu, fiindcă nimic nu-i este mai străin decât solitudinea. Devine cu adevărat el însuși mai ales în prezența martorilor și parcă mereu se află în fața unui examen al cărui subiect pare să fie „Neliniștea de a fi intelectual”. Scriitorul și profesorul universitar ION BUZAȘI a rămas același om dinamic, mereu neobosit, argint viu, optimist, dedicându-și viața Blajului, vieții culturale de aici și nu numai, fiind un personaj al Cetății adânc înrădăcinat în memoria locului. Cunoscându-l de-o viață, la acest moment aniversar îi doresc să fie sănătos-tun și să-și împlinească menirea cu aceeași vervă ca și până acum. (Aurel PODARU)

Cea a mai rămas

Ce a mai rămas din izvor
În care ai plâns....

Din copacul
Îmbrățișat de atâtea ori
De tristețea ta...

Din cuvintele iubire
și dor!

Ce a mai rămas -
poți să cuprinzi??

Nu ai răspuns!
Totu-i mister precum
Mirul din ochii unui sfânt!

Cu poezia

Am stat la aceeași masă cu
poezia
până târziu
până când amintirea despre noi,
romantică...
vie...
îndepărtată...
surprinzătoare...
necruțătoare
în fața adevărului,
a rămas fără contur
aruncând bucuria cuvintelor
în singurătate.

Și iubirea?

Iubirea a rămas
de la început
până la sfârșit
priveghind frumusețea
„Ca o Duminică fără de sfârșit”
LILIANA SPĂTARU

Ion Buzași, Mircea Frențiu, Daniel Breaz

În Blaj, într-o atmosferă cărturărească destul de discretă azi, am aflat pe profesorul ION BUZAȘI ca prieten puternic implicat în trăirea publică a Bisericii Române Unite și atașat cu sufletul și cu condeul de problematica, perena problematică a evocării valorilor sale intrate deja în istorie.

Profesor universitar și doctor în științe filologice, l-am revăzut la manifestările de suflet și simțire ale Blajului pe care municipalitatea, Biserica, Școala blăjeană sau ocazii istorice le-au derulat. Întotdeauna cu un gând bun și o apreciere constructivă a vieții culturale și științifice a Blajului de ieri și de azi, profesorul Ion Buzași constituie un model al perseverenței dascălului prin vocație; să spunem că simțul datoriei nu-i permite nici o zăbovire atunci când trebuie să intre la clasă iar de la catedră firul expunerilor sale este fluent, profund, atrăgător și întotdeauna adaptat momentului... Îi dorim muncă rodnică, neobosită, plină de satisfacții și ne rugăm pentru împliniri pe plan familial, profesional și sufletească. (Conf. Univ. Pr. Dr. Ioan MITROFAN)

Fiindu-i recunoscători pentru împărtășirea atâtor experiențe intelectuale și sufletești, implorăm – la acest ceas aniversar - binecuvântarea lui Dumnezeu asupra vieții și activității Domniei Sale! (Pr. Dr. Anton RUS)

Am încheiat spunând că aici în Mica Romă, Ion Buzași a devenit, iată, cel mai tânăr cărturar al Școlii Ardelene, rămânând devotat Blajului până la capăt. (Irimie NEGOIȚĂ)

Ca unuia care știe prea bine ce are de făcut, și o face cu har întregii provincii din inima Ardealului, dorim domnului profesor doctor, diacon Ion Buzași, sănătate și viață lungă pe căile Domnului.

Destine

Te-aștept în miez de șoaptă și dorință
Covor de crini 'ți-întind peste
pământ,
Căci în prezenta, dulce ființă,
Se luminează umbrele din gând.

Te-mbrățișez cu poalele pădurii,
Dar te privesc cu ochii unui cer,
Te învelesc în mantia naturii,
Iubitul meu de taină și mister.

Cresc pentru tine munți de bucurie,
Și-un pat din frunze verzi de busuioc,
Prin ierburi am pitit o sindrofie,
Tu, vino doar cu dramul de noroc.

Am juruit un stol de păsărele
Să cânte pentru noi prin ramul crud,
Dar știu că ești mai pătimăș ca ele
Și-aștept cu-înfrigurare să te-aud.

Pe deget, un inel de romaniță,
Să-mi pui, iubitul meu fără egal,
De-mi vei fi prinț, eu îți voi fi
domniță
Și vom dansa la primul nostru bal.

Vom lua din înserări brățări de stele,
Pe rochie-mi vei prinde maci aprinși,
Purtând voioși cununi de albăstrele,
Ne vom uni destinele cuprinși.

Mi-e dor și ți-e dor și ne doare

Sărut mâna ta-n prag de seară
Și corzile de pe chitară,
Ce cântă pe brațe la tine
Povești de iubiri clandestine.

Îmi ești și departe și-aproape
Și-mi cazi ca o rouă pe pleoape.
Sărutul din aripi de gânduri
Ades ți-l strecur printre rânduri.

Zâmbește, deplină minune,
Aprinde scânteia și-mi spune
Cu glasul tău dulce, molatec,
Cu palme de foc și jăratec.

Dorință îmi ești și desfrăuri,
Ispite ce curg râuri-râuri,
Și-n clipele noastre fecunde,
În inima mea te-aș ascunde.

Aș vrea să te prind într-o carte,
Când timpul nedrept ne desparte
Și-mi arde fragmente din minte,
Te-ador, vâlvaie cuminte.

Blestem de iubire neună,
Distanța pe noi se răzbună,

Mi-e dor și ți-e dor și ne doare.
De viață, de noi, de culoare.

N-aș fi crezut...

N-aș fi crezut că poate să-mi deschidă
O voce cristalină, poarta vieții,
Că piatra poate deveni fluidă,
Că pot simți candoarea tinereții.

N-am întâlnit pe nimeni, să-mi
zâmbească
Așa rotund, așa deplin, ca tine,
Nici suflet, din priviri, să îmi
vorbească,
Nici inimă să bată pentru mine.

Din aurul divin al vocii tale,
Din tremolul clocotitor, nasc valuri,
Mă impresori cu note magistrale
Și-n fluviul vieții suntem două maluri

Care se-aruncă-n ape-învolute,
Și se cuprind, iar vadul se unește.
Din apa vie-a dragostei curate
Un rai pentru noi doi se întocmește.

Bine-ai venit, iubirea mea târzie,
Tu, menestrel cu zâmbet fără seamă,
De Univers ți-am fost păstrată ție,
Te-aștept acasă, sufletul meu geamă.

Și eu să-ți fii, și să-mi fii mie

Se scaldă-n apa vindecării
Ființa mea pierdută-n tine,
Și din durerea încercării
Sufletul tău vine spre mine.

Pe muntele iubirii sacre,
Înalță-mă, și să fim culturi,
Iar dragostea să ne consacre
Fără canoanele de fluturi.

Vasile Bedreagă, Centru, ulei pe pânză

Efemeridele sclipească,
Doar prin deșerturi și nisipuri,
Imensitatea să ne nască
Din nou copii cu blânde chipuri.

Și eu să-ți fii, și să-mi fii mie
Tot ce nu ne-a fost dat vreodată,
Într-o cerească alchimie
Cu fir de dragoste brodată.

Să-îvingem legile-ancestrale
La care timpul ne supune,
Să evadăm în lumi astrale
Depart de Pământ și lume...

Fie ce va fi...

Din iubirea ce-mi învie-n piept
Am ales un gând, să îți șoptească
Tot ce n-aș putea, tot ce n-aștept,
Însă mi-aș dori să se-împlinească.

N-aș muta nici norii de pe cer,
N-aș umbri nici visele din glastre,
Doar ți-aș adia, ca un mister,
Toate diminețile albastre,

Răsărituri fie mii și mii,
Ignorând ale tristeții faime,
Te-aș chema, să devenim copii,
Tolăniți pe iarba dintre spaime

Și pe înserarea dintre noi,
Lin aș atârna șirag de stele,
Chinului i-aș declara război,
Negrului i-aș colora paste.

Cu pecetea ultimei iubiri
Mi-aș ascunde-n tine mărturia,
Alungându-ți umbra din priviri,
Ți-aș sufla pe pleoape bucuria.

Fie ce va fi, ce-i rânduit,
Chiar de-ar fi să fii doar adiere,
Voi pleca, zâmbind că te-am iubit
Fără început, fără-ncheiere...

EMILIA AMARIEI

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Transilvania, starea noastră de veghe

(LVIII)

Prin urmare, trebuie spus clar că primejdia pentru suflete nu stă în limba și literatura română și nici în cunoașterea istoriei noastre, dimpotrivă. Știindu-ne și înțelegându-ne cum se cuvine pe noi înșine, vom fi mult mai deschiși cu alții, mai generoși și mai buni. O societate sănătoasă îi face pe cei mai buni absolvenți ai ei dascăli, pentru că nu-și permite să lase formarea tinerei generații pe mâna mediocrilor. Din profesori mediocri, vor ieși absolvenți mediocri! Vom ajunge astfel să nu mai știm ce este „prichiciul vetrei cel humuit”, să nu ne mai înfiorăm citind ori ascultând *Sara pe deal*, să nu mai înțelegem felul cum plopul „în umedul amurg, doinesc eterna jale” sau de ce a ajuns „frumoasa Bucovina” să se îmbrace în dolii. Un străin, pe la 1400, spunea că românii mai trăiesc aici, la cununa Carpaților, ca urmași ai romanilor, după atâtea secole de valuri barbare, fiindcă au înțeles să-și apere mai mult limba decât viața, iar un român, pe la 1900, închina un fel de rugăciune limbii noastre, „limba vechilor cazanii”. Un alt român, pe la 1800, numea patrie toată acea întindere de loc pe care se vorbea românește, iar un altul, în secolul al XX-lea, susținea că limba română era patria sa... Oare aceștia toți să fie primejdioși și să ne facă rău? Oare din pricina lor să nu ne putem noi integra bine în Europa? Sunt unii care susțin acest lucru, dar menirea noastră de dascăli și de intelectuali români este să nu-i credem, să nu-i susținem, să-i arătăm cu degetul, să-i veștejim. Ce poate fi mai frumos decât zestrea colectivă a unui popor, a unei națiuni, decât felul de a vorbi și scrie, de a ne cinsti strămoșii, de a ne purta costumele, de a ne cinsti la petreceri, de a ne jeli morții, de a trece prin lume în felul nostru?!

Primind și înțelegând toate acestea, vom deveni mai buni, mai frumoși și mai senini, mai demni și mai curați, acceptându-ne statutul și bucurându-ne de el. Nu este tragic ceea ce ni se întâmplă, dar nu este nici bine. Vă spuneam că avem tendința cu toții să considerăm trecutul de aur și prezentul decăzut. Dar atitudinea

unora de a se rușina de numele de român, de a-și da altă identitate etnică, dezorientați și înstrăinați, lipsa de încredere în instituții și în societate, impulsul de a pleca departe spre a munci mai spornic etc. sunt destule semnale de alarmă. Se cuvine să ne reconstruim încrederea în sine, printr-o educație adecvată cu realitățile prezente și trecute, cu gândul la viitor. Tendința de a ne lamenta, de a ne autoflagela, de a ne autocritica la infinit nu conduce decât la fatalism, la cultivarea ideii primejdioase și false că nu am fost în stare de nimic bun și că nu vom fi nici în viitor. Or, noi suntem un popor viguros. Ne-am format și am viețuit și supraviețuit greu, împărțiți în două principate modeste și în varii provincii ocupate de străini. Marile puteri din regiune au mușcat mereu din acest neam, risipindu-l în cele patru vânturi. Dar am reușit să ne concentrăm energiile și, între 1848/1859 și 1918, ne-am construit o țară frumoasă și rotundă, în care s-au descătușat toate energiile naționale. Transilvania, aflată sub străini aproape un mileniu, a răspuns prompt apelului național, cu marea ei majoritate românească, menită să-i decidă pentru vecie soarta, după ce generații întregi de tineri au fost învățați de părinți, de preoți și de învățători că „soarele, pentru toți românii, la București răsare”. Bucovina, cu gropnițele domnești sfinte și cu vechile capitale ale Țării Moldovei, s-a alăturat îndată Țării celei mari, fără nicio condiție. Iar Basarabia, a cărei înstrăinare de un secol a contat cât un mileniu de singurătate și de jale, a întregit, la 1918, Regatul României, în pofida tuturor piedicilor. Imperii și regate orgolioase, cu istorie multiseclară, s-au frânt în jurul nostru, dar noi, cu o națiune reînviată, ne-am afirmat atunci în lume. Era de așteptat ca mulți dintre cei mari și dintre vecini să nu fie fericiți în atare situație, să critice și să amenințe, să caute motive de conflicte, să dezbine ca să distrugă edificiul nostru național.

Nici România de după Al Doilea Război Mondial nu a fost, cu toate umilirile și mutilările teritoriale și morale, mult mai prejos. Anul 1940 părea să ne arunce în bezna deznădejdiei, să ne destrame și să ne șteargă până și amintirea. Și totuși!

Avem azi cel mai întins și mai populat stat din sud-estul Europei, cam de suprafața Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, stat care așteaptă să fie bine chivernisit, de noi, firește, nu de alții. Suntem deschiși spre lume, îi primim cu drag pe străini și ne ducem mulți dintre noi spre alte zări. Nu suntem nici germani și nici francezi, dar suntem noi înșine, cu bune și cu rele. Ce mai putem aștepta de la soartă, decât înțelepciunea de a gospodări cum se cade ceea ce avem, cu munții, dealurile și câmpiile, cu râurile, cu Marea și cu Dunărea? Nici faptul că plecăm prin lume nu este rău în sine. Toate popoarele viguroase au făcut-o și nu au fost bine privite la început. De aceea, nu trebuie să ne lăsăm prostiți de aceia care seamănă vânt și care vor să ne vadă instrumente fidele în mâinile unor factori interesați.

Avem datoria nu să ne lăudăm, deși uneori și lauda face bine, ci să ne purtăm numai după rangul și rolul nostru în această parte de lume. Iar fruntea se cuvine s-o ținem sus, fiindcă nu am furat nimic nimănui, ci ne-am căznit pentru fiecare palmă de pământ, pentru fiecare arbore, pentru râuri și păduri, pentru Dunăre și Mare. Acestea toate nu trebuie uitate, fiindcă educația, în orice țară care se respectă, este menită să mobilizeze prin exemple demne de urmat, să facă apel la gloria trecută, să insuflă încredere în viitor. Vom ajunge astfel să cântăm și noi, românii, „Oda bucuriei”, cu demnitate, în calitate de europeni, dar de europeni care-și iubesc „gura lor de rai” și „piciorul de plai”, fiindcă mai simt „mândra glăsuire a pădurii de argint”, mai înțeleg mesajul „plopilor fără soț” sau al „privighetorii” care cântă când „liliacul e-nflorit” și mai aud cum „bat în geamuri razele de lună”.

Acad. IOAN AUREL POP

Înălțarea lui Ioan al Banatului

„Doamne, usucă toate vlăstarele păcatelor care țâșnesc din noi!”

L.C.: Înălțarea sfințitei Părinte Mitropolit, să venim la izvorul harului, cum obișnuiește să spună Înălțarea Voastră, și să punem, prin mila lui Dumnezeu, har de sus în inimile noastre, ale cititorilor, pentru a călători mai departe spre Cer. Oare spre ce călătorim în viața aceasta?

Îps. Ioan: În viața aceasta, să nu aveți o altă țintă, un alt loc unde să ajungeți la sfârșitul vieții pământești decât la poarta Raiului, în Cer. Binecuvântat să fie Dumnezeu că văd pe toți credincioșii, în timpul sfintei liturghii, privind cu evlavie spre poarta Cerului, spre altar, spre iconostas, unde se află pictați Prea Sfânta Treime Dumnezeu, Mântuitorul, Maica Domnului, sfinți. Ei sunt în Cer. Nu vă mai întoarceți înapoi! Priviți doar spre Raiul bucuriei lui Dumnezeu!

L.C.: Vă rog să ne puneți la inimă un cuvânt de învățătură în legătură cu duminica numită de Sfinții Părinți a Izgonirii lui Adam din Rai sau a Lăsatului sec de brânză.

Îps. Ioan: Duminica aceasta este cea care marchează drumul cel mai spinos, cel mai greu pe care l-a parcurs pe pământ Mântuitorul nostru Iisus Hristos, de aceea cei ce dorim să-L însoțim pe Hristos până la Golgota, până la mormânt, nu putem să-L însoțim decât în post. Nu poți călători cu Hristos și cu Mamona. În jurul lui Hristos nu este destrăbălare, nu este desfătare, ci este bucurie în Duhul Sfânt. Nu e mai mare bucurie decât să călătorești spre Cer cu însuși Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în lume pentru răscumpărarea noastră. Însă postul nu înseamnă o alimentație vegetariană. Cuprinde și o asemenea dimensiune, dar să vedem în ce categorie de fapte așază Hristos postul. Vă rog să citiți în Evanghelia de la Matei, cap. 6, versetul 1.

L.C.: „Luați aminte ca faptele dreptății voastre să nu le faceți înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei; altfel nu veți avea plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri.”

Îps. Ioan: „Luați aminte ca faptele dreptății voastre să nu prea le arătați oamenilor.” Care sunt faptele dreptății pe care le numește Hristos

Domnul? *Faptele dreptății* le va cântări Dumnezeu. Acestea sunt: milostenia, rugăciunea și postul. Auziți la ce loc de cinste a așezat însuși Hristos Dumnezeu postul! La *faptele dreptății*. Totuși, pare a fi un paradox – în post îți este oprit să faci ce îți este permis în afara postului. Cum ar fi lucrul acesta? Să te oprească Dumnezeu de la cele ce e îngăduit!? În afară de post este îngăduit: brânză, lapte, celelalte...și vine postul și spune Dumnezeu: nu! Alimentele nu sunt rele în sine. *Postul*, cred că am mai zis, *este o școală a îngerilor*. Îngerii postesc tot timpul și spre această viață îngerească vrea Dumnezeu să ne îndreptăm și noi. Dumnezeu vede: *dacă în viața aceasta tu te poți înfrâna de la anumite lucruri, înseamnă că meriți să intri, să trăiești asemenea îngerilor în Împărăția lui Dumnezeu*. Pentru viața aceasta, asemenea îngerilor, se pregătește omul în post. Și fiecare dintre noi ne măsurăm puterea, cugetul, dorința noastră de a trăi sau nu împreună cu îngerii. Dacă lăsăm cele ale gurii, dacă lăsăm cele ale poftelor, atunci ne asemănăm cu îngerii.

L.C.: Înălțarea sfințitei Părinte, îmi imaginez acum icona Sfântului Ioan Botezătorul cu aripi. De multe ori m-am întrebat: de ce are aripi? Vă rog...

Îps. Ioan: Da, înger în trup – acesta a fost Sfântul Ioan Botezătorul, pentru că a trăit toată viața în post și cum să nu fie astăzi împreună cu îngerii, de o parte și de alta stând el și Maica Domnului lângă Mântuitorul nostru Iisus Hristos!?

Postul a pornit din Rai, când Dumnezeu le-a poruncit lui Adam și Evei: *din toate, numai din pom să nu mâncați!* Aceasta a fost prima poruncă a postului dată de Dumnezeu, pe care au călcat-o și știți ce s-a întâmplat apoi cu ei.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după botez, s-a retras în Muntele Carantaniei și 40 de zile a postit, după care și-a început misiunea deschisă, liberă în popor, și era Dumnezeu și om. Ca om a postit și apoi a plecat la

misiune. Dar numai în *Noul Testament* ni se vorbește despre post sau și în *Vechiul Testament* avem mențiune despre post și cum trebuie să-l ținem? Avem și în *Vechiul Testament* noțiunea postului. Și cei de dinainte de Mântuitorul nostru Iisus Hristos posteau. Moise a postit atunci când a mers să primească tablele Legii. Și profetul Isaia ne vorbește edificator despre post. Profetul Isaia a fost chemat de Dumnezeu la profeție prin anul 740 î. H. și i-a ținut Dumnezeu duhul profeției timp de 40 de ani, până în anul 700, când s-a stins. Despre profetul Isaia știm că pe tatăl său îl chema Amos; știm că a fost căsătorit, a avut copii; știm că a domnit sub patru regi: Ozia, Iotam, Ahaz și Ezechia. Iată, deci, un profet bine ancorat în istorie. Nu este o legendă, ci este un om chemat de Dumnezeu. Ce i-a zis Dumnezeu lui Isaia să spună poporului despre post, care devenise o rutină, o fățarnicie? Cum spune? *Dezlegați legăturile nedreptății și împărteți pâinea ta cu cel necăjit*. De ce oare spune Dumnezeu lui Isaia aceste cuvinte? Să vedem ce scrie în cartea *Isaia*, capitolul 58, versetele 1-7.

L.C.: „1. Strigă din toate puterile și nu te opri, dă drumul glasului să sune ca o trâmbiță, vestește poporului Meu păcatele sale și casei lui Iacov fărâdelegile sale. 2. În fiecare zi Mă caută, pentru că ei voiesc să știe căile Mele, ca un popor care făptuiește dreptatea și de la legea Dumnezeului său nu se abate. Ei mă întreabă despre legile dreptății și doresc să se apropie de Dumnezeu. 3. Pentru ce să postim, dacă Tu nu vezi? La ce să ne smerim sufletul nostru, dacă Tu nu iei aminte? Da, în zi de post, voi vă vedeți de treburile voastre și asuprați pe toți lucrătorii voștri. 4. Voi postiți ca să vă certați și să vă sfădiți și să bateți furioși cu pumnul; nu postiți cum se cuvine zilei aceleia, ca glasul vostru să se audă sus. 5. Este oare acesta un post care Îmi place, o zi în care omul își smerește sufletul său? Să-și plece capul ca o trestie, să se culce pe sac și în cenușă, oare acesta se cheamă post, zi plăcută Domnului? 6. Nu știți voi postul care Îmi place? – zice Domnul. Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile jugului, dați drumul celor asuprați și sfărâmați jugul lor. 7. Împărteți pâinea ta cu cel flămând, adăpostește în →

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel cu un neam cu tine.”

Îps. Ioan: Auziți care-i postul ce-i place lui Dumnezeu? *Dezlegați lanțurile nedreptății și împarte pâinea cu semenul tău.* Acesta e postul cel plăcut lui Dumnezeu. Să vedem, în continuare, ce le spunea romanilor, într-o scrisoare, Sfântul Apostol Pavel, capitolul 12, versetul 1.

L.C.: „Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească.”

Îps. Ioan: Deci cum ne spune Sfântul Apostol Pavel „să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie”? Cum să înțelegem lucrul acesta: trupul să-l prezintă ca pe o jertfă vie? Cum erau jertfele la Ierusalim? Unde se puneau mieii pentru jertfă? În fața templului, pe un altar, era acolo un braț de lemn, se dădea foc lemnului și mielul sacrificat ardea de tot. Acum, Sfântul Apostol Pavel, prin duhul lui Dumnezeu, spune: *aduceți trupurile voastre ca o jertfă vie!* Cum adică? Să ardem noi în trupul nostru deplin pentru Hristos, ca toată viața noastră să o trăim în Hristos și să I-o dăruim Lui. Jertfă vie! Adică să fim jertfelnici, căci și Hristos s-a jertfit pentru noi. Hristos n-a venit ca un pelerin prin lumea aceasta, ci a sfârșit prin a se jertfi cu trupul Său pentru noi și de aceea ne cere și nouă să ne jertfim, adică să păstrăm trupurile noastre în cât mai mare curățenie, să tăiem din păcatul cutare, să tăiem din păcatul cutare. Asta înseamnă jertfă vie! Adică a nu mai face cele trupesti, orbirile, dezlănțuirile prin trup și să ducem o viață de jertfă vie. Nu spune, aici, Sfântul Apostol Pavel: *mergeți până veți fi și voi pironiți pe cruce!* Ci spune: *să ne pironim păcatele noastre!*

Ce face omul în perioada postului? Își ia păcat după păcat și îl pironeste. Aceasta face omul în post: ia păcatul pe care l-a făcut până astăzi și merge la crucea lui Hristos și-l bate în piroane, ca să moară. Asta înseamnă jertfă și curățirea trupului! Ia-ți păcatul, mergi, ia ciocanul și piroanele, apoi pironeste-l, ca să se usuze. *Doamne, usucă toate vâlștările păcatelor care îțnesc din noi! Usucă, Doamne, buruiana, pâlămida păcatului din inima*

noastră, ca să crească din ea doar fir de bob de grâu curat!

În calendarele noastre ortodoxe, duminica aceasta este cunoscută sub denumirea de *Duminica izgonirii lui Adam din Rai*, așa cum i-au spus Sfinții Părinți, în urmă cu sute și sute de ani. Dar, eu i-aș mai spune *Duminica izgonirii păcatelor din inima noastră*. Dacă Adam a fost izgonit din Rai, atunci l-aș ruga pe Dumnezeu să mă întărească pe mine și pe frații lor, cititorii, pe toți cei credincioși, să ne izgonim păcatul, ura, mândria, zavistia și altele, să le izgonim din inima noastră. Aici este aplicația precisă la noi; atunci, Adam, acum, noi. Nu vrea Dumnezeu să ne izgonească din biserică, ci vrea Dumnezeu să izgonim, să biciuim păcatul din inima noastră.

Ați văzut cum Adam, dacă a călcat porunca lui Dumnezeu, a părăsit Raiul, țara îngerilor. Unde a plecat Adam? Adam, călcând porunca, a părăsit Țara îngerilor și s-a coborât în Țara șerpilor, că de șarpe a ascultat, nu de Dumnezeu. Deci, părăsește Țara îngerilor și coboară în țara șerpilor și de atunci, de la Adam și până la mine, toți ne târâm pe pământ, ca șerpii. Toți ne târâm. Ferice de omul care se târăște în viața aceasta, pe pământ, în genunchi și cu fața către Cer, către crucea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea, dacă nu ne putem ridica cu totul în picioare, Doamne, măcar încet-încet, în genunchi, fă-mă să ajung la poarta Cerului, într-o zi!

Desigur ați văzut cât de greu se deplasează unii dintre frații noștri care au anumite boli, mai ales la picioare și nu pot să se deplaseze numai în genunchi...

Ați văzut ce pași mărunți fac, bieții de ei. Măcar așa, dar să nu mai stăm pe loc, măcar în genunchi să ne târâm, să ajungem la poarta Cerului. Și de ne va vedea Dumnezeu că am avut atâta răvnă, încât în genunchi, am mers până la El, pentru rugăciunile Maicii Sale, cred că se va milostivi de noi.

L.C.: Vă rog, un sfat pentru cititorii la început de post.

Îps. Ioan: Să ne învrednicească Dumnezeu și să ne primească Hristos Domnul să călătorim în postul acesta spre Golgota cu El, în genunchi. El cu crucea în spate, noi cu genunchii goi, târâți pe pulberea pământului, până la Golgota.

*

Să văd oameni zâmbind?
Demult am visat cu ochii deschiși
Ca să zăresc oameni zâmbind
când se îmbrățișau cu carele,
cu florile, cu codrii, cu izvoarele,
cu oamenii.

Și erau puțini...

Am visat cu ochii închiși
Ca să zăresc oameni zâmbind
Când se întâlneau cu soarele,
cu florile, cu codrii, cu apele,
cu oamenii.

Și erau mulți...

Am început să nu mai visez,
Nici noaptea, nici ziua,
Nici cu ochii deschiși sau închiși
Oameni zâmbind,
Când se îngâneau cu păsările
sau cu oamenii.

Au apărut unul câte unul

Și au început a se râi,
unul câte unul...

*

E un vacarm. Zgomote pretutindeni.

Da și nu. Nu și da.

E multă agitație și liniște în adâncuri...

În păduri, doar vântul face zgomot și
Tochița de la schit.

Îmi țâuie urechile de neastâmpărate
vocale omenești

Și în inimă mi se ascund smerit
consoanele din
alfabetul vieții.

Încep să invoc pacea. Și de afară și
dinlăuntru.

Astăzi s-a tăcut liniște pe Pământ.

La propriu...

*

Să nu mai ating salcia

Ale cărei frunze s-au închis în scorbura
primăverii

Nu concep.

Să nu mai miros pe viu floarea de salcâm

Îmi vine greu să accept.

Să nu mă înveșmântez cu hainele verzi ale
codrului

Refuz.

Să ies din hora naturii prietenoase

Mă mârșănesc.

Să nu mă bucur de copiii care se jucau
deunăzi cu

viața

Pare o anomalie,

Îmi dă frisoane!

Acum privesc pe toți și pe toate de
departe,

Când nu mă mai aflu în mijlocul nimănui
Și sunt cu mine însumi

În stare de urgență,

Îmi schimb lentilele trupului cu cele ale
sufletului

și primesc privațiuni,

Pentru binele Planetei,

Când și legile duhovnicești intră în
vigoare

Odată cu starea de urgență...

PR. IONEL RUSU

Oare a fost o întâmplare adevărată?..

Oare a fost doar o legendă?..

O dureroasă deziluzie în dragoste să fii dat României primul Patriarh?

Absolvisc strălucit Seminarul teologic mitropolitan din Sibiu. În așteptarea unei cereri adresate Fudației Moga pentru a-și putea continua studiile universitare, Ilie Cristea a trimis „*Preavenerabilului Consistoriu Arhiepiscopial din Sibiu să binevoiască a mă denumi ca învățător la vreuna din stațiunile învățătoresci vacante*”. A fost numit învățător-director la Școala primară confesională din Orăștie.

Pășea pentru prima oară în orașul de la poalele Munților Sebeșului, încărcat de istorie și de cultură românească. Cu o birjă a ajuns destul de repede în fața școlii, o cădere destul de impunătoare, cu etaj, cu o ușă masivă din stajar, deasupra căreia se afla înscrisul: „*Luminează-te și vei fi, voiește și vei putea*”!

Privind curios la înscrisul de deasupra ușii, deodată auzi, în spatele său, o voce feminină, încântătoare, care aproape l-a speriat:

- Bună ziua...

Întorcându-se, mirat, s-a pomenit în fața unei foarte tinere și frumoase domnișoare, cu trăsături fine, cu ochi mari și negri, cu părul negru, buclat, care-i împodobeau umerii.

- Sărut mâna, doamnișoară, zise el, aproape bâlbâindu-se... Mă recomand: Ilie Cristea, teolog... Am fost numit învățător la această școală...

- Și director, completă domnișoara, șăgalnic. Eu sunt Felicia Codreanu, numită și eu învățătoare tot la această școală.

- Cu alte cuvinte, împreună vom forma colectivul didactic, zise Cristea, vesel. Va fi bine, continuă el, răsând. Suntem amândoi tineri și dornici de muncă. Sper să facem o treabă bună, folositoare în primul rând pentru copii.

- Sunt convinsă, domnule Cristea.

- Sunteți cumva localnică?, o întrebă Cristea.

- Nu, domnule Cristea. Sunt din Munții Apuseni, dintr-o comună, Mogoș se cheamă. Am avut mare noroc cu părintele protopop, Pleșa, care a fost coleg cu tatăl meu, m-a luat sub aripa sa. Așa că problemele cazării și ale mesei s-au rezolvat ușor...

- Aveți mare noroc, i-a răspuns Cristea. Pentru mine însă ele rămân, deocamdată, probleme prioritare.

- Pate ar fi bine să vorbiți cu părintele Pleșa, cine știe... Și prin bunăvoința părintelui totul s-a rezolvat neașteptat de repede. Nu departe locuia preoteasa văduvă, Ileana Bucur, soțul căreia, preotul Ioan Bucur era decedat de vreo zece ani. Era singură, nu avea pe nimeni.

- Dacă e băiat bun îl primesc cu plăcere, i-a răspuns ea părintelui Pleșa. Voi mai avea cu cine schimba o vorbă, că păreții aceștia sunt muți... Dacă are nevoie, îi pregătesc și masa, doar să facă piața.

A sosit și prima zi de școală. Curtea școlii s-a umplut de elevi și de părinți. Cei doi învățători tineri și-au împărțit clasele, după principiile pedagogice, și și-au început activitatea didactică cu multă însuflețire. La terminarea cursurilor, cei doi mergeau o bună bucată de drum împreună, discutând de toate. Ilie Cristea se simțea tot mai fericit în compania Feliciei. Pe măsură trecerii timpului, Cristea simțea că în sufletul său se petrecea ceva ce nu mai simțise niciodată pentru o femeie. Simțea că Felicia începea să facă parte din ființa sa. Dar verigheta de pe degetul mâinii drepte începea să fie un obstacol între ei. Bănuia că era logodită. Însă nu îndrăzneau să-l întrebe. L-a provocat ea.

- Dumeata, domnule Cristea, trebuie să-l să-l cunoașteți bine pe logodnicul meu. A terminat anul trecut. Îl cheamă Așexandru Chirileanu, fiul preotului Chirileanu, dn Sălciua. Și el lucrează tot în învățământ. Ne-am logodit astă vară, la Sfântul Ilie, ne vom căsători anul viitor, după sfârșitul anului școlar. Atunci el va fi hirotonit ca preot, la Parohia Lupșa, de lângă Baia de Arieș.

Ascultând-o, Ilie Cristea aproape a uitat de sine. Nu-i venea să creadă că cea care-i vorbea era logodnica unuia dintre cei mai buni prieteni ai săi. Sufletul său începuse să fie răscolit de valurile unei mări cuprinsă de

furtună. Rămase stană de piatră privind spre nicaieri, incapabil să scoată o vorbă.

- La ce te gândești, domnule Cristea? Nu-l cunoști pe Chirileanu?..

- Ba da, îl cunosc, eram prieteni buni... Credeam însă... Mă gândeam la dumeata, spuse el, bâlbâindu-se.

- De ce te gândeai la mine?.. Crezi cumva că nu-l merit pe Chirileanu?

- Din contră, Chirileanu va avea o soție extraordinară, care îi va fi credincioasă, nu-l va face de rușine niciodată... Aș da orice să fiu el în locul lui..

- Cum poți spune asemenea vorbe, domnule Cristea?..

- Le spun fiindcă te iubesc, domnișoară Felicia...

- Domnule Cristea, nu vorbi cu păcat...

- Nu știu dacă a iubi pe cineva cu toată puterea ființei sale este un păcat. Dacă e așa, prefer să păcătuiesc cu bună știință, fiindcă te iubesc, cum nimeni nu cred că te-a iubit vreodată.

Felicia Codreanu rămase stană de piatră. Se sprijini de spătarul unui scaun, să nu cadă. Fața ei frumoasă se făcuse albă ca varul. S-a așezat încet pe scaunul de care sâtea răzimată.

- Domnule Cristea, aș vrea să fii om înțelept, zise ea, după o lungă tăcere. Să fii un om înțelept și să înțelegi situația. Ar fi păcat să ne umplem amândoi sufletele cu astfel de dureri nemeritate. Poate dacă ne-am fi întâlnit mai demult, ar fi fost totul altceva... Dar acum sunt legată, în fața lui Dumnezeu, de omul pe care îl iubesc și mă iubește...

- Îmi spui că ești legată, în fața lui Dumnezeu de omul pe care îl iubești și te iubește. Eu însă nu înțeleg ceea ce nu poate fi înțeles. Fiindcă spui un neadevăr. În fața lui Dumnezeu ești legată de omul pe care spui că-l iubești, doar în momentul în care, alături de el, vei pași în fața altarului, pentru a primi bieucuvântarea preotului. Până atunci fiecare e liber. Logodna nu înseamnă nimic, nu are nicio legătură cu Dumnezeu. Așadar, domnișoară Felicia, nu-mi cere să înțeleg un legământ care nu există. Există doar în mintea dumată, incapabilă să înțeleagă asemenea situații. Sau, poate, nu vrea să le înțeleagă.

În ce mă privește, trebuie să recunosc că sunt un om înfrânt. Am pierdut lupta prin care am încercat →

ILIE ȘANDRU

Credințe și tradiții

Sensul simbolului

Sufletul nostru contingent caută relații noi, în vreme ce spiritul nostru ca simbol al umanității păstrează valorile câștigate.

Ca și alte semne culturale, **simbolul** are o valoare transpersonală. Simbolul reușește să ne sugereze cel mai bine perspectiva „inepuizabilului informațional” al lumii și al elementelor sale.

Identificarea omului cu *plantele*, în speță cu *arborii*, creează premisele unei iradiații simbolice de tip antropocentrist (omul este centrul și scopul universului) pe multiple planuri: formal, fizic, psihic sau social. La numeroase populații arhaice, strămoșul totemic este o anumită *plantă / arbore* care a avut un rol mai însemnat în viața oamenilor.

În obiceiurile și credințele românilor, organul generator feminin și fecunditatea sunt asociate cu *Nuca*. Așa se explică prezența nucilor în riturile nașterii, botezului, nunții sau înmormântării. De pildă, la cununie, miresele care nu vor să nască iau atâtea nuci fripte câți ani nu vor să nască, iar apoi le îngroapă în pământ zicând: „*când aceste nuci vor răsări, atunci să nască copii*”.

Oare a fost o întâmplare...?

→să-ți cuceresc inima. Știu că vom porni mai departe în viață pe căi diferite. Însă iubirea pentru dumneata va rămâne aceeași, fiindcă rana din sufletul meu nu se va vindeca iciodată și nicio altă femeie nu-ți va putea lua locul. Cândva, când eram mai tânăr, mă gândeam să mă călugăresc. Când te-am întâlnit, acest gând a zburat de parcă nici n-ar fi fost. Fiindcă mi-a amintit că Dumnezeu a făcut bărbat și femeie și i-a binecuvântat. Acum când văd că totul s-a sfârșit mă voi întoarce la vechea dorință. Aceea de a-mi închina viața Bisericii Ortodoxe Române, pe care o voi sluji cu întreaga mea ființă. Ea va fi singura mea mirerășă cu care mă voi cununa și mă voi însoți pe calea vieții mele pământești.

*

Oare a fost o legendă?... Oare a fost o întâmplare adevărată? Cert este că în 1925, Dr. Elie Miron Cristea a devenit întâiul Patriarh al României și al Bisericii Ortodoxe Române

Vitruvian-Man-Meaning

Expresie necesară a unui plin vital nedezmășit, *strigăturile, cântecele de joc*, se constituie într-un tablou policrom, înfățișând structura stenică a gândirii și simțirii omului din popor. Constanta etică a strigăturii este optimismul, bucuria de a-ți demonstra ție și altora că viața este frumoasă și trebuie trăită, aceasta dintr-o convingere intimă, ancestrală. Tinerii și tinerele de la comuna Livezi (HR) vorbesc despre ei în strigături, comunicând la un mod spiritual. Dorința întâlnirii cu cel drag este propusă „*la nucul cu frunza lată*” : „*Haide badeo că eu vin / Cu catrința prinsă-n brâu / La nucul cu frunza lată / Unde ne iubeam odată! / Nucul coace nucile, / Lumea- nșală fetile.*”

În credințele populare și în folclor, *Mărul* este considerat fruct erotic. În lirica populară, sânul feminin este cel mai adesea asemuit cu *mărul*: „*Ți-aș mușca mărul din sân - / Și din gură ți-aș bea vin...*” Acest simbol a căpatat semnificații multiple (Axi mundi, Pomul vieții, simbol solar etc.), alături de cel al *bradului*, dar rolul preponderent al *mărului* este cel erotic. În basm, *mărul* devine simbol erotic: fata își alege viitorul mire aruncându-i *mărul* aurit pe care îl ține în mână. În credința locuitorilor unor regiuni „*mere dacă visezi că-ți dă cineva, e dragoste*”. Aproximarea dintre măr și fată reiese și din următorul cântec de nuntă, ce se cântă la despărțirea miresei de druștele ei: „*C-așa-i rândul fetelor, / Ca și rândul merelor: / Până-s mere mitite / Stau șiruț pe crângurele, / Dac-apucă de se coc / Colo toamna pică jos, / Pică jos și putrezesc, / Nimănu-i nu trebuie*”. (S. Fl. Marian, *Nunta la români* ... ,1890). Într-un cântec de leagăn din Livezi – Harghita instinctul matern freamătă prin acea dăruire totală la capătul

puiului, cum este numit așa de frumos copilul la vârsta din care nimeni nu va avea vreodată amintiri: „*Nani, nani, puiul mamei, / Că mama te-o legăna / Și tot așa ți-o cânta: / Nani, nani, nu mai plânge, / Că mama ție ți-o da, / Două mere, două pere, / Două țate mândre-a mele / Ca să te mângâie cu ele!*”. Rotunjimile celor două fructe amintesc contururile sânelui femeii-mamă. Într-un cântec de nuntă din satul Coșnea – Bacău, momentul alaiului mirelui, cuprinde și acest răspuns al druștelor miresei: „*Ulcicuță cu cafea, / Tare mândră-i mireasa! / Floare de măr pădureț, / Mirele-i cam nătăfleş!*”. *Mărul*, deși pădureț se asociază cu rumeneala sănătoasă a obrazului fetei, cu statura ei zveltă. Datorită formei rotunde a coroanei și abundenței rodului, *mărul* este un asociat cu principiul feminin. Tema fetei care vrea să-și urmeze iubitul în armată, este prezentată în tezaurul de cântece cunoscute de bătrânii satului Livezi. Refrenele unui asemenea cântec sunt cele tradiționale, pomenind detalii florale de mare gingășie. Cuplul mândra – bădița, este prezent ca și în alte arii folclorice românești, consumându-și idila în geografia satului de munte, de unde își extrage o aleasă proșteime. Cântecul „*Foaie verde, foi mărunte*” stă de mărturie, codul erotic al *mărului* și *nucului* fiind prezent. „*- Bădiță, când vei pleca / foaie și-o nuia, / Să vii în grădina mea / foaie și-o nuia, / Ca să-ți dau o rămurea / frunză și-o lalea, / Rămurea cu mere dulci / frunză foi de nuci. / Dor de mine să-ți aduci / frunză foi de nuci*”.

Alunul, prin florile, fructele, frunzele și tulpinile sale, își face apariția în practicile legate de cultul morților și de lecuirea bolilor. *Alunul* este invocat în descântecele de dragoste, numit *De scrisă* sau *Pe ursită*, *De mușcătură de șarpe*, *De Muma Pădurii*, *De dalac*, *blândă*, *bubat*. Bățul de *alun* apare frecvent ca recuzită rituală în obiceiurile de nuntă și de înmormântare. Era uneori invocat și pentru câștigarea proceselor de judecată. Bățul (nuiaua) de *alun* are, în practicile magice, putere fantastică: sprijinit de ușă apără casa de răuvoitori, ținut în mână orientează pașii omului spre comorile ascunse, încălecat de vrăjitoare o transportă cu viteza gândului unde are nevoie. →

NICOLAE BUCUR

În credințele populare, *Socul* „e lemnul dracului; el la rădăcina lui șade. Socul nu poți să-l scoți din pământ ca să-l muți, că sau mori sau nebunești; dar îi pun oamenii foc la rădăcină ca să-l stârpească, că focului nu-i poate face nimic (...) Socul e sus curat, căci din el se fac fluieri și țevi, numai rădăcina lui e a necuratului. Socul are rădăcina ca un cap de om, cu ochi...; el e cap și vrea cap; mori dacă nu-i dai pace”. (Cf. Elena Niculiță - Voronca, *Datinile și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine metodologică*, vol.I-III, Cernăuți, 1903, p.1194). *Socul* în credințele, superstițiile și ritualurile românilor, așa cum este surprins mai sus, prin rădăcinile și tuberculul lui se aseamănă cu contururile trupului uman sau cu unele părți ale corpului. Din unele legende *socul* se desprinde ca o plantă „infernă” alături de momentele trăirii autentice ale omului culturilor tradiționale care construiește un mit în momentul descoperirii unei asemănări frapante dintre persoana sa și obiectele lumii înconjurătoare.

Așa cum ne-am putut da seama din cele consemnate, *simbolul* devine un semn cu o maximă deschidere informațională. *Simbolul* poate avea un număr infinit de sensuri, acest semn poate căpăta un număr nelimitat de semnificații. Pentru omul paleoliticului, *simbolul* – *totem*, unul din primele arhetipuri ale acestei categorii de semne, era plin de sensuri tainice, căci se confundă cu atributele *Forței*, cu tainele *Vieții* și *Morții*. Atributul multivalenței semnificative este propriu și *simbolului* poetic modern, indiferent dacă avem în vedere *Luceafărul* lui Eminescu, *Gorunul* lui Blaga, *Plumbul* lui Bacovia sau *Salcâmul* lui Marin Preda. Spunem deci, că *simbolul* în literatură și artă este acel procedeu expresiv prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească și care înlocuiește o serie de reprezentări.

Nu putem să nu evidențiem că *opera eminesciană* abundă de simboluri: cerul, luna, luceafărul, stelele, noaptea, furtuna, marea, râul, luciul și murmurul apei, foșnetul frunzelor, codrul, câmpia, florile, păsările, ș.a.

Din lirica și proza lui Eminescu nu lipsește spre exemplu nici simbolul porții. Aceasta, poarta este exprimată prin diverse simboluri,

cum ar fi: *luna și soarele* - porți cerești ; *ochii și gura* - porți ale corpului omenesc ; *peștera și intrarea în peșteră* – universul și poarta de acces în univers etc. Dorința poetului prin prezența porții, așa cum menționează Mircea Eliade (Despre Eminescu și Hasdeu, Ed. Junimea, Iași, 1992, p.9) este „de a-și regăsi adevărata sa familie cosmică”, de a se reîntoarce „acasă, la ai săi!”

Prin puterea lor de generalizare, unele *simboluri* sunt comparabile cu abstracțiunile și categoriile științifice. Avantajul acestora este însă că se adresează nu numai minții, ci și sufletului. Astfel *Cercul* în istoria culturii devine imaginea figurii ideale, simbol al perfecțiunii. În domeniul imaginarului, *Cercul* la destui creatori lirici, simbolizează *Timpul*, fără început și fără sfârșit ; *Cercul* va fi identificat cu *Cerul*, care este simbol al lumii spirituale, al valorilor absolute. *Cercul* a devenit simbolul *Vieții*, în perspectiva devenirii și revenirii sale ciclice. *Cercul* este întruchiparea *Logosului* (ne gândim la „filosofia” și lirica lui Nichita Stănescu), care are proprietatea de a reveni asupra lui însuși, aidoma șarpelui ce-și mușcă propria-i coadă. „*Prin simbol*, nota Henri Wald, *oamenii încearcă să se înalțe de la ceea ce se poate percepe la ceea ce nu se poate decât pricepe, de la simțire la gândire, de la aparență la esență, de la trecător la permanent*”. Respectivul citat se dorește și un pretext de-a deschide cartea eseist- poetică a lui Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei* (Editura Eminescu, 1990, pp.70,71) la titlul *Aripa și Roata*. Redăm următorul pasaj: „*Adeseori am contemplat cu minunată mirare celebrul crochiu al lui Leonardo da Vinci, acela în care înscrie omul într-un cerc. M-am întrebat: de ce se înscrie omul într-un cerc? Cu o pornire juvenilă, am refuzat să-mi imaginez că omul poate fi înscris într-un cerc. Și totuși, ce frumos stă cu brațele desfăcute și cu spițele picioarelor acel om ideal al lui Leonardo da Vinci înscris în roată*”.

Celelalte 36 de rânduri din acest „micro – eseu”, rămân la dispoziția cititorului interesat de problematica „*Simbolului*”, această stare sau ipostază superioară de structurare a informației, apt să comunice cât mai mult atât intelectului cât și sufletului.

Cazania lui Varlaam

380 de ani de la tipărire

Vasile Netea spunea: „Cel mai de seamă monument literar românesc al primei jumătăți a secolului al XVII – lea și totodată o concludentă realizare umanistă avea să fie *Cartea românească de învățătură* tipărită la Iași în anul 1643 (*Cazania lui Varlaam*). Considerată de sprijinitorul său - voievodul Vasile Lupu al Moldovei, cu a cărei cheltuială enormă s-a tipărit - ca un “dar”, în numele conștiinței de origine, pentru “toată seminția românească”, *Cazania* a avut în cadrul acestei “seminții”, așa cum s-a dorit chiar de la început, - spune Netea - una din cele mai largi circulații. Apariția *Cazaniei* a fost socotită ca un adevărat eveniment literar și ca un monument al limbii române, dominată până atunci în biserică de limba slavonă, N. Iorga văzând în ea o scriere “de cea mai mare însemnătate în ceea ce privește graiul românesc” și remarcând totodată “mlădierea unor perioade construite după slavona medievală, care și ea împrumutase țesătura de frază a vechii limbi grecești. În acest stil viu și plin de culoare - adăuga mai departe N. Iorga elogiind calitățile de scriitor ale lui Varlaam - în care putea scrie doar unul care să-și fi petrecut o bună parte din viață numai între țărani sau între călugării ridicăți din mijlocul lor, nu se mai făcuseră cărți bisericești până atunci”.

În 1641 a fost dată în lucru, iar în 1643 a ieșit de sub teascurile→

FLORIN BENGIAN

tiparniței de la Trei Ierarhi prima carte românească din Moldova și - în același timp - una din cele mai de seamă din istoria vechii culturi românești.

Este cunoscuta *Cazanie* a lui Varlaam sau, cu titlul ei exact: *Carte românească de învățătură dumenecelor preste an și la praznice împărătești și la svânți mari*. Este o lucrare masivă, cu 506 file (1012 pagini), ilustrată cu numeroase gravuri în lemn, reprezentând scene biblice, chipuri de sfinți, frontispicii, viniete, inițiale înflorate etc.

Acestea au fost lucrate de meșterul gravor Ilia, care a ilustrat și unele din cărțile tipărite la Kiev și Lvov. Presupunem că el n-a lucrat singur, ci ajutat de unii călugări moldoveni (poate de la Neamț, Putna sau Dragomirna, unde exista o bogată tradiție miniaturistică).

Toate aceste podoabe grafice și iconografice, cu mai multe caractere de litere, fac din *Cazanie* una dintre cele mai artistice opere tipărite din vechea cultură românească. Cartea începea cu un <<Cuvânt împreună către toată semenția românească>>, adresat de Vasile Lupu la <<toată semenția românească pretutinderea ca să află pravoslavnici într-această limbă>>.

Textul propriu-zis era foarte scurt. Din însăși foaia de titlu și din cuvântul domnitorului, se desprinde limpede ideea de unitate națională, cartea fiind hărăzită tuturor românilor. Urma apoi un <<Cuvânt către cetitoriu>>, scris de <<smertul arhiepiscop Varlaam și mitropolitul de Țara Moldovei>>.

Arăta aici motivele care l-au determinat să scrie: <<limba românească n-are carte pre limba sa>>, cât și <<lipsa dascălilor și a învățăturii>>. În partea finală, preciza că <<tipariul cu toate meșteșugurile câte trebuesc>> au fost trimise de Petru Movilă, iar cheltuiala tipăririi a fost suportată de Vasile Lupu. *Cazania* are două părți.

Partea întâi cuprinde 54 de cazanii la duminici, iar partea a doua cuprinde 21 de cazanii la sărbătorile împărătești și ale sfinților. Fiecare *cazanie* duminicală are patru părți: cuvântul introductiv la Evanghelie, pericopa evanghelică a zilei, învățătura întâi și învățătura a doua. Această împărțire nu o întâlnim la cazaniile sărbătorilor și ale sfinților.

În *Cazania* de la 1643 sunt traduse și prelucrate - integral sau parțial - peste 20 de cuvântări ale lui Damaschin Studitul, cuprinzând peste 200 de pagini.

Au fost prelucrate însă într-un mod original și numai anumite cuvântări, înlăturându-se repetările inutile, incursiunile, amănuntele neesențiale, afirmațiile neștiințifice și naïve, simplificându-se simțitor retorismul exagerat din originalul neogrec. N-au fost urmate întru totul nici versiunile slavone, care au tradus integral și exact textul neogrecesc al lucrării lui Damaschin. În afară de această carte, Varlaam și ceilalți traducători s-au servit și de alte izvoare la alcătuirea *Cazaniilor* sale.

Cazania prezintă un interes deosebit din punct de vedere lingvistic. Ea are cea mai îngrijită formă de exprimare a limbii române în prima jumătate a secolului al XVII - lea, o limbă apropiată de cea populară, plastică, expresivă, curățită de multele slavonisme ale limbii literare românești din secolul al XVI -lea.

De aceea, pe bună dreptate, spunea un cercetător că ea <<deține în limba română un loc analog Bibliei lui Luther în cultura germană>>. Cercetători mai noi - spune Vasile Netea - atribuie *Cazaniei* lui Varlaam chiar și o anumită semnificație estetică, ea cuprinzând "primele pagini de proză artistică în limba română". *Cazaniei* sale Varlaam i-a incorporat cele mai numeroase cuvinte și expresii populare aflate până atunci într-o scriere românească. Limpezimea graiului său, graiul prin care s-a pus baza lingvistică a „vechilor cazanii”, ca și minunatul veșmânt grafic în care a fost imprimată, bogat în sugestive ilustrații, au avut un rol determinant atât în larga ei răspândire cât și în durata interesului manifestat pentru ea.

În ceea ce privește circulația *Cazaniei* lui Varlaam, putem spune că prin conținutul ei, cât și prin frumusețea graiului întâlnit în predicile sale, *Cartea românească de învățătură* din 1643 a cunoscut cea mai largă răspândire între vechile tipărituri românești, a fost <<cea mai citită carte din trecutul nostru>> (Dan Simonescu), încât ea a contribuit nu numai la apărarea Ortodoxiei, ci și la

întărirea conștiinței de unitate națională românească. Este interesant că ea s-a răspândit mai mult în Transilvania, Banat, Bihor și Maramureș, unde s-au găsit peste 350 de exemplare. *Cazania* era atât de prețuită aici, încât s-au născut și procese între sate sau între credincioși pentru stăpânirea ei. Astfel, în 1687 a avut loc un proces în părțile Orăștiei, în fața „unui scaun protopopesc”; în 1689 se judecau două sate din părțile Lăpușului înaintea mitropolitului de atunci al Ardealului, numit tot Varlaam; în 1738 un proces înaintea unui „sobor preoțesc”, altul în 1745, amândouă în părțile Făgărașului etc. Uneori, câte un exemplar din *Cazanie* făcea câte un drum lung prin toate ținuturile locuite de români, fiind o adevărată „carte călătorească”. Pentru a ajunge în stăpânirea ei, credincioșii făceau jertfe materiale vrednice de luare aminte. Așa de pildă, credincioșii din satul Muntele Someșului Cald, la îndemnul preotului lor Ursan, au cumpărat un exemplar din *Cazanie* cu zece oi și opt miei. În alte părți se vindea cu 18-20 florini și chiar mai mult. În același secol Noul Testament de la Alba Iulia se vindea cu 9-25 florini, iar Biblia de la București cu aproximativ 25 de florini.

Ca să putem aprecia aceste prețuri, reținem că, potrivit hotărârilor Dietei Transilvaniei, din 1642, o pereche de boi costa între 12 și 30 florini, un miel între 0,30 și 0,42 florini, un cot de stofă englezească între 2,50 și 4,25 florini, iar ziua de muncă a unui zidar sau tâmplar se plătea cu 0,42 florini și mâncare.

Prețuirea de care se bucura *Cazania* lui Varlaam reiese și din aceea că a fost retipărită - cu adaosuri sau cu omisiuni - în mai multe rânduri, fie sub titlul slav de *Cazanie*, fie sub cel grecesc de *Chiriadromion* (Alba Iulia, București, Râmnic, Buzău, Sibiu, etc.; unele din acestea, dar și alte tipărituri, reproduc din podoabele *Cazaniei* din 1643). Se cunosc numeroase copii în manuscris făcute în Transilvania, fie după ediția de la 1643, fie după manuscrisele care circulau înainte de tipărire. Prin larga ei răspândire, *Cazania* lui Varlaam a unit în același cuget și în aceeași credință pe românii de pretutindeni, ca un neprețuit „dar” limbii românești.

Internet sau infernet pentru școli?

Școlile românești dar și cele din întreaga lume sunt zgduite de frisoanele digitalizării.

Prin meșteșugul vicelan al tehnologiei se induce în sufletele copiilor, al elevilor și studenților o tulburare și un soi de haos demonic care duce la dezzechilibre de personalitate, maladii pe care le mai poate vindeca doar pacea lui Hristos, firește dacă o cerem și noi cu durere și suspine negrăite.

Miliarde de euro și dolari alocați pentru victoria digitalizării și exacerbării tehnologiei. Iar când e vorba de religie, de sacru și revelație în special, mai marii lumii nu vor să audă; ba chiar disprețuiesc chemarea spre sacru a persoanelor umane. Se creează sau chiar s-a creat un spațiu lipsit total de pacea sfințeniei.

Internetul dezvoltă metastaze ale nebuliei în structura psihică și în A.D.N.-ul sufletului copiilor în primul rând. Însă prin înmulțirea în chip exponențial a maladiilor sufletului induse de tehnologie,

situația e foarte alarmantă și pentru adulți. Să fi ajuns omenirea așa de degenerată încât să se sinucidă inconștient târât de tirania poftelor animalice? Să fi ajuns umanitatea în acest moment când rațiunea și mintea umană sunt comandate de mânie, agresivitate și urâciunea poftelor trupești?

Mai este prezent Dumnezeu în mintea elevilor când aceștia navighează pe valurile infernului? Desigur că mintea pierde lumina divină și este prinsă în mreaja „luminii” luciferice (demonice).

Pentru că și internetul este un idol făcut de mintea omului care în zilele noastre are foarte mulți închinători și miliarde de oameni sunt prinși în temnița și mrejele drăcești ale acestui idol perfid.

Dar acest idol este promovat de către conducătorii popoarelor și a devenit politică de stat. Digitalizare fulgerătoare, forțată și galopantă. Prin introducerea inteligenței artificiale se urmărește uscare minții copiilor și ruperea legăturii acesteia cu divinitatea. Nu mai e vorba de un pact între Faust și Mefisto ci de o pradare

conștientă a omenirii sub comanda satanei. Totul se face în mod secret, din umbră. Nu se cunosc acei oameni cu voință diabolică pentru că ei lucrează din întuneric. Prin urmare e limpede că nu e un lucru bun și estetic care să fie vrednic a fi văzut de toți. Și acum s-a reușit. Ei nici nu trebuie să mai facă vreun efort fiindcă mintea oamenilor e atrasă ca de un magnet, împotriva propriei voințe, spre magia sticlei telefoanelor, televizoarelor și computerelor din care izvorăsc imaginile transmise prin infernet. Cine ne mai poate salva?

Știm cu toții: Domnul Iisus Hristos și *Evanghelia*. Așa să ne ajute Dumnezeu!

VALERIU TĂNASĂ

Starea prozei

Încotro?

Întunericul orbecăia pe cărări cu genunchii frânți. O păclă deasă și moale înnegura totul în jur, astupând orice spărtură prin care s-ar mai fi putut strecura vreo urmă de lumină târzie. Tânărul își croia anevoie drum prin această smoală, care i se scurgea pe chip, pe brațe, pe trup, odată cu sudoarea. Înainta greu, năpădit de gânduri, abia smulgându-și picioarele din pământul ce i le ținea zălog, nelăsându-l să plece. Unde? Încotro? – nici el nu știa. Dar se încăpățâna să meargă – și fiecare pas se lovea de genunchii frânți ai întunericului, împiedicându-l să înainteze. Până la gara ce-l aștepta nu mai era mult; distanța se micșorase, totuși, de când orbecăia împreună cu întunericul: o intuiție, ca un misterios ac magnetic, îl așeza, după fiecare poticnire, pe direcția necesară.

Plecuse de acasă anume cu câteva ceasuri mai devreme, să nu-l prindă noaptea pe drum. N-avea pădure în cale; drum întins ca-n palmă, dar și pe drumul întins te poți rătăci. Era încă zi când se pomeni împresurat de întunericul ăsta apărut

pe nesimțite și luându-l ostatic. Acum se luptă să scape din strânsoare – și fiecare pas câștigat îi produce o bucurie ascunsă, ca după o mică victorie. Îi veni în minte chipul unui bătrân din satul de care abia se despărțise: Mălău, așa-i zicea lumea, așa-l cunoscuse și el. Nu era atât de bătrân, pe cât părea; îl îmbătrânea barba înspicată – iar barbă nu purta nimeni în satul lui. Își aminti întâmplarea cu mersul la târg, care vuse trei luni la rând de la un capăt la altul al satului – și se mai auzea și acum, uneori. Târgul se ținea în fiecare duminică, la oraș, la Slatina. Pe drumul obișnuit, pe șoseaua care străbate încă două sate, Bălteni și

Recea, până la oraș, erau 25 de kilometri. Pe acolo uruiău briștile și docarele trase cai. Tot pe acolo găfăie și acum, de două ori pe zi, dimineața și seara, *rata*, un autobuz hodorogit, scârțâind din toate balamalele. Mălău, însă, nu mergea pe-acolo. Avea drumul lui: un drum de pământ, de-a dreptul peste câmp, care nu trecea prin nicio așezare. Un traseu mai scurt, de numai 18 kilometri. Dar ceea ce uimea lumea este că totdeauna Mălău pornea de cu seară la drum, pe jos, când se așeza bine noaptea, iar dimineața era primul în târg. Mergea dormind. Chiar se lăuda: Bă, până dimineața mă satur de somn și ajung și la timp. Închid ochii seara și-i mai deschid dimineața. Și pașii merg, mă duc, piciorul umblă. Cum se întâmpla minunea asta, oamenii nu putea să înțeleagă. Nici Mălău nu știa ce să le explice. O singură dată greșise drumul: se trezise dimineața la marginea unui sat. Năuc, scuturându-se de somn, întrebă, pe un om ieșit în cale, unde se află. Era la Brebeni, o comună laterală, la vreo șapte kilometri de oraș. I se împăienjeniră ochii, simți brusc o oboseală cum îi înmoaie trupul – și se lăsa→

ION ANDREIȚĂ

încet jos, pe marginea drumului, într-un somn din care nu se mai trezi niciodată.

Cum îi venise tărașenia asta în minte nu-și putu lămuri. Se scutură ca de un vis urât și simți cum îi zuruie de pe umeri cioburi din smoala care i se lipise de trup. Continuă să înainteze prudent. Pasul se așează mai sigur, iar piciorul ce-l urmă se lăsă mai ușor smuls din pământ. Unul... încă unul... și încă... Deschise ochii mari și i se păru că întunericul mai slăbise din puteri; nu mai era negru ca păcura, dar nici nu lăsa să se vadă ceva forme, contururi de acareturi, prin această păslă. Pe-a dreaptă zisă, nici nu se aștepta la așa ceva – și se bucură. Știa că orașul se așternea mult mai departe, în spatele gării, iar el venea din direcția opusă. Și continuă să meargă; mai sigur pe sine, de data aceasta. I se păru chiar că zărește în față o luminiță. Grăbi pasul. Da, gara era. Răsuci capul de jur-împrejur, privi în sus și văzu că întunericul care îl însoțise până acum, ca pe un prizonier, se rărise slăbindu-l din strânsori; seara abia se lăsase. Unde-i smoala prin care înotase el, asudând, până adineauri? Nu înțelese și nici nu continuă să-și mai pună întrebări.

Pe peron, un bec spânzurat de un stâlp, într-o colivie de sticlă, în care odihnise cândva un felinar, stropia copacii din jur cu var alb-murdar. La biroul de mișcare, o luminiță pirpirie suferea sub obrocul unei lămpi mari, de metal. Țăcănitul telegrafului și căscatul prelung și noduros al impieगतului îl făcuseră să priceapă mai bine unde se află și de ce este, el, acolo. Luna se ridicase și ea de trei stâneni deasupra răsăritului și ceruia totul cu o culoare gălbuie, moale și lunecoasă. Încolo, liniște. Prin gara aceasta nu treceau decât două trenuri: unul venea din sus, dinspre munte – celălalt venea din jos, dinspre câmpie. Treceau de două ori pe zi: dimineața și seara. Și pentru că de fiecare dată cele două trenuri făceau cruce aici, neînsemnata gară fu numită nod de cale ferată.

Ciocăni ușor în geamul impieगतului, întrebând de trenul de seară – și află că trenul lui, care urma să-l ducă spre munte, trecuse de-o jumătate de ceas. Făcuse cruce cu cel ce cobora; staționaseră amândouă cinci minute, se salutară cu semnale sonore – și dispăruseră, fiecare în calea lui. Îl pierduse, care va să zică,

îi fugise de sub mustață, cum se zice – deși obrazul lui abia cunoscuse lama de bărbierit – cu tot avansul de timp pe care și-l luase la plecarea de acasă. Următorul – dimineața, la următoarea încrucișare. Și intră în sala de așteptare.

Sala de așteptare era un patrat cu latura de cinci metri. Înăuntru avea trei bănci, rezemate de trei pereți, alcătuiind un careu. Pe una dormeau, cap în cap, trei inși scurți și groși, acoperiți de cojoace lungi, ciobănești, întoarse pe dos. Sforăiau, semn că erau trudiți. Pe cealaltă bancă, față-n față cu aceasta pe care dormeau cei doi ciobani, zări un băiat și-o fată, a căror vârstă n-o putu dibui în întunericul încăperii, îndulcit doar de becul de pe peron; dar înțelese că sunt tineri: fata își pusese capul pe umărul lui, iar băiatul o cuprinsese de mijloc ținând-o strâns, lipită de el. Banca a treia, care închidea careul, era liberă. Se prăbuși pe ea, cu brațele întinse de o parte și de alta, să se liniștească, să iasă din încordarea prin care trecuse. Se scurse așa un timp – poate un ceas, poate două, în care nu se mișcă din poziția asta. Acum, obișnuit cu clar-obscurul încăperii, întoarse capul de câteva ori, spre cele două bănci. Ciobanii sforăiau, în continuare, scoțând sunete ciudate și frânturi de cuvinte bolborosite, neînțelese. Băiatul și fata se strânseseră și mai mult unul în celălalt și dormeau, îmbrățișați, ca doi prunci. El nu simțea nevoia să doarmă; nu putea. Își adună brațele amorțite, puse coatele pe genunchi și-și sprijini capul în căușul palmelor – încercând să pună rânduială în gândurile care-l potopeau.

E aproape anul de când a coborât din munte – în vale, printre ai săi. Nici locul de unde coborâse, șantierul, nu-l putuse reține mai mult. Cu toată noutatea lui surprinzătoare, cu întâmplări la care fusese martor și părtaș – și care i se rostogoleau acum în minte, peste cele proaspete, aduse din câmpie. Ca două tabere ce se confruntă, clamând fiecare dreptatea – și așteptând pe cel care să le-o aducă. Iar cel care trebuia să facă dreptate, judecătorul, era el. Pus într-o dilemă din care nu știa ce să aleagă, cum să iasă. Din vale, de acasă, aducea cu sine întâmplări care îi îndurerau sufletul. Plânsul ascuns al mamei care-și rupsesă salba de aur de la gât și-o dăduse, plată, ca să poată acoperi cotele și să nu fie scoși afară din casă.

Salba moștenită de la măicuța ei, podoabă transmisă din generație în generație de mame și fiice, ca pe un talisman purtător de noroc – pe care, la răndu-i, o păstra, în chichița lăzii de zestre, pentru fiica ei, Maria, sora lui, care împlinise șapte ani. Tatăl, bătrân, băgat pe nedrept la chiaburi de către noii stăpâni, pentru cele opt hectare de pământ udate cu sânge la Mărășești; da, dar 8 hectare, tovele, prea mult pentru patru copii. Îl lăsase pe prispă, pe un scăunel scund, să nu poată fi văzut de pe drum. Tăia mărunt o păpușă de tutun-foi, adusă de nepotul Marin din câmp – sarcină să se cultive tutun și bumbac! deși pământul nu era potrivit pentru aceste culturi; țara avea nevoie să fumeze! țara avea nevoie să se îmbrace! Tutunul, încă verde, bine fărâmițat, era pus la soare să se usuce; numai bun apoi de făcut, cu hârtie de ziar, niște țigări grosolane, care te înecau când trăgeai din ele. Astfel de țigări fuma cam tot satul; nu-i convenea nimănui să ia oul de sub găină și să-l schimbe la MAT pe zece Plugare. Căci bani, de unde? Satul sărăcise, țărani alți slujbe n-aveau. Pământul – pe care-l munceau ca sclavi și stăpâni, slujindu-l cu evlavie jertfitoare. Aceasta era meseria lor, menirea lor. Iar pământul era bun, le dădea hrana cea de toate zilele – și un prisos de roadă cu care, vândut la târg, astupau alte nevoi. Veniseră însă comuniștii și stricaseră toate socotelile moștenite din bătrâni, cu legile lor bolșevice – iar pământul nu mai putu face față la toate.

De dincolo, dinspre munte, din șantier, îl loveau în ureche ecouri de fierărie, bubuit de ciocane, târnăcoape, scrâșnet de lopeți lovind în piatră... Și chipuri de oameni știuți, ce se îngrămădeau sub ochi eclipsându-i pe cei de-acasă. Era o învălmășeală de ademeniri, că nu mai știa ce să aleagă, în care tren să se urce, din cele două: în cel ce duce spre munte, așa cum gândise la început, și pentru care bătuse calea pe jos până aici? – sau în cel ce coboară spre câmpie, înapoi, acasă?

Cu gândul ăsta, împărțit, închise ochi – și ațipi.

Îl trezi fluieratul celor două trenuri, care soseau în gară.

Ieși pe peron – și începu să alerge...

(Fragment din romanul în pregătire, „*Banii miresei*”)

Starea prozei **JOC CU ZEII**

Tăcerea, așteptarea se lungeau nefiresc. Raven mă fixa ca o panteră gata de salt, Keeghan rămânea absent, cu gândurile în altă parte, Aidan o apucase de umeri pe Alix, care mă privea, curioasă.

– Să începem. Keeghan? a rostit deodată Lorena.

Bărbatul și-a încrucișat brațele, măsurându-mă sceptic:

– Ai făcut vreodată focul, Kayla?

Mereu; cu chibrituri, bricheta, aprinzătorul electric. Dar fusese o întrebare retorică, fiindcă Keeghan își adâncise deja tocul cizmei în nisip, trasând un șanț circular în mijlocul cărui a îngrămădit ierburi, tufe, crengi.

– Focul este în toate, în soare, în plante, în oameni. Materia însăși înseamnă mișcare, combustie. Lumea este un imens cuptor cu microunde, plin de particule care tind spre incandescență, starea primordială a Universului. Fă-le să se miște, să vibreze!

M-am concentrat îndelung, ignorând durerea din tâmpile. În mintea mea, fiecare neuron devenise un boșiman ce freca două bețe cu frenezie, așteptând ivirea unei șuvițe de abur, oricât de firavă.

N-a ieșit nici foc, nici fum. Doar migrenă, amețală, piroane înroșite care îmi sfredeleau fruntea; și Keeghan atingându-mi brațul, consolator.

– Mai încearcă singură, acasă. Perseverența ajută... uneori.

Un fel de „mulțumesc, te mai căutăm noi“, la un interviu de angajare ratat. Puțin îmi păsa dacă aprindeam focul cu mintea sau cu chibrituri! Dar... Expresia Lorenei rămânea neutră, deși simțeam că o dezamăgisem. M-am răsucit spre Keeghan într-o atitudine pe care profesorii mei de psihologie ar fi numit-o defensiv-agresivă.

– Să ții flăcările la distanță, e una. Să le stârnești din senin...

O vâlvătaie înaltă m-a orbit, făcându-mă să dau înapoi. Flăcările se răsuceau, se roteau într-un stâlp incandescent ce radia o dogoare intensă. Și, în loc să scadă, creștea – din câteva ierburi?

Calm, Aidan a adus extingtorul și totul, văpăi, tufe, nisip au dispărut sub torențele de spumă. A lăsat tubul

gol să cadă lângă cercul cu margini de cenușă, apoi s-a întors spre Keeghan:

– Data viitoare îl cari tu.

Data viitoare?

„*Liniștește-te. Keeghan este singurul dintre noi care stăpânește focul.*“

Lorena: un gând-șoaptă, numai pentru mine.

„*Și-atunci, de ce a trebuit să trec prin asta? Eșecurile ne fac mai puternici?*“

„*Răbdare. O să înțelegi.*“

– Kayla Blackmoon! Există o materie numită Fizică în școlile...

Umane. Raven și-a înghițit cuvântul în ultima clipă. Să nu jignim handicapații, săracii cu duhul, categoriile defavorizate.

– ... în școală. Mai ții minte ce ai învățat?

– Unele da, multe nu, am răspuns evaziv.

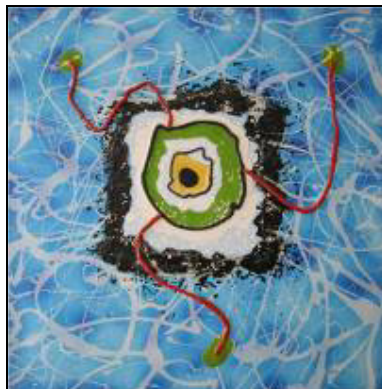
– Uită totul! Regulile, teoremele, cauzalitățile sunt valabile doar într-un univers... restrâns.

Din nou, evitase să spună *uman*.

– Infinitul se află în continuă schimbare și toate se leagă: grăunții de nisip, stelele, ploaia, spirala vieții din fiecare.

Da, Forța care ține împreună atomii, galaxiile și pe discipolii lui Yoda.

Înainte să-mi ascund gândul, maestra Jedi trecuse la demonstrația practică. S-a uitat la o piatră care își vedea liniștită de somnul mineral și, zece secunde mai târziu, aceasta a început să vibreze, apoi s-a ridicat deasupra solului, venind să se așeze la picioarele ei. Bolovan cuminte, ascultător! Pe următorul l-a făcut să aterizeze peste primul, într-un echilibru instabil. A repetat numărul până ce rezultatul a început să semene

**Vasile Bedreagă, Blue sentiment,
ulei pe pânză**

cu un șarpe ce unduia alene în văzduh.

– E rândul tău, m-a îndemnat Raven.

Kayla Blackmoon jonglând la scenă deschisă. Emoții? Da, și o problemă: n-aveam bolovani. Raven îi adunase pe toți, până la țărnul insulei nu mai erau decât nisip, ierburi. Și... bolovanii ei.

Capul șarpelui de piatră s-a desprins, pornind spre mine, când degete nevăzute l-au înhățat, trăgându-l înapoi. Raven m-a fulgerat cu o privire plină de înțelesuri.

Așa am început.

Bolovanul zvâcnea, sălta, trecea peste un fileu invizibil pentru a fi trimis înapoi, într-un meci de ping-pong cu o minge de opt kilograme... Alix făcuse ochii mari, Aidan și Keeghan deveniseră deodată atenți, Lorena a surâs cu modestie.

Raven începea să ia jocul în serios. Se încrâncenase și bolovanul se îngreuna tot mai mult. Era ca plumbul, de-abia îl clinteam, deși... Brusc, i-am dat drumul.

A țâșnit ca o ghiulea, însă Raven l-a oprit scurt, făcându-l să se rotească haotic în văzduh, asteroid în derivă. Era clipa pe care o așteptam: am smuls piatra de la bază și șarpele-obelisc s-a năruit, ridicând alte coloane – de praf. Din mijlocul lor, Raven mă privea cu neclintirea unui samurai gata pentru lovitura finală. Și-a desfăcut pumnii încheștați, răsfrându-și degetele ca pe niște evantaie și, împrejurul nostru, văzduhul a început să tremure, să vâlzurească.→

RODICA BRETIN

Și atacul a venit, grindină de bolovani năpustindu-se spre mine – aș fi putut opri unul, doi... Femeia-samurai murmura ceva, nerăbdătoare. Mă și vedea izbită, doborâtă, îngropată sub o movilă de pietre căreia îi lipsea doar placa funerară. Sau poate voia un trofeu lângă care să se lase fotografiată; cu un picior pe grumazul meu, oferind un profil de valkyrie surprinsă în momentul triumfului.

Genele Lorenei coborau peste ochii întunecați de un început de spaimă, o clipire imposibil de lentă... Bolovani încetiniseră și ei, se apropiu într-o plutire lină, de vis, ca atunci când timpul se diluează până la repaus.

Eu făcusem asta?

M-am silit să mă scutur din amorțeală. Bolovani imponderabili veneau încet – dar veneau. M-am ferit din calea unuia, m-am aplecat și al doilea mi-a trecut pe deasupra capului. Pe al treilea l-am împins cu latul palmei, imprimându-i o nouă traiectorie. Cumva, viteza proiectilelor se accelerase iarăși, însă mă aruncam, mă rostogoleam, tâșnind dintr-o parte în alta. Când ultimul bolovan mi-a șuierat pe lângă tâmplă mi-am pierdut echilibrul și am căzut, acoperindu-mi fața cu brațele.

Am rămas locului, răsuflând greu; se terminase? Undeva, la înălțime, un pescăruș plutea peste ocean fără să își miște aripile... – dar nu, lumea își reluase ritmul firesc. Lângă mine, Raven mă privea de sus, cu o expresie impenetrabilă. Și, pe neașteptate, a izbucnit în râs.

– Ai reflexe bune, Kayla. Dar încearcă să gândești întâi, apoi să acționezi.

Fusese un compliment? Nu eram deloc convinsă, însă am luat mâna pe care mi-o întindea; atingerea era fermă, caldă. Pentru o clipă am simțit că, dincolo de platoșa de mizantropie, bătea totuși o inimă.

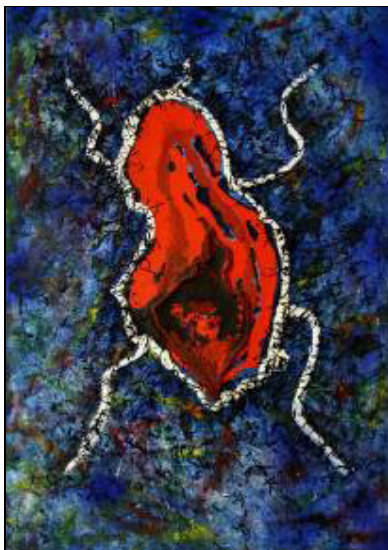
Alix a dat-o la o parte, uitându-se la joliturile de pe genunchii mei, la o tăietură adâncă, ce începuse să sângereze. Și-a trecut palmele pe deasupra și rana s-a închis, prefăcută într-o cicatrice care s-a estompat, dispărând apoi cu totul.

Un miracol altfel decât celelalte. Și singurul demn de râvnit.

– Crezi că eu... ? am murmurat.

– Nu.

O sentință definitivă. Alix putea fi

Vasile Bedreagă, Genesis, ulei pe pânză

dură, când voia. Însă nu pe mine era supărată, ci pe Lorena, care mă aruncase astăzi legată la ochi în cușca leilor. M-a luat de mână, într-o declarație neechivocă:

– Noi am terminat aici. Aidan?

N-a așteptat răspunsul. S-a răsucit și a pornit spre țarm, trăgându-mă după ea. După un timp am auzit pașii lui Aidan, gândul Lorenei.

„Ești una dintre noi, Kayla. Să nu uiți asta.”

Vorbea despre *Cei Vechi*? Iată-i: Keeghan controla focul, Aidan avea un radar în creier, Raven vedea în trecut, Alix vindeca miraculos, Lorena avea o relație specială cu cei în mintea cărora intra fără să ceară voie... Însă cine erau, ce erau cu adevărat cei cinci? Niște excentrici autoexilați din rândul umanității? Zei care își petreceau eternitatea urmărind, cu amuzament, sau indiferență zbaterea furnicilor umane?

Însă începusem să-i cunosc, să înțeleg că nu plictiseala îi făcuse să coboare din Olimp ori din Valhalla. Și-am mai știut ceva – lecția, testul sau ce va fi fost în ziua aceea nu era decât prima dintr-un lung șir la capătul căruia... Mă vor privi ca pe una de-a lor? Lorena cu siguranță, poate și ceilalți, până și Raven.

Dar voi fi vreodată cu adevărat?

*

Rodica Bretin, membră a Uniunii Scriitorilor și a P.E.N România, este autoarea a peste treizeci de cărți din domeniile fantastic-realist, istorie, paranormal, frontierele cunoașterii.

Volume de povestiri: *Efect Holografic* (1985); *Șoimul Alb* (1987); *Urișul cel Bun* (1989); *Drumul fără Sfârșit* (1991); *Cel care Vine din Urmă* (1993); *Lumea lui Hind* (1998); *Omul de Nisip* (2000); *Cetatea fără trecut* (2015); *Fortăreața* (2016); *Casa fără cărți* (2020); *Amurgul elkilor* (2021).

Romane: *Fecioara de Fier* (2002; 2006; 2014; 2017); *Oameni și Zei* (2017), *Poarta Stelară* (2018) și *Elysium* (2019), cele 3 volume din seria *Protectorii*.

Cărți de istorie și din domeniul frontierelor cunoașterii: *Dosarele Imposibilului* (2003); *Tunelul Timpului* (2003); *Poarta Vrăjitoarelor* (2004; 2015); *Poltergeist – atacatori invizibili* (2005); *Misterul Lumilor Paralele* (2006); *Naufragiați în Timp* (2006); *Călătorii în timp și lumi paralele* (2015); *Războinicii Nordului* (2015); *Cronicile Imposibilului* (2015); *Ecouri din tenebre* (2016; 2022); *Ultima frontieră* (2021).

Publică proză, eseuri, articole în reviste literare din România (*Viața românească*, *Convorbiri literare*, *Luceafărul de dimineață*, *Familia*, *Opt motive*, *Vatra*, *Tribuna*, *Curtea de la Argeș*, *Leviathan*, *Neuma*, *Astralis*, *Literadura*, *Banchetul*, *Libris*, *Utopiqa*, *Ateneu*, *Spații culturale*, *Timpul*, *Caiete Silvane*, *Vatra Veche*, *Euphorion*, *Caligraf*, *La Mongolu*, *Hyperion*, *Lumină lină*, *Egophobia*, *Revista de suspans*, *Helion*, *Epithet*, *Planeta Babel*, *Galaxia 42*, *Paradox*, *Famost*) și din străinătate: *The Historian* (Marea Britanie), *Antares* (Franța), *Cirsova Magazine*, *Four Star Stories*, *Aphelion*, *Gracious Light*, (SUA) *Teoria Omicron*, *Maquina Combinatoria* (Ecuador).

A primit numeroase premii literare, printre care:

„Premiul COLIN“, ediția 2017, la categoria „volum de proză scurtă fantastică“ pentru *Cetatea fără trecut*, Editura Nemira, București, 2015.

„Premiul OPERA OMNIA“, decernat la cea de-a 40-a ediție a Convenției Naționale a Cluburilor și Autorilor de science-fiction din România, Timișoara, 2019.

Premiul celei de-a 43-a Convenții Naționale Romcon, 2022, pentru nuvela *Amurgul elkilor*, din volumul cu același titlu apărut la Editura Creator, Brașov, 2021.

„Premiul Daniel Drăgan“ acordat în 2022 de Asociația „Buna Vestire“ din Miercurea-Ciuc și Filiala Brașov a Uniunii Scriitorilor, pentru volumul de povestiri *Amurgul elkilor*.

Povești despre muzicieni și artiști

FRED ASTAIRE

(10 mai 1899 - 22 iunie 1987)

Ei bine, da! L-am ales pe celebrul și iubitul dansator, cântăreț și artist **Fred Astaire** chiar dacă rubrica de față s-a referit până acum numai la muzicieni. Desigur, am modificat puțin titlul, dar nu cred că era neapărat necesar, pentru că dansul e o artă strâns legată de muzică! Și reciproca e tot atât de adevărată: muzica a servit, din cele mai vechi timpuri, ca suport al dansului. Să ne gândim la toate suitele clasice de dansuri, cu Rondo-uri, Menuete și alte forme de dansuri. Compozitorii francezi **Lully**, **Couperin** și mulți alții au fost măestri de neîntrecut în acest gen de muzică! Cât despre romanticul **Chopin**, care a compus numeroase valsuri și mazurici, ce să mai zicem?

Așadar, am considerat că marele dansator Fred Astaire își are locul binemeritat în această rubrică - să-i spunem *muzicală*.

Am fost fericită când am constatat că nu sunt singura care asociez - pe bună dreptate - dansul cu muzica, dansul fiind, de fapt, muzica trupului în mișcare. Am găsit, în timpul documentării pentru acest articol, că marele balerin **Balachine** l-a comparat pe Fred Astaire cu **Bach**, descriindu-l ca fiind „cel mai interesant, mai inventiv, cel mai elegant dansator al timpurilor noastre”. Comparția lui Fred Astaire cu Bach dovedește pe deplin - dacă mai era nevoie - de legătura indisolubilă dintre dans și muzică.

Deși Fred Astaire se considera, în primul rând, un *entertainer*, arta lui a câștigat admirația multor dansatori celebri ca **Gene Kelly**, **George Balanchine**, **Michael Baryshnikov**, **Rudolf Nureyev**, **Michael Jackson** și alții. Mai mult, Baryshnikov a declarat: Fred Astaire a fost „un geniu, un dansator clasic cum n-am mai văzut în viața mea! Privindu-l pe Fred Astaire, nici un dansator nu poate să nu-și spună că el personal ar fi trebuit poate fi profesoar altă meserie, nu pe cea de dansator!”

Fred Astaire (născut Frederik Austerlitz) a văzut lumina zilei pe 10 mai 1899 în Omaha - Nebraska din părinți evrei convertiți la catolicism, proveniți din emigranți europeni, tatăl originar din Linz (Austria), mama cu

ascendenți în Prusia și Alsacia.

Tatăl lui Fred Astaire, Fritz Austerlitz, venise în New York la 25 de ani, dar s-a mutat în Omaha, iar mama copiilor (Fred a avut o soră, Adele, dansatoare și cântăreață înăscută) și-a dorit să plece din Omaha, visând la un *vodevil frate-soră*, la modă în acel timp. Fred a refuzat la început lecțiile de dans, dar le-a acceptat pe cele de pian, acordeon și clarinet.

Carierea lui Fred Astaire pe scenă, în film și televiziune s-a întins pe o perioadă de 76 de ani. El a jucat în peste zece reviste muzicale, a turnat 31 de filme, a făcut patru emisiuni speciale TV, a compus numeroase cântece și, de asemenea, a lăsat numeroase înregistrări pe disc.

Ca dansator, la început a avut-o parteneră pe sora lui, Adele, dar mai târziu, cea mai celebră parteneră cu care a dansat a fost **Ginger Rogers**, cu care a jucat împreună în zece muzicale la Hollywood, în perioada erei de *cinema clasic la Hollywood*.

Institutul American de Film l-a numit pe Fred Astaire al cincilea cel mai mare artist (bărbat) în 100 de ani (din 100 de artiști) ai erei cinematografului Hollywood-iene.

Este de remarcă faptul că Fred Astaire a revoluționat dansul în film, impunând o completă autonomie a dansului în felul de a fi prezentat. Importante în acest sens au fost două inovații: întâi, dansul trebuia filmat, spre deosebire de cele anterioare, fără întreruperi, astfel ca el să fie văzut ca un întreg, într-o curgere continuă, iar dansatorii să fie tot timpul prezenți în camera de luat vederi. „Ori camera, ori dansul”, argumenta Fred Astaire.

A doua inovație se referea la contextul dansului: el trebuia să facă parte din povestea filmului nu ca în filmele anterioare, el să aibă numai rol decorativ. În acest sens, el a creat coregrafii adecvate de dans solo și de dans romantic între doi parteneri.

Fred Astaire a fost nu numai dansator și coregraf, dar și un talentat muzician. Înzestrat cu o voce caldă, dar și cu talent de cântăreț și compozitor, el a cucerit faima de a fi fost, după spusele lui Burton Lane (compozitor american 1912-1997) „cel mai mare interpret de muzică din lume”.

Ceea ce e interesant de asemenea este că, în ciuda întregului său palmares de filme în care a funcționat ca dansator, coregraf, cântăreț, actor și compozitor, Fred Astaire a fost un om de o imensă modestie. Bogata listă de premii, laude și onoruri câștigate de artist între 1938 și 2019, prezentă pe toate sursele online ale datelor lui biografice, demonstrează cât de apreciat și iubit a fost de-a lungul întregii sale cariere. Și nu numai! Să recunoaștem: cine nu privește și astăzi, cu încântare, un film în care Fred Astaire este dansator, coregraf, cântăreț, actor?

Marelui, dar modestului Fred Astaire, nu-i plăcea să amestece viața sa privată cu cea artistică. El a refuzat ca biografia lui să fie subiect de film.

A murit de pneumonie pe 22 iunie 1987, la 88 de ani, și a fost înmormântat într-un cimitir din California. Una din ultimele sale dorințe a fost ca să li se mulțumească admiratorilor lui pentru încurajările primite de la ei în tot cursul vieții.

Închei aceste rânduri, afirmându-mi din nou convingerea că muzica și dansul, precum spiritul și trupul omenesc ale căror expresii le reprezintă, sunt indestructibil și definitiv legate între ele. Și ce alt artist ne-a demonstrat mai bine acest adevăr decât inegalabilul Fred Astaire?

VERONICA PAVEL LERNER

Biblioteca Babel TUĞRUL KESKIN

„Nu cred în frontiere, Patria poetului este limba”

Poet și ziarist de renume în Turcia, Tuğrul Keskin s-a născut la 15 mai 1960 în Aralık, provincia Iğdır. A absolvit Liceul Comercial Atatürk din Izmir (1977) și, după doi ani de cursuri la Înalta Școală de Afaceri din Muğla, se dedică afacerilor și scrisului. A debutat în poezie în 1981, în revistele *Yaba* și *Yeni Olgı*, a publicat într-o serie de reviste literare (*Türkiye Yazıları*, *Dönemeç*, *Ortaklaşa*, *Yamaç*, *Yarın*, *E*, *Yeni Biçem*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Papirüs*, *Ötekisiz*, *Kum*, *Düşe-Yazma*, *Agora*, *Ünlem*, *Gediz*, *Dize*, *Üç Nokta*), a făcut parte din colectivele de redacție ale revistelor *Körfez* și *Broy* și se numără printre fondatorii revistelor *Ütopiya* și *Kunduz Düşleri*.

Activitatea sa literară a fost răsplătită cu o serie de premii, precum *Premiul 9 Septembrie* pentru poezie (1990), *Premiul Dionysos* pentru poezie (1994), *Premiul Yunus Nadi* pentru poezie (2004) și, din nou, *Premiul Dionysos* pentru poezie (2004).

Alături de poezii Veysel Çolak, Metin Cengiz, Seyit Nezir și Hüseyin Haydar se numără printre semnatarii „Manifestului noii poezii”, ce își propune să ofere noi perspective poeziei turce.

Este membru al Sindicatului Scriitorilor din Turcia, al Societății Literaților și al Societății de Lingvistică.

POEME PENTRU MEDITERANEANCA HENA

Pentru început

1./

când s-a petrecut venirea ta, aş zice într-un timp al iubirii
când piratul îşi spală faţa cu vinul de cântece
oare avea să răsară soarele peste mediterana
apa în a cărei sare avea să ni se bronzeze viaţa

să fie o iubire zbuciumată şi sângerândă
pe care am plimbat-o prin măruntaiele minţii mele
ce se împrăştie pe măsură ce povestesc iubire să fie să se vadă călătoria ce nici n-am început-o

unul din ochi să-mi rămână la tine Hena
să nu vadă o altă faţă a pământului decât pe tine

Drumul

2./

dacă e să plec, călător al vechilor oraşe
fragil în noapte, să fug la tine Hena

oricum în vocea chemând la rugăciune
se amestecă păcatul
dacă mân în goană prin mine caii munţilor din depărtare

dacă spun că a venit timpul, hai la drum
oare nu pribegia e-n pieptul meu acea rană veche

Trecând prin Ghana

3./

am adus visele celor ce dorm singuratici
tristeţea celor în ale căror mâini visele se înmulţesc

deasupra cadavrelor fiilor ei plânge mama, Mediterana
am venit trecând cu teamă prin freamătul arborilor de mahon
aminteşte-ţi, ne-am croit drum printre curmali
curmalii cei cu frunzele ascuţite ca lamele
iar nucii de India
ale căror ramuri plecate alăptau copiii săraci
erau dintr-odată lângă noi sânul unei femei

eram beţi, ah ce beţi eram, de durere şi suferinţă
nu uit toate astea cum luna se rostogolea deasupra noastră
pe când se rostogolea cu Aytey Komey în acea noapte
am băut din vinul alb al curmalilor

şi mi-a dat sălbăticia cerului, Hena
cerându-mi să mă îmbrac în straie de gheaţă

statistică

4./

tot ce am găsit mi se pare vechi şi străin
în fiecare groapă în care m-am sădit erau pescăruşi morţi
iar inima mea mormânt parcă pentru un delfin alb

de unde sunt eu, or folosi la ceva pletele acelei siluete

Ah, am uitat am uitat am uitat !
era şi în Alexandria (am simţit-o)
teama morţii ce nu de la noi se trăgea

suntem fraţi cu teama pe aici
pe jumătate fără de rost grija cutreieră străzile
pătura mea este primăvara, pătura mea e toamna, iarna vara
zic dacă îmi iau pălăria şi plec, ah încotro
am uitat am uitat am uitat

cât de singură era Alexandria
dacă te duci se cheamă a nu te duce, dacă rămâi e sinucidere
pe ţărnul iubirii, pe marginea drumului iubirii
cu sentimentele, când sămânţa se desface spre infinit
când *El-dab'a* se schimbă spre infinit
Ah, am uitat am uitat am uitat

iar Alexandria mi-a oferit tot singurătate, Hena
să ard la *Tante* să ard să ard

Cine ştie unde

Amândoi ne gândim la acelaşi lucru
departele şi aproapele, acelaşi lucru toamna, îndelungata tristeţe
singurătatea şi înmulţirea, amândoi

cine ştie unde eşti tu, eu sunt în Izmir

amândoi ardem la acelaşi foc
în cenuşă şi-n jar, în acelaşi foc
ne e dor de râurile lungi şi reci
cădem în panică din aceeaşi cascadă

tu într-un sat din apropiere, eu în Izmir

amândoi credem în acelaşi lucru
în lumină şi în umbră, acelaşi lucru
pe adulmecate putem crea o lume
amândoi
din trandafiri, din cei ce vând trandafiri
din cei ce cu trandafiri cântăresc trandafirii

eşti aproape de mine, unde? Eu sunt în Izmir

putem discuta la nesfârşit despre acelaşi lucru amândoi
despre atingere şi frăţietate, acelaşi lucru
despre acum şi despre viitor, cu inimile nerăbdătoare
putem discuta la nesfârşit despre iubire şi egalitate

tu sub zăpezi, eu cine ştie pe unde mă aflu

Traducere: MARIAN ILIE

MEMORIILE UNEI CAPRE

NEPUTINȚA DE A FI EGAL CU TINE ÎNSUȚI

(V)

Depart de mine, și nu vreau să fiu înțeles greșit, dar faptul că omul nu poate fi egal cu sine însuși, că sufletul lui are căderi, păcate, goluri, neîmpliniri, dezamăgiri e totuși un merit că, din fața lui Dumnezeu care este Atotdrept ca persoană și personalizare a Adevărului, ne trezim în fața Milostivului. Feriți-vă de „cuvioșii” care își dau ochii peste cap după ce au umplut kilul de „perfecțiune” și se uită în fundul bisericii judecându-te din fața altarului. Dacă întorci muzica pe dos sau chiar viața, dai de un grafic pe monitor și, vai, dacă linia devine dreaptă. Înseamnă că ai mierlit-o! Expresia nu o mai putem deduce din franțuzescul „furculision”, nici din romanticul cântec de mierlă când două inimi se cunună sub același pa-trafir sonor, ci din „Norii de la Răsărit”, din verbul „umerla=a murit”!

La Muntele Robson, din șirul Munților Stâncoși, am fost cu Chris, alpinistul lui Tătuca, de două ori și acolo am descoperit familia acelor vârfuri de munți, de unde priveam la spectacolul caprei negre. Am mers și în al doilea an cu trufia unuia de al casei, dar am primit lecția de smerenie. Taina dacă nu o poți cânta nu încerca să o explici că nu sunt buci de scărmanat și nici fuior de cânepă să o torci cu babele, ci sălășluire a inimii curate. Doar unul din vârful de munți nu era în nori, restul au tras perdelele chemați într-un sobor la Cel Preaînalt. Destul că și în anul următor, am admirat pilda fără de egal despre credință, perseverență și în primul rând situarea cerului ca sare de pus în toate bucatele. Ei, acum să nu fim ca fariseul! Capra nu greșește să cadă pentru că are în alpinismul ei și funia cerului pe care noi nu o vedem, plus pantofii ei sunt făcuți de tătuca și mămuca și nu sunt cumpărați de la „Romarta” sau „Arta Modeli”! Unii se nasc cu înclinația spre lucrurile înalte ale „celor de sus”. Când coboară din leagăn întreabă unde au pus cădelnița sau vioara, alții păcătoși ca mine vin pe lume mai prostălăi și trebuie să muncească de două, trei ori mai greu la tema de acasă cu Pilda Caprei din cateheza muntelui. Deci, dragii mei, care nu

puteți să ajungeți la perfecțiunea din fabula caprei „join the club”! Nu sunteți singurii. Nu vă descurajați din neputința de a fi egal în iubire cu tine însuși. Vorba lui Creangă: „Dacă nu ai ce mânca, vino la noi să postim împreună!” Zăpăcitul de mine, ca preot, aseară, la Sfântul Maslu, în loc să-mi fie mintea „in excelsis, gloria” mi-a fugit gândul la capra ce mă obseda în perfecțiune. Acum mă spovedesc vouă, dar nu cumva să mă pârați la vlădica, Doamne ferește, că mi se sparg toate borcanele în care-mi țin la murat titlurile bisericești pentru care am muncit toată viața. E de ajuns, cum se zice pe la noi, pe la Valea Uzului, la un car de oale o singură botă sau cârjă arhierască. Și mi-am zis: „Tu, în afară de barbă, cu

bărboiul cât măturoiul, ai învățat ceva cu inima din „Memoriile Caprei”? Ca paranteză, cineva pe facebook mi-a „copt-o” și nevinovat fiind m-am trezit că facebook-ul m-a blocat și mi-a luat jucăria. Nu râdeți, că eu aici mi-am scris cărțile. Și mă gândeam: Poți tu să îl ierți? Nu în felul: te iert, dar nu te pot uita, ci sincer, să te rogi pentru el, acum! A venit mintea: Fii cuminte omule! Tu ești cineva prin ceea ce scrii, iar el, un intrus agramat, te-a făcut ca pe-o obială. A ierta nu înseamnă a călca pe demnitatea ta de scriitor.

Nu-i destul că ești surghiunit de toată agora scriitorilor din țară? Și uite-așa cel rău sufla în cărbunii mândriei mele și-mi aducea tot felul de scuze, că nu există rău și păcat pentru care să nu găsești justificare. Vă aduceți aminte de „Crimă și pedeapsă”? Și când mă îndreptam mai tare a venit imaginea caprei care riscă totul pentru cărarea de lângă cer și mi-am amintit că ea e și simbolul „dragostei care nu cade niciodată!” Mi s-a făcut rușine de mine însumi și m-am rugat pentru „dușmanul” meu. Să fiu sincer, nu mi-a fost ușor, că sunt păcătos ca orice om, dar îmi place, nu din mândrie, să încurajez pe fratele meu, să împart cu el ce cu atâta generozitate am primit de la copaci, de la păsări, de la munți, ape și chiar din înțelepciunea caprelor. Tare e greu să fii normal, să fii om și să nu te lași melițat de rațiune, de „cogito” că de la el ne vin aproape toate răutățile dacă nu ne suim după capra neagră în Muntele Inimii. A fi om normal este să lupți pentru libertatea ta, pentru că numai omul liber poate iubi, nu iubirea „inimioarelor” și a emoticoanelor, ci aceea de care ne spunea Cesare Pavese: „Când plecam unul de lângă altul nu ni se părea că ne despărțim, ci că mergem să ne așteptăm altundeva.”

DUMITRU ICHIM

Pâinea cea de toate zilele

fără somn adânc
între Ceruri și Pământ
boabele de grâu
visau lanuri
care erau brâu

pâinilor curate-nainte
prescuri se vor preface
nicidecum fără somn
boabelor de grâu ale Domnului

iar într-o zi deodată
știința binecuvântată
între noapte și noapte
se definește „pâinea de pâine”
s-ajungă tuturor muritorilor
de azi pe mâine...

Nedumerire

Deschizând ochii minții
mă gândesc
cum păsări hoinare
zboară întruna
peste cărări neumbrate

Privirea-mi atinge Cerul
inima-mi saltă în piept
uimirea mea devine năucă
îmi pun întrebări omenеști
și totul la mine e pe ducă

Aproape de mine e Cerul
stau și mă întreb acum –
oare încotro este Nordul
iar între degete, îmi asfințește
Sudul...

GELU DRAGOȘ

În acest moment al reculegerii, iată o temă de meditație, aflată mult deasupra oricărui timp politic și social.

Comentarii la filozoful Lao Zi, **întemeietorul taoismului, de scriitorul contemporan chinez XUE MO**

Am văzut că sfinții care s-au gândit la Epoca de Aur au prețuit toți aceeași comoară, care amplifică lumina și face să strălucească toate colțurile întunecate ale inimii; aceea comoară este ca nectarul care poate stinge toată furia și conflictele din lume. .

Lao Zi a spus că el mai are încă două comori, care sunt echivalente cu cele două brațe ale iubirii, stângul și dreptul. Unul este cumpătarea, iar celălalt neîndrăzneala da a fi primul din lume.

Tu poți înțelege cumpătarea ca frugalitate și nelăcomie, dar de fapt este mult mai mult decât atât. Esența este un fel de precept. Sună ca preceptele menționate de Buddha? Cei doi gânditori erau inițial la fel. Fie că este cumpătare sau nelăcomie, înseamnă un fel de reținere a propriei tale persoane, la fel ca și preceptele, menite să îndepărteze toate dorințele în exces și poftele egoiste din tine și să protejeze simpla sinceritate.

A nu îndrăzni să fii primul în lume nu este doar un fel de umilință, ci și un fel de egalitate și nediscriminare? Dacă privești cele zece mii de lucruri ca fiind egale, dacă nu există nicio diferență între noi și ceilalți, de unde apare gândul să concurăm pentru primul loc?

De fapt, Lao Zi și Buddha au spus atât de multe, iar până la urmă au rămas doar aceste câteva cuvinte. Inima iubitoare este cea mai puternică forță din lume, ajută lumea și salvează oamenii, răspândește lumina focului și caută fericirea pentru oameni. Cine n-are nevoie de spiritul întreprinzător și curajos al unui om? Cine nu are nevoie de puterea de a influența lumea? Atât curajul, cât și puterea nu pot fi decât produsele unei inimi pline de iubire.

Cea mai slabă femeie poate deveni o războinică de temut atunci când își apără copiii; cel mai detașat om înțelept poate pătrunde adânc în lumea muritorilor atunci când salvează ființe simțitoare.

Disputa a sute de școli de gândire e epoca de aur a gândirii chineze. În

aceea epocă, în afară de Lao Zi, au mai existat Confucius, Mo Zi, Zhuang Zi și alți filozofi. Toți țineau în brațe o comoară, aceea comoară conținea o lumină incomensurabilă, iar când lumina aceea strălucea în inima oamenilor, întunericul din inimă se risipea; când aceea lumină lucea asupra lumii, lumea se umplea cu o forță fierbinte și puternică, inima oamenilor devenea mai blândă, dorințele materiale slăbeau din ce în ce mai mult. Încet - încet, furia și conflictele din lume dispăreau. Cum se numește aceea comoară, cine ghicește? Da, este iubirea.

Oamenii cred întotdeauna că practica taoismului este în principal puritate și că persistă înclinația de a ignora treburile lumești și de a te mângâia singur, dar nu este cazul. Vedeți, Lao Zi nu pune accentul pe compasiune, pe iubire? Numai că, iubirea despre care el vorbește nu este aceeași cu cea a buddhismului. Iubirea pe care o subliniază Lao Zi nu este doar o stare, ci are și trei manifestări principale. El le numește bunătate, cumpătare și concesie, ceea ce înseamnă să fii bun, să fii cumpătat și să nu îndrăznești să fii primul din lume.

Prin urmare, taoismul este la fel cu buddhismul; dacă inima este mai puțin fierbinte, virtuțile cultivate sunt și ele viciate. În cuvintele buddhismului, este ușor să te ții de vid și să devii nihilist.

Distanțarea de lume a lui Lao Zi și a lui Zhuang Zi cu siguranță nu este nihilism. Ei stau doar într-un loc aflat departe de lume și mulțime, observă mulțimea în liniște, diagnostichează și vindecă bolile din sufletul oamenilor: apoi prescriu în cuvinte rețeta. Păcat că mulți oameni nu au văzut rețeta, mai ales oamenii obișnuți, iar mulți dintre cei care au văzut-o n-o înțeleg de fapt. Aceasta a fost și neputința lui Buddha. Cum să scapi de această neputință? Numai profitând de fiecare oportunitate de a

comunica cu lumea, fie că este vorba de cuvinte, fie că este vorba de povești, fie că este vorba de scris, toate transmit gândurile.

Când corpurile lor fizice au dispărut, Lao Zi și Zhuang Zi au lăsat discipolii să le moștenească aspirațiile și să le continue opera. Drept urmare, vocile lor au rămas în lume sub altă formă. Vezi, nu sunt și eu la gâtul lor? Nu spun și eu ceea ce voiau ei să spună?

Prin urmare, lumina strălucitoare a stelelor arată diferit ca formă, ritmul bătailor razelor luminoase este, de asemenea, diferit, dar în miezul ei există doar cuvântul: iubire. Sau, cumva, tu i-ai putea spune lumină. Ei au proiectat în afară lumina din inimile lor și i-au cerut să strălucească peste lume, cât mai departe posibil.

Fiecare om are acest gen de lumină, dar lumina unora este încă acoperită, nu apare, nu se vede și nici măcar pe ei nu-i poate lumina; lumina unora este ca licuricii, luminează doar anumite colțuri ale inimii lor; lumina altora este ca lumânarea și întregul lor suflet este plin de lumină; lumina unora este ca o torță. Focul torței inimii lor este condus în afară și luminează un spațiu destul de mic; lumina altora este ca o lampă electrică, care poate lumina o cameră foarte mare; iar lumina din inimile lui Lao Zi și a lui Zhuang Zi este totuna cu cerul și pământul, astfel încât poate pătrunde în cer și poate să se reverse peste pământ și chiar să lumineze la nesfârșit în timp și-n spațiu.... Acum, ea a pătruns și în cartea mea și o luminează, ai observat?

Note:

Epoca de Aur a civilizației chineze: 三皇五帝 epoca celor Cinci Suverani și a celor Trei Augusti, împărați civilizatori, de o virtute desăvârșită, anii 3 000 – 2200 îHr.

Disputa a sute de școli de gândire e o expresie care descrie dezbaterile academice liberă. Se referă la Perioada Primăvară – Toamnă, secolele 8 – 5 îHr, și perioada Statelor în Luptă din China, secolele 5 – 3 îHr, timp al renașterii chineze, cu progrese tehnice și economice decisive, de dezvoltare academică viguroasă, când toate școlile de gândire au coexistat. Fie ca sute de flori să înflorească și sute de școli de gândire să se lupte între ele, se cerea.

CONSTANTIN LUPEANU

Magnolia

din cupa sângerie
plină
te-aduni în ghem
de floare
și fluturi către soare
scânteie
și lumină
copac aprins
în sferă
azi ningi petale-n
vânt
coboară-te-n
cuvânt
minune efemeră

pe-al florilor
covor
mă plec astăzi
o clipă
sub pomul roditor
de frumuseți
risipă
tu știi doar
nu o dată
te-am așteptat
să-mi vii
magnolie adorată
culoare-n
ramuri vii
boboci
lumini arzânde

aduc fără cuvinte
încet
memorii blânde
din tinereți
nesfinte
vibrație și iubire
mi-ești azi
ca prima
oară
când mă-nvelei
spre vară
în dulce nemurire...

VERONICA PAVEL LERNER

(20 aprilie 2023, în spital, dor de magnolie!)

Asterisc

A venit primăvara!?

Pe undeva trebuie să fi înflorit cireșii.

Miroase floarea de cireș? Nu-mi mai aduc aminte, a trecut cam mult timp de când nu i-am mai văzut. În Toronto și chiar împrejur n-am reușit să-i văd la timp, așa ca să certifice primăvara și să anuleze (oare?) semnele iernii pe care o știm doar cât de subtil folosește orice posibilitate de întoarcere.

Bunica avea un cireș chiar în coasta casei - cum zicea ea și mereu promitea că „o să-l cheme pe Pătru să-l taie, că e prea mare și o să intre în casă”; cum ar fi putut un pom să intre în casă ar fi altă poveste - nu i-am văzut florile niciodată, n-aveam cum, numai vara aveam șansa de a merge „la țară” și atunci cireșul abia mai păstra o mână de cireșe; „pentru voi le mai țin”, zicea bunica, și ne plăcea grozav ideea deși învățasem deja că la munte pomii rodesc mai târziu decât la șes, iar Bucureștiul nici nu se prea laudă cu cireșii.

Ciudată structură spirituală avem noi românii, indiferent cât de plimbăreți suntem, trăim în umbra realului, ca să zic așa, ne e bine în această zonă ambiguă, tangențială cumva recepționând numai ce ne convine și când „mediul înconjurător” dă buzna peste noi, că altfel nu se poate, ne retragem, ba chiar întoarcem spatele, nu drastic, nu punem bariera refuzului, ci doar ne cuibărim în ceea ce știm cel mai bine... căldura gândului întors.

Panta urcă ușor, nimic nu-i forțat pe coastele astea, Lespedea se alintă printre prunii așezați la-

ntâmplare, fără socotelile eficienței, așa pur și simplu, își clipocește apele a căutare aparent fără efort, ca și cum n-ar avea nimic mai bun de făcut decât să dezvăluie cărări neștiute. O lene ancestrală se lăfăie în iarba crescută binișor atât cât să dea fiori și să-ți trimită mințile aiurea, Dumnezeu știe la ce blestemății și e destul de dificil și așa să pășești pe poteca asta răsucită imprudent pe lângă tufele de arini la umbra căroră ai sta, dar pământul e încă reavăn, mustește a sevă tânără și a chemări ciudate așa că treci mai departe, prunul de la poartă și-a zbârlit mugurii în a plesni, iar cireșul amenință cu o explozie florală de „zile mari”, toate căznelile iernii s-au spulberat și tu pășești în acest eden terestru pe care, evident, numai primăvara ți-l poate oferi.

Vorba lui Tudor Gheorghe:

„*Au înnebunit salcâmi*

De atâta primăvară,

Umbliă despuiați prin ceruri

Cu tot suflatu-n afară”

(*Au înnebunit salcâmi*) Arhip Ciubotaru

Și sigur șansa iernii de a supraviețui unor astfel de imagini e nulă, căldura primăverii are parșivenia infiltrării subversive.

Cam superficial-dulceagă toată cătăoria asta într-un peisaj încropit parcă din rămășițe, petice multicolore dintr-un tablou impresionist uitat undeva într-un spațiu burdușit anacronic; bucați de timp rămas în suspensia gândului.

Suplețea gândului n-ajunge, totuși, ba chiar forțează o anume limpezire a intențiilor, viața are autoritatea imediatului, „cămașa e mai aproape...” și atunci devine obligatorie reinterpretarea emoțională; cu

sau fără cireși - în floare, ziceam - primăvara e chiar aici, colorată, caleidoscopică parcă, „impresionist” definită de lumini și umbre a căror tentă cețoasă ne cucerește și ne trimite în zona aceea unic-canadiană a începutului oferit inofensiv, pur și simplu ca o necesitate, ca o asigurare:

« ... Și trebuie să înțeleagă primăvara că pretuindenii răsună

o Bunavestire. La început

o-nțrebătoare trezire pe care o-nconjoară-n depărtări cu tăcere

o zi limpede ce încuviințează. ...

Pe urmă treptele-n sus, trepte de strigat în sus, spre visatul templu al viitorului - pe urmă trilul, țâșnire

pe care-n havuzul impetuos îl ajunge din urmă

revăsarea-ntr-un joc promițător.

Și-n fața lui vara. »

Îmi place grozav cum visează Rilke (A șaptea elegie) « *întrebătoare trezire* » primăvara este totuși preambulul verii...

Canadiană sau oricum!

MARIA CECILIA NICU

Discuție cu un prieten

-Alo!...

-Bună. Ce mai faci?

-Ehei, ți-ai amintit de mine? Trebuie să-mi notez în calendar. E zi mare dacă ți-ai amintit de mine...

-Tu vorbești? Dacă țin minte, te-am rugat să-mi citești ultima năvelă și n-am mai auzit nimic de-atunci...

-Păi, ce să fac? Am citit-o și gata.

-Cum măi, gata? Păi, eu de asta ți-am trimis-o? Să-mi zici gata? Alta dată aveai obiceiul să-mi zici bravo, felicitări.

-Da, dar nu ți-a plăcut. Mi-ai cerut să-ți fac critică, analiză literară. Ce sunt eu, critic de artă? Eu știu numai atât: îmi place sau nu. Asta-i tot!

-Și, ți-a plăcut?

-Nu știu, nu mai țin minte...

-Cum nu ți minte? Nici nu ai citit-o?

-Nu țin minte... Am altele pe cap.

-Mersi! Am înțeles. La revedere!

-Stai bre, n-o lua așa...De citit am citit-o, dar nu mi-a plăcut prea mult. Iar te-ai băgat în politică și alte probleme care nu interesează pe nimeni. Tu nu poți să scrii ceva vesel, că Slavă Domnului, la câte se întâmplă în jur, abia-ți poți ține răsul...

-Sau plânsul!

-Mă rog, tot aia e.

-Nu-i tot aia! Asta-i durerea. Citesc acum o carte căutată de mult: Istoria Literaturii Universale. Tu ști ce am descoperit acolo? Noi în loc să mergem înainte, dăm înapoi.

-Cum măi?

-Păi, să vezi: Ceea ce citesc îmi umple pielea cu ghimpi, ca la curcan. Tu ai idee ce poeme se scriau în urmă cu mii de ani? N-ai cum să știi. Mai ți minte Psalmii din biblie, sau Cântarea Cântărilor lui Solomon? Întreaga biblie de la un capăt la altul, este o epopee de povestiri și învățăminte scrise într-un limbaj fără cusur. La fel Iliada și Odiseea lui Homer. Apoi Virgiliu, cei din timpul Renașterii în frunte cu Dante. Cine scrie astăzi opere așa de complexe? Nu doar rara lor frumusețe artistică, dar cugetările sunt adânci, pline de tâlc și învățături. Unde au dispărut astăzi geniile de odinioară? Înțelegi ce-ți spun?

-Înțeleg.

-Ce vezi astăzi prin reviste, cărți sau pe internet, pe lângă faptul că s-

au dezbărat de frumusețea stilului care s-a coborât în vulgarități, dar chiar subiectele suferă lipsa unor eroi să înobileze povestirea ori să-i de un sens. A dispărut eroul model din trecut...

-Te referi la d'Artagnan?

-Nu neapărat: Mai curând la Pietro Gralla, Danton sau Cyrano de Bergerac.

-Aha!

-Am un prieten care m-a ajutat mult cu sfaturi și corectarea unor lucrări. Scrie poezii foarte frumoase și pline de simțire. Îl apreciez pentru sinceritatea și tenacitatea cu care se avântă în viață. Are multe colaborări prin toate revistele de limbă română din țară și de aici și este citit de un cerc larg de prieteni care-l urmăresc în publicații și pe internet.

-Îl cunosc și eu?

-S-ar putea. Discutam cu el mult la telefon despre artă în general și țin minte că odată am atins subiectul artei moderne, despre evoluția curentelor din ultimul secol și faptul că după ce clasicismul a atins apogeul în toate artele, poezia și arta modernă a decăzut în simbolism, suprealism și tot felul de curente cu viață scurtă, apreciată în generali de snobi cu pretenții artistice. El însuși avea pică pe unii poeți care etalau cuvinte sunătoare, nu idei, și era greu de extras ce vrea să spună pentru că vorba singură e săracă dacă liantul emoției lipsește și nici măcar din "coadă n-au să sune".

-Și ce s-a întâmplat?

-Stai să vezi. Fiecare poezie postată pe internet primea de la cititori exclamații de tipul "ce frumos", "bravo", "felicitări" și alte laude care mie nu-mi plac, le găsesc goale, șabloane. Îl felicitam și eu, dar altfel: uneori repetam unele versurile ce mi-au plăcut, alte ori scriam o remarcă. Așa, ca între prieteni.

-Sa supărat?

-Nu atunci. A asistat pe zoom la

întâlniri cu poeți din țară, le-a comandat cărțile și dintr-o dată poeziile lui au devenit nebuloase, greu de recunoscut. Poeții sunt ușor influențabili. Când văd ceva deosebit la alții, uneori sunt ațâțați să producă și ei ceva în același gen. Încearcă "apele" dar revin curând la propriul stil apreciat de cititori. Prietenul meu care a creat poeme de mare frumusețe și adâncă sensibilitate, a devenit nerecunoscut în aceste creații din urmă și nu m-am putut opri să-i spun.

-Acum s-a supărat.

-Da. Mi-a sugerat într-un fel că ar fi bine să nu-l mai sun.

-Păcat! Ce ai de gând să faci?

-Ce pot să fac? Nu cred că am greșit spunându-i ce-am simțit. Nu pot intra în corul celor care aplaudă pentru că așa se obișnuiește.

-Da, dar aceștia nu sunt înlăturați de prieteni, ca tine.

-Se poate. Cred că în viață trebuie să fim loiali, cu noi înșine în primul rând. A fi loial nu înseamnă că trebuie să fim totdeauna de acord cu cei din jur. Am văzut de curând opera Lohengrin de Wagner, în care loialitatea e punctul central al operei. Lohengrin este un cavaler străjuitor al Sfintei Cupe "The Holly Graal" din care a sorbit Hristos la Cina Ceea de Taină. Aceștia s-au dedicat apărării celor inocenți învinovați pe nedrept. Într-un asemenea caz se afla Elsa, fata regelui Brabantului muribund, care a ales ca protector al copiilor săi pe Telramund, un conte din Brabant. Telramund aduce în fața judecății pe Elsa pentru crima de ucidere a fratelui ei dispărut după ce s-au rătat în pădure. În fața acuzărilor, Elsa invocă ca apărător pe cavalerul ce i-a apărut în visul din pădure. Înainte de începerea luptei, cavalerul are trei condiții: Nu va întreba niciodată cine este, de unde vine și din ce neam se trage. Acceptând, cavalerul înfrânge în luptă pe Telramund, cruțându-i viața. Din ură Telramund reușește să strecoare în mintea fetei dubii asupra cavalerului, convingându-o să-și calce promisiunea. Lipsa ei de loialitate este motivul nefericirii ei. Cavalerul Lohengrin, fiu al regelui apărătorilor Sfintei Cupe, Parsifal, trebuie să se întoarcă înapoi, fiindu-i interzisă dezvăluirea identității. În lipsa de loialitate, încredere și credință, Wagner vede motivul pătimirilor noastre. →

DAVID KIMEL

-Cred că mai spune ceva: Din neîncredere și necredință a pățimit și Domnul...

-Într-un fel, da. Lohengrin apare altfel decât Hristos: Cavalerul vine într-o armură strălucitoare; Hristos vine dintr-o iesle din Bethlehem. Lohengrin își ascunde identitatea; Hristos și-o dezvăluie, dar puțini sunt aceia care cred spusele Lui. Lohengrin se retrage în castelul lui; Hristos plătește cu propria Sa viață salvarea omenirii. Amândoi au fost victime ale celor lipsiți de credință. Mai este un lucru interesant...

-Ce anume?

-Inocența. Cavalerii Sfintei Cupe vin în ajutorul celor inocenți. Un inocent nu cunoaște răul, urăște răul și nu poate comite un rău. Într-un cuvânt, e fără păcat. Păcatul, este numele pierzaniei care poate distruge cetatea. Gândește-te la Oedip, opera marelui Sofocle.

-Oedip a fost inocent. El n-a știut că cel ucis în drum, era tatăl său. Ucidând monstrul la porțile Tebei, a primit ca răsplată mâna reginei, neștiind că era mama lui.

-Adevărat. Prorocirea s-a împlinit fără știința lui Oedip, dar păcatul a fost comis. Păcatul nu se șterge, cineva trebuie să plătească pentru el. Prețul e plătit în sânge. Până se află vinovatul, întreaga cetate trebuie să îndure plaga. Chiar comis fără știință, Păcatul planează asupra lumii cu urmări nefaste.

-Bine, așa-i legenda. Ce se întâmplă în zilele noastre?

-Eu știu? Tu nu vezi că oamenii și-au pierdut inocența, că nu se mai roagă, nu mai merg la biserică? Copii lor își urmează părinții și nu mai știu de cele sfinte. Credința, respectul, bunătatea, nevoia de ajutorare a altora a dispărut și în locul lor Păcatul a pătruns în firea și acțiunile multora. Ceea ce vedem cu groază în jur, este rezultatul păcatului. Norii care planează peste cetatea noastră, mă tem, sunt aducători de furtună.

-Doamne ferește!. Ce tur de forță făcurăm astăzi! De aia îmi place să stau de vorbă cu tine: vi cu probleme interesante...

-Asta pentru că te pricepi tu să mă tragi de limbă.

-Poate. Dar mi-a făcut plăcere. Mai sună!

-Și tu. Te salut!

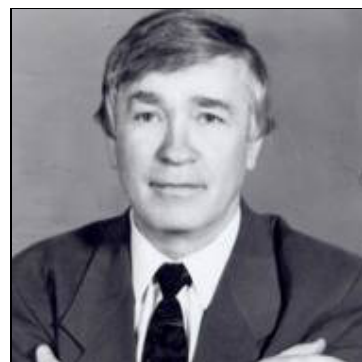
-Salut!

23 martie, 2023

Prima întâlnire

Urma ca peste două zile să împlinesc frumoasa, așa zice lumea, dar eu nu credeam o iotă, vârstă de 18 ani, să spun adio adolescenței și să devin major, adică bărbat. Mama, deși o ținea în secret, se pregătea să mă surprindă cu o masă copioasă din ce avea ea la îndemână în satul ăla ondulat cu dealuri și păduri de frasin. Olfacțiile mele m-au ajutat să-i descopăr secretul. Trecând pe lângă cuptorul de făcut pâine, am aduhmecat un miros îmbătător de cozonac cu stafide și sămburi de nucă, iar în bucătăria de vară mirosea apetisant a curcan fript. Pe onoarea mea de știam ce se petrece nici cu mine și nici în casa de pe buza văii învolburate, adumbrită de perdele de sălcii și arini. Simțeam în mine o liniște ce mă speria, parcă nu aveam nici inimă, nici vase de sânge, nici gânduri, călcam din inerție, păream un visător, un lunatic. În timp ce hoinăream prin lunca cu cânepă, în mijlocul căreia se afla un mic câmp cu maci roșii, m-a strigat mama să vin acasă că mi-a adus factorul poștal o scrisoare. Nu promisem până atunci nicio scrisoare, nici de la fete, nici de la prieteni. Venit în curtea casei, curios, în sfârșit îmi simțeam cum inima îmi tresaltă ca un ied în pieptul meu. Iau plicul în mână, mă uit la expeditor și descopăr un nume de fată: Ariana Bălen. Mda, după un moment de uluială, am realizat că era iubita din liceu al unui bun prieten de-al meu, Bălșan. Arianei îi scrisesem în ultimele clase de liceu cel puțin zece scrisori. Mă rugase prietenul meu să-i compun niște epistole de dragoste iubitei sale, iar drept recompensă mă scotea odată pe săptămână la cea mai cochetă cofetărie din oraș „Alunița”. „Te rog, îmi ceruse el, să pui multă pasiune, sentiment, iar dacă se poate patimă, foc și tot ce mai știi tu, pentru că vreau s-o cuceresc definitiv, s-o dau gata”. Nu știu nici în ziua de azi cum s-au pornit să irupă în mine cuvintele, adjectivele, superlativele, metaforele și alte figuri de stil.

Îmi lua cam o zi ca să compun o scrisoare. Dusesem o măsuță din casă în lanul de cânepă și maci, hârtie, pix și o sticlă de juma

de litru de ceai de mentă. Scriam, scriam, scriam. După a doua sau a treia scrisoare, mi-am dat seama că eu o iubeam pe Ariana și nu Bălșan. Mai mult decât atât, după ce isprăveam de scris epistola, ei „Te iubesc la nebunie, Tony Bălșan”, o citeam de la început și mă trezeam că-mi curg lacrimi din ochi. Prietenul meu Bălșan mustea de fericire, îi străluceau ochii ca unui luceafăr când îi înmâna scrisoarea și Ariana, după ce o citea, îl strângea tandru de mână și-i acorda câte un sărut la început mai sfielnic, apoi tot mai apăsător, mai cald. Cum am mai spus, am compus în numele lui Bălșan peste 20 de scrisori, de la una la alta mai cuceritoare, mai aprinse, mai nu știu cum. Sincer, el deborda de fericire și eu sufeream ca un câine. Nu știu, ba cred că știu, dar nu vreau să dezvălui, de ce eu nu aveam trecere la fete, deși eram înalt, o față ovală, cu pomeții ieșiți puțin în afară, brațe vânjoase; ce-i drept umblam cam modest îmbrăcat, căci ai mei nu puneau preț pe vorba aceea „haina face omul”, pe când toți ceilalți colegi, toți din oraș, erau îmbrăcați cu stil, domnește, așa putea spune. Poate mai erau și alte motive de care nu îmi dădeam seama; poate miroseam a om de la deal, cu animale, cu bălegar, fără baie în casă, ci doar o dată la o săptămână – două, mă spălam la ciubăr.

-No, zice mama, ce-i cu scrisoarea aia, de la cine e?

-Tre' să merg la școală că doamna dirigintă vrea să mă sărbătorească pentru împlinirea a 18 ani.

-Și vrei să mergi?, zice mama.

-Da, mamă, vreau să mă duc, că doamna dirigintă ține foarte mult la mine.

-Păi, face mama, și noi vrem să te sărbătorim. Uite, tatăl tău ți-a →

GHEORGHE JURCĂ

cumpărat un costum de haine nou-nouț, ghetе, cămașă de zefir. Am să-l rog să ți le dea să te îmbraci cu ele și să mergi acolo ca un orașean.

Tata nu era acasă. Era plecat la câmp, la animale. Mama a scos din șifonier costumul, pantofii, cămașa și m-am îmbrăcat cu ele.

-Să nu te deochi, a zis mama, scuiпându-și în sân, ce fecior chipeș ești!

Mințisem, Aria mă chema în scrisorica aia scurtă să mă duc să mă întâlnesc cu ea pe Cetățuia orașului, unde se afla un parc cu zeci de soiuri de arbori și flori. Îmbrăcat la patru ace, am ieșit în șosea, de unde am luat autobuzul ce ducea la oraș.

Prima reacție ce am avut-o după ce am ajuns în centrul orașului a fost să privesc în vitrina unui magazin să mă văd la scară naturală cum arătam în noul costum cumpărat de tata. Mi-a venit greu să cred că sunt eu. Sigur, mi-am zis, că aveam halucinații. M-am dus încet, oarecum mândru, emfatic de-a dreptul spre podul ce ducea spre Cetățuie, acolo unde se afla o frumoasă ciupercă din lemn, cu bănci și mai multe mese de jur-împrejur. Era o vară serafică, cald, plăcut, florile răspândeau un miros amețitor. La ora aceea, parcul era pustiu, mai treceau de colo-colo niște perechi, dar nicidecum tinere, ci mai în vârstă care pășeau domol, ca și cum trecuse pe lângă ei elanul anilor tinereții. M-am așezat sub un castan cu coroana amplă pe o bancă și mă gândeam ce oare urma să se întâmple. Ariana nu-mi dăduse o oră de întâlnire și prin urmare eram nevoit să aștept. Cât? Până se ivea de undeva. M-am dus la un chioșc unde se vindea înghețată și am cumpărat un cornet de înghețată de vanilie și fistic.

Până ce am terminat de mâncat înghețata, uitându-mă pe podul de peste râu, am zărit chipul unei fete ce semăna foarte bie cu Ariana. M-am dus înspre podeț cu iluzia că numai ea putea fi. Și chiar ea era. Pășea ușoară și plină de grație. După ce am văzut-o zâmbind, am fost sigur că e ea. Era îmbrăcată într-o rochiță roșie cu romburi mari și o bluză albă din bumbac, cu mâneci scurte și decoltată la gât, iar în picioare avea niște sândăluțe albe cu barete negre. Părul îi curgea pe umeri în bucle aurii ce strălucea atât de fru-

mos ca soarele verii. Năsucul delicat și cărn îi dădea un aspect surăzător, gura distinct conturată de buze pline, gropițele adânci din obraji, bărbia ușor proeminentă îi ofereau o înfățișare de divă, în timp ce, datorită ochilor, printr-un ciudat contrast, chipul îi era umbrat de melancolie. Inima îmi bătea cu veselie în piept. Când am fost la doi pași de ea, a zis pe un ton suav, delicat:

-Ai venit de mult Costele dragă?

-Să tot fie o jumătate de oră.

-Îmi cer scuze că nu ți-am scris în epistola mea ora de întâlnire.

-Nu face nimic, Ariana... Vai, ești atât de frumoasă, încât te-aș fi așteptat până se lăsa amurgul.

I-am sărutat mâna, iar ea, de ce oare fetele sunt mai îndrăznețe decât băieții, m-a sărutat pe obraji. Părul ei sau poate bluzița miroseau a lavandă, un parfum foarte plăcut.

-Știi, a zis ea, că am început să mă îndoiesc că ești tu, dichisit atât de elegant. În toți anii de liceu ai fost un băiat frumos, chipeș, dar acum mă uimești.

-Las' că nu e chiar așa. Ești tu drăguță cu mine. Mie mi se pare că tu ești elegantă, vaporosă și plutitoare ca o fantasmă, mă rog, o himeră. Spune-mi, ce ți-a venit să-mi scrii și să mă inviți să ne vedem aici? L-ai lăsat pe colegul nostru Bălșan care te idolatriza.

-Da, mă idolatriza prin cuvintele tale puse în scrisorile foarte romantice.

-Te-ai prins că nu erau cuvintele, sentimentele lui?

-O, da. După a treia sau a patra scrisoare. Când ne vedeam tet-a tet nu scotea o propoziție, o vorbă mângâietoare și plină de tandrețe. Mi-am dat seama că tu ești hoțomanul care...Că tu erai cel care mă plăcea. Și nu înțeleg de ce nu mi-ai spus verde în față, că nu pari de-

loc timid.

-Iartă-mă dar eram inhibat de farmecul, de gingășia ta.

Ne-am prins de mână, ca și cum ne iubeam de-o viață și ne-am dus la casa părinților ei, după ce mai întâi au intrat pe la o florărie și am cumpărat trei flori de orhidee și ne-am dus undeva, nu departe de centru, pe gura unui părauț. Avea o casă frumoasă, înconjurată de jur-împrejur de pomi, ronduri cu flori, iar înăuntru mobilă veche, cu tot felul de intarsii încrustate pe ea. Două încăperi dădeau spre stradă: sufrageria și salonul unde primea musafirii. Salonul mai mult lung decât lat, cu trei ferestre ce se deschideau spre copaci ale căror frunze atingeau streșinile era decorat cu obiecte și mobilă de un gust pur și sobru, deosebit de rare și de valoroase. Iulia, mama Arianei, întinsese repede o masă cu supă de laște într-un castron mare de porțelan, friptură de rață cu varză roșie, un tort doboș cu stafide și cafele. Tatăl său, funcționar la bancă, mi-a turnat vin în pahar, un vin roșu chihlimbariu. Am ciocnit în sănătatea noastră, a prietenei noastre, adică a Arianei și a mea. Jude era un tip jovial, cu un vocabular ales, apoi după servirea mesei s-a dus în dormitor și s-a trântit pe o dormeză, adormind în curând. Mama Arianei, care era educatoare la o grădiniță din cartier, a mai stat de vorbă cu noi, interesându-se de starea părinților mei, de traiul pe care îl ducem, de ce am de gând să fac în viață și alte mărunțișuri despre viața de la oraș, ca și cea de la sat.

Mulțumind de masă, ne-am dus hai-hui prin oraș. Ariana își schimbase ținuta, îmbrăcase o pereche de pantaloni strânși bine pe trup, evidențiindu-i foarte bine formele corpului. La propunerea ei, ne-am dus să vizităm o peșteră în dealul Corabiei, cam la vreo cincisprezece kilometri de oraș, și, tândăbind pe drum, ca și în peștera veche de câteva sute de ani, ce avea tot soiul de stalactite și stalagmite, ne-am trezit că ne-a prins seara prin pădurea de molid și de pini de pe muntele Corabia. Se lăsase o noapte întunecoasă și am fost nevoiți să cerșim unor localnici un loc unde să înnoptăm. Nu aveam pretenția să dormim într-o casă, ci în vreun →

Vasile Bedreagă, Colier, porțelan

pod de șură, unde muntenii schimbaseră fânul de peste an prăfuit cu cel nou, abia cosit și uscat. Stăpânul șurei ne-a înbiat cu câte un pahar de țuică tare de cireșe, care ne-a cam amețit, neobișnuiți cu astfel de droguri, așa că ne-am cufundat în stratul afânat de fân și după ce văzându-ne singuri, doar poate stelele se uitau la noi prin spărturile acoperișului ne-am sărutat, ne-am palmat anumite părți ale corpurilor noastre tinere, am adormit. Noaptea a început să răpăie pe șindrilă o ploaie ca un ropot de tobe, adâncindu-ne în apele profunde ale somnului. Când ne-am trezit, era spre amiază. Gospodarul a pus scara la pod și am coborât, ne-a condus la fântână să ne spălăm cu apă rece, apoi ne-a invitat într-un foișor, unde am fost poftiți să halim o ratotă de ouă cu brânză și pe-aici ți-e drumul.

Ne-am scuturat noi cât am putut și am știut de florile de fân, dar tot am dus acasă destule firișoare din florile câmpului.

-Dragă Ariana, i-am spus pe drumul spre casă, îți mulțumesc foarte mult pentru frumoasa idee de a mă scoate din Troașul meu păduretic și m-ai făcut să-mi retrăiesc adolescența, părerea rău că am trecut prin ea ca printr-o pădure sălbatică, necunoscând idilele, fiorurile dragostei dintâi, părându-mi-se că sunt un copil urât, nesociabil și neagreat de colege, de fete. Acum mă simt un om întreg și parcă nu mai m-aș întoarce acasă, dar trebuie s-o fac.

- Rămâi la noi, tata îți va găsi un loc de muncă și...

- Mulțumesc dragă Ariana, dar în august mă voi duce să dau admitere la facultate. Tu Ariana?

- Eu mă voi duce la un colegiu de muzică din Cluj, pentru a studia vioara.

Se făcuse seara când am ajuns acasă. Ai mei erau cu toții culcați, lăsându-mi ușa la coridor deschisă. Am intrat cu mișcări de felină în camera mea, am dat jos hainele de pe mine, le-am periat cu grijă la lumina unui lămpăș de noapte, le-am băgat în șifonier și m-am culcat, fericit de tot ceea ce mi se întâmplase. Am dormit destul de greu, de vină era mirosul plăcut răscolitor al cozonacului, care se afla pe masă acoperit cu un ștergar. N-am rezistat tentației și am rupt o bucată din el. Era al naibii de bun.

Excursie într-un gând de elev

Școala e un loc unde se pleacă,
Doar pentru a avea de unde se veni,
Unde niște caraghioși cu cataloage,
Notează despre noi niște prostii,

De exemplu, când eu nu sunt acolo,
Dar când sunt acolo, credeți că sunt?
Joc rolul unui alt Cristofor Columb,
Ce caută pe Internet un alt pământ.

Cu lumea întreagă vorbesc discipline,
La buchet, la distanță de-un clic,
Care fac ca disciplinele la fir ofilit,
Să nu mai însemne aproape nimic.

Sunt bănci de lemn ca niște sicrie,
Unde nu se stă întins, ci în fund,
Pe elipsoidul acesta de rotație,
Unde doar proștii spun că-i rotund.

Primim fără nicio tragere de inimă,
Cantități imense de idei învechite,
Nimic nu se dezbate, doar pe de rostul
Și torăiala, sunt bine venite.

Mai este și o tablă de smoală,
În fața căreia ne dăm cu presupusul,
În rest, ridică-te sus, stai jos, dar în
Univers,
Nici proful nu știe ce-i josul și susul.

Ne pun să memorăm multe formule,
La fizică, la chimie, la mate,
De-ajungem să credem că, în sol,
E sorgintea rădăcinilor pătrate.

Profesorii respectă programe,
De pe vremea lui Tuthankamon,
Noi ne gândim la cursul valutar,
La fluctuațiile parității euro ron.

Și alte lucruri ce nu folosesc,
Decât la impresia artistică,
Împinși deliberat în derută,
Între Darwin și Patristică.

Învățăm ce-au învățat bunicii noștri,
Dar lumea lor de mult nu mai este,
În viața reală ne vom trezi personaje,
Într-o veche și depășită poveste.

Ne vom trezi într-o lume de roboți,
Unde o să arătăm diplomele și atât,
Unde vom fi autiștii de serviciu,
Și arhaice resturi de la cât.

Sunt și cuiere unde ne-agățăm,
Speranța că vom mai putea recupera,
Anii tineri pe care oricum Google
Înapoi nu poate să ni-i dea.

Dolce far niente al unei școli,
Unde nu învățăm de fel să respectăm,
„clipa cea repede ce ni s-a dat”,
La cât de lesne ne-o lepădăm.

3 aprilie 2023

Aventurile unui poet într-o sală de jocuri de noroc

Am intrat într-o sală de jocuri de noroc,
m-am așezat la o masă, am cerut o bere
și am scris un poem pe un șervețel,
poem cu care au vrut să-mi plătesc berea.

Am fost dat afară din sală, cu un picior în fund.

Am intrat înapoi pe fereastră,
m-am așezat la o masă,
am cerut o bere și am scris un poem
pe fața de masă,
poem cu care am vrut să-mi plătesc berea.

Am fost bătut măr și aruncat în stradă.

Am intrat apoi pe gaura cheii,
m-am așezat la o masă,
am cerut o bere și am scris un poem
scrijelit cu unghia pe lemnul mesei,
poem cu care am vrut să-mi plătesc berea.

Am fost împușcat cu un pistol cu bile
de către un bodyguard al localului.

Apoi, badijonat pe răni,
am venit din nou la sala de jocuri,
am intrat printr-o fantă de sub ușă,
am cerut o bere și m-am așezat la un
aparat de păcănele
unde am tras de manetă și mi-a ieșit
din prima 7 pe linie,
poem care mi-a ajuns exact cât să-mi
plătesc berea.

7 ianuarie 2023

RĂZVAN DUCAN

1) MEMORIA BĂTRÂNĂ

În vremea dictaturii comuniste,
Poze rupte sau tăiate din reviste,
Cele mai multe de la americani,
Le obțineam, dând pe ele o grămadă de bani,
Despre o societate ferită de confuzii ...
Bucuria scurtă, rară, dată de televizor,
Cu destrăbălarea imperialiștilor ....
Îmi băntuie și-acuma memoria bătrână:
Ca să-mi întrețin ascunsele iluzii

*Trupurile de nimfe minione
Un fel de erotice bazuka,
Rafinatele gheșe nipone,
Dansând și cântând la Takarazuka !*

2) Iubirea cu « SECERA și CIOCANUL »

Și acum, mă cuprinde un strajnic umor,
Că iubeam pe Marta, utecista,
Care s-a făcut că-și pierde batista,
S-o gălesc și s-o păstrez, chipurile,
semn de amor...
O avea brodată cu «*Secera și Ciocanul*»,
Cu mătasă roșie cum are mărgelile
curcanul.
Voia să mă gândesc la ea ca la o
activistă frunțasă,
Că se ferea aprig de iubirea „burgheză”,
pătimașă...

Batista am aruncat-o apoi, într-un sertar.
Au găsit-o nepoții mei acumă,
democrați,
Și și-au suflat nasul în ea amuzați,
În bătaia de joc a simbolului comunist-proletar!

3) Nu-I JUST, tovarăși !

Cu privire la capitaliste aspecte,
Considerate de comuniști uriașe defecte,
Ei foloseau un cuvânt din limba lui **Proust**,
Introdus în discursuri cu notă „vezi, Doamne, etică”,
De propaganda politică bolșevică,
sovietică:
«*Nu-i just , tovarăși ! NU-I JUST*» !

4) Moda și ideologia marxistă

Partidul critica cu așa-zisa vigilență,
Tinerii etalând o capitalistă influență:
Cu pantalonii având exagerat de largi manșetele,
Cum purta în filme, gangsterul **Haripil**,
Traficant de alcool, arme și explozivi
cu **trotil**,
Cu amante dosind marihoana-n poșete...

De la *evazați* la **evazivi în țări «dușmane»**,
Nu mai era decât un pas, pentru aceste persoane,
Așa credea neiertătoare informată Securitate!...
După Revoluție, tineri mulți au plecat în **străinătate**,
La muncă sau la studii, bucurându-se de **libertate**,
Sătui de amestecul politicii în toate!

5) «DEMOCrația POPULARĂ»

Vasilică Bura, în răs, la o petrecere, A explicat etimologia «democrației populare»
Numind sintagma stupidă de lexic alege
A autorilor ideologiei dictaturii proletare.
În grecește demos înseamnă popor și cratos, putere -
«Democrație populară» repetă sensul popular, inutil!
E pleonasm internațional, de la prima vedere,
O greșală logică gravă, și una de stil.
.....

După explicția critică și foarte hazlie,
A fost turnat la Securitate de către informatori
Și a primit cinci ani de pușcărie,
Că și-a bătut joc de comuniștii conducători!
A făcut detenția la Gherla - zile grele -
Bătut, legat în lanțuri, regim de criminal,...
Eliberat, cânta: „Tristă-i duminica zilelor mele”
Și tragica romanță politică „Departee de mal”.

6) NOSTALGIA crâșmelor

Unde sunt crâșmele de altădată?
La „*Vadul nevoilor*” o făceam mereu lată.
Beam rom tare, curat, de **Jamaica**
Și-o țigancă, având rochia în spate crăpată,
Cânta romanțe de mahala cu **balalaica**.
Când se lăsa noaptea pe suburbie,
Întunericul ascundea povești bizare, în Ferentari,
Cu femeii pierdute de la periferie
Și lucrători bețivi, perversi, de la Regie.

Trompeta suna stingerea la brigada de militari.
Atunci veneau lăutarii de noapte,
Cu vioară, acordeon, țambal și gordună,
Cântând până dimineața la șapte
Și erau toți, în crâșmă, cuprinși de voie-bună.

Numai Gelu elibeart din Deltă; de la tăiat stuf,
La mișcarea legionară ducându-l gândul.
Băut și trist pentru tinerețea risipită,
Nu mai era tulburat de nicio ispită
Și cerea lăutarilor sugrumat de năduf:
„Cântați; mă!” «Deschide-mi, gropare, mormântul!”....

Înainte crâșma era o adevărată salvare,
Cu dorul și cu durerea lui fiecare.

7) Perversa secretară de partid

Beam în Cișmigiu la „Buturugă” ciocolata,
Când Tanța m-a abordat fără discreție;
Mi-a spus că-i secretară de partid pe secție,
Tocmai la fabrica unde se produce aromata...
Atunci, spunându-ți funcția în ierarhia politică
Era o prezentare de prestigiu socială
Mai mult decât o diplomă științifică
Sau o absolvire de înaltă școală.
.....
Tanța își etala decolteul adânc cu voluptate
Și pulpele descoperite de fusta **mini**,
Negre, fără să fie deloc bronzate,
Ca a primitivelor din insul **Bykini**.
Ceea ce mi-a întărit deodată simțirea...
Și ne-am dus cu tramvaiul în Ferentari,
Lângă o companie de pompieri militari,
Unde-ntr-o cămară m-a vârat «iubirea»...
Tanța s-a desbrăcat complet pe-o canapea,
Lăsând laoparte orice prestanță,
Și-a început bere cu rom să bea,
Cântând romanță stălcită, după romanță.

.....
După spectacolul oripilant desfășurat,
Îmi trecuse sexapilul pentru tovarășa Tanța
Și de pe scaun rapid m-am ridicat,
Să-mping ușa că n-avea clanța.
Când vede asta, tipa se pregătește
Și-și desface picioarele, ridicându-le-n sus,
Șpagat aerian pervers, și trivial mi-a spus:
«Servește-te, tovarășe, student utecist, servește!»

Am ieșit, trântind ușa în urma mea,
Și-am scăpat cu fuga de belea.
DORIN N. URITESCU

(Din volumul în curs de apariție:
«**DEȚINUT**» în **SOCIALISM**)

PASTEL DE SEZON

...Iarăși norii se îmbumbă,
Atmosfera-i găgăuță,
Vântul a-nceput o rumbă,
Ca o sârbă în căruță!

Plouă? Zici că e ninsoare,
Ninge? Ai jura că plouă!
E ușor să pui prinsoare
Că-s de vină amândouă!

Diminețile-s cu brumă,
Spre amiază norii-s... Cirus;
Seara, îmbrăcat a glumă,
Poți fi proprietar de virus;

Panseluțele-n grădină,
Cot la cot cu ghiociei,
Trec la... fapte de rutină
Și... înșeală gândăceii;

Plouă-ninge – tot o zeamă!
Vremea? Pleacă, se întoarnea,

Noul Anotimp se cheamă:
ToamnăPrimăvarăIarnă!

(Simeria, 2023)

URBANISTICĂ

Pe strada ta, întortocheată
Precum o funie în sac,
Trecui și azi, ca altădată,
Să văd cum tatăl tău, posac,
Păzește poarta încuiată;

Și da, pe bancă, tot acolo,
Cu barbă și posomorât,
Spunea cu glasul în tremolo
O rugă ca un psalm urât,
Ca un răsunet de *dincolo*;

Dar ce privești bizară,
Ce ins cu față de netot,
Ce chip de ciuhă într-o gară
Zvârlind spre lume idiot,
Un râs cu sunet de gargară;

Pe strada ta cu garduri lipsă
Și câini lătrând înfometați,
Normalul tot era-n eclipsă
Iar oamenii, înnegurați,
Păreau scăpați de-Apocalipsă!

(Simeria, 2023)

DUMITRU HURUBĂ

Blocnotes

Rabla

La început a fost un vis, doar speranța de a fi cândva, cât de cât, asemănători celorlalți. Era și dorința de a nu se simți umiliți, fiecare în grupul lui, în momentele în care vine vorba despre mașina proprietate personală.

Discuțiile despre agricultură aveau loc tot mai rar în grupurile de bărbați, chiar dacă proveneau din mediul rural, chiar dacă aveau printră amintiri căsuța veche cu pământ bătătorit în loc de dușumea, faptul că acum nu luau contact cu produsele agricole decât prin intermediul raftului de magazin îi făcea să se simtă străini de brazda pământului din gospodăria părintească. Nu deveniseră pe deplin orașeni, dar nici țărani nu se mai simțeau; erau o categorie de locuitori care se străduiau să împace sentimentul de dezrădăcinare cu cel provenit din greutățile adaptării. Acum tema dezbaterilor era automobilul și diferența dintre cei care îl au și cei care îl doresc.

La piață, și mai ales la coafor, atmosfera nu era mai puțin dictată de importanța membrului metalic al familiei. Sacoșele cu cumpărături păreau, cu timpul, mai grele de când alte sacoșe se deplasau cu portbagajul.

Nici la școală nu era cine știe ce bine, fata primea, atunci când era momentul potrivit, priviri încărcate de dispreț prematur, dar băiatul era deseori destinatarul a ceea ce în cazul fetei era mai mult sugerat, dar sub formă de cuvinte.

Este frumos să fie considerați copiii ca suflete curate, lipsite de răutatea și egoismul celor maturi, dar, cine nu vrea să-și schimbe părerea, să nu le supună la probă ingenuitatea; mai ales dacă atitudinea celor aflați în grup este îndreptată asupra celui singur.

Porniți de la convingerea că banul trebuie mai întâi câștigat și numai după aceea cheltuit, au făcut economii, chiar era la modă să-ți permiți puțin și ieftin, că doar așa se poate ajunge acolo unde îți dorești. Așa că visul a început a avea statul de speranță. Parcă deveniseră mai ușor de suportat acele privațiuni fără de care nu se pot face economii.

În ziua în care în curtea lor a apărut mașina, toți patru o priveau fără a putea vorbi sau face vreun gest, doar lacrimile lor trădau fericirea care îi copleșea.

Au urmat plimbările, duminicile petrecute la marginea pădurii, pe malul vreunei ape, îmbinând trăirea în mijlocul naturii cu sentimentul de eliberare de sub teroarea umilinței. Mama pregătea gustarea pentru ziua petrecută „la iarbă verde”; fiind făcută cu gândul

la fericirea familiei, salata de vinete era mul mai bună.

Anii au trecut, tâmpilele părinților au căpătat culoare argintie, copiii au devenit tineri pregătiți să facă primii pași în viață, doar mașina era aceeași.

Desigur că nici fierul nu este scutit de bătrânețea dată de uzură, în cazul de față mai este și cea determinată de comparația cu modelele mai noi, mai puțin consumatoare de combustibil și lubrifianti și, mai ales, mai puțin poluante. Aici a intervenit societatea, prin puterea de decizie a statului, acesta a găsit metode de îndepărtare din circulație a celor denumite generic „rabla”.

Mașina a fost predată acolo unde trebuie, dar au mers toți patru să o conducă pe ultimul drum.

Un utilaj fioros a ridicat-o pentru a fi transportată și aruncată peste grămada de alte rabla. În clipa în care au văzut-o, singură și neajutorată în ghearele acelei mașinării monstruoase, parcă privindu-i cu disperare, parcă cerând un fel de ajutor pe care nu-l spera, o rază de soare a făcut să sclipască o parte a vopselei, a fost un ultim salut.

Au urmat lacrimi, dar nu erau cele de fericire din prima zi, erau dureroasele lacrimi ale zilei de despărțire pentru totdeauna.

IOAN MUGUREL SASU

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (XVIII)

CREAREA ILUZORIE A CLASEI MIJLOCII

«Se știe bine că OMUL, după ce și-a asigurat **necesitățile primare** – hrana, îmbrăcămintea și adăpostul – tinde cu tărie spre a fi mai puțin vigilent. Să-i permitem să-și adoarmă conștiința, **orientându-i totodată spiritul după placul nostru, prin crearea de fațadă a unor condiții economice favorabile.** Prin urmare, în această perioadă a anilor 1970, în care agenții noștri se vor infiltra peste tot în diversele sfere ale societății pentru a o face să accepte NOILE NOASTRE NORME ÎN MATERIE DE ÎNVĂȚĂMÂNT, DREPT LEGAL, SOCIAL și POLITIC, vom veghea la răspândirea în jurul lui a unui climat economic de încredere. MUNCĂ PENTRU TOȚI; DESCHIDERI DE CREDITE PENTRU TOȚI; DISTRAȚII PENTRU TOȚI – acestea vor fi devizele noastre pentru CREAREA ILUZORIE A UNEI NOI CLASE SOCIALE; „CLASA MIJLOCIE”. Căci, o dată atinse obiectivele noastre, vom face să dispară acestei „CLASĂ” DE MIJLOC, situată între săracii seculari și noi, bogații, TĂINDU-I DEFINITIV ORICE MIJLOC DE SUPRAVIEȚUIRE».

FUNCȚIONARIII EXECUTANȚI PEREFCTI AI „PUTERII GUVERNAMENTALE”

«În acest sens, vom face din națiunile-state noi „părinți” ai indivizilor. Prin intermediul acestui climat de încredere în care „Agenții Internaționali” trimiși de noi vor fi făcut tot ceea ce este necesar pentru a îndepărta orice spectru al războiului mondial, vom încuraja „Centralizarea” în favoarea statului. De această manieră, indivizii vor putea dobândi impresia unei libertăți de explorare totale, în timp ce povara legendară a responsabilităților personale va fi transferată în sarcina statului. Astfel, vom avea posibilitatea de a multiplica în proporție vertiginoasă sarcina statului, înmulțând fără nici un fel de limite masa de funcționari intelectuali. Având garantată

pentru ani de zile în avans securitatea materială, aceștia vor fi, în consecință, executanți perfecți ai „Puterii Guvernamentale”; cu alte cuvinte, ai „Puterii” noastre».

«Vom crea astfel O MASĂ IMPRESIONANTĂ DE FUNCȚIONARI care, ea în sine, VA FORMA UN GUVERN (în cadrul guvernului), indiferent de partidul politic care va fi într-un moment sau altul la putere. Această mașinărie anonimă ne va putea servi într-o bună zi drept PÂRGHIE, când va sosi momentul, PENTRU A ACCELEREA PRĂBUȘIREA ECONOMICĂ A STATELOR-NAȚIUNI; căci acestea nu vor putea să întrețină la nesfârșit o asemenea masă salarială, fără a trebui să se îndatoreze mai preus de mijloacele lor. Pe de altă parte, aceeași mașinărie îi va conferi aparatului guvernamental o imagine rece și insensibilă; această mașinărie complexă și absolut inutilă în multe dintre funcțiile ei NE VA SERVI DREPT PARAVAN ȘI MIJLOC DE PROTECȚIE CONTRA POPULAȚIILOR. Căci cine va îndrăzni să se aventureze prin dedalurile unui asemenea labirint, în scopul de a-și face auzite doleanțele personale?»

ELIMINAREA RESPONSABILILOR DIN STATELE-NAȚIUNI

«Tot în aceeași perioadă de buimăcire generală, vom profita de asemenea PENTRU A-I CUMPĂRA SAU ELIMINA, în conformitate cu necesitățile momentului, PE TOȚI DIRECTORII DE ÎNȚEPRINDERI, RESPONSABILII MARILOR ORGANISME ALE STATELOR, CENTRELE DE CERCETARI

Vasile Bedreagă, Geneză, porțelan

ȘTIINȚIFICE a căror activitate și eficacitate ar risca să confere o putere prea mare statelor-națiuni. Nu trebuie în nici un caz ca statul să devină o forță independentă în sine, care ar risca să ne scape de sub control și să ne pună în pericol „Planurile” ancestrale».

AUTORITATEA ABSOLUTĂ ASUPRA STRUCTURILOR SUPRANAȚIONALE

«Vom veghea de asemenea SĂ AVEM O AUTORITATE ABSOLUTĂ ASUPRA TUTUROR STRUCTURILOR SUPRANAȚIONALE ALE NAȚIUNILOR. ACESTE ORGANISME INTERNAȚIONALE TREBUIE SĂ FIE PLASATE SUB JURISDICȚIA NOASTRĂ ABSOLUTĂ».

CONTROLUL MIJLOACELOR DE INFORMARE

«În același sens și pentru a garanta rentabilitatea influenței noastre asupra populațiilor, VA TREBUI SĂ CONTROLĂM TOATE MIJLOACELE DE INFORMARE. BĂNCILE NOASTRE NU LE VOR FINANȚA, așadar, DECÂT PE ACELEA CARE NE VOR FI FAVORABILE, supervizând totodată ÎNCHIDEREA CELOR MAI RECALCITRANTE. Acest lucru ar trebui, în principiu, să treacă neobservat în rândurile populațiilor, acestea fiind absorbite de necesitatea de a câștiga cât mai mulți bani și de a se distra».

Prof. EUGEN MERA

Să ne mai (re)amintim de...

ANTON PAVLOVICI CEHOV

(1860-1904)

Putem spune fără a greși câtuși de puțin că **Anton Pavlovici Cehov**, unul dintre marii scriitori ruși, dar și universali, a trăit nedrept de puțin, iar datele nașterii și morții dovedesc acest lucru: scriitorul s-a născut la 17/29 ianuarie 1860, la Taganrog (Imperiul Rus), la Marea Azov, și a decedat la 15 iulie 1904, la Badenweiler (Imperiul German), adică viața lui a fost de 44 de ani.

Dar cât a creat în acest interval, ce opere a lăsat moștenire! Strict biografic vorbind, tatăl său a fost un simplu băcan: Pavel Egorovici Cehov, proprietarul unei prăvălii cu vânzare de produse coloniale la Taganrog, iar mama sa, Evghenia Iakovlevna Morozova, a fost tot o fiică de comerciant. Între anii 1867-1879, tânărul Cehov face studii primare și secundare în orașul natal, iar în 1884 devine absolvent al facultății și astfel devenind profesor. Meseria o practică la diferite școli împrejurul Moscovei, iar după ce tatăl său își părăsește familia, pentru a ajuta la întreținerea ei cu sume de bani, viitorul scriitor acordă meditații, colaborează la diverse publicații umoristice, frecventează teatrul și conduce o revistă a elevilor... În această ordine de idei, el începe să scrie literatură (proză, piese de teatru...), însă, în anul 1897, din cauza unei afecțiuni pulmonare mai vechi, diagnosticată ca tuberculoză, este internat în spital.

Cu toată această situație precară de sănătate, între 1897 și 1901, scrie și publică două dintre piesele sale de teatru de rezistență – **Unchiul Vania** și **Trei surori**, care și sunt reprezentate pe scenă. În același an 1901, în viața strict personală se petrece un eveniment special, respectiv are loc căsătoria sa cu actrița Olga Knipper (1868-1959), iar doi ani mai târziu în 1903, termină altă piesă de succes: piesa **Livada cu vișini**.

Amănunte succinte ale creației sale asupra căreia voi reveni mai încolo...

De amintit că, în 1886, începe colaborarea la revista „*Novoe Vremia*” (Timpuri noi), condusă de

Alexei Suvorin, cel ce îi va fi editor ceva mai târziu.

Este tocmai în perioada când scrie și publică proză, dar lucrează și la piesele sale de teatru. După efectuarea unei călătorii în Italia, în anul 1894, starea sănătății sale devine tot mai precară, ceea ce nu-l împiedică însă în a-și continua opera, apoi, doi ani mai târziu, în 1896, îl cunoaște pe Constantin Stanislavski, care îi va regiza piesele de teatru.

Deși cu un tot mai mare succes privitor la creația sa, Anton Pavlovici Cehov, poate și datorită ocupației de medic, a fost un om foarte modest toată viața, caracter manifestat de marele public la piesele lui de teatru, apreciat fiind și ca scriitor, atât de ruși cât și pe plan universal.

Așa cum aminteam, în vârstă de numai 44 de ani și din nefericire, ca efect al agravării bolii, Cehov se stinge din viață în ziua de 2 iulie 1904, în sanatoriul de la Badenweiler Pădurea Neagră), în Germania.

În principiu, s-a reținut ca un fel de bizareerie faptul că, în seara zilei de 1 iulie, l-a trezit pe medicul său Schwobner, care dormea în cameră cu el și i-a spus: „*Ich Strebe!*” (Mor!)... Medicul a vrut să trimită după oxigen, însă Cehov, cu un ultim efort, a rostit cuvintele de finalul vieții: „*Acum totul e inutil, până să-l aducă, voi fi un cadavru.*”

Ceru, totuși niște șampanie, medicul îi aduse o sticlă, însă mai apucă doar să spună soției sale Olga: „*Demult n-am mai băut șampanie!*” Goli cupa, se întoarse pe partea stângă și trecu... dincolo...

Era ziua de 2 iulie 1904...

Și, evident, este necesar să amintesc aici cel puțin o parte din informațiile pe care le am privitoare la opera sa, chiar pe genuri literare. Astfel, piese de teatru: *Platonov* sau *Piesa fără titlu* (1881); *Asupra efectelor nocive ale tutunului* („О вреде табака”, 1886); *Cântecul lebedei*, piesă într-un act, 1887); *Ivanov* („Иванов”, 1887); 1888: *Ursul* („Медведь: Shutka v odnom deystvii”), comedie într-un act, 1888); 1888/1889? *Cerere în căsătorie* („Предложение”, 1888/1889); *Tragedian fără voie* („Трагик поневоле”, 1889); 1889: *Nunta* („Свадьба”, 1889); 1889 *Demonul pădurii* („Леший”, 1889), comedie în patru acte; 1891: *Jubileul* („Юбилей”, 1891); Pescărușul („Чайка”, 1896); *Unchiul Vania* („Дядя Ваня”, 1897); 1901: *Trei surori* („Три сестры”, 1901); *Livada cu vișini* („Вишнёвый сад”, 1904). Povestiri: *Moartea unui slujbaş* („Смерть чиновника”, 1883); „*Grasul și slabul*”, 1883; *Stridiile* („Устрицы”, 1884); *Cameleonul* („Хамелеон”, 1884); *Masca* („Маска”, 1884); *Vânătorii* („Егерь”, 1885); *Sergentul Pribișceev* („Унтер Пришибеев”, 1885); *Grișa* („Гриша”, 1886); 1887: *Acasă* („Дома”, 1887); 1887: *Sirena* („Сирена”, 1887); *Kaștanka* („Каштанка”, 1887); *Stepa* („Степь”, 1888); *Salonul numărul 6* („Палата № 6”, 1892); *Călugărul negru* („Чёрный монах”, 1894); *Vioara lui Rotschild* („Скрипка Ротшильда”, 1894); *Ordinul Anna* („Анна на шее”, 1895); *Casa cu mezanin* („Дом с мезонином”, 1896); *Mujicii* („Мужики”, 1897); *Omul în carapace* („Человек в футляре”, 1898); *Doamna cu câțelul* („Дама с собачкой”, 1899); *Arhiereul* („Архиерей”, 1902); *Logodnica* („Невеста”. 1903). Nuvele: „*Dramă la vânătoare*”, 1884; *Chibritul suedez* („Nuvelă polițistă”, 1884); „*Stepa*” („Степь”, 1888); „*Un duel*” („Дуэль”, 1891); „*Trei ani*” („Три года”, 1895); „*Viața mea*” („Моя жизнь”, 1896). Schițe umoristice: *Povestirile Melpomenei*; 1884; *Povestiri pestrice*, 1886.

Într-adevăr, un volum de creație imens, aproape incredibil, într-un timp atât de scurt...

DUMITRU HURUBĂ

Teatru

Statuia vivantă

cheia de boltă a teatrului stradal

Moștenirea, inițiată de actorul, profesorul și cercetătorul Mihai Mălaimare, proiect în cadrul căruia au avut loc ateliere de teatru cu tema „Statuia vivantă”, s-a desfășurat pe parcursul mai multor luni, în Facultăți de Teatru din țară: Iași, Sibiu, Craiova, Constanța, Timișoara, Târgu Mureș, Chișinău, Galați. „Vreau să împărtășesc și altora ceea ce știu, îndemnându-i să urce la rândul lor pe acest drum, fără a mai pierde vremea cu greutatea pe care eu a trebuit să le înfrâng, să poată merge mult mai departe decât mine”, își motivează Mihai Mălaimare opțiunea. Elementul fizic, antrenamentul specific acestui tip de spectacol, este completat de o parte teoretică, fundamentată în volumul *Statuia vivantă*, semnat de profesorul-cercetător. Apărută la Editura RAO, în anul 2021, cartea este rezultatul a 12 ani de perseverente cercetări în universul complex al statuilor vivante, astfel încât a devenit o necesitate sintetizarea unor concluzii, asupra celor descoperite în timp. „Momentul descoperirii statuii vivante a fost unul cu totul deosebit, deoarece, practic, am ajuns la o formulă de spectacol senzațională, a cărei pregătire impune folosirea tuturor tehnicilor cunoscute și, paradoxal, descoperirea multor altora la care nici nu ne-am fi gândit,

făcând din actor un adevărat cercetător, scoțându-l din liniștea mijloacelor asumate și aducându-l în tranșeele războiului cu sine însuși. Teatrul a devenit astfel un poligon de încercare, iar pregătirea unei statui, un adevărat pariu.”, punctează Mihai Mălaimare, în calitatea sa de autor.

Volumul debutează cu prezentarea istorică a teatrului stradal, a figurării statuilor vivante, pornind de la rădăcini, din Antichitate, cu serbările închinat zeului Dionis, dar și cu spectacolele teatrului antic grec, trecând ulterior prin Evul Mediu cu ale sale drame liturgice, Mistere, Miracole, Sotii, spre momentul de glorie al teatrului universal, Commedia dell'arte, continuând cu intervalele de timp ce au urmat, spre valorile impuse de prezent. Statuia vivantă prin forța dramatică și capacitatea ei de a emoționa, devine astfel chintesența teatrului, forma esențializată a lui. Evident, volumul se referă cu precădere la statuia vivantă de tip Masca (instituția înființată cu peste treizeci de ani în urmă de către autor), statuie ce are toate ingredientele celor prezente la multe festivaluri de gen. Polul nodal al volumului este reprezentat de capitolul ce cuprinde paradigma mișcării, tehnicile de antrenament, pentru a reda iluzia nemișcării unei statui și tot ce incumbă ea, fixitatea privirii, controlul respirației, stăpânirea mișcării browniene din interiorul corpului unui actor. „Nemișcarea este spațiul în care se

Mihai Mălaimare, în *Fior d'amor* în București

găsesc toate gesturile posibile, toți vectorii de direcție, toate mișcările imaginabile. [...] Abordarea nemișcării de către actor te pune în fața unor probleme dintre cele mai interesante. [...] Nemișcarea, mai exact iluzia acesteia, este asimilată performanței unui acrobat de elită. [...] Nemișcarea este, în fapt, un fabulos balet, o uriașă alergare, un maraton fără sfârșit, un salt în gol, în care fiecare particică a corpului se află în stare de veghe, căutând cu disperare starea de repaus, de liniște, de sfârșit.”

Simpla lectură a cărții, însă, după cum reliefează Mihai Mălaimare, fără dinamica unui serios antrenament, nu oferă competențele indispensabile întruchipării unei statui. O latură esențială a acesteia se dovedește a fi și autenticitatea costumului, detaliile acestuia, ca element generator de emoții, încadrând personajul statuii într-un timp precis, alături de poetica machiajului particularizat, ambele convergând spre reliefarea expresivității, a veridicității statuii, sprijinind actorul în asumarea identității personajului, în identificarea cu ținuta lui. Statuia vivantă, apreciază Mihai Mălaimare, poate deveni o metodă pedagogică absolut completă, antrenamentele metodice pentru reprezentarea ei acoperind paleta disciplinelor pe care studenții de la Actorie le parcurg, începând cu descoperirea personajului, asumarea unei condiții fizice ireproșabile, capacitatea, știința de a impune→

TAMARA CONSTANTINESCU

Cristina Panait în *Îngerul în ramă*

Teatrul zilelor noastre

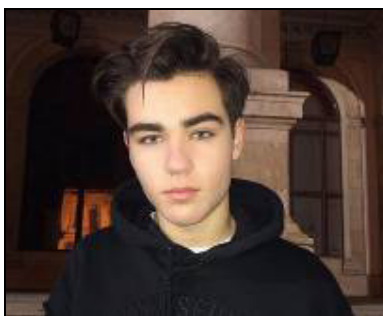
Vin din urmă...

...actorii tineri. Dornici de afirmare. Călcând pe urme, mai mult sau mai puțin, înaintașilor. Când se mai poate, chiar conlucrând cu ei. Benefic, mereu. Căci se împletește experiența cu elanul juvenil. Echilibrul măștrilor cu dorința firească de evidențiere a emulilor. Aceștia asigurându-i astfel pe cei din urmă că teatrul românesc este pe mâini bune. Și merge înainte cel puțin la fel. Dacă nu mai abitur. Întru satisfacția sporită a iubitorilor nobilei arte nemuritoare...

M-am convins încă o dată benefic, văzând, la Pitești, două montări recente. Proiecte private, desigur, din Capitală. Prima, „O noapte furtunoasă”. Indiscutabil, perenă. Notorie de-atâta timp. Haioasă prin limbaj. Satiră de năravuri, moravuri și alte-apucături, de circa două veacuri. Ce-și află continuitate și în vremea noastră, mai pronunțat ca ieri. A pus-o-n scenă Alexandru Nagy, de la „Național”. Deopotrivă tenor numa bun să se arate și pe la filarmonici. I-a avut în echipă, rodați, sudați, atractivi pe Aurelian Temișan, Monica Davidescu, Ovidiu Cunceș (piteștean

de fel), Monica Odagiu, Cosmin Vîjue (nepotul Monicăi), Adrian Nartea și Radu Ștefan Bănică. Ultimul, da nu cel din urmă, călcându-le promițător pe urme tatălui și bunicului. S-a jucat cu voioșie, aluziv erotic uneori, s-a cântat, totul încheindu-se entuziast într-un rock & roll ce mi-a mers la suflet. Au promis că revin cu altele, să-i vedem de s-or ține de cuvânt...

A doua mostră-n context fu „Who's who” (oare titlul de pe afiș, interogativ, „Care pe care?”, e cel potrivit în versiunea românească?). Autori, doi tipi pricepuți în domeniu, astăzi răposați: Keith Spencer Waterhouse și Willis Edward Hall. Adaptată, regizată, tot dâmbovițean, de cunoscuta actriță Anca Sigartău.

Radu Ștefan Bănică

Oana Moșneagu

Care-a și jucat, a cântat, demnă de aplaudat, alături de patru colegi tineri dintr-o producție tv. Oana Moșneagu, Mara Oprea, Daniel Nuță, Alexandru Dunaev. E vorba de o comedie din Albion, semicentenară parcă. Cu încurcături amoroase, intrigă și minciuni. Și ea aluzivă erotic, mai ales verbal, decât precedentă. Prea lungă ca text, din păcate, salvată în bună parte de interpreți. Prin vivacitatea, expresivitatea și mobilitatea lor scenică...

Urmărind ambele spectacole, binevenite, am ajuns, cum zisei, la concluzia de mai sus. Sper s-o întăresc la viitoarele întâlniri cu aceiași sau cu alții asemeni. Socot că aș fi realmente-n câștig. Că și mintea are nevoie de sevă vitală, teatrul (dacă-i) de nivel furnizând-o neîndoios, cu maxim folos...

ADRIAN SIMEANU

STATUIA VIVANTĂ...

→NEMIȘCAREA, arta machiajului și altele, argumentație susținută și prin bibliografia valoroasă ce fundamentează acest volum.

O secțiune apreciazabilă a volumului este destinată celor mai reprezentative festivaluri de statui vivante din lume, ca formule de coagulare a unui punct de vedere profesionist, festivaluri care se constituie în soluții de implementare a statuii vivante în mentalul colectiv și, firesc, soluții pentru schimbul de experiență dintre artiști. Festivalul Internațional de Statui Vivante, organizat de Teatrul Masca, din anul 2011, și-a câștigat un public și totodată respectul altor profesioniști din domeniu, devenind un reper. Evenimentul își propune o temă diferită, anual, un set de inovații, astfel încât după un număr de ediții, concretizând constituirea unui colectiv de actori, care cercetează domeniul, îl descoperă și îi adaugă roadele căutărilor lor. Statuia vivantă, ca apanaj al profesionalismului, ca

domeniu al actorului profesionist este cheia de boltă a teatrului stradal, devenind un spectacol de teatru, în formă esențializată, o artă de sine stătătoare. „Am simțit nevoia de a scrie această carte [...] pentru că experiența acumulată între timp ne permite deja să tragem anumite concluzii. În plus, cred că orice opinie e absolut necesară în acest moment, statuia vivantă urmând să își consolideze locul de primadonă a teatrului stradal.” Aparent un volum destinat profesioniștilor în domeniu, cartea poate reprezenta o lectură utilă și pentru iubi-

Valentin Mihalache, în *Îngerul căzut*

Mihai Mălaimare, în rolul Caragiale din spectacolul *O scrisoare pierdută*

torii de teatru, dornici de a scormoni și de a afla adevăruri nerostite până acum, despre teatru și slujitorii lui.

Teatrul zilelor noastre

Piesă faină, buni actori

Încep cu ei că tare-mi plăcu ce făcură pe scenă. Adică Zamfirescu, Roman, Vasluianu, Titieni, Teodosiu, Erga, Cosac, Vătavu. Joc firesc, nuanțat, echilibrat, entuzias(man)t. Sudat, rodat, potrivit textului. Superechipă actoricească pe val în momentul actual. Realmente pe merit. Au fost deplin convingători și ne-au cucerit mie la sută. Vlad a dorit, ca regizor, să păstreze naturaletăa textului original. Parfumul epocii de secol trecut, cu osebite. Romantismul dorit de autor. Cu efect fundamental. Puternic nespus. Cuceritor abundent. Lirismu` poveștii neîmplinite de dragoste. Pe care-o trăiesc preț de-o noapte Marin și Mona. Întruchipați minunat de Vlad și Diana. Trebuind să repet, contextual, că Florin Zamfirescu are motiv temeinic de satisfacție. Fiul călcându-i pe urme

din plin. Și cu folos sporit de la o apariție la alta pe scândura scenei. Deține, benefic, largi resurse actoricești. Stăpânește impecabil rolurile. Alege colegi pe sprânceană, îi conduce vrednic și abil, spre a transmite-mpreună, de fiecă dată, forța, frumusețea, mesajul prestației

teatrale în care-s angajați. Întru satisfacția maximă și-a lor, și-a celor din sală...

În speță, tot printr-un proiect privat bucureștean. Onorându-l și ei pe măsură, după atâția alții, pe Sebastian. Iosif Mendel Hechter, în acte. „Steaua fără nume” a acestuia demnă arătându-se de aplauze îndelungate în versiunea lor. La Pitești, cel puțin, unde-am văzut-o eu, așa stând lucrurile. Sunt convins că de ne-om întâlni iară cu ei în formula asta, cu replicile nemuritoare și jocu` fără cusur, la fel i-om aprecia și ne-om bucura. Căci un giuvaier autentic nu-și pierde nicicând strălucirea, valoarea și faima. Or, Sebastian, ca făurar dramaturg, Zamfirescu și colegii acestuia, astăzi interpreți minunați, poartă cu ei în cultura autohtonă chiar așa ceva...

ADRIAN SIMEANU

Eveniment cultural

Când vorbește un actor...

...audiența n-are decât să-l asculte. Cu atenție și interes autentic. Fincă Șerban Pavlu, de pildă, are ce spune. Și, mai ales, știe ce spune. M-am convins de asta recent, la Centrul Cultural Pitești. Unde a încercat și-a reușit negreșit să ne țină-n puterea vorbelor sale mai bine de două ceasuri. L-am ascultat meritat și-am dialogat cu el intens. Căci a grăit liber și atractiv de nu se poate. Teatrul și filmu` fiindu-i cert familiare. Rostul actorului între oameni. Legătura de neocolit cu aceștia, atâta vreme cât vine-n contact cu ei. Pe scenă sau în film Formarea și condiția lui profesională. Viața personală chiar, ce-l canalizează indubitabil în muncă. Ca să nu mai zic de talent. De vocație și stăruință în a face rolurile credibile. A le da autenticitatea cuvenită. Și, desigur, impactu` la public. Fără de care n-ar atinge performanța și n-ar avea parte de apropierea și aprecierea noastră...

Ei bine, Pavlu nu se poate plânge că nu le-ar fi dobândit până-acu pe deplin. Peste doi ani împlinește o jumă` de veac. Și se poate mândri că a jucat în filme, piese puține defel. L-am văzut și eu atât pe ecran, cât și-n unele piese demne de atenție.

„Dă-i Bătaie” (precum e scris pe afiș, din păcate) este un exemplu concludent. Temă de actualitate, regie faină, colegi unu` ș-unu`. Rol potrivit, joc adecvat. Convingător și captivant. Că nu știai la care să te uiți mai întâi. Eu l-am urmărit îndeaproape pe Șerban ca nou intrat în echipă. Întruchipând la fix un anume personaj discutabil în piesă. Da` cu rost, categoric. Iar acum, reîntâlnindu-l ca simplu civil (cum a spus s-a prezentat la un moment dat), m-a convins și mai dihai de potențialu-i intelectual și artistic. Sincer și curajos, a spus unor lucruri pe nume. A elogiat oameni de top din branșă (Andrei Șerban, Liviu Ciulei, Victor Rebengiuc ș. a.). A pus între limitele sale reale dramaturgia autohtonă actuală. Concluzionând întemeiat că-ntotdeauna e loc de mai bine. Pe mine determinându-mă să-l aștept cu alte prilejuri măcar pe măsura celui rezumat în astă tabletă succintă impus.

Pentru că n-am reamintit decât unele dintre cele rostite și auzite în acest dialog fructuos, binevenit. În fond, „Actorul și societatea” fiind o temă mult mai largă. Ce se compune firesc din varii aspecte.

Ca un puzzle complex, presupunând neapărat reîntâlniri și discuții periodice viitoare. Cu o publicitate sporită ca să crească și numărul celor

prezenți. Deoarece niciun scriitor local consacrat n-am dibuit printre noi. Exceptând moderatoru` care rămâne deficitar în rostirea-i. Și nu se aude cum trebuie de la un capăt la altul al micii săli de conferințe. Mereu tapetată cu fotografii, picturi, spre plăcerea ochilor, util și odihnitor. Așa că bucureșteanu` să mai vie p-aci. George Mihăiță, Vlad Zamfirescu, și dânsii. Claudiu Bleonț, Emil Boroghina, Dorel Vișan, de asemeni. Sau Andrei Șerban și mai și, nu-i așa? (Ne)răbdători, așteptăm. Că speranța moare ultima, totuși...

ADRIAN SIMEANU

Literatură și film

Bețivul și nimfomana

Bertrand Blier e fiul actorului Bernard Blier. Scriitor și regizor. A scris *Les Valseuses*, și-a ecranizat cartea, apoi s-a remarcat cu multe alte filme: *Buffet froid*, *Tenue de soirée*, *Notre histoire* etc. Temele sale predilecte? Prostituatele, travestiții, vagabonzii, marginalizații. Cu alte cuvinte, cei care-și caută libertatea, plăcerea imediată.

Găsim acum pe Netflix filmul *Notre histoire* din 1984, cu Alain Delon și Nathalie Baye. Oare cum e receptat acum filmul, după eșecul de la Cannes, după supărarea lui Delon, ca producător al filmului? Delon voia un rol insolit, proaspăt, un *contre-emploi*, care să-l salveze de orice manierism. El e Robert, garagistul alcoolic („văd berea în ochii tăi”), abordat în tren de o femeie dornică de aventură. Deodată, el vrea să intre în viața ei, însă ea (Donatienne) are reticențe brutale. E sătulă de bărbații care vor doar sex, fără vreo îmbrățișare. De la cadre realiste,

alunecăm spre situații bizare. Comedie și dramă, melanj electrizant între onirism și absurd. Pur și simplu nu-ți revii din atmosfera haotică, dar care te atrage mereu. Granița dintre realitate și vis e total abolită. Există multe scene inegale, dar undeva se desenează o rigoare a construcției. Ciudat, pentru că regizorul... deconstruiește povestea cu un cinism provocator. Personaje aiurite, „nebune”, aleargă mereu, asistă la povești, încât ne gândim la... personaje în căutarea autorului, dar și a poveștii. Locuințele se aseamănă, personajele sunt adesea fluctuante, intruzive. De exemplu, personajul/personajele interpretate de Nathalie Baye: nimfomană, îndrăgostită, învățătoare, femeie căsătorită. De la o secvență la alta.

Replici savuroase, dialog ingenios. Ce e viața? „Înotăm în caca, dar poate că vom descoperi o bucată de aur”. Sau: „Donatienne e o curvă de antologie”. Satira și ridicolul nu lipsesc. Intimitatea e demolată, nu mai poți fi singur, toate reperele se prăbușesc într-o uniformizare derutantă. Toată „haita”, umană vine după tine, fiecare bărbat evocă

momentele sublime cu Donatienne, ca într-o adunare sentimentală. Ea i-a făcut să viseze, i-a scăpat de monotonie.

Cine caută logică în structura narativă, va părăsi filmul. Dacă te lași sedus de mesajele subliminale din osatura filmului, vei reuși o reconfigurare reconfortantă. Vei iubi filmul. Timpul îl reconsideră. Alain Delon a primit *César* pentru interpretare, iar regizorul Blier pentru scenariu. Deconstrucție, poveste în poveste, relația dintre femeie și bărbat, debusolarea modernă, otrava inerției – totul într-un film care va crește valoric de-a lungul timpului, într-o receptare cât mai corectă și empatică.

ALEXANDRU JURCAN

Sevalet

Florin Șuțu

Florin Șuțu are plenitudinea artistului ce stăpânește desenul, arta compoziției, impunerea genurilor pe care singur le alege ca pe o provocare

Florin Șuțu creează tipuri umane, tipologii dovedind fiecărui privitor că se află dinaintea unui protretist de mare forță și rafinament plastic. Desenele sale sunt viguroase, dinamice uneori și atât de cuminți alteori dar atât de căutate.

Florin Șuțu are sintagme grafice ce înglobează culoarea densă ori transparentă.

Vibrația interioară a personajului, MAMA, chipul învăluit de o puritate firească, atmosfera substanței picturale aduc plăcerea de a privi și totuși un gând nu-mi dă pace - sufletul artistului se suprapune, e acolo.

Reprezentarea chipului mamei îmi amintește de prima La Pieta a lui Michelangelo.

Știți de ce emoționează grupul statuar? Fecioara are aceeași vîrstă cu Iisus coborât de pe cruce și ochii închiși exprimă atîta durere.

Chipul tânăr și curat al mamei pictate de Florin Șuțu este un dar pe care cred că și l-a făcut lui însuși dar și nouă, privitorilor.

O altă lucrare - *Porți la care nu se bate, poarta dintre lumi, delimitări*. Stilul acrilicilor, al pastelurilor sînt realizate în manieră liberă cu propriile interpretări stilistice în funcție de cum domină subiectul/tema sau de cum și cît este de dominat

Extraordinară interpretare, îmi amintește de FURTUNA lui Giorgione, cerul filtrat de lumini, încărcat cu fulgere ce stau să cadă, rovinele ce se lasă ghicite, ireale, ruinele..

Florin Șuțu manifestă o predilecție pentru peisaj?

Nu, este un artist complet - autor contemplativ al pesajului, atent al naturilor statice alese de el și propuse de el, pasionat al portretelor, are o detașare imperceptibilă și reușește o

mare gamă de posibilități picturale.

Nu reușesc să realizez ce temperament are, nu l-am cunoscut personal, dar are o libertate în execuție și un firesc, o fluiditate a desenului ce alunecă de la înnorări spre înrourări în cerurile senine sau înnorate.... De multe ori imaginile sale liric-emoțive de un pitoresc cald devin convingătoare, iar privitorul spectator se oprște și....e și el acolo.

Alb negrul întrebuintate adeseori de Florin Șuțu

adaugă o notă de msiter personal fiecărui tablou. Fiecare lucrare are configurată astfel povestea, dar are viață....E un altfel de univers pictural cu care ne obișnuise Florin Șuțu, riguros observat și construit.

Are luciditatea a ceea ce face sau își propune, alunecă liric dar demontează că se avîntă spre zonele de noblete ale artei.

LILIANA POPA

VERDE-N OCHI

Officialii talibani afgani renunță la nepotism în structurile de stat

Dacă pân' și talibanii tale quale
Au conchis că nu-i moral a ține
Rude-n funcții guvernamentale,
Șefii noștri cât le-or mai menține?

Cu-automatu-n Parlament?

Impertinența n-are, -n fond, fruntarii
Cum nici demența n-are tratament,
Dar să confunzi – ce cinic! –
mercenarii
Cu membrii de partid din Parlament?!

Al lui Putin ca și-al nostru

Pentru ce mărire, care nume,
Care-n flancuri aliniament
Cei mai șmecheri bucătări din lume
Vor semeț să intre-n Parlament?

Se prefăce-a nu pricepe

Supărată că Finlanda
A intrat fuguța-n NATO,
Nu pricepe, atacanta,
Că ea însăși a băgat-o?!

Nu te-acceptă-ntr-un hotel ordinar...

„Prea-s nocivi ăști goymi români:
Ar emite raze röntgen...”.
Și tu vrei acești jupâni
Să te-admită-n spațiul Schengen?!

UE: Cooperare internațională, nu renunțare la suveranitate

Noi n-am intrat să ne luptăm pe
ringuri.
Când am semnat convenții și tratate,
Am renunțat la riscul de-a fi singuri,
Nicum, în schimb, la suveranitate.

De la Bruxelles – recomandări, nu ordine

Nici preș întins, să-ți sară nici
muștarul.
Nu te obligă nîscăi servituți
Să nu clinești în stroi, ca militarul,
Sau vreun proiect, de sus, să nu-l
discuți.

Cât timp vor mai discuta miniștrii de externe din statele vecine despre inexistența unei limbi (și a unei națiuni) „moldovenesti”?

Minte brici, bonton trior,
Fiecare cum i-i piezul.
Unul doar, mai hâtrișor,
O cam face pe chinezul.

Destinul tragic al conaționalilor din vecinătate

Scot limba celor vii din rădăcină,
Din cimitire morții – la gunoaie,

Iar șefii noștri, puși la naftalină,
Nici limba, spre-a-nfiera, nu li se-
ndoaie.

Invitație pe Băstroe la măsurători

Ai săpat, vecino, ti!,
Groapă-n dorna Dunării
Și-acum mă chemi, nechemato,
Să măsur cât ai săpat-o...

Halal conlucrare!

Schimbătoare rău, ca o femeie:
Ai săpat tu, tu să și măsur, și
Și tot legi la teie și curmeie
Noi să nu fim decât spectatori.

Invitat pe continentul sud-american Să dezlege ce nod gordian?

Trei mari președinți de țară
La ce tare-naltu rostru
Să dezlege vor ce sfoară
De l-au invitat pe-al nostru?

În vizite de prietenie spre final de mandat

Că-s de stânga la domnie?
De-asta capul nu-mi voi bate.
Nu e bai: turneu să fie.
Cât mai multe. *Mai e state?*

În loc de-un comunicat anost

Când se-ntoarce cool din deplasare
Șeful țării sau vreun alt sus-pus
Să ne spună nu-i mai bine oare
Câte investiții a adus?

La șase sute de parlamentari de ce n-am avea măcar trei sute de miniștri și secretari de stat?

La două sute secretari de stat,
Când ulii țara ne-o răvnesc, siniștri,
N-ar trebui și câțiva prim-miniștri,
Ba și-un tandem de președinți de stat?

Grajdurile de familism și nepotism ale lui Augias din Balcani

Posturi moi, cu greutate.
S-a pecinginit tot natul:
Veri, nepoți, neveste, -amante...
Te mai miri că-nfloare blatul?

Bază de calcul greșită

Au la pensii ce greșeală
S-a comis la calculare
Că, din una specială,
Treisprezece ies normale?

La reformarea pensiilor speciale să-și taie ea însăși craca de sub picioare?

Curtea* când la rampă iese,
Exhibându-și ca vitale
Pensiile speciale,
Nu-i conflict de interese?

Curtea constituțională

Un singur neajuns

Din tot ce UE transpune:
Sfaturi, ajutoare – s bune.
Una-i numai dintre rele:
Seama: ce-ai făcut cu ele?

Aplauze reformei învățământului lui ... Spiru Haret

Orice nou ministru, pus pro-formă,
Vine neapărat cu o reformă.
Noi vedem, la orișice arăt,
C-am rămas, în fapt, tot la ...Haret.

Joaca de-a gaura-n buget

Domn' ministru ne excită:
Uite popa nu e popa
Și-o dă lată, -o dă sucită
Până va cădea el hopa.

Asta da reformă!

Da, pensiile speciale
Atât de bine se reduc,
Că-n loc s-o ia ușor la vale,
Spre Caraiman ușor se duc.

Ce-a ajuns oul: cât bou!

La Obor soața-l trimite (cât nu ninge
și nu plouă)
Niște ouă pentru Paște să ia: vreo
duzină-două,
Dar văzând cât cer samsarii, el
decide, -n loc de ouă,
Să-și ia ca să tragă jugul la căruță-un
bou și-o ...bouă!

Dezlegare la pește la cantinele Băncii Naționale

Păstrăv, icre negre, roșii,
Crap, batog, fructe de mare –
Bunătați - să-mbuce boșii
Zilnic, nu de sărbătoare.

Bugetul conceput nerealist să nu aibă nici un cusur?

Președintele bugetul
Recunoaște-a nu fi smart.
Ce nu spune, -nsă, discretul
E: de ce l-a aprobat?

NICOLAE MĂTCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA MAI

PASTEL

Încântătoare-i luna mai,
Cu soare, triluri, flori pe plai,
Iar umbra frunzelor din luncă
Refugiu-i dacă fugi de muncă!

ÎN LUNA MAI

Spre câmp țărani se îndreaptă,
Din zori în seară sunt pe val,
Iar guvernării toți așteaptă
Un nou concediu estival.

FOSTUL CELIBATAR

De nimic n-avea nevoie,
Ca burlac trăia în voie,
Dar acum că ei sunt doi,
Au o groază de nevoi.

CUGETARE

De toate poți avea azi parte
Și-o viață fără suferințe,
Când tot ce nu ai prins din carte
Poți completa prin... cunoștințe!

REDUCERE LA ABSURD

La noi, afirm ce am de spus
Cu ton strident, ca pentru-un
surd:

Nivelul nu-i de tot redus,
Dar traiul este, chiar, absurd.

PRESUPUNERE

De-ar fi, iar, Țepeș pe la noi să
vină,
În situația de față zic:
Din unii, cred, c-o să s-aleagă
tină,
Din alții n-ar mai rezulta nimic.

HAZ DE NECAZ

Să facem haz și-n zile triste,
Iar voia bună să existe,
Când glume nu vor exista,
Atunci și lumea s-o găta.

UTOPICĂ

Omul bine-o să trăiască,
Toată lumea azi vorbește,
Când o fi să dobândească
Și tot ceea ce-i lipsește.

SFAT

Oricât de sus vei fi în post,
La o problemă, bunăoară,
Ia și părerea unui prost,
Că-i sinceră din cale-afară!

LA NOI

În țara cu stejari umbroși,
Cu feți ce gânguresc în soare
Și oameni harnici, moși sfătoși,
Sunt multe semne de-ntrebare.

Când primăvara e în toi
Cu flori stă câmpul să-l inunde,

Sunt triluri, zumzete-n zăvoi
Și nedreptăți pe orișunde.

Iar Marea Neagră-i un deliciu,

Toți „munții noștri aur poartă”,

În week-end pleacă din oficiu

Doar cei favorizați de soartă.

Grânarul țării-i supărat,
Suspină Bărăganu-n spice,
Când vede grâul importat,
Dar cine poate să-i explice?
Și fructe importăm și flori,
Săpun, șireturi, ace, sare,
Un grup restrâns sunt profitori,

Iar țara-ntreagă-i plătitore.

Sunt lupte pentru un „oscior”,
Politica e la putere,
Poporul este primitor
De taxe și de legi severe.

Conducătorii rând pe rând
Prin funcții-nalte se perindă
Îi preocupă doar un gând
Averi s-adune până-n grindă.

Dar actualul trist destin
Se poate preschimba îndată
De-om face din UMORUL fin
O armă mult mai căutată.

Și traiul se va primumi,
Speranța-i ultima ce moare,
Căci alte vremuri vor veni
Pe-acest meleag scăldat de
soare.

Să-i vezi pe cei ce ne conduc
Roșind, plecând de la putere,
Iar eu să nu dau de bucluc
Vă spun cu drag: La revedere!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

ION I. PAVALESCU
(1889-1924)

UNUI PLAGIATOR

De vrei ca lumea să priceapă,
Din al meu spirit ia din nou...
Izvorul limpede nu seacă
Oricât s-ar adăpa un bou!

UNUI MAGISTRAT

Aici zace sub răchite
Un poet judecător;
Îi plăcea grozav s-achite...
Exceptând pe creditor.

LUI GALACTION

Galaction, o spun și eu,
E un stilist religios...

Dar tot ce scrie, curios,
Nu are nici un Dumnezeu!

POETULUI

O! tu, ce porți în suflet un tezaur,
Cu tine soarta veșnic e o crimă,
Când alții au la buzunare aur...
Ție, ți-e dat să-l ai numai la rimă.

UNUI DOCTOR

Aici zace Paulman,
Sărutați-i toți mormântul;
De-ar mai fi trăit un an,
Ucidea întreg pământul

Selecție: VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dragă D-le Băciuf,
Sculpturile artistului Gabriel Sitaru care ilustrează *Vatra veche* 4 / 2023 sunt remarcabile. Iar articolul „Oul și sfera” - referitor la cum ar putea fi sculptată poezia lui Nichita, aducând în context ideile lui Gabriel Sitaru m-a impresionat de asemenea. Tot numărul e, ca de obicei, plin de materiale interesante, nu le pot cita pe toate, dar mi-a plăcut grozav articolul d-nei Simona Mihiu despre epoca de corectitudine politică în care trăim! Mulțumiri și felicitări!

VPL Canada

Dragă Nicule,
Sunt impresionat de fiecare număr al *Vetrei vechi*, pe care îl scoți. Un număr dens, divers, cu multe colaborări de marcă. Felicitări! Nu știu de unde ai atâta energie! Îți doresc de pe acum ție și familiei sărbători luminate de Sfintele Paști, cu pace și liniște în suflet!
Cu drag,

Ilie

P.S. Mulțumesc pentru publicarea recenziei la cartea semnată de Iris Wolff.

Bună ziua! Întâi de toate vă doresc o Duminică de Florii binecuvântată, alături de cei dragi.

Mulțumesc mult pentru publicarea articolului meu. Nu am corecturi de făcut.

Am citit, chiar înainte de a-mi reciti propriul articol, materialul trimis de d-l Ioan Aurel Pop. Deosebit ca întotdeauna. Să-i dea Dumnezeu sănătate!

Am citit cu interes și plăcere cele scrise de d-l Cârlegea - „Poezia lui Nicolae Băciuf”, poate și pentru că este o poezie pe care, la rândul meu, o îndrăgesc, ca și pe omul din spatele versurilor...

Simona

Întotdeauna bine primit.
Salutări și sănătate și spor în toate!

Adrian Munteanu

<https://www.amsonete.ro>

Să vă dea Dumnezeu sănătate, că mult cheltuitor de energie mai sunteți!!!

Rodica Lăzărescu

Mulțumim! Ne bucurăm de acest număr sosit înfășurat în lumina ÎNVIERII.

Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu
Președinte Asociațiunea ASTRA

Hristos a înviat! Vă mulțumesc pentru revista trimisă! Din nou un număr deosebit!

O primăvară frumoasă!

Cu respect,

Andra Dumitrescu

Remarcabile dialogurile cu Andrei Marga și „Maratonul vieții” cu Nicolas Dima!

Memorabile! Felicitări!

Florin Egner

Hristos a înviat! Mulțumesc foarte mult pentru publicarea grupajului de poezii. Mă bucur că reușiți să țineți steagul sus prin calitatea conținutului revistei și prin calitatea celor care semnează. De Târgu-Mureș mă leagă și câteva întâlniri cu Romulus Guga (prin 1972 și apoi prin 1980) și patru premii pentru cel mai bun film documentar la Festivalul Simfest. Sper să colaborăm frumos în continuare. Acum lucrez la un volum de versuri și la cel de-al cincilea volum de istorie orală despre luptele anticomuniste din Banat (1945-1989). Vă stau la dispoziție și vă doresc succes în tot ceea ce faceți!

Cu prețuire,

Constantin Mărăscu

Vă mulțumesc d-nule Băciuf pentru cele două numere ale revistei „Vatra veche” pe care mi le-ați trimis. F. f bogate, literatură bună, subiecte privind istoria și cultura noastră. Mă bucur că în paginile unui număr am găsit articole despre Nichita Stănescu, cel care în acest an ar fi împlinit 90 de ani, dar, păcat, revistele noastre nu prea au amintit despre acest eveniment. Mă bucur că, iată, revista „Vatra veche” a publicat poezii de-ale sale, articole vizând prietenii și cei cu care Nichita s-a întâlnit, dialogat pe acest tărâm al literaturii. Mii de mulțumiri, gânduri bune, de-aici, dintr-un Brașov, atât de ploios!

Nicolette Orghidan

Felicitări pentru grupajul Nichita Stănescu!

Adrian Popescu

Te felicit pentru eforturile pe care le faci pentru editarea revistei și îți mulțumesc pentru că mi-o trimiți.

Îți doresc multă sănătate.

Ioan Groșescu
Să fii sănătos și vessel!

Vă mulțumesc și pentru această frumoasă revistă!

Mihai Știrbu

Stimate maestre Nicolae Băciuf, vă mulțumesc frumos pentru revista pe care o primesc lunar. Știu ce înseamnă munca necesară realizării unei reviste, cu tot respectul vă felicit. Atașez un textuleț în care am încercat să aduc amintiri din alte vremuri în contextul „găsnelițelor” actuale.

Cu stimă

Ioan Mugurel Sasu

Mulțumesc frumos, maestre Băciuf Nicolae, pentru acest interesant număr al revistei *Vatra veche*! Cu Nichita în epicentru, această planetă culturală strălucește inconfundabil în constelația lui Aprilie.

Marian Dumitru
USR - UZPR București

Salutări cordiale de pe malul Dunării. Mult stimat Nicolae Băciuf, Vă mulțumesc pentru *Vatra veche*. Bravo! O adevărată sărbătoare a spiritului. Faceți foarte mult pentru marele Nichita și pentru literatura română.

Revistă interesantă, foarte bogată, important. Bravo și mulțumesc. Trebuie să vă spun că am fost premiat și în 1997, pentru prima mea carte cu traduceri – Basorelieve cu îndrăgostiți. Dar acesta nu e semnalat în lista laureaților.

Sănătate și inspirație.

Cu prețuire,

Ognean Stamboliev,
PEN Bulgaria

Dle Nicolae Băciuf,
Vă mulțumim mult pentru că nu ne lăsați creierul să ruginească. Ne oferiți în continuare hrană pentru toate gusturile.

Să vă bucurați din plin de soarele de primăvară, pentru a vă inspira noi idei literare, să vă aducă multă căldură în suflet și în casă.

Cu respect,

E. Ciorici,
Republica Moldova

Vă mulțumesc, stimate Domnule Nicolae Băciut, pentru generosul Mesaj.

Unice - Suplimentele *Vatra veche* (2016-2023) dedicate lui Nichita Stănescu.

Proiectarea celor două volume distincte amplifică „dosarul Nichita Stănescu”, implicit șansele cititorului noilor generații de a descoperi un mare Poet.

Ca totdeauna, exemplară, implicarea Dumneavoastră în remarcabile inițiative,

Toată admirația,

Doina Curticăpeanu

Stimate Domnule Băciut, apreciez mult generozitatea cu care faceți să apară și să ajungă la noi „Vatra Veche”. Interesată fiind de critică și istoria literară - profesoară de limba română, cu doctorat în stilistică și poetică, membru UZPR - doar pentru o minimă prezentare - scuze dacă poate am mai făcut-o - am publicat multe volume și articole în presă de specialitate.

Cunoscând profilul revistei „Vatra Veche”, îndrăznesc să va propun publicarea unui text despre activitatea publicistică a lui Nicolae Cristea, un memorandist mai puțin cunoscut, dar cu merite incontestabile că jurnalist.

Cu toată stima,

Ada Stuparu

Multumesc d-na Sîrghie; deci zbuciumul nu e în zadar, mai rămâne ceva și după noi!

Altfel, salutări revistei *Vatra veche* și d-lui Băciut. Încă îmi aminesc de vizita sa la sediul VOA (Voice of America) din Washington. Era probabil prin 1990...
Stimă și Sănătate!

Nicolae Dima

Stimate Domnule Băciut, am primit cu bucurie recente numere al revistei Dumneavoastră, mai ales că în nr. 4, doamna Livia Fumurescu mi-a recenzat cartea *Niciodată Ithaca*.
Vă felicit pentru tot ce faceți în peisajul literaturii române.

Cu prețuire,

Aurelian Sârbu

Am primit cele două numere de revistă și multumesc pentru ele! Văd ca recuperați timpul pierdut...
Cele bune,

Ecaterina Țarălungă

Hristos a înviat! Cu mulțumiri și cu binecuvântare.

+Serafim

Stimate Domnule Nicolae BĂCIUȚ, Christos a înviat, sănătate multă și multe bucurii!

Mulțumiri pentru mesajele trimise în timp și chiar dacă nu v-am răspuns, le- am citit, le- am savurat și m-am bucurat de prietenia Dumneavoastră!

Mi-aș dori însă să și dialogăm, măcar la sărbătorile mari. Aș dori chiar vorbesc cu D.voastră!

Nu mai am nr. de tel. Vă rog să mi-l trimiteți, am două rugăminți despre care vreau să vorbim.

Cu aleasă considerație,

Niculina Merceanu

Tot ce primesc în luna martie, îl consider dar de ziua mea din 28 al acestei luni. Mai ales acum când *Vatra veche* se-ntrece pe sine în calitatea ofertei, diversitatea textelor, probitatea autorilor și echilibrul tematic. Tot înainte.

Nicolae Rotaru

Dragă domnule Băciut,

Am primit numerele 3 și 4 al revistei *Vatra veche* pentru care vă mulțumesc din toată inima, mai ales și pentru faptul că ați publicat și un episod din cartea mea *Domnița și Tudor Avădanei*. Sunt multe articole interesante pe care abia aștept să le citesc, în special în numărul 3 dedicat lui Nichita Stănescu. Vă felicit pentru realizarea acestui important document.

Articolul trimis de această dată sub forma unui dialog încearcă să răspundă unor probleme pe care le socotesc importante, dar care ar putea sălta unele sprâncene nesatisfăcute de propria mea vedere. Pentru că vă cunosc un judecător drept, dacă sokoți că nu trebuie publicat, vă asigur că nu mă voi supăra.

Am trimis cartea mea la Editura Curtea Veche și aștept un răspuns din partea dumnealor. Dacă vreți s-o citiți, voi fi onorat să vi-o trimit și dvs.

Cu deosebită stimă,

David Kimel

Stimate domnule Nicolae Băciut, Ce bucurie au fost lecturarea noului număr al revistei „Vatra veche” și „întruchiparea materiei” din lucrările lui Gabriel Sitaru! Ce minunat

omagi, dedicat lui Nichita Stănescu, prinde viață în Suplimentul „Vatra veche”! Vă mulțumesc!

Zile cu inspirație și grație divină să vă însoțească!

Cu prețuire,

Adriana Pană

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Primiți, vă rog, felicitările și mulțumirile mele

pentru „Vatra veche”, nr. 4/2023 și pentru suplimentul Nichita Stănescu.

Cu deosebită prețuire,

Stan V. Cristea

Multe mulțumiri dragă Nicolae,

Cu drag și dor din Germania,

Alexander Demmer

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru expedierea revistei *Vatra veche* și vă dorim mult succes!

Vă așteptăm în vară la Câmpul românesc de la Hamilton.

Elena Buica-Buni, Canada

Vă mulțumesc frumos! Felicitări pentru cele două numere excepționale ale revistei! Toată admirația pentru puterea de muncă și pentru dăruirea neobosită!

Cu stimă,

Sânziana Batiște

Distinse domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru revistă.

Aprecieri multe colectivului de redacție și felicitări celor publicați.

Țineți ștafeta culturii românești sus și noi apreciem mult această strădanie!

Cu stimă,

Mihaela Aionesei

Mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciut, am primit și recenta revistă *Vatra veche*, felicitări pentru modul cum este realizată, succes pe mai departe, sănătate și voie bună! Este primăvară, luna florilor, așadar:

A venit și luna mai,
Sunt frumoase flori pe plai,
Totu-i „floare la ureche”
De citim și *Vatra veche*.

VASILE LARCO

Mulțumesc mult!....admirabil scris în *Memorian*, Acad. Razvan Teodorescu.

Andra Dumitrescu

**Din albumul Festivalului Internațional de Creație
„Ana Blandiana”, Ediția a XI-a, Brăila, 2023**

**Andreea Răsuceanu, Nicolae Băciut, Ana Blandiana,
Deschiderea festivă**

Festivitate de premiere

Țăcău, Simpozion „Poetica spațiului”

Biblioteca Județeană „Panait Istrati”

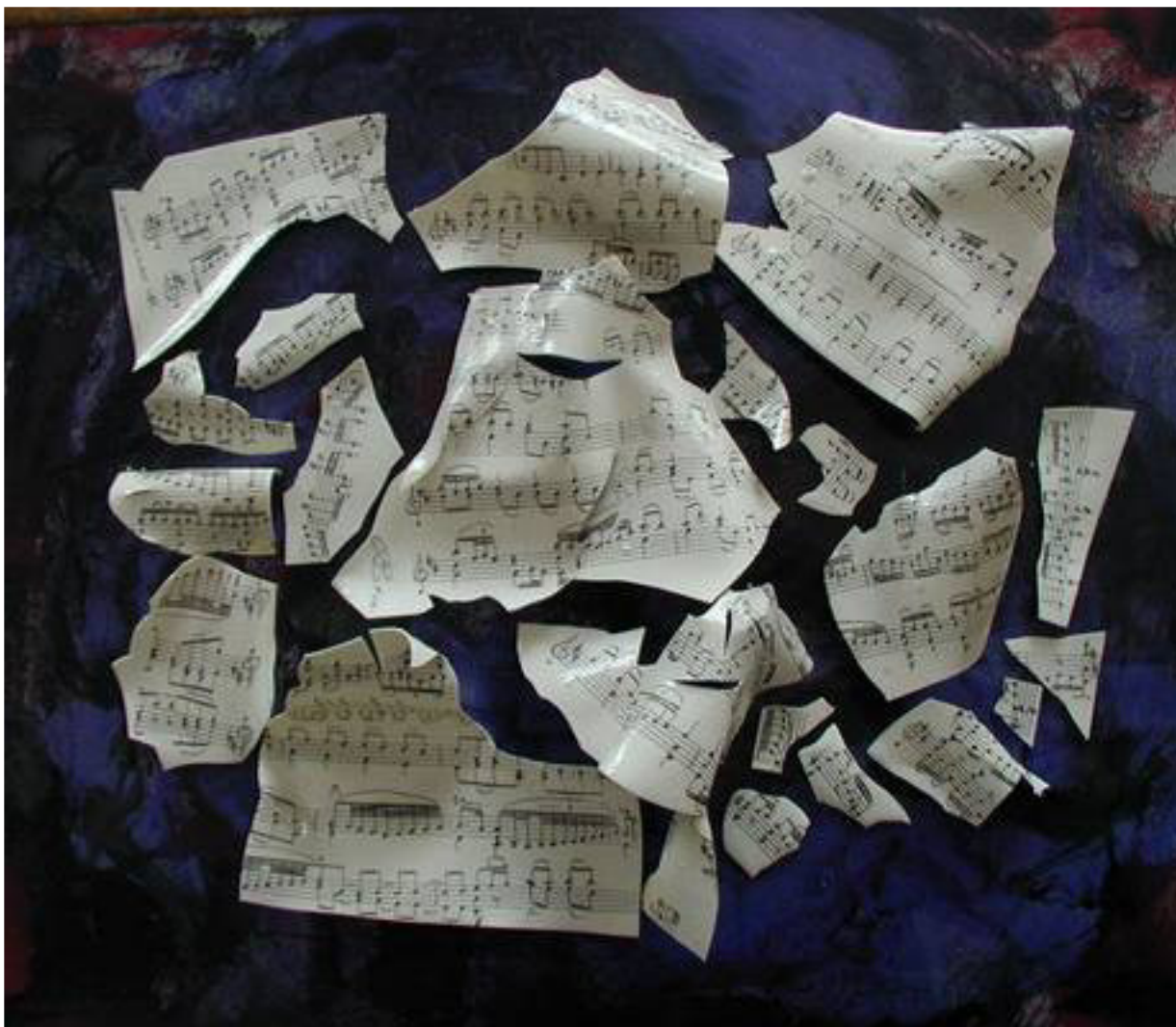
Organizatori și invitați – foto de final

Cenaclul Literar „Dincolo de cuvinte – Nicolae Băciut”

OCHIUL CICLOPULUI

Vasile Bedreagă, Reconstituire, Serigrafie pe folie de porțelan

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat, Florin Bengean, Valeria Bîlț, Sorina Bloj, A.I. Brumar, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Simona Mihașiu, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici (Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciut 2023 • Email : nicolaebacut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:

0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciut • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952